IN OPUSCULUM INSCRIPTUM

REVERENDISSIMI

JOANNIS JOSEPH LANGUET

ARCHIEPISCOPI SENONENSIS

JUDICIUM

DE OPERIBUS THEOLOGICIS

FF. BELLELLI, ET BERTI

AEQUISSIMA HUIUS

EXPOSTULATIO.

Ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura, & ſubvertet grando ſpem mendacii. Iſaias 28. 17.

LIBURNI MDCCLVI.

Typis ANTONII SANTINI ET SOCIORUM.

Cum Adprobatione.

REVERENDISSIMO CLARISSIMOQUE VIRO

D. ANSELMO BORTOLETTI

MONASTERII S. VITALIS RAVENNAE CONGREGATIONIS CASINENSIS ABBATI VIGILANTISSIMO.

TYPOGRAPHUS.

UT amplissimo Nomini Tuo, Reverendissime ac Praestantissime Praesul, postremas has Vindicias Augustiniani *de Gratia* systematis audeam inscribere,

hortatur & quodammodo impellit maximum, quo Te prosequitur illius Auctor, obsequium, & quae inter Te eumdemque intercedit necessitudo doctrinae. Is enim inhaerens proborum hominum consuetudini summos Viros, quos magnopere veneratur & colit, non tantum cominus honore afficit, verum etiam eminus absque ulla verborum ostentatione, absque assentatione ulla, commendat plurimum; & absque ulla captandi gratiam, seu demerendi beneficium cupidine, benevolentissime diligit. Inter eos autem, quorum dulcis amor & jucundissima recordatio illius animum recreat ac exhilarat, & de quibus ab ipso in optimorum doctissimorumque hominum coetu frequens sermo instituitur, Tu, Vir Ornatissime ac Sapientissime, ceteris omnibus antecellis. Proh quantum commemorans omnigenam excultamque Scientiam tuam celebrat in Theologicis quaestionibus dirimendis & explanandis methodi facilitatem, delectum verborum, copiam eruditionis, & praesertim in propugnandis vindicandisque Sancti AUGUSTINI sententiis, quas etiam nunc rodere & vellicare non cessant morosi quidam Censores, studium ardentissimum atque acerrimum!

mum! Quae vero in Romano S. Calixti Collegio, quae in Sacrarum Congregationum Consultationibus, quae in regimine perantiqui ac sanctissimi Sublacensis SANCTAE SCHOLASTICAE Monasterii, quae in celeberrimi SANCTI VITALIS, cui modo praees, gubernatione, cum Procerum plausu, cum discipulorum profectu, cum Monastici Instituti incremento, cum omnium admiratione hactenus perfecisti, atque ulterius, si memoria repetenda sint illustria Juventutis facinora, traditas a Te in amplioribus Monachorum Lyceis exquisitissimas Philosophiae Jurisque Canonici Institutiones, necnon decora, dotesque, quibus mirifice exornaris, prudentiae, vigilantiae, humanitatis; cuncta demum Animi Tui ornamenta locupletissima atque pulcherrima ita hujus elucubrationis Scriptor narrat, exponit, depraedicat; ut omnibus in Etruria nostra non minus ac Veronae nobilissimae Patriae tuae, non minus ac Romae, Ravennae, & ubicumque commoratus es aliquandiu, admirationi sis & honori. Ne ergo mireris, si ego, Tibi licet ignotus, prelo committens Apologeticum istud Opus, quod ad manus meas forte fortuna pervenit, illud Ti-

bi, Reverendiſſime & Humaniſſime Pater; nuncupare & conſecrare ſtatuerim; quum Temetipſum Auguſtiniani Theologi Joannis Laurentii honeſtas, amor, gratique animi ſignificatio mihi quoque notum reddiderint. Qua ſane in re arbitror Ipſi, qui Opus conſcripſit, morem me gerere: Tibique acceptum futurum fore confido, quod eſt proculdubio memoriae Auctoris, Famae & celebritatis nominis Tui, & obſervantiae erga Te meae, quamvis exiguum admodum ac tenue, publicum tamen perſpicuum certiſſimumque argumentum.

L E C T O R I
S. D. APOLOGISTA.

Paucis te, Lector doctissime atque humanissime, moror in hujus Apologetici Operis aditu. Mihi adhuc Numinis beneficio in hac mortali vita degenti, minimo Augustinensis Instituti Professori, & diu quidem in Theologica palaestra exercitato, sed propriae conscio imbecillitatis, cum Adversario vita functo, Sacerdotalibus infulis exornato, nominisque celebritate conspicuo, certamen est ineundum. Me non latet nefas esse sacros mortuorum cineres ventilare: sed inhonestum ac turpe est iniquas haereseos insimulationes surdis auribus excipere, & tolerare animo imperturbato, atque sensus experti. Sine itaque me, quae permanent, Scripta refellere, piisque Auctoris manibus requiem, superumque beatitatem Christiana caritate apprecari. Si quaeras, cur post ejus obitum ad Vindicias istas conscribendas animum applicuerim; certiorem te reddent litterariae Galliarum Ephemerides, Judicium *istud, licet editum anno* 1750, *non fuisse tamen a Senonensi Antistite promulgatum, & perpauca duntaxat exemplaria paullo ante illius mortem furtim per Lugdunensem provinciam erupisse. Sollertiae hujus ac tarditatis, modo totam hanc* Expostulationem *pervolutare non dedigneris, caussam intelliges. Edita postmodum cuncta praeclari Antistitis Opera in unum collecta, quale in florentissimo Galliarum regno fatum subierint, nec prostent apud Italos bibliopolas, neminem puto ignorare. Ubi superioribus diebus accepi asservari illa in amplissima Romanae Urbis Bibliotheca, dedi operam, ut inde quae ad me spectant exscripta quamprimum ad manus meas deferrentur. Morem autem mihi gessit amicorum omnium optimus, cui gratias refero maximas. Perlectis animadversionibus Censoris, miratus sum nihil aliud in iis comprehendi, praeter Excerpta illa, quae a vaferrimo insimulatore mutilata, & a fontibus divulsa suis, alteri Galliarum Praesuli coenosa atque infecta apparuerant. Quamquam vero impostori satis superque satisfactum est dissertationibus aliis; eadem nihilominus semel iterumque repetitur cantilena, non alia utique ab ea, quam Vin-*

Vincentio & Collatore modulantibus coepit quinto Ecclesiae seculo apud Massilienses personare. Tunc autem jubente Caelestino sonitum cohibuit hypocrisis: nunc Clementis & Benedicti spretis sanctionibus, tubas inflat & obstrepit. Spero fore, ut dissensiones hujusmodi tandem aliquando cessent, & concordi Theologorum sensu exagitentur nefaria dogmata. Me semper Supremus Ecclesiae Rector adinveniet obtemperantem. Si me erravisse pronuntiet, retractabo quae scripsi: si nobis silentium indixerit, silebo: si caussam mihi adjudicabit, nulla in me erit ostentatio aut jactantia: si proscripserit victricis delectationis systema, sive quae controvertuntur reliqua, repugnantia in me erit nulla, nullaque anxitudo. Etenim nihil existimo honestum magis & decorum, quam Ejus, a quo Catholici reguntur, jussa capessere. Interim quod a natura cuique inditum esse reor, objectas criminationes retundere adnitar, mediocriter saltem, ac temperanter. Illas ne forte a me fraude, vel artificio suspiceris eludi, ut inofficiosi scriptitant aliqui; ipsius Conviciatoris usurpatis verbis, praemittam. Num castigatae sint, num veritatis studium, num Archiepiscopi gravitatem, num denique prudentiam & moderationem praeseferant, tuum erit dijudicare. Te rogo, obtestorque tantummodo, ut cum aliena, tum mea, verboso, inscio, ineptoque Historico accuratior evolvas, & conferas diligentior. Ceterum aut nostrae adhaereas, aut adverseris sententiae, nihil mea interest. Postulo hoc unum, ut reprobata dogmata a placitis Scholarum secernas; non vero accenseas prava dogmatizantibus, quod audent hac tempestate plerique, sectantem vestigia sanctissimi aeque ac sapientissimi Pelagianorum debellatoris. Id si feceris, non te amicum tantum, sed & amicissimum judicabo.

PRAE-

PRAEFATIO.

ARCHIEPISCOPUS.

NOn *sine intimo doloris sensu in libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti ex Augustinianorum familia deprehendimus plerosque renovatos errores Baji, Jansenii, & Quesnellii, toties a Sede Apostolica, & Episcopalibus judiciis profligatos. Temeritatem tantam in viris Religiosis, praesertim qui in Italia libros suos publicarunt, nusquam suspicari, ne dum credere potuissemus, nisi diligenti illorum Scriptorum lectione perversa doctrina nobis manifesta apparuisset. Porro cum Episcopos* super speculam positos *sciamus, ut* gladium venientem *a longe prospiciant, & populis sibi commissis omni studio caveant; non est fas nobis ea, quae fidei noxia sunt, dissimulare, quocumque loco appareant. Etenim* Ecclesia Dei, *ut ait Augustinus epist. 55.* quae sunt contra fidem, & bonam vitam non approbat, nec tacet. *Sane Religiosis Viris,* & Ordini *Sanctissimo addictis parcere dissimulando desideraremus, nisi venenum ovibus Christi paratum, & jam apud nos serpere incipiens a nobis exegisset, ut postquam errores in Regionibus nostris grassantes reprimere conati sumus, eosdem denuo grassaturos omni vi, & opera propellere conaremur.*

Maturo igitur examine libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti ponderatis, judicavimus illos auctores in pluribus contra sanam doctrinam, & orthodoxam peccasse, princi-

 pia

pia nova, temeraria, & noxia proferendo; erroribus in quinque libri Jansenii propositionibus contentis favendo; eosdem errores aliquando subdole, aliquando aperte propugnando; veritatem Catholicam contra Baji, & Quesnellii placita assertam dissimulando, & tali arte, ut horum Novatorum Sectatores Fratrum placita facile adoptare parati sint sine errorum suorum ejuratione. Quod quidem aliquot exemplis inter plurima selectis apparebit.

F. Joannes Laurentius.

Quae Opera ea sint, de quibus Cl. Senonensis Antistes profert judicium, neminem puto latere. Prodierunt illa in lucem, non furtivis typis, sed in urbe Roma, ubi Sedes est Pontificis Maximi, catholicae fidei regula, & Cathedra veritatis. Antea, & post editionem suam approbata fuere, non a proletariis, & parti addictis Censoribus, sed ab iis, qui sapientiae, atque probitatis laude conspicui sunt, inter Congregationes, ad quas attinet dogmatum librorumque discussio, adlectis, ac saltem tribus ob doctrinae celebritatem Vaticana purpura ornatis. Ad trutinam rursus revocata fuere post Anonymi, qui sese tandem prodidit Praesulem Viennensem, cum prelo commissis, tum privatis aliis, & longe gravioribus censuris, & ab omni prorsus errore declarata fuerunt immunia. Irrogatur idcirco injuria atrox, atque inexpiabilis curae, solicitudini, & vigilantiae Sanctissimi aeque, ac Sapientissimi Pontificis Benedicti XIV. ab iis, qui audent asserere, eumdem in ventilandis dijudicandisque praelaudatis Operibus usum fuisse nimia erga nos conniventia, adeo ut nostri caussa patrocinium deseruerit veritatis, fideique pericula non averterit. Iniquum sane de tanto Pastore judicium. Testor enim me in Ipso, praesertim antequam apologeticas Dissertationes conscriberem, severio-

ris potius Judicis aequitatem, quam Defenſoris (etſi veritatis defenſor eſt maximus) anxietudinem fuiſſe expertum. Id tamen in doctrinae meae munimentum decuſque cedit: nam ſi appenſa ad ſtateram, & rigidiſſimo ſubjecta examini nulla eſt animadverſione diſpuncta; profecto non ſcatet damnatis illis erroribus, quibus undique conſperſam & maculatam pronuntiat ampliſſimus Archiepiſcopus Senonenſium. Quare nihil in cauſſa erat, cur is intimo afficeretur doloris ſenſu, ſed potius ut de noſtra gratularetur orthodoxia, ac tandem aliquando cognoſceret ſe plurium annorum ſpatio infeliciter contra Janſenianos pugnaſſe; dum in his contenderet inflictum vulnus Auguſtinianae doctrinae, quae, velit, nolit, inconcuſſa eſt, neque adverſariorum arma formidat.

Quid enim opus erat triginta annorum intervallo contra Queſnellii factionem certamine inito, omnem adhibere conatum, ut impugnaret ſyſtema duarum delectationum, impoſſibilitatem ſtatus naturae, quam *puram* vocant, bonorumque operum neceſſariam in Deum, creaturae rationalis finem ultimum, relationem? An ignorabat Antiſtes haud mediocriter in Theologorum lucubrationibus, ut opinor, verſatus, haec a Catholicis DD. propugnari, puta duarum delectationum ſyſtema ab Antonino Maſſouliè, cujus Opera Congregationis S. Officii accuratiſſimo examine approbata fuerunt, impoſſibilitate ſtatus *purae* naturae in tota Schola Aegidii numquam in erroris ſuſpicionem adducta; & relationem actionum humanarum in Deum a ſynodo Provinciae ſuae Senonenſis, ab omnibus Galliarum Epiſcopis, qui damnarunt Apologiam Caſuiſtarum, atque ab Epiſcopis centum, qui anno 1720. Bullam *Unigenitus* explicarunt, quorum Languetius ipſe unus fuit, approbatam fuiſſe? Si haec vir illuſtris non ignorabat; ut quid anſam praebere adverſariis defendendi ſeſe clypeo Auguſtinenſium doctrinae? Non utique arma tam diuturno certamine fruſtra tractaſſet, neque occaſionem exhibuiſſet hoſtibus, non illum

refutandi duntaxat, ſed irridendi quoque, & me, meumque ſodalem advocandi in ſui patrocinium: quod fecere non tantum in additione ad Ephemerides Eccleſiaſticas anni 1750. quas idem eloquentiſſime *Gazulam* vocat, verum etiam luculentius in Additamento ad annum 1753. ubi hoc ipſum Judicium cum ſuo, noſtroque dedecore in caput auctoris ſui retorquetur. Etenim oportebat expedite, & directe reſiduam Queſnellianam phalangem ita impetere: Verum ut ſit ſyſtema duarum delectationum; quae gradu ſuperior eſt, nequaquam obſtringit liberum arbitrium vinculo neceſſitatis: Sit probabilis opinio ſtatum naturae *purae* rejiciens; ex hac tamen non conſequitur, aut primum hominem non fuiſſe exaltatum in divinae naturae conſortium dono aliquo ſupernaturali, aut priorem integritatem fuiſſe conditionem naturae, aut gratiam collatam Adae ſequelam creationis, aptam producere merita tantummodo humana: in Deum quoque referenda eſſe, caritate ſaltim virtuali, opera deliberata, ſententia talis eſt, ut abſque nota temeritatis, ut inquiunt Centum Galliarum Epiſcopi, nequeat reprehendi; at non inde infertur omnia, quae ex caritate non fiunt, proficiſci & corrumpi a vitioſa cupiditate. His, quae noſtrae doctrinae capita ſunt, ſtrenuus bellator jugulum inimicorum petiiſſet; nam hi ex veris principiis falſas inferunt conſecutiones, quemadmodum ex divinis praedefinitionibus Calviniani, ſcilicet ajunt vividiori delectatione perimi libertatem indifferentiae; primam creaturae rationalis integritatem non fuiſſe ſupernaturale beneficium, ſed conditionem naturae, cunctaque opera, quae ex caritate non fiunt, a cupiditate praedominante corrumpi. Ideo itaque Queſnellii reliquiae clypeo noſtro ſe protegunt: quoniam nonnulli principia, quae innoxia ſunt, arbitrantur eſſe damnata; atque ita aerem verberantes more andabatarum decertant, effugia ſuppeditant adverſariis, non eos ſuperant, ſed reddunt pervicaciores, quoniam una ſimul Catholicos inſectantur, & bonam agunt cauſſam, non bene.

Vi-

Videant hinc, & experimento discant Theologi Constitutionum Apostolicarum Propugnatores, non incertis, dubiisque, ac multominus in Schola Catholicorum receptis principiis perduelles esse vincendos, sed vel communibus & omnino inconcussis, vel iis, quibus refractarii abutuntur. Haec ratio pugnandi: haec ad ineundam concordiam via. Quid ex impugnatione, ac permixtione Augustinianae sententiae cum proscriptis erroribus percipiatur utilitatis, commonstrat ipsa adversariorum jactantia, ut cetera praetermittam, quae unicuique manifestat aevi hujus calamitas, atque experientia humanarum rerum magistra.

Num vero nos culpandi simus temeritatis, quod omni servato jure, superioribus impellentibus, praemissis Censorum judiciis, obtentis facultatibus necessariis, Theologica Scripta palam edidimus, censeant qui eadem scripta legerunt. Probrosam enim hanc notam dilui, & exsufflavi in *Vindiciarum* Praefatione num. 11. & seq. Modo unum tantum peto, an temeritatis illi sint arguendi, qui non errant mentis pervicacia, sed ignorantia solum humana. Temerarios, qui ignorantes errant, nullus dixerit: alioqui temerarios fuisse oportet, qui ignoranter scripta nostra probarunt, plena, ut Languetius falso sibimet persuadet, erroribus. At is in prima ad Benedictum XIV. epistola fatetur nos ignoranter peccasse. *Verum est*, ait, *quod illi duo Fratres magno zelo pro Constitutione* Unigenitus, *& pro impetendis Quesnellii propositionibus excitari se monstrare conati sunt, sed hujus sectae versutias minus experti, plura illius principia & dogmata adoptarunt ignorantes*. Si ignorantes erravimus: quomodo temeritatis arguimur? *Versutias* insuper illas, quae ignorantes nos deceperunt, noverunt ne Romani Censores, qui Scripta a nobis edita pervolutarunt? Si noverunt, cur ea probarunt? Si minime noverunt, quomodo aperte fluunt asserta ac positiones nostrae ex iisdem Quesnellistarum principiis? Num & haec principia Romae prorsus ignota esse audet Senonensis Praesul asserere? Hoc reve-

revera, hoc, inquam, foret augere in Appellantibus pervicaciam dicendi, in Constitutione *Unigenitus* reprobatas fuisse propositiones, quarum sensum, nec sedente Clemente XI. nec regnante Benedicto XIV., clarissimi in Urbe Theologi cognoverunt.

Episcopos positos *supra speculam*, verum est. In eos quadrat, quod ait Ezechiel 33. 6. *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, &c.* quae in verba animum Praesul intendit. Aliquando tamen melius unus non positus supra speculam veritatem annunciat, *quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum*, ut cap. 37. 18. inquit Ecclesiasticus. Et quidem etiam ex illa specula, quae, auctore Augustino in libro de Gestis cum Emerito Donatista num. 7. *est specula vinitoris non fastigium superbientis*, Episcopi erraverunt quamplurimi, non ii solummodo, qui Millenariis praeluserunt cum Papia Hieropolitano, qui pro Quartadecimanis certarunt cum Polycrate Ephesino, qui Divinarum Personarum oppugnarunt Trinitatem cum Paullo Samosatensi, vel impie de Verbo homine facto senserunt cum Theodoro Mopsuesteno, Nestorio Constantinopolitano, & Dioscoro Alexandrino, vel fuerunt Monothelitarum antesignani cum Pyrrho & Macario, aliique complures, de quibus cap. 56. praenuntiaverat Isaias, *Speculatores caeci omnes: ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam*: non ii solummodo, verum & alii, qui suis in judiciis errarunt, quamquam sapientissimi forent, sicuti beatissimus Cyprianus circa sententiam Stephani Romani Pontificis, Magnus Basilius scribendo de S. Dionysio Alexandrino, Theodoretus Cyrensis pugnans adversus Cyrillum, Joannes Antiochenus, aliique Orientales improbando ejusdem Cyrilli anathematismos. Atque ne longe vagemur ab hac ipsa criminatione, qua nos iterum impetimur, erraverunt Galliarum Antistites ac presbyteri fautores Semipelagianorum, quos Augustino ejusque discipulis obloquentes S. Caelestinus I. litteris ad Venerium, ceterosque

Gal-

Galliae Episcopos, putavit esse coercendos: neque defuerunt aetate hac nostra in ipso florentissimo Regno Praesules, a Romani Pontificis irreformabili sanctione (quod numquam nos in animum induximus nostrum) ad futuram generalem synodum appellantes. Quae cum ita sint, nedum monachi, privatique homines, verum & Episcopi positi supra speculam errori inveniuntur obnoxii. Eapropter unus sapientissimorum Episcoporum ita alterum adloquebatur: *Neque arbitreris ideo nobis non posse subrepere injustam commotionem, quia Episcopi sumus: sed potius cogitemus inter laqueos tentationum nos periculosissime vivere, quia Episcopi sumus. Aufer itaque gesta Ecclesiastica, quae perturbatior fortasse fecisti, & redeat caritas: aufer litem, & revoca pacem; ne tibi pereat homo amicus, & de vobis gaudeat diabolus inimicus.* Haec Augustini sunt verba in epistola 250. ad Auxilium.

Non debebat ab ea animi commotione, errandique periculo semetipsum credere immunem prudens Senonarum Archiepiscopus, tametsi Scripta nostra maturo, ut asserit, ponderasset examine, quando graviori, & repetito examine aliorum adinventa sunt orthodoxa. Quamquam praesens discussio evidenter ostendet, fuerit necne ponderatio ejus accurata ac matura. Profecto quisquis leget *Bajanismum*, & *Jansenismum Redivivos* facile percipiet, auctores horum duorum, & hujus tertii, Opusculorum, nil aliud ex libris a nobis editis perlegisse, nisi textus aliquos e suo loco divulsos, mutilatos, atque ad calumniam, invidiamque nobis conflandam artificiose collectos ab alienae Scholae Theologo aut nimium imperito, aut certe praejudiciis abrepto. Ubique enim iidem textus, eademque arte truncati, quamvis ordine paullulum immutato, leguntur. Nolo autem hanc pravitatem in iis, qui ad Sacerdotii fastigium evecti sunt, temere suspicari. Ab illorum itaque judicio, quibus neque gentis origine, neque sacrae ordinationis titulo, neque dioeceseos districtu, neque voti professione subjicior, ad unam

nam provoco Apoſtolicam Sedem, cui fideles omnes colla ſubmittunt, & quae ſola non errandi certiſſimo fruitur privilegio; libenterque probo quod probat, damno quod damnat, rejicio quod rejicit, brevi huic praefationi finem imponens canone 8. caus. 2. quaeſt. 6. *Ad Romanam Eccleſiam ab omnibus, maxime tamen ab oppreſſis appellandum eſt, & concurrendum quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus releventur: quia non poteſt, nec debet mater oblivviſci filium ſuum.*

CAPUT I.

De voluntate Dei circa salutem hominum, & Christi redemptionem.

ARCHIEPISCOPUS.

I. JUxta *definitiones concilii Tridentini, & judicium in librum Jansenii, & propositiones ex eo extractas a SS. PP. Innocentio X. & Alexandro VII. latum, judicarunt centum, & amplius Episcopi Gallicani* (1) nullum esse ex fidelibus, qui non teneatur credere fide firma, Deum velle ipsum salvare, & Christum pro ejus salute sanguinem suum omnem fudisse, ac proinde illi gratias concessisse necessarias, ut possit salvari. *Enim vero quilibet fidelis tenetur de fide credere*, Christum pro ejus salute passum, & mortuum, *prout fert Symbolum Nicaenum a quolibet fideli recitandum*; *& a quolibet fideli in articulo mortis exigitur* (2) ut fide credat Christum pro illo, & ejus salute aeterna mortuum. *Ex quibus fidei punctis duo ad fidem aequaliter pertinentia sequuntur: alterum Deum voluntate vera, & sincera velle salutem aeternam, saltem cujuslibet fidelis, juxta illud Evangelii Jo.* 6. Haec est voluntas Patris, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam: *alterum quod Deus cuilibet fideli subministret gratias, quae illi salutem aeternam reddant vere possibilem juxta illud concilii Arauxicani* (3): Hoc se-

A cun-

(1) Documentum Pastorale anni 1720. (2) Rituale Romanum. (3) 2. cap. 25.

cundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, auxiliante Chriſto, & cooperante, quae ad ſalutem animae pertinent, poſſint, & debeant adimplere, ſi fideliter laborare voluerint.

F. J. LAURENTIUS.

Quidquid definivit ſacroſanctum & oecumenicum Tridentinum concilium, & confirmarunt in condemnatione propoſitionum Janſenii, Innocentius X. Alexander VII. aliique Romani Pontifices, necnon quantum attinet ad *antecedentem* Dei voluntatem ſalvandi omnes, atque ad univerſalem humani generis & ſingulorum hominum redemptionem, cuncti profitentur Catholici, ac tradunt in Paſtoralibus *Inſtitutionibus* anni 1714. & 1720. Galliarum Epiſcopi: id, inquam, firmiſſima fide, iis tantum exceptis, quae inter Theologos adiaphora ſunt, ac inter ſcholarum placita connumerantur, nec definita fuerunt, tenendum eſſe absque ulla haeſitatione affirmo, credo, ac declaro.

Ac primo Dominum Jeſum, non pro fidelibus tantum, verum etiam pro univerſis hominibus paſſum, & crucifixum fuiſſe demonſtravi multiplici argumentorum genere *libro V. Theolog. diſcipl. cap.* 1. *&* *libro* 17. *cap.* 3. unde teſtimonia, verbaque mea luce meridiei clariora produxi altero *Vindiciarum* mearum volumine, *Diſſert.* 4. *cap.* 2. *§.* 5. Quis negabit me citato *cap.* 3. impugnaſſe quintam Janſenianam propoſitionem, adductis verbis Apoſtoli ex *epiſtola* 2. *ad Corinthios cap.* 6. *& ex* 1. *ad Timoth. cap.* 2., verbis Tridentinae ſynodi *ſeſſ.* 6. *cap.* 2. *ac* 3., verbis complurium tam Graecorum, quam Latinorum Patrum? Quis negabit me catholica veritate comprobata, haec ſubiecisse? *Janſeniana theſis opponitur veritati, quae ubique clamat Chriſtum univerſi humani generis Reparatorem ac Redemptorem: clamat ore Apoſtolico, clamat oraculis conciliorum, clamat omnium Patrum ſermone, clamat denique concordiſſimis ſcholaſticorum enunciationibus.*

Queritur autem Senonenſis Archiepiſcopus, nullibi a me exponi aut voluntatem illam *antecedentem*, aut univerſalem redemptionem per actualem collationem divinorum auxiliorum, & gratiae praeſertim ſufficientis, qua fideles conſequi valeant ſempiternam ſalutem. Ve-

. Verum, nisi omnino desipiam, aliud est omnes fideles regeneratos baptismate posse, si fideliter laborare voluerint, *auxiliante, & cooperante Christo*, adimplere quae ad salutem animae pertinent, ut *canone* 25. definivit Arauxicana secunda synodus: aliud est, singulis fidelibus actu sufficienauxilium semper adesse; & aliud, auxilium istud conferri ex voluntate antecedenti, quae est in Deo, salvandi omnes homines.

Posse baptizatos *auxiliante, & cooperante* Christi gratia implere divina praecepta, & aeternam consequi vitam, quis negat? Non solum baptizati salvari, sed etiam non baptizati, *auxiliante, & cooperante Christo*, credere possunt: sed an justo Dei judicio aut quidam fidelium prolapsi in profundum peccatorum suorum destituti sint auxiliante ea gratia, vel haec actu praesto sit cuique infidelium, quaestio scholastica est, non autem dogma fidei. Quot enim, obsecro, extant in florentissima Thomistarum schola, qui cum pueris in utero matrum pereuntibus, tum quibusdam infidelibus, ac peccatoribus flagitiosissimis, subtrahi sufficientis gratiae auxilium totis lacertis propugnant? Horum permultos commemoravi libro 18. *Theol. discipl. cap.* 8. & in Vindiciis *differt.* 4. *cap.* 1. *§.* 4. *&* 6. Nec tempus conteram notissima unicuique nomina recensendo; quandoquidem ipsemet auctor *Jansenismi Redivivi*, idest, conscripti adversus me Operis, de hac mea positione, *Non est de fide, quod auxilium gratiae omnibus misericorditer exhibitum ac praeparatum, omnes reapse recipiant*, scribit *pag.* 254. *Verissima est haec assertio; nam quod non omnes recipiant auxilium gratiae, certissimum est, saltem de infantibus absque baptismo ante usum rationis morientibus. Quod autem auxilium illud gratiae recipiant omnes adulti, ut pervenire possint ad fidem, non est definitum, imo contrarium docent satis communiter Theologi de iis, quos vocant negative infideles.* Addere autem poterat officiosissimus auctor, *& de fidelibus excaecatis idem tradunt Theologorum quamplurimi.* Istorum autem omnium, quibus gratia non confertur sufficiens, Deus vult *antecedente* voluntate salutem, & pro iis omnibus mortuus est Christus: imo, ut hi omnes salvari possint, *satis est, ut in Dei virtute ac bonitate sit paratum sufficiens auxilium, quo omnes possint salvari, licet de facto*

non omnes illud habeant sibi collatum. Atque haec sunt verba clarissimi Thomae de Lemos *libro* 4. *Panopliae p.* 2. *tract*. 3. *cap*. 16., cui omnium fere Thomistarum nomine subscribunt Alvarez *lib*. 11. *de Auxiliis disput*. 12. §. 9. & Gonet *disput*. 5. *de Reprobat*. *art*. 6. §. 2. Haec praemonstraverat discipulis suis Doctor Angelicus 1. 2. *q*. 109. *art*. 4. *ad* 2. & *q*. 6. *de Verit*. *art*. 3. *ad* 7. Quare si Deus vult omnium salutem, si Christus pro omnibus mortuus est, & nihilominus auxilium gratiae sufficientis actu omnibus non confertur, aut id saltem a pluribus Catholicis propugnatur; quis non percipit, voluntatem illam generalem, rationemque communem redemptionis non postulare, ut gratia iis, quos Christus redemit, & quos Deus vult salvos fieri, actualiter sit collata?

Ceterum licet ad voluntatem illam *antecedentem*, atque ad communem totius humani generis reparationem necessum non sit, ut gratia actu singulis, qui in via sunt, conferatur; voluntate tamen Dei *consequente*, fidelibus singulis, nisi libere ponant obicem, dari ob merita Christi gratiam sufficientem, eamdemque gratiam interdum cuique, infidelibus quoque, & magnis peccatoribus affulgere, quamquam non semper urgente quoque praecepto, expresse a me traditum est, ut paullo post demonstrabo, notionem voluntatis *antecedentis* exponens, & revincens apertae falsitatis Accusatorem.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Hoc catholicum dogma nullibi clare, ac distincte exponitur in libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti: imo ea principia ponunt, quibus aut infirmatur, aut destruitur. Equidem, ut a Jansenio recedere videantur, student asserere voluntatem Dei, & passionem Christi pro salvandis omnibus; sed voluntatem illam ita exponunt, ut a Jansenio, & ejus discipulis admittatur, absque eo quod errori in sensu libri Jansenii damnato renuntient.*

Loco voluntatis verae, & sincerae, quae est in Deo salvandi omnes fideles, admittit uterque, Fr. Bellelli, & Berti, voluntatem, quam vocant metaphoricam, & quae nulla habeat adjuncta media vere sufficientia ad salutem eorum, qui

qui pereunt. *Illam quoque* antecedentem vocant, sed *antecedentem* ad praevisionem peccati Adami, quaeque sit in Deo, quatenus omnes suas creaturas dilexit, praescindendo ab Angelorum, & hominum lapsu.

F. J. LAURENTIUS.

Perspicuum est, virum doctissimum, dum ait a me appellari voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes *metaphoricam*, oscitanter, non maturo, ut inquit, examine meas pervolutasse lucubrationes. Etenim *lib.* 5. *Theol. discipl. cap.* 1. hanc praemitto propositionem: *Deus voluntate antecedenti vult omnes homines, nemine prorsus excepto, salvos fieri;* deinde statuo propositionem alteram: *Haec voluntas salvandi omnes est in Deo vera, propria, ac sincera.*

Propositionem primam demonstro verbis Ezechielis *cap.* 33. *versu* 32. & Apostoli in *prima ad Timotheum capite* 2. necnon Sancti Prosperi *ad* 2. *objectionem Vincentianam*. Utor praeterea multiplici argumentorum genere, atque illo praesertim, quod Christus pro omnibus hominibus mortem subierit, productis aliis Apostoli verbis *ex epistola* 2. *ad Corinth. cap.* 5. 14. Quare non solum pro fidelibus, sed etiam pro omnibus omnino hominibus Christum fuisse cruci-suffixum, ac pretiosum fudisse sanguinem, & Deum voluntate *antecedente* omnium hominum salutem velle, firmissime teneo, ac profiteor.

Quoniam tamen certissimum, exploratissimumque non est, singulis omnino hominibus auxiliatricem gratiam actu conferri, ut paullo supra dixi, cunctique fatentur; apertissima consecutione inde infertur, generalem illam *voluntatem* salvandi omnes, & redemptionem illam, in qua omnes homines comprehenduntur, non importare actualem *collationem* gratiae sufficientis, sed ejusdem gratiae *praeparationem;* tametsi eadem gratia sufficiens voluntate *sequente* fidelibus, *aliisque secundum mensuram donationis Christi* conferatur. In sententia itaque illorum Theologorum, qui propugnant privari sufficiente gratia puerulos denatos absque Sacramento regenerationis, & quosdam ex infidelibus, & ex peccatoribus excaecatis, cui sententiae adhaerere me fateor, *antecedens* Dei voluntas, & communis ratio redemptio-

ptio-

ptionis humanae important gratiae praeparationem, non actualem ministrationem. Alioqui, rogo, quomodo vellet Deus salutem parvulorum, sceleslissimorumque peccatorum, quibus justissimo Dei judicio sufficiens gratia negatur? Praeparatio itaque gratiae ad *antecedentem* Dei voluntatem, actualis collatio gratiae ad voluntatem *consequentem* refertur: quod fortasse melius paullo post explicabo.

Itaque catholicum dogma, & extra omnem controversiam positum, est, Deum velle salutem omnium, & Christum passum esse pro omnibus: sed gratiam actu conferri omnibus, placitum est scholae, quod in utramque controvertitur partem. Catholico dogmati absque ulla haesitatione subscribo; at nemo suadere potest, ut in iis, quae arbitrio subjiciuntur disputantium, derelictis signis majorum, debeam ad recentiorum castra transire.

Propositionem alteram, *Haec voluntas salvandi omnes est in Deo vera, propria, ac sincera*, demonstro pluribus argumentis, quorum primum est: *Quidquid sacrae litterae de Deo affirmant, si maxime deceat ipsius bonitatem, misericordiam ac providentiam, qua rationales creaturas dirigit in viam salutis, id absque ulla haesitatione est asserendum de ipso Deo. Atqui in sacris libris legitur velle Deum, ut omnes homines salvi fiant; id vero magnopere decet infinitam ipsius caritatem, & directionem creaturarum in finem ultimum. Igitur absque ulla haesitatione asserendum est, Deum proprie ac sincerissime velle salutem omnium*. Dicit ergo album nigrum, & nigrum album, quisquis ait a me *antecedentem* voluntatem Dei non sinceram vocari, sed *metaphoricam*, in eo quod connotat, ejusque objectum est; nam esse duntaxat voluntatem *signi*, *non beneplaciti*, nec voluntatem *simpliciter*, sed *secundum quid* respectu effectuum, qui pendent a voluntate *sequente*, est apertissima S. Thomae sententia, ut paullo post demonstrabo.

Advertendum est enim modo, quod licet ego *antecedentem* Dei voluntatem absque ullo additamento *metaphoricam* tantum dixissem; non proinde forem redarguendus. Etenim sunt Theologorum bene multi, qui docent ipsam voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes, *esse voluntatem signi, quae tantum est metaphorica, seu interpretativa, quia ita se gerit Deus, ac si illum actum voluntatis haberet. Ita sen-*

tit

tit Cajetanus ad Timoth. 2. *& Marsilius in* 1. *dist.* 45. Haec sunt verba Francisci Suarez *lib.* 3. *de Providentia gratiae cap.* 2. In qua sententia ii quoque versantur, qui docent voluntatem divinam, quam Scholastici vocant *voluntatem beneplaciti*, semper impleri: de quibus plura Gabriel Vasquez *p. p. disp.* 83. *cap.* 1. Puto duo Medistarum lumina, Suaresium nempe, ac Vasquesium sufficere, ne quis haesitet, an inter Catholicos extent, qui tradunt *antecedentem* illam voluntatem esse tantummodo *metaphoricam*. Qui plures quaerit idem sentientes, adeat Joannem Baptistam Gonet *disp.* 4. *de Volunt. art.* 3. asserentem hoc idem propugnasse Estium, Basilium Legionensem, Bannez, Navarretam, Zumel, Alvarez, Nazarium, Gonsalez, Salmanticenses. Non caute idcirco se gerit, qui Theologum aliquem Jansenianis accenset, propterea quod voluntatem Dei *antecedentem* scripserit esse tantummodo *metaphoricam*.

Duo igitur evidentissima sunt, unum, a me voluntatem Dei *antecedentem* non dici *metaphoricam*, cum vera, propria, & sincera dicatur, spectato proprio ejusdem voluntatis effectu, qui est praeparare omnibus & singulis auxilia supernae gratiae, necessaria ad capessendam salutem: alterum, nulla eos perstringendos esse censura, qui affirmant voluntatem, de qua loquimur, esse revera *metaphoricam*. Illud praeterea falsum est, a me voluntatem ipsam dici *antecedentem* quidem, sed *antecedentem* ad praevisionem peccati Adam, & quatenus in Deo est, *in quantum omnes rationales creaturas dilexit praescindendo ab Angelorum, & hominum lapsu*. Istud enim ego sententiae meae oppono, non affirmo: nec satis mirari possum imputari mihi ab Episcopo, a judice, a viro dignitate, doctrina, & fama clarissimo sententiam, quam refello. Postquam enim voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes propugnavi auctoritate divinarum Scripturarum, ac Patrum, *lib.* 5. *cap.* 1. *prop.* 1. haec scripto mandavi: *Respondent Janseniani productum Paulli testimonium referri ad homines status innocentiae, non vero ad illos, quos originalis culpa devinxit. Quod ostendi potest etiam ex idea voluntatis antecedentis, quam supra tradidimus ex Thomistis: haec enim respicit rationalem creaturam secundum se, & abstrahendo a superinductis circumstantiis peccati. Ubi ergo originalis culpa supponitur, voluntas*

ante-

antecedens non habet locum. Huic vero responsioni ita occurro: *At inanis profecto elusio. Nam in primis Apostolus de his loquitur, pro quibus affirmat orandum esse; at praecipit ut oremus pro omnibus, etiam regibus improbis, quales tum orbis terrarum dominabantur, & quos specialiter ibi* (in epist. 1. ad Tim. 2.) *commemorat: Ergo ad omnes homines Apostolica spectat sententia*. Addo rationes alias, quas brevitatis gratia praetermitto; quum haec sola evidenter commonstret objici mihi id, quod a me refutatur.

Porro quod nuper de Thomistis dixi, nullatenus suffragatur Jansenianis; quoniam ea consideratio, juxta quam in eorum schola voluntas Dei appellatur *antecedens*, in unoquoque hominum statu locum habet, & a circumstantiis, in quibus homo actu ponitur *a parte rei*, abstrahitur, ac praescinditur. Audiatur praelaudatus Gonet initio citatae *disput.* 4. *art.* 1. *Thomistae*, inquit, *cum Sancto Doctore existimant voluntatem antecedentem esse illam, qua aliquid amatur consideratum solum secundum se, & ut praecisum a circumstantiis, cum quibus ponitur a parte rei*.

Et quidem Doctor Angelicus 1. *p. q.* 19. *art.* 6., ubi docet divinam voluntatem semper impleri, priori loco hanc proponit objectionem: *Videtur quod voluntas Dei non semper impleatur. Dicit enim Apostolus 1. ad Timotheum 2. quod Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc non ita evenit. Ergo voluntas Dei non semper impletur*. Ita vero S. Thomas huic argumentationi respondet: *Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Apostoli, quod Deus vult omnes homines salvos fieri, potest tripliciter intelligi. Uno modo ut sit accommoda distributio; secundum hunc sensum, Deus vult salvos fieri omnes homines, qui salvantur, non quia nullus homo sit, quem salvum fieri non velit, sed quia nullus salvus fit, quem non velit salvum fieri, ut dicit Augustinus. Secundo potest intelligi, ut fiat distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum; secundum hunc sensum, Deus vult de quolibet statu hominum salvos fieri, mares & feminas, Judaeos & Gentiles, parvos & magnos; non tamen omnes de singulis statibus. Tertio secundum Damascenum intelligitur de voluntate antecedente, non de voluntate consequente. Quae quidem distinctio non accipitur ex parte voluntatis divinae, in qua nihil est prius,*

vel

vel posterius, sed ex parte volitorum. Sed cujus intellectum considerandum est, quod unumcumque secundum quod bonum est, sic est volitum a Deo. Aliquod autem potest esse in prima sui consideratione, secundum quod absolute consideratur, bonum vel malum: quod tamen prout cum aliquo adjuncto consideratur (quae est consequens consideratio ejus) e contrario se habet. Sicut hominem vivere est bonum, & hominem occidi est malum, secundum absolutam considerationem: sed si addatur circa aliquem hominem quod sit homicida, vel vivens in periculum multitudinis; sic bonum est eum occidi, & malum est eum vivere: unde potest dici quod judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere; sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult omnem hominem salvari; sed consequenter vult quosdam damnari, secundum exigentiam suae justitiae. Neque tamen id, quod antecedenter volumus, simpliciter volumus, sed secundum quid: quia voluntas comparatur ad res secundum quod in seipsis sunt in particulari. Unde simpliciter volumus aliquid, secundum quod volumus illud consideratis omnibus circumstantiis particularibus, quod est consequenter velle. Unde potest dici, quod judex justus simpliciter vult homicidam suspendi; sed secundum quid vellet eum vivere, scilicet in quantum est homo: unde magis potest dici velleitas, quam absoluta voluntas; Et sic patet quod quidquid Deus simpliciter vult, fit; licet id, quod antecedenter vult, non fiat. Hactenus S. Thomas, ad cujus *Summae* marginem citantur Augustinus *de Praedest. SS. cap.* 8. *Ench. cap.* 103. *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 8. *de Corrept. & Grat. cap.* 14. & Damascenus *libro* 2. *de Fide Orthod. cap.* 29.

Haec sententia, quam amplectuntur omnes Thomistae, probatur etiam Dionysio Petavio: qui Theologic. dogm. *tomo* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 15. allata voluntatis *antecedentis*, & *consequentis* divisione, *Voluntas prima*, inquit, *est qua Deus ex se vult aliquid sine ulla consideratione circumstantium rerum, ut cum velle dicitur omnes homines salvos fieri. Secunda, sive consequens voluntas est, qua ex certis circumstantiis vult aliquid, quod alioqui nollet, ut cum aliquos damnari vult*. Consentit, nescio an invita minerva, an veritate cogente, Auctor *Jansenismi Redivivi*, affirmans *pag.* 83. eam esse voluntatem antecedentem, *quae fertur in*

 obje-

objectum, non quidem quale est in seipso, sed abstrahendo a quibusdam circumstantiis. Haec est mea de *antecedente* Dei voluntate sententia, quam vellicat Senonensis Antistes; eamque tradidi lib. 5. cap. 1. §. *Itaque voluntatem antecedentem, &c.* libro 17. cap. 4. §. *Quantum spectat ad sententiam Thomistarum*, & in Vindiciis *disp.* 4. *cap.* 2. §. 10. *num.* 2. qui incipit, *Quod autem secundo loco dixi, ad voluntatem antecedentem, &c.*

Consequitur ex dictis, ad voluntatem Dei *antecedentem* non requiri, ut auxilia divinarum gratiarum omnibus praeparata, actu conferantur iis, qui in certis circumstantiis constituti sunt; ad hos enim non tendit actus divinae voluntatis *antecedentis*, qua homines considerantur *secundum se*, sed actus voluntatis *consequentis*, quae refertur ad homines in certis positos circumstantiis, seu, ut loquitur scholarum Angelus, *cum aliquo adjuncto*. Quamobrem ludunt operam qui nobis opponunt, denegari voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes, si subtrahatur gratia sufficiens, vel parvulis obnoxiis originali peccato, qui rapiuntur sine baptismi lavacro, vel adultis pondere peccatorum gravatis, qui aut non vocantur, aut non ita vocantur, ut sequantur vocantem; quippe hi non abstractim, & *in quantum homines sunt*, considerantur, sed in iis vel originalis, vel personalis peccati circumstantiis, & adjunctis, in quibus objectum sunt voluntatis *sequentis*; & in quibus si gratia conferatur, misericorditer confertur, si negatur autem, justo judicio negatur.

Quoniam tamen voluntas Dei *antecedens*, & *consequens* sunt in Deo una eademque voluntas, & distinguuntur tantum *respectu volitorum*, ut ait S. Thomas, ac nos etiam tradidimus praelaudato capite primo libri v. §. *At pessime novae haereseos patroni*; idcirco gratia, quae, si consideretur homo *secundum se*, unicuique praeparata est, nonnullis in certis circumstantiis negatur, idest, praeparatur *antecedente* voluntate, subtrahitur voluntate *sequente*; quae *consequens* voluntas nulla alia ratione distinguitur ab *antecedente*, nisi ea, qua scientia Dei *abstractiva* distinguitur *ab intuitiva*, respectu nimirum, prout nuper dixi, connotatorum.

Quod itaque censor addidit, ita a me voluntatem *antecedentem* exponi, ut meo in sensu nulla habeat adjuncta me-

media vere sufficientia ad salutem eorum, qui pereunt (debita cum reverentia dictum sit) ludicrum est, atque inane. Enimvero voluntas *antecedens* adjuncta habet media vere sufficientia, parata omnibus hominibus *secundum se* consideratis; & non habet adjuncta media vere sufficientia actu collata omnibus hominibus consideratis *in certis circumstantiis:* qua duplici consideratione supposita, inepte dicitur per voluntatem *antecedentem* media vere sufficientia actu omnibus constitutis in statu peccati conferri, quoniam iis gratiam actu conferre pertinet ad voluntatem Dei *consequentem*, non ad voluntatem Dei *antecedentem*. Quae cum omnibus Thomistis sint apertissima; jure miror, quomodo ignorentur a Praesule sapientissimo, qui adversus me stylum acuens testatur, se nulli scholae esse addictum, sed potius Thomistis adhaerere, quam ceteris.

Profecto, ut supra monui, & nemo unus ignorat, Deum auxilia sufficientia non omnibus actu elargiri, tametsi velit omnes, & singulos salvos fieri, docuerunt Theologi, quos laudavi in Vindiciis *dissert.* 4. *cap.* 1. idest, Thomas de Lemos *tomo* 2. *Panopliae pag.* 308. *&* 310. ac *tom.* 4. *pag.* 65. Gonet *de volunt. disput.* 3. *art.* 5. *& disp.* 5. *art. item* 5. Bannes 1. *p. q.* 23. *art.* 3. *concl.* 8. Zumel 1. *p. q.* 23. Joannes a S. Thoma 1. *p. q.* 19. *disp.* 5. *art.* 8. aliique innumeri, qui Apostolica verba, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, explicant de praeparatione, non de actuali collatione divinorum auxiliorum. Et, si alii diversa ratione voluntatem *antecedentem* exponunt, & auxilium sufficientis gratiae singulis actu conferri propugnant; non tamen audent praedictae sententiae notam erroris inurere, paucis fortasse exceptis, qui opiniones suas extollere & propagare aliarum depressione, & criminatione, praeteritorum discriminum immemores, auramque flantem captantes, perperam adnituntur.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Quantum autem ad voluntatem salvandi omnes homines, quam admittere se profitentur, ita illam explicant. Sic scribit Fr. Berti*: (1) Dico universos homines redemptos, qua-

 tenus

(1) T. 3. p. 357.

tenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Christi: quatenus Christus sua passione instituit caussam nostrae liberationis: quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata deleantur: quatenus demum humanam naturam suscepit propter communem omnium redemptionem. Atque haec est voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis institutionem.

Nihil illic de voluntate illa sincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adiuvat ut salutem assequi possint: imo illam excludit postmodum sic loquendo (1): Fateor eandem esse de voluntate antecedenti, & de morte Christi rationem; sed voluntas illa antecedens connotat, sententia nostra, institutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem, non distributionem, & applicationem beneficiorum, & passionis Christi, effecta, atque munera, quae sint etiam extraneis communia. Verissimum est ergo eam Apostoli sententiam, *Vult omnes homines salvos fieri*, accipiendam esse cum Augustino pro generibus singulorum, non pro singulis generum, si loquamur de largitione gratiarum, &c. *Ex his concludit*: Voluntatem illam antecedentem esse in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & Redemptionis proprietatem: sincera est autem, & vera, & etiam effectum suum consecuta, ut refertur ad unam caussam humani generis a Domino in veritate suscepta, ad effusionem sanguinis, ad institutionem Ecclesiae, ad virtutem pretii, ad praeparationem remedii, ad vocationem gentium, & ad efficaciam Sacramentorum.

En, ut jam observavimus, silet de voluntate illa speciali, qua singulis fidelibus, etiam iis, qui pereunt, Deus subministrat media, quibus salutem possunt assequi; silet, inquam, ubi haec media commemorare debuisset. Voluntas ergo, quae alios quam praedestinatos respicit, nihil aliud ex F. Berti connotat, quam sufficientiam pretii infiniti, & alia hujusmodi; inter quae non recenset largitionem mediorum saluti vere, & proprie sufficientium, nequidem pro fidelibus. Hoc autem adhuc clarius aperit, dum voluntatem illam metaphoricam, *quam etiam* antecedentem *vocat, docet omnino sterilem, nec auxilia distribuentem iis, qui pereunt, quibus*

(1) Ibid. p. 360.

bus auxiliis salus aeterna vere fiat possibilis, saltem fidelibus renatis in Christo; sic enim loquitur (1): Ex voluntate antecedente in singulos actualis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris *signi*, non *beneplaciti*; sive illam explicaveris comparate ad universum genus humanum, non ad hujus generis individua in certis circumstantiis constituta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur. *Et paullo post sic de S. Prospero* (2) *injuste loquitur in responsione ad obiecta Massiliensium, & carmine de Ingratis*, ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis redemptionem explicat per institutionem, & efficaciam remedii, non per actualem gratiae largitionem, ut ostendimus. *Quae omnia & Jansenius, & Jansenii defensores admittunt libenter, & hoc sensu Christum pro omnibus mortuum confitentur, absque eo, quod errorem in quinta propositione damnatum ejiciant, & ejurent.*

F. J. LAURENTIUS.

Quemadmodum de voluntate *antecedente*, ita in Augustinensium, Thomistarumque sententia ratiocinandum est de morte Christi, quatenus crucem subiit pro totius mundi redemptione, & propter communem humani generis caussam, sive, prout redemptio omnia, & singula comprehendit humanae naturae individua. Dixi per voluntatem Dei *antecedentem* auxilia vere sufficientia omnibus praeparari, sed in ipsa *antecedente* Dei voluntate considerari homines *secundum se*, non in certis rerum circumstantiis vel adjunctis: per voluntatem *sequentem* sufficientem gratiam non omnibus actu conferri, sed denegari aliquibus, & juxta *Dei beneplacitum*, juxta *mensuram donationis Christi*, quibusdam dari auxilia sufficientia, quibusdam gratiam per se efficacem, & quibusdam, nimirum electis, specialissimum donum finalis perseverantiae. Eodem prorsus modo Christus universos homines redemit, propter unam omnium caussam in veritate susceptam, & quoad magnitudinem & potentiam pretii, atque secundum communem rationem redemptionis, quae comparatur ad unam omnium hominum naturam in Adamo

(1) P. 442. (2) p. 463.

mo corruptam & mortificatam, & ad quam liberandam & sanandam mors Unigeniti Filii Dei est maximum & singulare remedium, pro omnibus paratum, & cunctis exhibitum: quae communis ratio nostrae redemptionis non est dissimilis voluntati *antecedenti*, qua consideratur homo *secundum se*, eique remedia salutis, & gratiarum munera praeparantur. At Christus non est mortuus pro omnibus & singulis, secundum peculiarem rationem atque proprietatem, qua actu beneficium mortis ejus singulis applicetur, aliis quidem per vocationem ad fidem, aliis per regenerationem baptismi, & remissionem originalis peccati, aliis per aliorum sacramentorum fructus multiplices, & uberrimos, aliis demum praedestinatis *secundum propositum voluntatis suae*, magno dono collato perseverantiae, atque haec redemptionis proprietas, & ratio peculiaris respondet voluntati Dei consequenti. Pertractavi paullo supra de voluntate divina; nunc breviter agendum est de Christi Domini redemptione.

Generalem itaque illam, cunctisque hominibus communem redemptionem sitam esse *in pretio sanguinis Christi*, atque in *institutione caussarum*, seu *praeparatione mediorum*, *quibus remitti possint quaecumque peccata*, non autem in auxilio gratiae omnibus actualiter collato, fateri tenentur qui cum celeberrima Thomistarum schola permultis gratiam illorum culpa, & justissimo Dei judicio subtrahi propugnant. Quod, etsi *libro* 17. *Theol. discipl. cap.* 4. prolixa dissert. demonstravi; opportunum tamen videtur compendio rursus id agere. Ignorat nemo, principem scholasticorum beatissimum Thomam, ut mittam interim praestantissimos divinae gratiae vindices Augustinum, & Prosperum, 3. *p. q.* 49. *art.* 1. *ad* 3. haec habere: *Christus in sua passione nos a peccatis liberavit causaliter, idest, instituens caussam nostrae liberationis, ex qua possent quaecumque peccata quandoque remitti, vel praeterita, vel praesentia, vel futura: sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicumque morbi sanari, etiam in futurum*. Et proximo art. ad 2. *Praeparatum est homini remedium ex passione Christi, quo se potest tueri contra hostes impugnatores, ne deducatur in interitum mortis aeternae*.

Hisce

Hisce verbis praeceptoris Angelici utitur Thomas de Lemos *tom. 2. Panopliae tract. 4. de Reprobat. cap. 21.* ubi *num.* 325. ait: *Non enim requiritur ad hoc, ut cum omni proprietate Christus dicatur omnium redemptor, quoad sufficientiam, quod in omnibus de facto sufficientia remedia applicentur; sed quod in se habeat sufficientem virtutem, & talem pretii magnitudinem, qua possint sufficientissime omnes redimi, ac salvari: quod autem aliquibus non applicetur, ad alia pertinet divina judicia.* Similia Gonet *de volunt. Dei disp. 3. art. 5. num.* 99. Joannes a S. Thoma *in 1. p. q. 19. disp. 5. art. 8. num.* 31. Benitez *de vera Christi gratia disp. 1. dub. 1. num.* 1. Orsi *in Petri a S. to Vindiciis cap. 6. art. 3.* verbo dicam, Thomistae omnes; qui sive doceant sufficientem gratiam singulis dari, sive illud negent, unanimiter tamen fatentur ad voluntatem *antecedentem*, & ad communem humani generis redemptionem requiri *praeparationem* mediorum, quibus unusquisque salutem consequi possit, non vero necessariam esse actualem ipsorum mediorum *applicationem*.

Praeter Thomistas idem tradiderunt Cardinalis de Lauraea *opusc. 2. concl. 2. num.* 183. & *concl. 3. num.* 192. Franciscus Macedo *in Scrinio cap. ult. & lib. 3. de Clavibus cap. 3.* & cum nostratibus singulis Cardinalis Norisius *libro 2. Hist. Pelag. cap.* 15. atque in opusculo edito sub nomine *Annibalis Ruci*. Quorum, aliorumque verba produxi in Vindiciis *diss. 4. cap. 1. §. 6.* Addidi eo loci censuram Theologorum Lovaniensium *ad assertionem 7 Medistarum*, ejusdemque censurae *Justificationem:* ad quam elevandam non abstinuerunt adversarii (videte quale illis insit ingenium) ab opponenda mihi censura altera Duacensi, eo nomine proscripta, quod Jansenianis adnumeret Antoninum Massouliè, Thomistarumque alios sententiae nostrae propugnatores. Quae ne dicta videantur ad conflandam alicui calumniam, demonstratum est vulgata typis lucubratiuncula, italico sermone conscripta. Omnium vero, quos laudavi, firmissima sententia est, ex quo Christus sit universorum redemptor, non inferri quod gratia collata sit universis.

Quidquid ergo sit de sententia Theologorum illorum, qui ex Christi redemptione gratiam singulis conferri putant (quam sententiam nec probo, nec damno) ea profecto,

quam

quam nuper explicavi, Catholica est, & vetustior, necnon magis apta, nisi mea me fallit opinio, ad evincendos haereticos dogmatizantes Christum non esse mortuum pro omnibus. Nam si adversus istos ostendere nitamur, universalis redemptionis, & universalis collationis gratiae unam esse eamdemque rationem; vereor, ne audacter reponant, Atqui gratia omnibus juxta veteres clarissimosque Thelogos non confertur: ergo pro omnibus Redemptor mortem non subiit. Sed judicium de hac re ferant, qui putant valere plurimum ad haereses confutandas opinationem eorum, qui nudius tertius prodierunt, Theologorum; & nihili faciendam illorum sententiam, quos magnopere venerabatur antiquitas.

Horum ego inhaerens vestigiis dico Christum mortuum esse pro parvulis, qui non regenerati morte rapiuntur acerba; quibus tamen auxilia gratiae non conferuntur. Dico Christum mortuum esse pro infidelibus; quorum tamen plerisque non affulget lux gratiae. Dico Christum mortuum esse pro fidelibus, atque pro his maxime; quorum tamen nonnullis, dum rebelles lumini fiunt, actualis gratia justo judicio subtrahitur. Dico Christum mortuum esse pro omnibus; non tamen omnes beneficium mortis ejus recipere. Quae postrema verba sunt etiam sacrosanctae Tridentinae synodi *sess.* 6. *cap.* 3. Ac si mihi lingua eorum uti fas est, quorum opera aliquandiu (utinam utiliter) pervolutavi; addo cum Augustino *de Nat. & gratia cap.* 22. *Praevaricatorem legis digne lux deserit veritatis*; & *de dono persev.* cap. 12. Deus hominibus *dat gratiam quibus vult, quoniam misericors est; quod etsi non det, justus est: & non dat quibus non vult, ut notas faciat divitias gloriae suae in vasa misericordiae*; nec non de *Corrept. & grat.* cap. 11. num. 32. *Nunc autem quibus deest tale adiutorium* (appellatum ibidem ab Augustino *sine quo*) *jam poena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum*. Addo etiam quae habentur in epistola synodica Episcoporum Africanorum in Sardinia exsulum scripta anno 523. cap. 9. *De gratia vero non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari: cum non solum* non *omnium sit fides, sed adhuc nonnullae gentes inveniantur, ad quas fidei praedicatio non pervenit: Beatus autem Apostolus*

stolus dicit : Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? *Non itaque gratia omnibus datur : quandoquidem ipsius gratiae participes esse non possunt qui fideles non sunt; nec possunt credere, ad quos invenitur ipse fidei auditus minime pervenisse. Ipsa vero* gratia *quibuscumque datur, non aequaliter* datur, *sed secundum mensuram donationis Christi*, & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei : *qui non hominum personas accipit*, sed omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria singulis prout vult.

Ex his Africanorum Patrum verbis aperte intelligimus, gratiarum dona, quae propter merita Christi praeparata sunt omnibus, non aequaliter dari quibus dantur. In illa *praeparatione* relucere dicimus communem redemptionem, in qua universi homines comprehenduntur; in hac *distributione* apparet redemptionis proprietas, & in diversa gratiarum distributione splendet diversa fructuum passionis Christi communicatio. Hanc Africani Patres non esse in omnibus aequalem rectissime affirmaverunt. *Adjutos* enim *homines novimus Dei spiritu, ut ea vellent, quae Dei sunt, ante baptismum, sicut Cornelium : quosdam vero nec post baptismum, sicut Simonem Magum. Judicia enim Dei sicut multa abyssus: & gratia ejus non ex operibus, alioqui gratia jam non est gratia*, inquit S P. Augustinus *lib.* 1. *operis imperf. contra Julian. num.* 98. Interdum etiam *sanctos & fideles suos in aliquibus vitiis tardius sanat: nec in eo ipso vult nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eamdem gratiam suam, ne facilitatem in omnibus assecuti, nostrum putemus esse quod ejus est: qui error multum est religioni pietatique contrarius*, ait idem S. Pater *lib.* 2. *de peccat. meritis & remiss. cap.* 19 *num.* 33. Aliquando *sanctis suis alicujus operis justi non tribuit vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminantur tenebrae eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum*, scribit eo loci num. 31. Gratiae Magister. Praedestinati autem, qui recipiunt beneficium passionis Christi praestantissimum, pro quibus specialiter oravit, quique sunt oves, quas nemo potest rapere de manu ejus, *suo, ut pereant, desiderio non dimit-*

tuntur; eorumque numerus in Dei regnum, *donata sibi etiam usque in finem perseverantia, integer perducetur, & illic integerrimus jam sine fine beatissimus servabitur, adhaerente sibi misericordia Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum praeliantur, sive cum coronantur:* quae item verba sunt Augustini in libro *de gestis Pelagii cap.* 3. *& de correpț. & gratia cap.* 13.

Ad hos praedestinatos proculdubio praesertim comparatur voluntas Dei salvandi omnes, quam Scholastici appellant *voluntatem consequentem*: de qua praelaudatus S. Pater interpretatur verba Apostoli 1. ad Tim. 2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri, cap.* 103. *enchiridii, lib.* 4. *contra Julianum cap.* 8. *& lib. de corrept. & grat. cap.* 14. ut recte animadvertit S. Thomas 1. *p. q.* 19. *art.* 6. de quo supra.

Istius diversae distributionis beneficiorum Dei, & applicationis meritorum Christi nulla alia ratio invenitur in Augustiniana sententia, nisi quae repetitur ab inscrutabilibus Dei judiciis; ideoque ratio ipsa constituenda non est in redemptione humani generis, quatenus ad omnes homines comparatur, neque in voluntate Dei *antecedente*, quae respicit homines secundum se. Etenim si ab Augustino petamus: *Cur uni ita veritas suadeatur ut persuadeatur, illi autem non item; cur alios religiosos facit, alios non facit; cur ex duobus parvulis originali peccato pariter obstrictis iste assumatur, ille relinquatur; & ex duobus aetate jam grandibus, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur; cur ex duobus piis huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur:* Si haec, inquam, ab Augustino petamus; non aliam accipiemus responsionem, quam istam, *Inscrutabilia sunt judicia Dei*. Ita S. P. *lib. de Spiritu, & lit. cap.* 34. ita lib. 1. *op. imp. num.* 135. ita libro *de dono persev. cap.* 9. ita in omnibus fere adversus Pelagianos operibus. Quare praeter illam catholicam, certissimamque veritatem, quod Dei gratia cui datur, misericorditer datur, cui autem non datur, justo judicio non datur: quaerenti a me, cur uni baptismatis gratia, alteri caritas & religio, huic ornamenta ceterarum virtutum, illi poenitentia & conversio, & praedestinatis *secundum propositum voluntatis divinae* donetur perseverantia usque in finem, nil habeo quod respondeam aliud,

nisi,

nisi, *Inscrutabilia sunt judicia Dei*. Nam si invictissimus ille Pelagianorum debellator nullam aliam responsionem adhibuit, & utique hac monitione *de sp. & lit. cap.* 34. *Cui responsio ista displicet, quaerat doctiores, sed caveat ne inveniat praesumptiores*; audacissimus forem, si ego parvulus ejus, humique repens responsionem alteram ingeniolo meo excogitarem.

Corruunt ex dictis Archiepiscopi Senonensis objectamenta. Ubi enim *lib.* 17. *cap.* 4. dico, *universos homines fuisse redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in sanguine Christi, quatenus Christus sua passione instituit caussam nostrae liberationis, quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata delentur, quatenus demum humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem*, quae verba mea esse fateor; ubi, inquam, haec dico, aperte loquor de voluntate *antecedente*, quae *praeparationem*, non actualem applicationem mediorum importat; ideoque immediate subjicio, *Atque haec est voluntas antecedens*. Ita vero loquens imitatus sum Evangelii praeconem Apostolum Paullum; siquidem iste *ad Rom. cap* 3. 25. ait de Christo: *Quem proposuit nobis propitiationem per fidem in sanguine ipsius*; & ego ita scripsi: *Universos homines esse redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in sanguine Christi*. Imitatus sum scholarum columen S. Thomam; quippe is 3. *p. q.* 49. *art.* 1. ait: *Christus sua passione nos a peccatis liberavit caussaliter, idest, instituens caussam nostrae liberationis, ex qua possent quaecumque peccata remitti*; ego vero iisdem fere verbis: *Christus universos homines redemit, quatenus sua passione instituit caussam nostrae liberationis, & quatenus obtulit pretium vi cujus omnia peccata delentur*. Imitatus sum fidelissimum Augustini discipulum Prosperum; ipse namque ad nonam oppositionem calumniantium Gallorum scripsit: *Cum Dominus rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanae naturae susceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem; potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit*; & ego pariter affirmo crucifixum Salvatorem pro redemptione omnium hominum, *quatenus humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem*. Quid igitur istud rei est, quoniam in illam incidi-

mus temporum calamitatem, in qua nobis conflatur calumnia, quod loquamur ore Prosperi, ore Thomae, ore Paulli? Et quaenam, obsecro, est adversariorum nostrorum aut eruditio, aut sinceritas, ipsa Sanctorum verba vel non audire, vel audita non intelligere, vel intellecta reprehendere?

Verum ait Senonensis Praesul nil a me praedicto in loco agi *de voluntate illa sincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adjuvat, ut salutem assequi possint*. Sed quorsum haec? Adjuvare actu fideles per collationem gratiarum, non est munus voluntatis *antecedentis*, quae comparatur ad omnes omnino homines, *in quantum sunt homines*: sed munus est voluntatis *sequentis*, quae comparatur ad homines *in aliquo adjuncto* constitutos, in statu nempe fidelium. Recolantur quae diximus supra cum Angelico Thoma.

Ceterum sententia nostra non conferri fidelibus, iis etiam, qui pereunt, adjutorium gratiae, quibus salutem assequi possint, nisi spreta conscientia, proculdubio manifesto errore scribit Senonensium Antistes. Enimvero ipso capite 4. *libri* 17. ex quo verba exscripsit mea, addo: *Non omnibus indiscriminatim eodem modo passio Christi applicatur, sed aliquibus gratia sufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perseverantiae confertur*. Et rursus, *Est igitur Christus propitiatio peccatorum omnibus proposita: sed quae per fidem, quemadmodum per alia gratiarum numera applicatur nobis ad percipiendum fructum ipsius, ut recte observat S. Thomas*. Item, *Applicatur passio Christi aut per fidem, aut per caritatem, aut per sacramenta*. Ubi autem de gratia disputo *lib.* 18. *cap.* 8. demonstro *cuilibet fideli adesse gratiam orationis; si divina auxilia quibusdam non conferuntur, id evenire ob impedimenta, quae objicit humanum demeritum;* Deum, *quantum est ex se, gratiam largiri omnibus, nec tantum pro fidelibus, sed pro omnibus & singulis remedia salutis parasse, instituisse, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium denegare supernas illustrationes, aliarumque gratiarum beneficentissimam largitatem: eum, qui actu a gratia non adjuvatur, queri debere de prava sua voluntate*, ut ii, qui non illuminantur a sole, propterea quod claudant fenestras, atque in tenebrosa domo velint commorari. Atque hoc etiam exemplum accepi a S. Thoma 1. 2. *q.* 79. *art.* 3.

In eo itaque criminatores ſententiae noſtrae, venia illorum id dictum velim, alucinantur, quod cum ſchola Mediſtarum ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Chriſti redemptionem putant neceſſum eſſe, ut Dei gratia *actu conferatur*, & fructus paſſionis Chriſti *actu applicetur*. Ex alia autem parte non ignorantes, in ſententia complurium gratiam actu ſingulis non conferri, fructuſque paſſionis Chriſti cunctis non applicari, ajunt *ex illa antecedente voluntate*, & totius humani generis redemptione conſequi, ut ſaltem fidelibus, iis etiam, qui pereunt, Deus adjutorium, quo ſalvari queant, largiatur. At quaenam eſt nova iſta Theologia? Voluntas *antecedens*, & Chriſti redemptio, non fideles tantummodo, ſed omnes ac ſingulos homines complectitur; ideoque ſi ex voluntate *antecedenti*, & ex communi redemptione infertur actualis gratiae collatio, non ſolis fidelibus, ſed omnibus & ſingulis hominibus gratia debet actu conferri. Atque id docent Mediſtae, non mali hac in re dialectici. Si autem gratia non omnibus actu confertur, ſed tamen omnibus praeparatur, ut putant Auguſtiniani & Thomiſtae; omni proculdubio *antecedens* Dei voluntas, & univerſalis redemptio *praeparationem* gratiae, non actualem *collationem*, requirit; & haec actualis *collatio* pertinet ad voluntatem *ſequentem*, & ad redemptionis proprietatem, juxta quam diſtribuuntur gratiarum dona, non aequaliter omnibus, ſed *ſecundum menſuram donationis Chriſti*, ut ſupra diximus cum Epiſcopis Africanis, imo cum Paullo Apoſtolo *ad Epheſios* 4. 7. Conſtat itaque novos iſtos Theologos neque bonos eſſe Mediſtas, quoniam fatentur gratiam parvulis ante uſum rationis ſine baptiſmate raptis, & quibusdam quoque infidelibus denegari; quum tamen in Mediſtarum ſententia ex voluntate Dei *antecedente* debeat gratia ſufficiens conferri omnibus. Conſtat neque bonos eſſe Thomiſtas, quia voluntatem *antecedentem* referunt ad homines, ut exiſtunt in certis rerum circumſtantiis, & ad actualem divinorum donorum diſtributionem. Ac ſi fas eſſet Auguſtini diſcipulo injuriam injuria, & calumniam calumnia pellere, iſti, iſti, inquam, cenſores noſtri negant revera voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes, negant revera Chriſtum eſſe mortuum pro omnibus; quia docent ex voluntate illa, & ex redemptione Chriſti inferri actualem

gra-

gratiae *collationem* , & fatentur gratiam omnibus non conferri. Sed videant ceteri, an legitimae ſint ac verae iſtiusmodi conſecutiones.

Dixi itaque, & dixi iterum, & rurſus dico, ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Chriſti redemptionem, prout ad omnes extenditur, neceſſariam eſſe *praeparationem* mediorum, & pretii oblationem, qua cuncti, qui ipſi Chriſto tanquam capiti uniri poſſunt, conſequi valeant ſalutem. In hoc ſita eſt benefica illa voluntas, in hoc virtus & potentia paſſionis Domini. Nullibi tamen nego aliis, praeter praedeſtinatos, conferri gratiam. Confertur haec fidelibus, confertur impiis, confertur infidelium pluribus, ſed inaequaliter, & *ſecundum menſuram donationis Chriſti*, meritorum ejus intuitu, dividente Spiritu, qui omnia operatur, *propria ſingulis, prout vult*. Haec vero diſtributio, haec collatio ſpectat ad voluntatem *conſequentem*, & ad effectum, quem paſſio Chriſti ſortitur in iis, *quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei ſacramenta*. De hac voluntate *ſequente*, de hac applicatione fructuum Dominicae paſſionis loquor, dum ſententiam Apoſtoli, *Vult omnes homines ſalvos fieri*, expono cum Auguſtino *pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum*. Opus ne eſt, ut cum legentium faſtidio haec frequentiſſime repetantur? Attentius ergo libros noſtros legant, qui vel Theologicae diſciplinae laborantes ignorantia, vel calumniandi prurientes libidine, confundunt quae dicimus de voluntate Dei *antecedente* cum iis, quae aſſerimus de voluntate Dei *conſequente*.

Tria ſunt, quae remanent breviter diluenda; unum, quod accuſator ait a me voluntatem, quam etiam *antecedentem* voco, dici *metaphoricam*, & *omnino ſterilem*, nec auxilia diſtribuentem iis, qui pereunt. Alterum, me aſſerere voluntatem Dei, quae alios, quam praedeſtinatos reſpicit, nihil aliud connotare quam *ſufficientiam pretii infiniti*, & alia hujuſmodi, inter quae non recenſeo largitionem mediorum ſaluti vere & proprie ſufficientium, nequidem pro fidelibus. Tertium denique, *injuſte* me loqui de S. Proſpero ad objecta Maſſilienſium, & in carmine *de Ingratis*, & aſſerere tantum quae libenter Janſenius, & Janſenii defenſores admittunt.

Ad

Ad primum autem constat ex dictis, voluntatem Dei *antecedentem*, & *consequentem* distingui solummodo respectu connotatorum, sive, ne abjiciam phrasim Thomisticam, *respectu volitorum*; & voluntatem *antecedentem* propriam esse, veramque voluntatem ut connotat *praeparationem* auxiliorum, & refertur ad homines *secundum se:* esse autem voluntatem *secundum quid*, *velleitatem*, nec in certis rerum circumstantiis impleri, nec fieri quidquid Deus *antecedenter* vult, seu, ut Scholastici plurimi tradunt, esse voluntatem *signi*, non *beneplaciti*, & voluntatem *metaphoricam*, comparate ad homines, *ut sunt*, & a parte rei in certis circumstantium rerum adjunctis existunt, quoniam ad istos non refertur voluntas Dei *antecedens*, sed *consequens*. Ideo autem voluntas illa *antecedens* non est sterilis, nec infructuosa, quoniam per illam praeparantur singulis media ad salutem conducentia, licet per talem voluntatem Deus illa media singulis non conferat, nec applicet; Jansenius vero, ejusque asseclae docent post Adae lapsum omnibus neque *conferri*, neque *praeparari*. Atque haec responsio traditur consensu ceterorum Thomistarum a Joanne Baptista Gonet *disput.* 4. *de Voluntate art.* 5. *num.* 99.

Ad secundum pariter constat, voluntatem illam, qua fidelibus, aliisque distribuuntur actu auxilia gratiarum, esse voluntatem *consequentem*, non *antecedentem*. Quamquam & de voluntate *antecedente lib.* 17 *cap.* 4. prope finem scribo: *Praeter sufficientiam pretii, necesse est, ut ad universalem redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & institutio caussae liberationis, qua possint peccata omnia remitti;* quae sunt verba non tantum Lovaniensium in *Justificat.* censurae suae *pag.* 231. verum etiam S. Thomae 3. *p. q.* 49. *art.* 1.

Ad postremum respondeo a me *praecit. cap.* 4. *lib.* 17. exscriptam fuisse nullo verbo immutatam S. Prosperi *responsionem* ad capitulum 9. *calumniantium Gallorum*; verbisque Prosperi nulla a me additur interpretatio. Qua in re appello legentium oculos. Eodem *capite* 4. in quo pertractatur de Christi morte, nullus ex carmine Prosperi *de Ingratis* a me versus producitur. Libro autem 5. *cap.* 1. proferuntur quidem ex eodem carmine *cap.* 16. haec verba:

At

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quae gesta velit; non moribus. illi
Fit mora: non caussis anceps suspenditur ullis.

Verum hi S. Prosperi versus a me adversus sententiam meam *opp.* 2. objiciuntur; ac respondeo verba Prosperi accipienda esse *de voluntate consequente, & absoluta, quae suum consummat opus*, idest, *de voluntate quae connotat rerum effectum; non autem de voluntate antecedente, & quae est de rerum possibilitate*. Ex quibus apertissimum esse reor, qualem fidem detractores nostri promereantur, quam infirmis conjecturis in nos obstrepant, & quomodo celebriores Augustini & Thomae discipulos, quorum doctrinam Apostolica Sedes non semel declaravit *tutissimam & inconcussam*, probroso & invidioso *Jansenismi* nomine temere audacterque traducant.

CAPUT II.

De merito, & demerito, & libertate ad utrumque requisita.

Archiepiscopus.

I. F*Berti cautius loqui videtur, ubi de libertate hominis, & de necessitate, quae secundum Fr. Bellelli voluntati per gratiam, aut concupiscentiam victricem imponitur* accidentaliter, & consequenter *ad peccatum Adami, voces libertatis, indifferentiae, resistentiae, auxilii sufficientis frequenter usurpat, ut a Jansenio remotum se ostendat. Verum lectori fucum facere conatur, nec aliter a sodali suo de libertate, & merito judicat.*

Ac primo qualis est illa indifferentia, *quam activam vocat? Illa secundum ejus doctrinam in eo sita est, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam alternis vicibus moveri, non autem quod possit secundum praesentes, quas habet vires, aut resistere gratiae moventi, aut adju-*

adjuta a gratia resistere concupiscentiae actu dominanti, & relative ad illam. (1) Semper est, *inquit*, in natura posse recipere gratiam.... & dici consuevit remota. *Quae sit autem illa* potentia remota, *qua possit homo resistere concupiscentiae, aut motioni divinae, ita explicavit, approbando dictum quorumdam Lovaniensium, qui tunc ad Jansenii doctrinae defensionem satis aperte laborabant.* Ut homo possit converti, &c. *Sane* qui non habet panem, nec quidquam unde sibi panem procuret, *erit ne in vera potentia manducandi? Deus justus, & bonus potest ne talem punire, eo quod panem non manducavit? potest ne justum in hac impotentia deserere urgente praecepto? & qui in tali impotentia versatur, potest ne implere praeceptum* secundum praesentes, quas habet vires?

Objectioni huic occurrit dicendo: Neque dicas illusorie hoc dici, &c. *Sed hoc non potest exprobrari justo, qui post justitiam receptam nondum peccavit, & tamen urget mandatum praesens, & gratia destituitur. Deus ergo deserit illum antequam deseratur, & justo illi,* secundum praesentes, quas habet vires, mandatum fit impossibile, & deest gratia, qua ei possibile fiat. *Quod est praecise una ex propositionibus in Jansenii libro damnatis.*

F. J. LAURENTIUS.

Quae secundo articulo Cl. Senonensis Archiepiscopus praemittit de Fulgentio Bellelli, iis in compendium redactis, quae ipsi objecerat Antistes Ruthenus, satis superque refutata, penitusque contrita a me fuerunt in altero volumine Augustiniani systematis vindicati. Illic in me quoque contorta, prolixe rejecta fuere, & confracta. Nihilo tamen minus ad ora calumniantium obstruenda, non abs re erit adversantium tela rursus retundere. Quod autem Languetius fateatur a me nomina *libertatis, indifferentiae, resistentiae, & sufficientis auxilii* frequenter, ac saltem oretenus usurpari, gratias illi refero maximas; quoniam orthodoxis me saepenumero consentire sermone linguae non denegat: Fucum quidem verborum meorum, tum hic, cum alibi saepe inofficiose reprehendit: sed operae pretium est patefacere,

(1) To. 3. l. 18. cap. 8. p. 443.

re, num ipse potius lectitans scripta mea oculis lippientibus, lividisque, totus in caligine & in fuco versetur.

Pronuntiat ex tripode, secundum doctrinam meam, indifferentiam illam, quam voco *activam*, in eo sitam esse, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam alternis vicibus moveri, non autem quod possit secundum praesentes, quas habet vires, aut resistere gratiae moventi, aut adjuta a gratia resistere concupiscentiae actu dominanti, & relative ad illam.

Ita ne explicatur in libris meis activa libertatis indifferentia? Ita ne? Lustret, quaeso, optimus senex scripta mea paullo accuratius, adhibitisque, quandoquidem ei caligant oculi, conspicillis. Legat in praefat. libri 17. qui inscribitur *de haeresi Janseniana*, sive tom. 3. pag. 311. ubi de recentioribus Jansenii asseclis scribo: *Jam illud quoque concedunt, posse voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi potestatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiae inspiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiae nequaquam actu consistat sub victrici delectatione. Verbis itaque, non re, Theologi illi sunt a damnatis erroribus alieni*. Paullo inferius pag. 316. addo: *Ait Jansenius impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum praevaleat desiderium & consideratio peccati, & e contra sub vividiori concupiscentia necessario liberum arbitrium succumbere*. Et paucis interjectis subjicio linea 317. tertia pagina, *Nos contra contendimus nullam delectationem injicere vinculum libertati, nisi summi boni per lumen gloriae manifestati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis instinctus*. Ibique, *Sicut quacumque gratia praeventus potest iniquus reluctari, ita quacumque premente cupiditate potest justus perseverare*. Et rursus, *Sententia nostra nec semper gratiae dilectionem inspiranti assentimur; neque necessum est, ut sequamur quod magis delectat*. Iterum eadem pagina necessum esse affirmamus, *Ad profliganda scita Jansenii, sub parva delectatione veram potestatem agendi, atque sub delectatione victrici potestatem agnoscere reluctandi*. Evidentissimum itaque est, ingenuum illum delatorem, censorem librorum accuratum, judicem incorruptum (talis enim existimari vult Gallicanus iste Archiepiscopus) illam mihi doctrinam adscribere, quam

ad

ad dogmata proſcripta rejeci. Et quoniam de libertate ad meritum, & ad demeritum requiſita, data opera pertractavi *libro* 16. *cap.* 2. *&* 3. oro, obteſtorque lectorem, ut in eam diſſertationem, ex qua potiſſimum debet de me judicium proferri, non dedignetur oculos conjicere.

Laudato igitur *libro* 16. *cap.* 2. *pag.* 275. theſim hanc ſecundam propono, ***Pertinet ad libertatis eſſentiam poſſe agere & non agere***: eamque theſim demonſtro ex idea, & definitione libertatis, quam Auguſtinus definit voluntatis poteſtatem, *quae ſua deliberatione poteſt huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri*, & S. Thomas 1. *p. q.* 62. *art.* 8. *vim electivam mediorum*, animadvertens hujuſmodi poteſtatem in iis, quae neceſſario fiunt, non poſſe deprehendi: demonſtro ex idea deliberationis; nemo quippe de iis deliberat, quae in ſui poteſtate non ſunt, atque indifferentia, electio, & deliberatio ſemper liberum comitantur arbitrium: demonſtro ex quo voluntas habeat operum ſuorum dominium ac poteſtatem; & docente Auguſtino *de Sp. & lit. cap.* 3. *hoc quiſque in poteſtate habere dicitur, quod ſi vult, facit; ſi non vult, non facit*: demonſtro denique ex damnatis propoſitionibus enuntiantibus ſolam violentiam & coactionem repugnare libertati, & libere fieri quod fit voluntarie, etiamſi neceſſario fiat. Addo *pag.* 279. adverſus Janſenianos propoſitionem tertiam: ***Libertas indifferentiae ſuperius explicata requiritur etiam in ſtatu naturae lapſae ad meritum vel demeritum***, evertens principium illud, *quod ſub dominatu concupiſcentiae, atque ſub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi poteſtas*. Quomodo ergo adhibenda eſt fides adverſario affirmanti in eo per me ſitam eſſe indifferentiam arbitrii, quod voluntas poſſit aut per gratiam, aut per concupiſcentiam moveri alternis vicibus, non autem quod reſiſtere valeat aut gratiae moventi, ac concupiſcentiae actu dominanti: quomodo, inquam, fides adhibenda eſt adverſario eam mihi ſententiam objicienti, quam totis lacertis exagito, & evertere ſtudeo?

Sed rogo, quando Epiſcopus me impetit tam evidenti, tam atroci calumnia, in quonam librorum meorum invenit dogmatizatum a me, non poſſe reſiſti ab homine adjuto gratia concupiſcentiae actu dominanti, & relative ad iſtam? Num *libro* 17. *cap.* 1. ubi Janſenianam doctrinam

expono? nequaquam. Ibi *pag.* 316. oppositum trado, ut demonstratum est paullo superius. Num ubi impugno sequenti cap. 3. primam Jansenii propositionem? nequaquam. Ibi pag. 333. haec trado: *Contraria voluntas carnalis, quantumvis praevaleat, non obstringit arbitrium vinculo necessitatis, sed relinquit indifferentiam judicii, & potentiam ad oppositum.* Numquid ubi fusiori stylo de libertate pertracto? nequaquam. De libertate enim pertracto lib. 4. cap. 13. ibi vero tom. 1. pag. 378. dico: *In sensu Jansenii sub dominatu concupiscentiae, aut gratiae consistit libertas a coactione, quoniam homo peccat culpabili cupiditate, & recte agit victrici delectatione; neque cogit arbitrium cupiditas, vel delectatio. Haec est perversa doctrina Jansenii.* De libertate rursus pertracto lib. 12. cap. 10. & illic scribo: *Errant turpissime Calvini, & Jansenii Gregales, qui putant libertatem cum necessitate consistere. Libertas a necessitate etiam post Adae praevaricationem in hominibus perseverat. Motus liber erit tantummodo, ubi sit in voluntate potestas illum cohibendi;* aliaque id genus, de quibus vide 2 tom. Vindic. mearum *pag.* 221. De libertate demum pertracto *lib.* 16. ubi quae mihi objiciuntur instituta dissertatione refelli demonstratum est nuper, idque non fuco, verborumque pigmento, sed verbis potius quadratis, rotundis, & quantum fieri poterat, apertis atque perspicuis.

Unde ergo in mentem sagacibus doctisque viris cadere potuit tam praeceps de me, iniquum sinistrumque judicium, quod asseram non persistere sub validiori concupiscentia, aut gratia potestatem reluctandi? Aut forte fortuna, aut tendens aucupia incidit is in haec mea verba lib. 18. cap 8. sive tom. 3. pag. 445. *Semper est in natura posse recipere gratiam, ideoque semper est in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum seipsa, in bonum adminiculis suffulta divinis. Atque haec est potentia, ut dici consuevit, remota.* Hinc disputator, ut sibimet videtur, acutus, mentisque nostrae inspector omniscius, ratiocinium infert istud: *Quae sit autem illa potentia remota, qua possit homo resistere concupiscentiae, aut motioni divinae, ita explicavit approbando dictum quorumdam Lovaniensium, qui tunc ad Jansenii doctrinae defensionem satis aperte laborabant ..* „ Ut homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam
suf-

sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur, sed satis est, si habere illam, & obtinere possit. Quomodo dicitur homo posse manducare panem, etiam cum panem non habet, nec etiam quidquam unde sibi panem comparet: ut etiam dicitur videre potest, qui non habet lucem, sed in tenebrosum carcerem injectus est, quamvis sine luce visurus sit numquam. „ *Sane qui non habet panem* (prosequitur recitatis verbis Lovaniensium Languetius) *nec quicquam unde sibi panem procuret, ne erit in vera potentia manducandi? Deus justus & bonus potest ne talem punire, eo quod panem non manducaverit? Potest ne justum in hac impotentia deserere urgente praecepto? Et qui in tali potentia versatur, potest ne implere praeceptum, secundum praesentes, quas habet vires?*

Bene, & apposite. Atqui debebat criminator meam de libertate sententiam scrutari, ubi consulto, & data opera de illa pertracto, non autem quae illic demonstro singula Jansenianis praecludens effugia, negligere, ac praeterire silentio. Sed age: quoniam haec avide arripuit insimulandi caussas praetexens, nodosque quaerens in scirpo; ostendam quid octavo illo capite libri 18. agatur; quam recte proferatur Lovaniensium doctrina; & quam inepte detorqueantur ad justos quae illic a me traduntur.

Itaque *libro* 18 *Theolog. discipl. cap.* 8. differendum suscepi de gratia sufficiente; & propositione 3: unde quae mihi objiciuntur, exscripta sunt, definio, quod non sit necessaria *ad imputationem peccati praesens & actualis gratiae inspiratio*. Non agitur ibidem de justis, sed de impiis, quibus juxta plurimorum sententiam subtrahitur in poenam peccati sufficiens auxilium; & nihilominus eodem auxilio destituti libere peccant, & converti possunt: peccant quidem, quoniam ad malum humana natura seipsa sufficit: converti autem possunt, quia etiamsi gratia actu careant, illam tamen, quandiu sunt in hac vita, habere possunt a Domino, qui cui donat eamdem gratiam, misericorditer donat.

Non arbitror Adversarium nostrum esse in Theologia adeo rudem, ut ignoret hanc esse Thomistarum fere omnium firmissimam assertionem. Hi enim objicientibus non posse impios, si destituti sint gratia, converti, & evitare

pec-

peccatum, cum ad se convertendum, vitandumque peccatum ipsa gratia sit necessaria; respondent posse, quoniam possunt eamdem gratiam recipere, atque, ut docet Doctor Angelicus, illud non est impossibile quod possumus cum auxilio divino, quia ut Philosophus ait in 3 ethic. *Quae per amicos possumus, aliqualiter per nos possumus*. Id revera S. Thomas ait 1. 2. *q.* 109. *art.* 4. & 2. 2. *q.* 156. *art.* 2. atque haec Angelici Doctoris verba ibidem, citatis locis produxi; sed ea callidus accusator praetermisit, interpolatis verbis meis. Ceterum pari fraude nos insectante Gallo altero, ostendi secundo Vindiciarum volumine *pag.* 297. revera sententiam meam esse beatissimi Thomae, hujusque discipulorum. Unum nunc addam, cui Thomistae reliqui subscribunt utroque pollice, Gonetum scilicet, qui *disput.* 5. *de Reprobat. art.* 6. *§.* 2. *num.* 219. inquit: *Ut homo dicatur posse salvari, sufficit quod licet non habeat gratiam dantem potentiam, possit tamen illam recipere, & Deus possit illam conferre: quod totum verificatur de homine, quandiu est in hac vita; & ideo vere dicitur posse salvari*. Addit paullo post num. 221. *Possibile dicitur dupliciter; primo extrinsece ab extrinseca potentia alterius: nam ut docet Aristoteles lib. 3. ethic. cap. 3. id, quod per amicos possumus, per nos ipsos posse censemur. Secundo intrinsece, ratione principii actu in subjecto existentis, proportionati ad id, quod possibile dicitur*. Atque hinc infert praeclarus Thomista, *Infideles, & peccatores alios omni auxilio destitutos habere solam illam potentiam extrinsecam, fundatam principaliter in potentia Dei, & virtute meritorum Christi, & minus principaliter in arbitrii libertate, ut docuit D. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. ad 1.* Hoc nos praelaudata prop. 3. tradidimus; strepitque murmure, & excandescit perperam conviciator.

Venio ad verba Lovaniensium, quae a narrata Thomistarum sententia nullatenus differunt. Habentur eadem verba *cap.* 12. *Justificationis:* ibique non tantum legitur, ut homo possit converti, non requiri *ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur:* sed additur, *si habere illam, & obtinere possit*. Propter additamentum istud dixi Lovaniensium sententiam a sententia Thomistarum non discrepare. Eo autem modo nonne recte dicitur mendicus, qui caret pane, & pecunia, qua panem sibi comparet,

pos-

posse manducare, quia misericors homo potest illi panem, stipemque largiri? nonne recte dicitur in tenebrosum carcerem injectum posse videre, quoniam, etsi caret luce, afferri potest lucerna, & occlusa fenestra aperiri? Cur ergo adversarii nostri quasi subsannando regerunt, *Qui non habet panem, nec quidquam unde sibi panem comparet, eritne in vera potentia manducandi?* Quomodo ita caecutiunt, ut in verbis Lovaniensium non cernant conditionem illam, *Si habere & obtinere possit*, neque secernunt *extrinsecam* illam & *intrinsecam* potentiam tam dilucide a Bannesio, a Goneto, & ab ipso Angelico Doctore explicatam?

Quoniam vero criminator *justificationem* Theologorum Lovaniensium parvipendit & rejicit, atque supino errore, evidenti mendacio, manifestaque injuria tunc editam asseverat, quando *ad Jansenii doctrinae defensionem satis aperte laborabant*; taedet me in viro, quem alioqui veneror plurimum, temporum quoque ignorantiam, densamque, qua judicium in me proferens circumfundebatur, caliginem patefacere. Certum quippe est, Jansenium anno 1585. adspexisse primum mortalium lucem: anno 1617. consecutum Lovanii lauream doctoratus: anno 1635. indeptum Episcopalem Iprensem Cathedram; neque de Jansenii doctrina disputatum est, nisi post ejus obitum, qui contigit anno 1638. At *censura* Lovaniensium prodiit die 9. Septembris anno 1587. & *justificatio censurae* anno 1588. die augusti decimaseptima, quando Jansenius agebat tertium aetatis annum. Quis ergo, nisi labilis memoriae seniculus, scripsisset de Lovaniensibus censuram, & justificationem conscribentibus, *Tunc ad Jansenii doctrinae defensionem satis aperte laborabant?*

Dixisset saltem Archiepiscopus, *Ad defensionem Baii*, cujus doctrinam ajunt renovasse Jansenium. At id asserenti facillimum fuisset respondere, *censuram* & *justificationem* Lovaniensium fuisse editas contra 34. propositiones Medistarum, quibus Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius anno 1585. coeperunt Lovanii tradere novam de divina gratia doctrinam. Quisquis solam *censurae*, & *justificationis* legerit praefationem, vel theses & antitheses simul contulerit, editas illas adversus Molinianos non diffitebitur. Ipsimet religiosissimi Patres Societatis Jesu in *imagine I. seculi*

culi lib. 6. *cap.* 4. querebantur, ad ipsorum dedecus *majorem Episcoporum partem, & quaedam collegia Canonicorum, geminis duarum Academiarum censuris* (Lovaniensi, de qua modo, & Duacensi latae die 9. Septembris anno 1587.) *calculum adjecisse.*

Parcendum est, cum haec ita se habeant, scientiae mediae patronis, si commemoratas censuras odio prosequantur Vatiniano. Iisdem censuris vulnus sententiae Lessii & Hamelii inferebatur acerbum. Omnem propterea movent lapidem, ut ipsarum censurarum elevent auctoritatem; nobisque inverecunde objiciunt posteriorem alteram Duacensem, licet proscripta sit, & indici librorum expurgandorum inserta. In cassum tamen illorum recidunt machinationes. Lovanienses enim saepe *censuram* suam confirmarunt, eamdemque Ven. Baronius, & in Congregationibus de Auxiliis sub Clemente VIII. Thomas de Lemos, postea complures summi Theologi adprobaverunt: At vide Historiam de Auxiliis *lib.* 1. *a capite* 2. *usque ad* 13. Etenim mihi a *censura* & *justificatione* Lovaniensium ad judicium Archiepiscopi Senonensis revocanda est dissertatio.

Posteaquam aperto mendacio ait justificationem censurae tum editam a Lovaniensibus, cum satis aperte ad Jansenii doctrinae defensionem adlaborarent, interrogationem hanc irrisoriam subjecit: *Deus justus & bonus potest ne talem punire eo quod panem non manducavit? Potestne justum in hac impotentia deserere urgente praecepto? & qui in tali potentia versatur, potestne implere praeceptum secundum praesentes, quas habet vires?*

Verum aut callide, ac versute, aut certo certius fallaciter de una in alteram quaestionem, ut me Jansenianis adnumeret, transgreditur insimulator: sed perperam nititur retia expandere ante oculos pennatorum. Vidimus, quod sola librorum nostrorum, & praelaudati capitis octavi inspectione cuique perspicuum erit, agi propositione illa tertia de ea quaestione, *An imputari possit peccatum iis, quibus ob illorum culpam denegatur actualis gratiae inspiratio*, non de quaestione altera, *An justis denegetur gratia sufficiens.* Unde ergo praeceps ille saltus, & excursio extra oleas, *Potestne justum in hac impotentia deserere?* Aliter de impio destituto gratia, aliter de justo, cui gratia adest, ratiocinemur,

opor-

oportet? de illo dicimus habere potentiam evitandi peccatum, quia praeditus est libero arbitrio, & potest recipere gratiam: de justo autem, ubi de hoc pertractamus, & liberum arbitrium, & sufficientem gratiam habere docemus. In impotentia vero nec justus versatur, nec impius, quia ille habet gratiam, & iste potest habere.

In capite illo octavo *tom.* 3. *pag.* 444. positionis nostrae munimenta petimus ex Augustino, cujus *de corrept. & grat. cap.* 6. haec sunt verba: *Si nondum regenerati sunt, primam esse caussam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit hominem rectum ab initio, & non est iniquitas apud Deum...... Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio.* Porro neque ii, qui nondum lavantur aere, pronuntiarent non regeneratos, & regeneratos, ac justificatos, qui in malam vitam voluntate sua relabuntur, esse justos. Producimus deinde Prosperi versus ex carmine *de Ingratis cap.* 32.

Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus.

Quis vero adeo hebes ingenio est, ut justos appellet, quos gratia neglexit, & qui degunt in umbra mortis? Haec Augustini & Prosperi testimonia verbis Lovaniensium, quae mihi exprobrat accusator, proximum tenent locum: non tamen illa vidit, qui scripta nostra *maturo examine* a se ponderata fuisse testatur.

De iis ergo, qui rectissimo Dei judicio non adjuvantur a Deo, a quorum numero excludimus justos, asserimus reos esse peccati, quoniam voluntate sua cadunt, & adjutorio divinae gratiae propter mala merita sua exspoliantur; & asserimus posse converti, quia habent naturalem facultatem liberi arbitrii, & quandiu sunt in hac vita, possunt recipere gratiam, quae iis, quibus datur, misericorditer datur; & quibus non datur, justo judicio non datur. Haec est nostra

de iis, quibus gratia subtrahitur, sententia. Qui utique redarguendi, & corripiendi sunt, dum peccant, quia acceptam Dei gratiam suo in malum libero amiserunt arbitrio; quemadmodum redarguendus, & corripiendus foret prodigus ille filius, qui relicta paterna domo, in qua etiam mercenarii abundant panibus, & abiens in regionem longinquam, premeretur fame, & siliquis vesceretur.

Profecto non est eodem pacto ratiocinandum de justis. Pertractatum de his a me fuerat *de haer. Jansen lib. 17. cap. 3. prop.* 1. ubi cum SS. Augustino, & Prospero demonstravi, Deum neminem deserere antequam deseratur, verbisque Apostoli in 1. ad Corinthios 10. 12. Tridentinae synodi sess. 6. cap. 11. condemnatione articuli 54. Baji, auctoritate S. Thomae, aliorumque Theologorum, primam Jansenii propositionem refutavi. Quamobrem evidentissima res est, me non eodem modo ratiocinari de impio destituto gratia, & de justo gratia suffulto; sed criminatores Augustiniani systematis quae a me de illo traduntur, cum iis quae dicuntur de altero, aut subdole, aut imperite, aut, quod de viris optimis existimandum est, incogitanter confundunt.

Archiepiscopus.

II. *Porro fluit haec propositio, sicut & ceterae in Jansenio damnatae, ex illo principio Yprensis Episcopi,* quod magis delectat *delectatione indeliberata*, illud operari necessum est. *Idem principium sibi genuinum fecit Fr. Berti, & ita pro certo ab eodem traditur, ut concurrentibus duabus delectationibus gratiae, & concupiscentiae in aequali gradu voluntas debeat remanere anceps.* (1) Cum trahatur animus, *inquit*, delectatione sancta, & noxia, numquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram, sed pendebit anceps, donec una sit robustior, eamque deprimat. *Rationem reddit illico:* Nullus enim, nisi a fortiore vincitur, & superatur. *Quod impossibilitatem, & necessitatem a F. Bellelli traditam omnino exprimit. Quis ergo libertatis humanae, & indifferentiae usus?*

F. J.

(1) T. 3. p. 203. 204.

Principium illud, *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*, traditur ab Augustino in caput 5. epistolae ad Galatas, & dummodo germano intelligatur sensu, nequit ulla ratione reprobari. Hunc sensum nos talem esse affirmavimus libro 14. Theol. discipl. cap. 11. & tom. 2. Apolog. pag. 155. *Augustinus docet nos necessario sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum: quo sensu necesse est ut sedeamus, quando efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus*. Nemo non videt de qua necessitate interpretemur Augustinianum illud proloquium. Accipiendum illud esse, affirmamus, *Sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum*, id est, de necessitate illa *consequente*, quam Thomistae & Augustiniani omnes agnoscunt sub gratia per se efficaci. Imo contra Jansenium disputans *lib.* 17. *cap.* 1. sive *tom.* 3. *pag.* 317. me scripsisse memini, *Sententia nostra nec semper gratiae delectationem inspiranti adsentimur, neque necesse est ut sequamur quod magis delectat*. Neque haec pugnant cum praecedentibus, quia illic de *consequente*, hic vero de *antecedente* necessitate loquuti sumus. Consentire nobiscum per omnia Antoninum Massouliè in opere, cui titulus, *S. Thomas sui Interpres*, disp. de libert. q. 6. art. 6. demonstratum est tom. 2. Vindic. *dissert.* 4. *cap.* 1. §. 8. *num.* 7. Necessum non est, ut singula repetantur. Vide Massouliè *tom.* 1. *pag.* 149. nostramque dissertationem *tom.* 2. *pag.* 153.

In Augustiniano illo axiomate addidit pro lubitu Senonensis Antistes, ea verba, *delectatione indeliberata*, tacite Janseniani erroris insimulans Theologos, qui ipsum axioma de sola delectatione deliberata non explicant. Verum priusquam voluntas deliberet, sibique propositum bonum amplectatur, requiritur, ut Deus illi delectationem victricem immittat; quoniam animus voluptate trahitur, ejusque pondus est amor. Ut ergo bonum velimus, facit Deus *sine nobis* inspirando dilectionis suavitatem: quando autem volumus, operatur *nobiscum* adjuvans voluntatem nostram, ut

quod volumus, impleamus. Ita inſpiratio dilectionis, & efficaricis gratiae praemotio, *indeliberata* eſt; actus vero dilectionis, & opus quod perficitur, *deliberatus*. Qui non ignorat gratiae praevenientis, & operantis, a gratia ſubſequente, & cooperante diſcrimen, facile percipiet quae dicimus: ſi quis ignorat, is taceat, redeatque ad veſtibula Theologiae.

Theologi itaque conſtituentes praevenientem gratiam *in ſanctae dilectionis inſpiratione*, & nobiſcum propugnantes hanc gratiam in iis, qui actu operantur, ut oportet, eſſe adjutorium per ſe efficax, ipſam praevenientem gratiam abſque ulla haeſitatione appellare tenentur *delectationem indeliberatam*, qua voluntas efficaciter trahitur. Ab hac autem praeveniente gratia, ſive ab hac inſpiratione ſanctae dilectionis excitata voluntas liberum exequitur opus, quod ſequitur ex praemotione divina neceſſitate illa, quae in ſchola Thomiſtica agnoſcitur ſub phyſica praedeterminatione, neceſſitate nimirum *ſequente*, non *antecedente*, ſive, ut nos ſupra diximus, *infallibili & certa conſecutione actus*, & non ſublata liberi arbitrii ad actum oppoſitum poteſtate.

Auguſtinianum proloquium, de quo agitur, eodem modo de delectatione *indeliberata* explicavit quoque Petrus de la Broüe Epiſcopus Mirapiſcae in opere inſcripto, *Defenſe de la grace efficace par elle-meſme*, edito Pariſiis anno 1721. Cujus utique viri, quamquam unus fuerit Appellantium, credo poſſe me teſtimonium exſcribere, propter inſerta verba Eminentiſſimi Cardinalis de Biſſy, & doctrinam praeſtantiſſimi Meldenſium Antiſtitis Jacobi Benigni Boſſuet; maxime quod praelaudata gratiae ſeipſa effectricis *defenſio*, nulla, ni fallor, confixa eſt Romana cenſura. Hujus itaque operis articulus 22. pag. 261. eſt hujuſmodi, *Explication de l'axiôme de S. Auguſtin*, Qu' il eſt néceſſaire que la volonté agiſſe, ſelon ce qui lui plait. „ Doctrina autem hujus Epiſcopi eſt quae ſequitur. *Il ne paroît pas que Saint Auguſtin diſe dans cet endroit rien de plus, que ce que nous venons de lire dans les paſſages du livre de l'eſprit & de la lettre, & de l'enchiridion, que j' ai déja citez. Cependant cet axiôme fournit une ocaſion aux nouveaux Moliniſtes, d'attaquer les defenſeurs de la grace efficace*

cace par elle-même, comme s' ils enseignoient cette même grace nécessitante lorsqu' ils employent cet endroit de Saint Augustin, pour expliquer la force de la grace médicinale de Jesus-Christ.

Ils n' abuseroient pas de cet axiôme de Saint Augustin, pour calomnier les Docteurs catholiques, qui font une profession particuliere de suivre la doctrine de ce Saint, s' ils étoient aussi équitables, que M. l' Evêque de Meaux, aujourd' hui M. le Cardinal de Bissy. Voici comme il s' explique au commencement de son ordonnance sur le Jansenisme.. „ On peut entendre ce texte de Saint Augustin d' un plaisir indéliberé, qui nécessite l' homme à agir d' une nécessité physique & antécédente, qui est celle à la quelle on ne peut résister, & qui précede le consentement de la volonté. *Et tout de suite:* On peut aussi l' entendre d' un plaisir indéliberé, mais qui n' impose à la volonté, en la faisant agir, qu' une nécessité morale & improprement dite, parce qu' elle n' ôte pas le pouvoir parfait & exempt de tout empêchement, de ne pas agir. *M. le Cardinal de Bissy continûe* : Que si Saint Augustin parle d' un plaisir indéliberé, quand il dit, *qu' il est nécessaire que nous agissons conformement à ce qui nous plait le plus*, on doit interpréter cet mot *necessaire*, d' une nécessité morale, & improprement dite. Car il reduit tout l' effet de la nécessité, qu' impose à l' ame il plaisir de la grace, à lui faire mener une vie chaste, & il ne prétend nullement lui oter le pouvoir de changer de conduite, & de pécher. „ Plura addit vir praestantissimus de indeliberata delectatione explicans Augustini proloquium: de quo accipiendum esse docet cum Meldensi Episcopo Bossuet verba illa ipsius Augustini, *Rogandus est Deus ut velit, quia necesse est fieri si voluerit;* & quae sequuntur, *Si Deus hoc velit, necesse est hoc esse;* ut quae habentur lib. 5. de Civit. Dei cap. 10. *Si autem illa definitur esse necessitas, secundum quam dicimus necesse esse, ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis.* Quae omnia de necessitate consequente, & ex suppositione voluntatis & praemotionis divinae, non de necessitate absoluta & antecedente, explicanda sunt, quemadmodum nos explicavimus axioma S. P. Augustini, *Quod amplius nos delectat, secun-*

cundum illud operemur necesse est. Modo ad judicium Senonensis Episcopi revertamur.

Auctor quoque *Jansenismi Redivivi pag.* 187. mihi objecit, quae iterum urget illustrissimus Archiepiscopus, & scripta fuerunt a me *lib.* 14. *cap.* 11. idest, tom 3 pag. 203. *Cum trahatur animus delectatione, si ex aequo afficiatur delectatione sancta, & noxia, numquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit altera robustior; nullus enim, nisi a fortiori vincitur, & superatur*.

Vellem cetera Adversarius prosequutus fuisset: ita enim immediate haec subjicio, *Et voluntas vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflictatione, discordando dissipant animum, ut Augustinus docet* lib. 8. Conf. cap. 5. *Tertio quia in aequali gradu concupiscentiae & gratiae gratia concupiscentiae, non concupiscentia gratiae succumberet; quia homo etiam cum aequali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum inclinationem: & ideo Augustinus scribit de corrept. & gratia cap.* 12. „ Nam si in tanta infirmitate vitae hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet. „ *Denique agere & non agere in aequilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei praemotione, est liberi arbitrii sani, & robusti, non autem infirmi*. Pugno itaque in loco, qui mihi objicitur, pro gratia efficaci, sine qua homo in statu naturae lapsae succumberet, licet libere, nec potestate ad oppositum per peccatum prorsus extincta, eo modo, quo libere in peccatum labitur, & numquam resistit concupiscentiae, solo gratiae sufficientis adjutorio, non gratia efficaci, aut congrua suffultus. Debebat haec animadversor expendere, aut inspicere quaestionis, quae ibidem agitur, inscriptionem.

Veterem ergo cantilenam repetenti succinendum est eodem tono. *In conflictu* (ita scripsi tom. 2. Vindic. pag. 229.) *in conflictu duarum delectationum pendere ancipitem voluntatem, nisi una alteram superet, neque consequi opus, nisi delectatio victrix accedat, docuerunt viri doctissimi praelaudati*

dati cap. 1. §. 2. *Macedus nempe scribens*, Augustinum delectationes carnis opponere delectationibus spiritus, in ea pugna concupiscentiam cum gratia committere, & fortiori victoriam assignare: *Mansius ore omnium Augustinensium affirmans*, non posse voluntatem plene imperare actus subsequentes, sed inter duos amores fluctuare, nisi amor honesti superet contrarium amorem: *Gonzales, aliique Thomistae a Gravesonio laudati, docentes gratiam nunquam fore efficacem, nec voluntatem recte operaturam*, nisi gratia majores efficaciae gradus habeat, & superet gradus obstinationis: *Antoninus Massoulié demonstrans itidem nunquam gratiam fore effectricem*, si resistentiam voluntatis omnino non vincat: *Auctor Operis inscripti* Le Disciple pacifique, *plurimum commendans sententiam docentem*, Que la meme grace qui formonteroit trois ou quatre degrez d'obstination, parce qu' elle seroit dans un degré tres propre pour le formonter, pourroit n'avoir pas la meme convenance, ni par consequent le meme effet & le meme succes, si elle trouvoit six degrez d'opposition, d'obstacle, & de resistance: *S. Thomas docens non moveri voluntatem a congruo & convenienti bono*, nisi sua vi superet vim, & effraenis concupiscentiae impetum: *Augustinus demum saepenumero affirmans, gratia inspirari* certam scientiam & victricem delectationem, *fieri*, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas spiritus vincat, *atque*, ut plus delectet quod Deus praecipit, quam delectat quod impedit. *Ergo quod inter delectationes sit pugna, & quod fortior alteram superet; nec Janseniana doctrina est, nec nova, nec quae commovere debeat Theologum vel mediocriter eruditum. Jansenii error & haeresis delectationi, quae alteram vincit, alligat* necessitatem antecedentem & physicam: *quam a nobis rejici rursus ostenderem, nisi ex praecedenti* §. 1. *&* 4. *atque ex tota hac dissertatione manifestissimum foret*. Haec ego citata differt. 4. cap. 2. §. 6. & longe plura cap. 1. §. 2. ad quae loca lectorem remitto.

Ex dictis colligitur, sub gratiae per se efficacis, vel sub delectationis victricis praemotione, talem esse usum humanae voluntatis, ut *libere* quidem, sed *infallibiliter* operetur: *libere* cum potestate ad oppositum; *infallibiliter*, cum actus, qui supposita hac praemotione numquam suspenditur,

tur,

tur, certissima consecutione. Quod disertis planisque verbis affirmavi praecitato capite 11. libri 14. & cap. 1. libri 17. prout demonstratum est hactenus.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Hinc est quod ita gratiam efficacem definiat:* Est victrix delectatio, sive caritas, quae superat contrariam cupiditatem. *Quam definitionem explanando ait:* Haec delectatio, & caritas, &c. *Nec vox illa* libere obtemperat *ad faciendum fucum apposita quidquam systemati gratiae necessitantis detrahit; siquidem paullo post addit:* Sequitur ex hac victrice delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum, quod magis delectat (1). *Hac fretus sententia, quam ex Augustino male intellecto deprompsit, & cui saepius in suo opere inhaeret*, Augustinus, *inquit*, docet nos necessario sequi quod magis delectat.

Ut autem hanc necessitatem relativam conciliet cum iis, quae praeclare dicere videtur de libertatis indifferentia, & de merito, & de demerito, aliam a sodali suo viam inire tentat, quae non minus definitionibus Ecclesiae contradicit, & Jansenii erroribus non minus favere videtur. Contendit enim ad meritum sub gratiae impulsu fortioris, seu superioris delectationis caelestis indeliberatae, sufficere in statu naturae lapsae potestatem non quidem abstinendi a bono opere, sed potestatem hoc, vel illud bonum eligendi. Item sub impulsu concupiscentiae fortioris sufficere ad demerendum potestatem eligendi hoc, vel illud peccatum, nec requiri potestatem abstinendi simpliciter a peccato. Ex quo principio sequitur justum in statu naturae lapsae sufficienter esse liberum solo impulsu gratiae necessitantis ad bonum, si unum prae alio bono possit eligere.

F. J. LAURENTIUS.

Stupenda res est, systematis nostri impugnatores rodere rursus & carpere definitionem illam gratiae efficacis, *Est victrix delectatio, sive caritas, quae vincit contrariam concupiscentiam*. Demonstravi in Vindiciis *disput.* 4. *cap.* 1. §. 2. *num.*

(1) L. 14. c. 8. p. 156.

num. 6. S. P. Augustinum eamdem tradidisse definitionem in libris de correpr. & grat. cap. 9. num. 31. ubi ait adjutorio *quo* fieri, ut homo tanto ardore diligat, *Ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat:* lib. de Sp. & lit. cap. 29. num. 51. ubi inquit: *Inspirata gratiae suavitate per Spiritum Sanctum facit* (Deus) *plus delectare quod praecipit, quam delectet quod impedit:* eodem libro cap. 35. num. 63. ubi scribit: *Fieret si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantae rei. Esset autem tanta, si nihil eorum quae pertinent ad justitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis dolorisve impedit, delectatio illa superaret:* libro 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 19. num. 32. ubi per effectricem gratiam docet a Deo tribui *certam scientiam & victricem delectationem*. Quid vero intercedit discriminis inter definitionem illam meam, & inter verba haec Augustini?

Meam dixi definitionem, quod illam tradiderim, non quod ego omnium primus invenerim. P. Macedo eamdem definitionem produxerat in *Cortina pag.* 20. Cardinalis Brancatus de Lauraea illam pluribus argumentis exemplisque illustrat & comprobat *opusc.* 3. *de gratia num.* 316. Illam ex Thomistis probarunt Joannes Gonzalez *controversia* 1. *de gratia cap.* 4. & Antoninus Massouliè *diss.* 2. *de libertate creata q.* 6. *art.* 6. Ipsimet Congruistae gratiam, quam congruam vocant, & putant esse efficacem ab eventu, & a determinatione voluntatis, *victricem delectationem* appellari ab Augustino fatentur, ut Vasquez *p.* 1. *disp.* 67. & 1. 2. *disp.* 186. *cap.* 11. *num.* 56. Quorum, aliorumque testimonia produxi *tom.* 2. *Vindic. dissert.* 4. *cap.* 1. ideoque ab eis iterum exscribendis abstineo.

Ridiculum est etiam, quod subjicit criminator, ludere me verbis, & fucum facere, dum libertatem sub victrice delectatione commendo, eo quod scripserim libro 14. cap 8. sive tom. 3. pag. 156. *Sequitur ex victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus complectatur bonum quod magis delectat*. Enimvero *Infallibiliter* dixi, non *Necessario*: immo si *Necessario* dixissem, solam consequentiae necessitatem adstruendo, recte dixissem. Est ne unus inter Theologos, non Thomistas tantum & Augustinenses, verum & inter Congruistas, qui non affirmet ex gratia efficaci con-

 sequi

sequi effectum *infallibiliter?* Est ne unus, ad cujus notitiam non pervenerit quod ait Augustinus in libro de corrept. & gratia cap. 12. num. 38. *Infirmis servavit Deus, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissime nollent*: Et de praedestinat. SS. cap 8. num. 13. *Haec itaque gratia, quae occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur?* Est ne unus, qui nesciat S. Thomam 1. 2. q. 112. art. 3. haec scripsisse: *Si praeparatio ad gratiam consideretur secundum quod est a Deo movente, tum habet necessitatem ad id, quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest, secundum quod Augustinus dicit in libro de praedest. SS. quod per beneficia Dei certissime liberantur quicumque liberantur. Unde si ex intentione Dei moventis est quod homo, cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter illam consequitur, secundum illud Joannis* 6. „ Omnis. qui audit a Patre, & didicit, venit ad me? „ Hinc Thomistae omnes cum Didaco Alvarez *de auxiliis* disp. 122. num. 17. *Posita gratia efficaci*, inquiunt, *in libero arbitrio, infallibiliter sequitur, quod ipsum liberum arbitrium pie operetur, ut haec duo simul sint incompossibilia, quod scilicet gratia efficax ponatur in homine, & homo actu dissentiat*.

Cum haec tamen sint cunctis Theologis apertissima; criminari nos audet conviciator, quod asseramus effectum ex victrici delectatione consequi *infallibiliter*, aperto marte pugnans adversus fulgidissima Ecclesiae lumina Augustinum, & Thomam. Et quod caput est, ac in nobis intolerabile foret, & in adversariis nostris non advertitur, aut excusatur, eodem cap. 8. eademque pagina 156. unde verba mea obtruncata, & mutilata producunt, ita locutus sum ambiguitatem omnem evitans: *Nos dicimus indeliberatam esse hanc delectationem, quatenus inspiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissime tenemus: cum meritum haberi nequeat sine indifferentia libertatis. At haec delectatio victrix conjuncta est cum deliberatione comparate ad opera, quae efficiuntur a libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim sit haec efficax gratia antece-*

tecedens, & Deus fine nobis faciat ut velimus; nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub omni ratione boni, quemadmodum proponitur Beatis per lumen gloriae, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt Beati in patria: ut explicavi in libro de scientia Dei cap. 13. regula 6. de Angelis capite pariter 13. & de primo homine cap. 10. Quamobrem sequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. En libertas, & indifferentia judicii, a me eo ipso in loco afferta & explicata, ubi verbis meis mutilatis autumant denegari. Sed est iniquorum Accusatorum temeritas & confidentia, ut sibimet persuadeant proposita a se objecta in suis, non autem in scriptis meis legi, & dijudicari oportere.

Cetera hujus paragraphi criminatoris verba non moror. Quo enim in loco scriptum est a me, sub victrici delectatione non remanere potestatem abstinendi simpliciter a peccato, & sub impulsu gratiae necessitantis ad bonum posse hominem eligere hoc, vel illud bonum, neque habere potestatem peccandi, vel non peccandi? Aut delirat, aut somniat, aut saltim sibi monstra fingit, qui ista scriptitat. Nostra haec apertissima sententia est, quam declaravimus lib. 17. cap. 1. pag 317. *Sicut quacumque gratia praeventus potest iniquus reluctari; ita quacumque prementr cupiditate potest justus perseverare:* & paullo inferius affirmamus oportere ad profliganda scita Jansenii, *Sub parva delectatione veram potestatem agendi, & sub delectatione victrici potestatem agnoscere reluctandi.* Vide etiam quae dixi libro 14. cap. XI pag. 201.

Me non latet, displicere nonnullis, quod efficacem gratiam dixerim victricem illam delectationem, quae superat contrariam concupiscentiam, adeo ut eadem gratia relative ad diversos gradus carnalis delectationis sit efficax, vel inefficax: sed hanc esse complurium catholicorum Theologorum sententiam, tam luculenter demonstravi *differt. 4. apolog. cap. 1. §. 2. a numero 1. usque ad* 9 ut necessum non sit eadem rursus cum legentium taedio repetere.

IV. *Similiter & justum, cui gratia a Deo denegaretur, sufficienter ait esse liberum ad demerendum, si solum possit, ex. gr. loco furti homicidium perpetrare, aut fornicationis loco adulterium. Quae doctrina aeque pugnat cum concilio Tridentino, & cum decretis Summorum Pontificum latis contra Jansenium. Audiatur ipse Auctor* (1): Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata, &c. *Haec F. Berti de libertate ad merendum requisita.*

F. J. LAURENTIUS.

Atrox est, & iniquissima postrema haec exprobratio. Nam justus non solum habet potestatem liberi arbitrii, & potentiam illam extrinsecam, qua potest adjuvari a Deo, quandiu in hac vita versatur; sed habet ulterius potentiam illam intrinsecam, quam illi tribuit auxilium gratiae sufficientis. Profecto illis verbis, *Contingere autem potest, &c.* quae habentur lib. 16. cap. 2. non affirmo haberi rationem meriti in iis actibus, qui peraguntur necessitate, sed in iis, quos liberum arbitrium peragit libere, & cum indifferentia judicii. Loquor enim de Deo, qui cum necessario amet seipsum, libere tamen diligit creaturas: loquor de Christo, qui etsi peccare non poterat, habebat tamen liberam potestatem ponendi animam suam; & loquor de Beatis, qui licet videndo Deum, ut in se est, necessario illum ament, sua tamen pollent libertate erga objecta reliqua, quae sub indifferentia judicii eis proponuntur. Belle igitur, bellissume! Debebat ex hoc loco adversarius fateri sententia mea requiri ad opus meritorium libertatem indifferentiae, nec sufficere libertatem a coactione, sive illam spontaneitatem & lubentiam, qua Deus seipsum, & Christus, & Beati diligunt Deum: id debebat fateri; sed meis, ut alibi, verbis excisis, & mutilatis infert oppositum, idest, negari a me veram libertatem indifferentiae ad merendum, vel demerendum: pro qua libertate eo in capite acerrime, &, absit invidia verbo, accuratius, quam multi Theologi fecerint, decertavi.

Red-

(1) To. 3. p. 281.

Reddantur itaque verba mea, & evanescet calumnia sua. *Contingere* (ita ego praecit. pag. 281.) *contingere autem potest, ut voluntas sit determinata ad unum ... ciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum, vel ... um. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum determinatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus ceteris, qui versantur circa objecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto; & operatus est hominum redemptionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate.*

ARCHIEPISCOPUS.

V. *Audiatur etiam disserens de libertate ad demerendum sufficienti in statu naturae lapsae*, (1) Possumus ergo objicientibus hominem, &c. & *paullo post:* Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos, &c.

Sane Jansenii sectatores hanc libertatis speciem non rejicerent, imo ultro adoptarent. Porro justus urgente praecepto post acceptam gratiam justificantem reus ne censebitur, & sufficienter liber ad demerendum, si praesertim agatur de impletione praecepti affirmativi, cujus obligatio instat, quodque omittere non potest sine peccato, nec aliud peccatum potest eligere? Erit ergo reus etiam justus, etiamsi mandatum ei fiat impossibile secundum praesentes, quas habet, vires, & desit ei gratia, qua illi fiat possibile; *quod est pura Jansenii doctrina in prima ejus propositione damnata ut haeretica, & impia.*

F. J. LAURENTIUS.

Vellicat demum Senonensis Antistes quae de libertate ad demerendum scripsi tom. 3 pag. 443. *Possumus ergo*, &c Loquor ibidem de homine destituto gratia sufficiente: ac ver-

(1) Ibidem p. 443.

verba mea, si, prout jacent, recitentur, sunt hujusmodi: *Possumus ergo objicientibus hominem derelictum a gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad specificationem ad malum, respondere quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum, vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum, aut alterum eligendo. Asserebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At haereticum refellit doctissimus Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 14. ad 3. his verbis:* Respondeo tam angelos sanctos, quam malos Daemones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a necessitate; tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam a necessitate habere, quia multa faciunt, quae possunt non facere, & e contra; & in hujusmodi Daemones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec poena, nec praemium essentiale crescere possit, cum utrique sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriae sempiternae pertineant. *Videte etiam Estium in libro 2. sent. dist. 7. §. 5. & dist. ultima lib. 4. D. Thomam 12. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati, ac Daemones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos obtendentes privationem gratiae, ut dogma suum libertati contrarium propugnent: etiamsi nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: igitur ex privatione gratiae non infertur peccandi necessitas. Et sane, me judice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janseniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa.* Haec mea verba sunt; in quibus satius duxit calumniator resecare Ven. Bellarmini lucidissimum testimonium, & insignis Theologi Estii, & S. Thomae Theologorum Principis nomen praetermittere, quam sententiam meam absque censura dimittere; tametsi proxima pag. 444. demonstrem, eadem responsione a Dionysio Petavio Jansenistas refelli *lib. 4. de opificio sex dierum cap. 9. num. 3.*

Similia mihi objicienti Auctori *Jansenismi Redivivi* pag. 195. respondi *tom. 2. Vindic. pag.* 242. & seq. produ-

cto

ſto etiam teſtimonio Honorati Tournelii, qui licet teneat auxilium gratiae numquam ſceleſtiſſimis peccatoribus deeſſe; tamen 2. *p. de gratia q.* 8. *art.* 4. *pagina* 634. *Venet. edit.* demonſtrat ſententiam, quam carpit adverſarius, eſſe inter Thomiſtas communem & pervulgatam. Vellem in hanc Vindiciarum partem, quam nuperrime laudavi, oculos humanus lector aliquantulum intenderet. Jam enim, cum haeretica ſit & impia ſententia dogmatizantium ſolam libertatem *a coactione* ſufficere in ſtatu naturae lapſae ad merendum, vel demerendum, & non requiri libertatem *indifferentiae*, ſed voluntatem robuſtiori delectatione excitatam reluctari non poſſe, & huc vel illuc abripi impulſu cupiditatis, vel caritatis, ineluctabili neceſſitate, & abſque poteſtate ad oppoſitum: evidentiſſimum eſt ſententiam noſtram, qua dogmata iſta reprobantur & refelluntur, non impiam, & haereticam cenſendam eſſe, ſed piam, catholicam, atque orthodoxam.

CAPUT III.

De efficacia gratiae, & gratia ſufficiente.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Quum FF. Bellelli, & Berti auſi fuerint expreſſis terminis aſſerere nullam eſſe gratiam vere ſufficientem, aut gratiae interiori reſiſti non poſſe, dogma tamen catholicum in hoc puncto impugnare non ſunt veriti, non ſolum ei opponendo errorem de duabus delectationibus relative voluntatem neceſſitantibus; verum etiam tortuoſis, & ad fraudem compoſitis de gratia ſufficienti ſermonibus, qui ſenſum illorum aperiunt. Hac arte utitur F. Berti inprimis cum ex una parte dicit ſe probare maxime gratiam ſufficientem ſenſu Thomiſtarum, & ex altera profitetur ſe dubitare utrum illa gratia Thomiſtica ſit vere ſufficiens; imo ſe malle illam appellare inefficacem, quam ſufficientem. Quid enim putandum eſt de Theologo, qui dubitaret utrum praemotio Phyſica deſtruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime?*

me? Haec Fr. Berti verba sunt (1): De quaestione grammaticali, idest an gratia sufficiens, &c. *usque ad ea verba*, Scholastici non consentiunt.

Hic F. Berti Lectori fucum facere conatur, & sub larva gratiae Thomisticae sufficientis quid de vera insufficientia illius gratiae sentiat, abscondit. Etenim vidimus supra quod juxta ejus systema, gratia est efficax, quando gradibus superat concupiscentiam debiliorem. Est vero inefficax, si concupiscentia huic gratiae gradu suo superior est; quae concupiscentia major in gradu non potest vinci a gratia, quae in gradu est minor. Huc refert passim illud S. Augustini de delectatione indeliberata male intellectum, & eodem sensu praepostere a Jansenio decantatum: Secundum id, quod amplius delectat, secundum id operemur necesse est. *Ex quo sequitur, gratiam illam, quam sufficientem vocare utcumque consentit, esse vere insufficientem relative ad gradus concupiscentiae superioris, ac proinde relative ad praeceptum implendum. In hoc ergo ejus error consistit, quod asserat justo, concurrente tentatione, aut urgente praecepto, a Deo denegari gratiam, quae relative ad ejus vires sit vere sufficiens, & dari ab eo tantum gratiam inefficacem, cum qua concupiscentiam in gradu superiori vincere justus non potest.*

F. J. LAURENTIUS.

Etiamsi affirmassem solam gratiam seipsa efficacem esse vere *sufficientem*, accepta gratia *sufficiente* pro illa, quae sufficit ad perficiendum actum, seu ad operandum; nullus in Theologia mediocriter versatus me ob id reprehendendum esse putaret. Thomistae, alii Theologi, necnon Congruistae, ac praeterea ipsamet obvia, & manifesta ratio hoc declarant. Thomistae quidem; nam Didacus Alvarez lib. 8. de aux. disput. 79. inquit, *Illud auxilium dicitur complete sufficiens ad aliquam operationem, ultra quod, nullum aliud auxilium est absolute necessarium, ut illa operatio actu producatur*, & Joannes Gonzalez controv. 5. art. 6. *Aliqui doctissimi Thomistae arbitrantur, minus congrue vocari sufficiens illud auxilium, quod contra efficax dicitur*. Alii Theologi; siquidem Cardinalis de Lauraea opusc. 3. cap. 4. num.

(1) T. 3. l. 17. p. 340. & seq.

num. 83. ait: *Saepe cum aliis viris doctis miratus sum, cur Theologi moderni gratiam illam divinam, qua homo vocatur, excitatur, illuminatur, & inspiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet, vocare coeperunt sufficientem, ad distinctionem efficacis, quae semper habet annexum effectum; cum satis non sit ad eum ponendum, sicut efficax, quae in rigore dici deberet sufficiens;* & P. Macedo in scrinio cap. 8. *Augustinus auxilium sufficiens efficax dicit, cum proxime sufficiens est, imo non putat sufficiens quod non habet effectum: & quidem meo judicio recte, nam si sufficit, & datur ut sufficiat, cur non efficiet id, propter quod datur? Quod si non efficit, profecto non sufficit. Nec solus Augustinus, sed etiam alii Patres auxilium, quod Scholastici efficax vocant, sufficiens appellant: uti observat Vasquez, & probat ex Prospero, in* 1. 2. *disp.* 185. *cap.* 11. *num.* 55. Medistae demum; nam praeter Vasquesium Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 6. num. 4. scribit: *De ratione auxilii sufficientis, si proxime & actu sufficiens sit, est, ut includat omnia auxilia necessaria simpliciter, quae per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum, quia hoc auxilium est sufficiens per modum potentiae; potentia autem ut sit sufficiens, oportet ut habeat omnem virtutem necessariam ad agendum: & hoc ipsum praesefert nomen sufficientis; nam si aliquod necessarium principium deest, sine illo non potest aliud operari: ergo aliud non erat sufficiens.* Accedit evidens ratio. In horum nempe Theologorum sententia auxilium illud est revera *sufficiens*, quod non requirit aliud auxilium ad supernaturaliter operandum, & includit omnem virtutem necessariam ad agendum: at sine gratia *efficaci* non habetur quidquid requiritur ad supernaturaliter operandum, sive omnis virtus necessaria ad agendum: ergo sine gratia *efficaci* non habetur auxilium revera *sufficiens*. Hujus syllogismi propositio prior est Theologorum, quorum protuli testimonia. Propositio altera est omnium Augustinensium ac Thomistarum. Auctoritate itaque, & ratione perspicuum est, solam gratiam per se efficacem esse revera *sufficientem*, si gratiam *sufficientem* obvio, & litterali sensu, pro ea scilicet, quae sufficit ad ponendum actum, intelligamus.

Admisso tamen discrimine inter gratiam *sufficientem* & *efficacem* eo Thomistarum sensu, quo gratia *sufficiens* non

excludit necessitatem gratiae *efficacis*, atque una potestatem tribuit agendi, altera operatur effectum; mentitur splendide quisquis autumat a me auxilium *sufficientis* gratiae denegari. Ostendi id in Vindiciis dissert 14. cap. 2. §. 2. pag. 215. & seqq. pluribus e Theologia a me in lucem edita collectis testimoniis. Inter quae est illud libri 14. cap. 8. *Est ergo gratia sufficiens sensu Thomistico, ac nostro, illa quae dat posse, non velle*: & inferius, *Fatemur per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax*. Rursus lib. 17 cap. 3. *Augustinus agnoscit in hoc statu, non solum adjutorium quo, sed etiam adjutorium* sine quo non, *sive pure sufficiens*. Sed legito alia plura praecitato secundo paragrapho Vindiciarum mearum; atque num ibi loquar tortuosis, & ad fraudem compositis sermonibus, judica quisquis legeris.

Evanescit ex dictis quaelibet impostoris cavillatio. Dum enim dico, dubitari posse an gratia *sufficiens* Thomistica sit revera sufficiens, loquor ipsorum Thomistarum ore: &, si candido animo loquendum est, non dubito, sed nego esse revera *sufficientem*, si gratiae *sufficientis* nomine illam accipiamus, praeterquam nulla alia gratia requiritur ad ponendum actum. En evidentissima ratio: Quia ad ponendum actum necessaria est gratia per se ipsam efficax: nam si gratiae *sufficientis* vocabulum accipiamus pro ea gratia, quae dat posse, sed non excludit necessitatem gratiae per se efficacis ad actu operandum; gratiam istam sufficientem *probo maxime*, ut dixi cit. *cap. 3. pag.* 342. Desinat idcirco accusator ineptam illam interrogationem regerere. „ Quid enim putandum est de Theologo, qui dubitasset utrum praemotio physica destruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime? „ Hujus farinae Theologus esset Lutheranus, Calvinianus, Jansenianus: sed qui physicam praedeterminationem, simulque veram libertatem propugnat, is est verus SS. Augustini, & Thomae discipulus. Haec ad rem nostram facienda est interrogatio, Quid existimandum de viro Theologo, qui assereret gratiam efficacem esse necessariam ad ponendum actum adversus Medistas affirmantes cum Suaresio illam esse gratiam *sufficientem*, praeter

ter quam ad ponendum actum nulla alia gratia requiritur? Atque huic interrogationi facillima est responsio: In sensu hujus Theologi, & in ea *sufficientis* gratiae significatione, sola gratia *efficax* est vere, & proprie *sufficiens*.

Quoniam vero Languetius mea verba profert ex *libro* 17. *cap.* 3. *pag.* 242. usque ad illum dumtaxat terminum, quo difficultatem proponunt, meamque sententiam non explicant, opus est integre ea verba proferre, cum abunde omnem exsufflent, elidantque calumniam. „ De quaestione grammaticali, (ita ego tom. 3. pag. 342.) idest, an gratia sufficiens Thomistico sensu, sit vere & proprie sufficiens, non opus est definite sententiam dicere. Ego sane mallem appellare *inefficacem*, eo quod non inspiret voluntatem illam robustam, quae inspiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in consuetudine sermonis vocabulum istud, quam *sufficientis*: quod tamen in sensu Thomistico probo maxime, ut explicavi in cap. 8. de H. P. At num inspecta significatione vocabuli, gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis Scholastici non consentiunt. „ Hucusque Archiepiscopus. Constat me loqui de quaestione grammaticali, idest, de significatione vocabuli *sufficientis*, & ita prosequi nullo interjecto vocabulo. „ Negant talem esse Medistae omnes, & cum illis Honoratus Tournely p. 2. de gratia q. 7. art. 4. concl. 3. quia ea gratia insufficiens censenda est, quae non complectitur totum id, quod requiritur ut actus ponatur, vel saltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum necessarium. Videtur consentire Norisius, qui ut dictum est modo, negat dari sine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perseverandum in accepta justitia. Solam gratiam efficacem esse proxime sufficientem defendit Zumel tom. 3. disp. 5. sect. 1. Cardinalis Brancatus de Lauraea opusc. 3. de grat. cap. 4. Franciscus Macedo in scrinio cap. 8. & in cortina pag. 318. Ex nostris Basilius Poncius 1. p. relect. de gratia cap. 17. Joannes Schuveitzerus dissert. 3. de praed. dub 6. & Petrus Clenaerts de gratia efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Consentiunt Theologi Lovanienses in justif. cap. 12. num 177. Horum, aliorumque sensus est, gratiam inefficacem non esse revera sufficientem, si gratia sufficiens accipiatur grammaticaliter, quatenus cum illa potest poni actus absque

 gra-

gratia validiori. Juxta hanc notionem esset sufficiens illa gratia, quam propugnant Molinistae, si in praesenti statu daretur, & sufficeret naturae infirmae adjutorium collatum Adae innocenti. Alia ex parte non desunt Thomistis rationes, atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam esse vere, & proprie sufficientem. Primo docent plura necessaria esse ad actum, quam ad potentiam: quod verissimum est, probatumque a nobis superiori propositione eodem exemplo apud Thomistas frequentissimo oculi, qui potest videre, etiamsi, ut actu videat, necessaria sit lux. Verum posse oculum cernere, nisi praebeatur luminis adjutorium, negat Augustinus lib. de gestis Pelagii cap. 3. de nat. & gratia cap. 26. de peccat. meritis cap. 5. libri 2. epist. 106. nunc 186. Sed Thomistae reponent, loqui Augustinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent insuper, recte appellari sufficiens in uno genere, quamquam alia in alio genere sint necessaria. Quod commonstrabunt facile in omni genere caussarum, cum erudito Thomista Francisco Sylvio in 1. 2. q. 3. art. 3. & Aurelio nostro Piette Lovaniensi tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferent exemplum ex Angelico Praeceptore 3. p. q. 61. art. 1. ubi pertractans de necessitate Sacramentorum, cum 3. loco objecisset, *Posita caussa sufficienti nihil aliud videtur necessarium ad effectum: sed passio Christi est sufficiens caussa nostrae salutis: non ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam;* ita difficultatem solvit: *Ad tertium dicendum, quod passio Christi est sufficiens caussa humanae salutis; nec propter hoc sequitur, quod sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem, quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta*. Itaque *sufficiens* est gratia quaelibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia praedeterminans, ut ad actum reapse applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quae completae dicuntur singulae in suo genere, quamquam actu non operentur, nisi prima causa movente. Itaque pro libito gratiam, quae opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut sufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Jansenium interiorem aliquam gratiam, cui in statu naturae lapsae resistitur. „

Ex iis, quae necessum fuit exscribere, manifestissima res est, me *lib.* 17. *cap.* 3. differendo contra secundam Jansenii propositionem, ac demonstrando dari in hoc infirmitatis statu interiores gratias, quibus humanum resistit arbitrium, & ea occasione inquirendo num gratia, quae non est *per se efficax*, appellari debeat *sufficiens*, instituere quaestionem de significatione hujus vocabuli *sufficiens*, tam Thomistarum, quam aliorum Theologorum recitare opiniones, & eam, quam tenent Thomistae, luculentius exponere, nihil vero de grammaticali illa quaestione definire. Manifestissimum insuper est, ludum eos ludere, qui hinc conantur inferre denegari a me gratiam Theologico sensu *sufficientem*, idest, quae dat *posse* sejunctum ab actu. Et, si non levi utendum est conjectura, Senonensis Archiepiscopus, quem nemo ignorat fuisse Medistarum partibus addictissimum, alicui hujus sectae Theologo provinciam commisit seligendi ex libris meis loca, quae sibi viderentur suspecta, atque ex iis mutilatis, disparatisque connexis, fonte neglecto, suum protulit judicium, a sublestae fidei consarcinatore deceptus. Alioqui, cum sapiens fuerit, & sagax, quomodo contigisset, ut cuncta, quae a me scripta censoriis notis perstrinxit, obtruncaret, subverteret, & in sensum detorqueret oppositum? Dixi hanc non levem esse conjecturam: nam si ipse textus nostros collegit, suisque lustravit oculis; aut iniquus fuit eligendo perpauca, nec quaestionem ibidem actitatam discernens; aut fuit imprudens, proxima, & quae sequuntur, ac nostram mentem explicant, praetermittendo. Absit vero, ut illum, vel iniquum, vel imprudentem existimemus.

De illo autem principio, *Quod amplius nos delectat, secundum illud operemur necesse est*, necnon de sancta delectatione opposita delectationi carnali, satis superque praecedenti paragrapho pertractavi.

Archiepiscopus.

II. *His notatis facile intelligitur id, quod ibidem F. Berti asserit de gratia illa sufficienti, quae dat posse, sed incompletum; & cur vellicet Thomistas ex eo quod dicant*, Per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime, & comple-

plete potentem producere effectum; *statuatque potentiam non debere nominari* potentiam proxime expeditam, *nisi potentiam*, quae ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat: *quo denique sensu asserat* (1), Quod etiam renati, & Sancti, cum gratiam, & adjutorium petere debeant, ut in bono possint perdurare, etsi habeant gratiam sufficientem, non habent semper proximam perseverandi potentiam: *& Augustino tribuat quod ipse addit*, Quod cum sola gratia sufficiente non potest mandata facere qui caritatem non habet magnam, & vehementem, idest, non potest proxime, complete, & expedite, poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem, congruam, & efficacem.

Haec omnia in ejus systemate significant, idcirco justum cum illa gratia inefficaci non posse proxime, *&* complete *mandatum urgens implere, quia delectatio caelestis in gradu inferior, qua solum pollet, non potest vincere concupiscentiam validiorem. Ex quo sequitur hanc gratiam vere esse insufficientem relative ad praesentes vires justi.*

Non arguimus F. Berti quod asserat justum aliquando gratia proxime sufficienti carere, urgente tentatione, si potest proxime petere gratiam, quae illi deest. Possumus utcumque tolerare, quod contra communem Thomistarum sententiam asserat gratiam sufficientem non dare potentiam proxime completam, & expeditam, si id dumtaxat assereret sensu ab aliquot Thomistis intellecto de potentia ex parte actus secundi completa, & expedita. Sed illum incusandum judicamus, quod secundum principium, quod posuit, gratia inefficax, quam sufficientem aegre vocare consentit, est vere insufficiens justo relative ad ejus praesentes vires, quia a validiore concupiscentia opprimitur.

Quod quidem systema excludit quoque a justo potentiam orandi urgente tentatione, nisi habeat ad orandum gratiam efficacem, quamvis haberet gratiam inefficacem. Gratia enim inefficax, secundum systema F. Berti, non potest vincere concupiscentiam validiorem; & ideo inefficax nominatur, quia concupiscentia illam gradibus suis superat. Hinc ponit justum aliquando deseri, illique denegari auxilia communia, & gratiam vere, & relative ad tentationis vires sufficientem; cujus derelictionis non aliam caussam reddit, quam profunda, & oc-

(1) Ibidem p. 341.

& occulta Dei judicia. Sic enim loquitur de iis, quos Deus etiam inter Barbaros, aut sceiestissimos eligit. (1) Ut ostendat divitias misericordiae suae, *non solum perducere illos ad baptismum, allicere ad fidem, movere ad resipiscentiam, verum etiam facere perseverantes, & coronare in misericordia, & miserationibus. Addit quod ex iis sunt nonnulli, quibus* ad ostensionem justitiae *gratia subtrabitur, nec Deus renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces, sed occulto, & justo judicio eos deserit.* Hi autem, *inquit*, sufficientem gratiam non habent. *Quod ut probet, addit:* Gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas, si Deus illam denegaret: *Unde concludit, quod illa* gratia sufficiens est donum gratuitum, & post Adami peccatum indebitum beneficium, *etiam*, suppolito legis praecepto.

Haec autem doctrina, & systema, unde derivatur, omnino contradicit Apostolo dicenti: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. *Contradicit concilio Tridentino docenti*, Neminem a Deo deseri, nisi prius deseratur. *Contradicit eidem Concilio dicenti post Augustinum*, Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. *E contra consonat primae propositioni damnatae in libro Jansenii asserentis* justo quaedam mandata esse impossibilia secundum praesentes, quas habet, vires, & ei deesse gratiam, qua possibilia fiant.

F. J. LAURENTIUS.

Cujus generis fuerint adversarii praenotationes, ex dictis percipit unusquisque: sed prodit ille ulterius vel inscitiam, vel alucinationem suam, affirmans a me vellicari Thomistas, eo quod asserant, *Per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime, & complete potentem producere effectum;* & statuere potentiam non debere nominari *potentiam proxime expeditam, nisi potentiam, quae, ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat.* Quo enim modo fieri potest, ut vir in Thomistarum doctrina versatus ignoret, ipsorum Thomistarum permultos tradidisse, solo adjutorio efficaci tribui

bui

(1) L. 18. c. 8. p. 448.

bui potentiam agendi *proxime expeditam; atque completam?* Audiat Didacum Alvarez lib. 8. de auxiliis disp. 79. *Illud auxilium dicitur complete sufficiens ad aliquam operationem, ultra quod nullum aliud auxilium est absolute necessarium, ut illa operatio actu producatur.* Audiat Joannem Gonzales controv. 5. art. 6. *Archiepiscopus Tranensis, Magister Herrera, & alii asserunt* auxilium sufficiens *in re non sufficiens, idest, non reddere potentiam complete actuatam in ratione principii, sed indigere auxilio efficaci, quod in illorum sententia duo facit, & complet potentiam, & illam applicat ad operandum infallibiliter.* Audiat Franciscum Zumel tom. 3. var. disput. d. 4. sect. 1. *Sufficiens auxilium praestat quidem vim potentiae, non quidem omnino proximam cum ultima actualitate, sed minus proximam, & quasi mediatam, vel minus immediatam, & incompletam, seu inadaequatam.* Itaque non ego Thomistas vellico: sed Languetius cuncta vellicat, & exagitat, vel, ut rectius loquar, vellicaret, & exagitaret, si posset. Praeterea, quomodo Thomistarum sententiam vellico, quam, ut nuper ostendi, rationibus exemplisque expono, & explico? Ac si vellicarem etiam, & solum auxilium, quod nullum aliud requirit ad actu operandum, appellavissem *complete sufficiens*, cur non potuissem *sufficiens auxilium* eo modo describere, quo descripserunt Macedo, de Lauraea, Norisius, Vasquesius, Suarez, Tournelius?

Verum, ut omnem dissipemus caliginem; peto, quid sit auxilium tribuens *potentiam expeditam, proximam, & completam?* Si respondeas cum Suaresio lib 3. de auxiliis cap. 6. num. 4. esse illud, *Quod includit omnia auxilia necessaria simpliciter, quae per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum:* dico, non dari potentiam *proximam, expeditam, atque completam*, absque gratia efficaci. Probo quod dico, Quia in sententia omnium Thomistarum *gratia efficax per modum principii concurrit ad supernaturalem actum*. Si vero potentiam *expeditam atque completam* illam dixeris, quae non excludit necessitatem gratiae per se efficacis ac praedeterminantis ad supernaturaliter operandum; perspicuum est ex num. praeced. a me istiusmodi potentiam non denegari. Sed audiatur integra responsio mea ad objecta Jansenistarum, ex qua calumniator mea verba producit more suo, mutilata scilicet, & diminuta. *Gratia sufficiens* (ita

ego

ego lib. 17. cap. 3. & ipsa pagina 340. ab adversario citata) *gratia sufficiens non dat posse conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat posse ab actu sejunctum & incompletum, nego. Addendum unum est, ne Thomistae* (neque enim inter se, quod ad rem spectat, consentiunt, ut inquit citato in loco Gonzalez) *qui docent per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum sensum respuant, me cum Norisio cap. 4. calumniae sublatae, & cum Theologis probatissimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quae, ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat.*

His aperte mentem meam explicavi, affirmans nomine *potentiae completae proximeque expeditae* potentiam illam a me intelligi, quae non requirit ad ponendum actum *gratiam uberiorem*. Cedo nunc: unum ne invenies Thomistam, qui mihi, aut alteri hoc pacto definienti cum viris sapientissimis potentiam *expeditam atque completam*, respondeat, Utique, hac definitione recepta, habetur per solam gratiam sufficientem, seclusa gratia per se efficaci, talis potentia *completa, expedita, actuata?* Nullus ex Thomistis, nullus omnino, nisi gratiam per se efficacem abjiciat, id poterit respondere. Videas igitur, quam imperite scripserit adversarius a me *vellicari Thomistas*, & quam fraudulenter potentiae *expeditae ac proximae* diversam notionem a Theologis traditam, & a me dilucide expositam praetermiserit, mea verba obtruncans, & resecatis intermediis, pro lubitu traducens, invertens, obscurans. Imponamus ergo huic paragrapho finem meis itidem verbis eodem capite 3. pag. 341. *Aliud est verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Jansenii est* (legant, scrutentur haec verba calumniatores) *sub delectatione victrici tale vinculum injectum esse voluntati, ut necessitate flectatur, nec actus oppositus in ejus sit potestate. Ergo per Jansenium sub gratia parva, premente perversa cupiditate, non est potentia recte operandi; & sub gratia magna & robusta non stat potestas peccandi; & necessitate alligati illud tantum facere possumus, quod magis delectat, ita ut alternantibus delectationibus, nec una alteram superante, necessario inefficacibus desideriis haereat animus.* Quis modo crederet, tale esse adversariorum meo-

rum ingenium, talem librorum meorum lectionem, talem aequitatem, tale judicium, ut hanc ipsam sententiam a me rejectam inter damnata Jansenii dogmata, asseveranter pronunciarent tradi a me ipso, tradi autem eo ipso in loco, in quo illam rejicio, & oppugno? Id, quod videtur prorsus incredibile, verissimum esse ex iis, quae hoc paragrapho dicta sunt, iidem adversarii, velint, nolint, coguntur fateri.

Jam vero si cetera Languetii persequerer objecta; nimium abuterer patientia legentium. Liquet enim ex dictis, eatenus a me negari aliquando in justis illam potentiam *proximam & completam*, quae aliud ad perseverandum in accepta justitia non exigit adjutorium; quoniam revera quidam justi non habent gratiam semetipsa efficacem, quam propterea debent suppliciter petere, & qua si essent semper adjuti, numquam peccarent: talis quippe gratia numquam suo caret effectu. Vide Augustinum *lib. 2. de peccat. meritis, & remiss. cap.* 19. *num.* 32. Perspicuum est etiam, esse contra communem Thomistarum sententiam agnoscere in gratia *sufficiente*, & sine gratia per semetipsam efficaci illam potentiam *proximam & completam*, quae ut prodeat in actum, nullum aliud exigit adjutorium; quum praeter gratiam *sufficientem* Thomistae omnes ad ponendum actum necessarium existiment adjutorium gratiae per se efficacis. Insuper certissimum est, juxta propugnatum a nobis systema, gratiam quoque *sufficientem* & *inefficacem* tribuere potentiam superandi concupiscentiam validiorem, me scribente lib. 17. cap. 1. id. tom. 3. pag. 316. prope finem: *Ait Jansenius, impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum praevaleat desiderium, & consideratio peccati, & v contra sub vividiori concupiscentia necessario liberum arbitrium succumbere. Justis ergo conantibus, & volentibus, dum deest victrix delectatio, & gratia efficax, impossibile est divina observare praecepta. Nos contra contendimus* (audiant haec iterum, & confundantur conviciatores) *nullam delectationem injicere vinculum libertati, nisi summi Boni per lumen gloriae manifestati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis instinctus; propterea quod haec duo tantum tollunt indifferentiam judicii: ideoque sicut quacumque gratia praeventus potest iniquus reluctari;*

ctari; ita quacumque premente cupiditate potest justus perseverare. Ita priorem propositionem Jansenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus. Haec est, non ambigua, non implexa, non fuco illita, sed enucleata, perspicua, & majoribus theatris proposita, filii Romanae Ecclesiae, discipuli S. Augustini, & pro hujus doctrina agonizantis, sententia.

Demum, quod nemo satis mirabitur, urget Senonensium Antistes adversum me textum Paulli 1. ad Corinthios cap. 10. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*, necnon verba Tridentini concilii sess. 6. de Justif. cap. 11. desumpta ex Augustino libro de nat. & gratia cap. 43. *Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis:* quum egomet haec eadem verba Apostoli, haec eadem verba Augustini consecrata a Tridentino concilio, aliaque bene multa produxerim cap. 3 libri 17. ad demonstrandam aequitatem censurae contra primam propositionem Jansenii. Videatur *tom.* 3. *Theolog. disc. pag.* 328. *& sequenti*.

CAPUT IV.

De possibilitate mandatorum Dei per gratiam.

ARCHIEPISCOPUS.

NOn *minus diserte F. Bellelli docet, per gratiam parvam, & inefficacem, quae sola secundum illum justis urgente praecepto saepe conceditur, nullam dari veram potentiam, ceu proximam, ceu remotam, &c.*

F. J. LAURENTIUS.

Nil contra me in hoc articulo profert Archiepiscopus, qui tamen contra Fulgentium Bellelli plura effutiit. Horum summa est, explicasse Theologum nostrum potentiam

 illam

illam, quam habet justus implendi praecepta, per gratiam sufficientem, comparando eamdem potentiam potestati hominis ad videndum, quando habet oculos, & lumen, sed infirmitate cogente oculos aperire non potest. Verum demonstravi in Vind. dissert. 4. cap. 3. §. 7. eadem oculorum similitudine, iisdemque plane verbis usum fuisse S. P. Augustinum lib. de nat. & gratia cap. 26. num. 29. & libro 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 5. num. 5. eamdemque comparationem adhibuisse Africanos Episcopos exules in Sardinia in epistola synodica cap. 5. illam insuper fuisse traditam a Didaco Alvarez disp. 23. num. 32. a Joanne Maldonato S. Jesu in caput 6. Joannis num. 5. a Venerabili Bellarmino in lib. de gratia primi hominis cap. 4 & a Dionysio Petavio lib. 4 de opif. sex dierum cap. 1 num. 4.

Secundo loco in crimen vertitur Theologo praestantissimo, quod definitionem illam Tridentinae synodi sess. 6. canone 4. *Liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum posse dissentire, si velit*, detorserit ad solam gratiam sufficientem. Norunt autem omnes Tridentinum illum canonem Thomistis, & Augustinensibus passim objici ab impugnatoribus gratiae per se efficacis; sub cujus motione, & excitatione videtur ipsis liberum humanae voluntatis arbitrium obstringi indeclinabili necessitate. Et norunt quoque omnes, a Thomistis & Augustinianis responderi, aliquo sensu necessum esse, ut fiat id, ad quod faciendum gratia efficax subministratur; nam ipsa gratia efficax a nullo duro corde respuitur, nec humanae voluntates efficere possunt, quominus Deus omnipotens faciat, quod voluntate absoluta faciendum esse decrevit: hanc tamen necessitatem esse tantummodo consequentem, & liberum arbitrium non posse quidem *in sensu composito* abstinere ab opere, ad quod praemotione divina determinatur, sed posse tamen *in sensu diviso*.

Hac doctrina imbutus Fulgentius Bellelli *de modo rep.* lib. 2 cap. 16. explicat utique Tridentinum canonem de gratia sufficiente, quam liberum arbitrium abjicere potest, & interdum abjicit; sed minime negat eumdem canonem etiam accipiendum esse de gratia efficaci in praedicto sensu composito Thomistarum. Post ea enim verba, quae Archiepiscopus objicit, cap. illo 16. pag. 94. scripta a Fulgentio,

tio,

tio, haec immediate subjiciuntur: *Cum qua fidei doctrina prorsus recte cohaeret, quod arbitrium non dissentiat, nec resistat, nec respuat, nec respuere possit gratiam per se efficacem, ut dici jam consuevit a clarissimis Thomistis*, in sensu composito, *tametsi* in sensu diviso *possit ab actione, quam efficit, temperare*. Haec est Fulgentii Bellelli sententia; quam reprehendere non potuisset censor, si Theologi nostri verba fideliter exscripsisset: sed quoniam consuetum illi est, ut ubique deprehendimus, quae frivolas obiectationes suas enervant & infringunt, simulatione negligere; eo incaute, ne dicam imprudenter & inverecunde, processit, ut scriberet, Theologum ipsa Thomistarum verba usurpantem explicavisse sacrosanctae Tridentinae synodi definitionem *contra omnium Theologorum, etiam Thomistarum, sensum*.

Tertio loco Fulgentio Bellelli objicitur, quod in libro *de statu naturae rationalis ante peccatum* laudaverit Antonium Arnaldum. Ignorat autem tum Senonensis Archiepiscopus, cum Auctor *Jansenismi Redivivi*, qui hoc idem objecit Augustiniano Theologo, jam ab anno 1717. ipsum Fulgentium hanc a se criminationem invictissime propulsasse; quemadmodum ostendi *tom. 2. Vindic. pag. 362.*

CAPUT V.

De Caritate Theologica, & ejus necessitate a duobus Theologis inducta pro quolibet opere bono etiam moraliter.

ARCHIEPISCOPUS.

I FRatres Bellelli & Berti non errant solum circa Christi mortem, libertatem necessariam ad merendum, & demerendum, & resistentiam gratiae; addunt alios errores ab Ecclesia proscriptos, scilicet liberum arbitrium absque gratia, quam in caritatis Theologicae motu constituunt, peccare semper in omnibus suis actibus; adeo ut liberi omnes motus volun-

luntatis, qui a gratia caritatis non procedunt, necessario e mala cupiditate oriantur; ac quidquid a motivo caritatis non procedit, non aliud habeat motivum, quam pravam cupiditatem. Caritatem autem non accipiunt, quatenus tantum involuere potest omnem amorem recti, & boni, & omnem bonam voluntatem, sed veram caritatem Theologicam, quae ab amore perfectissimo non differt, nisi gradu.

F. J. LAURENTIUS.

Constitui à me gratiam in *caritatis Theologicae*, seu amoris Dei super omnia, motu, atque inspiratione, & absque hujusmodi gratia liberum arbitrium juxta sententiam nostram in omnibus actibus suis peccare, nemo potest asserere, nisi qui lividis oculis perlegerit editas a nobis theologicas lucubrationes. Actualem Christi gratiam esse *mentis illustrationem, & inspirationem caritatis*, revera a me traditur *tom.* 3. *pag.* 140. sive *libro* 14. *cap.* 7. *Caritatis* autem *Theologicae* nomen, idest, illius caritatis, qua Deus amore benevolo, & super omnia diligitur, & quae constituit peculiarem virtutem, in scriptis meis, ubi de gratia universaliter agitur, non occurrit, additque illud de penu suo criminator. Utor ego cit. cap. 7. verbis S. P. Augustini lib. 2. de peccat. meritis cap 17. & 19. atque de gratia Christi cap. 6. 9. 10. 11. 21. & 26. nemo autem jure me poterit reprehendere, dum loquor ore Augustini. Declaravi mentem meam in Vindic. tom. 2. dissert. 4. cap. 1. pag. 14. ubi ita scripsi: *Neque enim nos in illa universali praevenientis auxilii descriptione* dilectionis, & caritatis *nomine intelligimus inspirationem* amoris benevòli, *sed* bonam voluntatem, *quae actus omnes saluta ès praecedit; id, quod nobis nemo jure negabit, nemo in nobis jure reprehendet: tum quia mentem hanc nostram rotundis verbis explicavimus, ut adversus conviciatorem ostendimus capite 2. primae dissertat. tum etiam quia hac quoque in re Augustini sensum & verba secuti sumus; cujus hae sunt loquendi formulae:* Quid est dilectio, vel caritas, nisi amor boni? quid est boni cupiditas, nisi caritas? quid est aliud caritas, quam voluntas? caritas dicitur voluntas bona. *Vide lib. 8. de Trinit. cap. 10. lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 9. num. 21. lib. de grat.*

& li-

& libero arb. cap. 17. *num.* 33. *in psalmum* 36. *serm.* 2. *num.* 13. *&c.*

Neque verbis abutimur, dum in gratiae definitione adhibemus *caritatis* vocabulum. Nam, ut mittam Antoninum Reginaldum *de ment. concil. Trid.* p. 1. cap. 52. Augustinum in cunctis libris, ac tractatibus suis appellare gratiam in hoc statu necessariam *Spiritum caritatis*, *inspirationem caritatis*, *infusionem caritatis*, *dilectionem*, *inspirationem dilectionis*, *amoris divini gratiam*, *amoris Dei inspirationem*, *concupiscentiam bonam*, *cupiditatem boni*, *bonam voluntatem*, *suavitatem*, *delectationem*, *condelectationem*, *jucunditatem*, *voluptatem*, tradit Stephanus Dechamps lib. 3. *de haer. Janseniana* disp. 3. cap. 16. num. 3. ac Dionysius Petavius lib. 10. *Theolog. Dogmat.* cap. 20. demonstrat apud Augustinum *caritatis vocabulo plerumque censeri motus omnes*, *& affectus piae voluntatis*, *tam qui justificationem antecedunt*, *quam qui sunt ea posteriores*. Quod vir doctissimus ostendit productis ipsius Augustini testimoniis ex lib. de gratia Christi cap. 2. de correp. & gratia cap. 5. lib. 1. operis imperf. contra Julianum cap. 82. & de nat. & gratia cap. 70. Vide autem, quos in meum advocem patrocinium: duos advoco Societatis Jesu Theologos praeclarissimos, Stephanum Dechamps, & Petavium. Adde, si lubet, Gallicanos Praesules in *instructione Pastorali* anno 1714. art. 4. pag. 36. quorum verba recitavi in *Vindiciis* diss. 1. cap. 1. §. 4. num. 3. *pag.* 38.

Ut autem evidentius adversariorum nostrorum detegamus alucinationem, & frangamus pertinaciam (omnes quippe, aut fere omnes accusationes suas traditae a nobis definitioni gratiae innituntur) quid nos in eadem gratiae definitione intelleximus nomine *caritatis*, non uno in loco cubitalibus litteris significavimus. Demonstratum id est dissert. 1. Vindic. cap. 2. §. 5. *pag.* 111. *& seq.* ac modo sufficit unum proferre ex libro 23. Theolog. disc. cap 10. sive tomo 4. *pag.* 489. ubi haec leguntur: *Contendit* (Schola Augustiniana) *humanam voluntatem in quolibet exercitio virtutis duci vario amoris affectu*, *sive boni cupiditate*, *quae non deest in fide informi*, *auctore D. Thoma* 2. 2. *q.* 5. *art.* 2. *ad* 2. *sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem*, *qui tendit in Deum ut summum bonum*,

con-

constituitque virtutem peculiarem, ceterisque praestantiorem; *quae speciali quadam ratione dicitur* CARITAS. Qui haec legit, qua fronte potuit asserere, a me hanc specialem *caritatem* existimari necessariam ad quodlibet opus bonum etiam moraliter? qui autem non legit; quo jure potest asserere, se libros a me conscriptos maturo examine ponderasse?

Non inducat in animum suum lector, me in eo tantum loco, quem nuper produxi, quadratis verbis declarare, *caritatis* nomine in nostris de gratia, & de virtutibus dissertationibus, intelligi cupiditatem boni, non *caritatem Theologicam*, quae peculiaris virtus est, & speciali titulo *caritas* nuncupatur, adeo ut una a nobis solitaria declaratio lynceos censorum oculos subterfugerit; non, inquam, id lector in animum inducat suum. Enimvero sufficere cupiditatem boni, *absque actu caritatis*, ad fidem, trado lib. 21. cap. 4. tom. 4. *pag.* 208. Sufficere ad timorem, trado eodem capite *pag.* 210. & libro 23. cap. 12. *pag.* 502. necnon de poenit. lib. 34. cap. 1. tom. 7. *pag.* 473. Sufficere ad spem, trado lib. 23 cap. 11. tom. 4. *pag.* 495. & lib. 21. cap. 4. *pag.* 209. atque lib. 34. cap. 5. tomo 7. *pag.* 554. De his rursus proximo articulo. Quum itaque in libris, ubi de virtutibus pertracto, declaraverim expresse, dilucide, evidentissime, necessariam non esse sententia nostra ad cujuslibet virtutis actum *caritatem Theologicam;* imploro hominum omnium mortalium, omniumque superum fidem, potuit sine mendacio, potuit sine calumnia, potuit sine maxima iniquitate ab homine christiano, a viro Theologo, ab Episcopali charactere insignito affirmari omnino contrarium, nimirum, nullum a me agnosci actum alicujus virtutis *absque caritate Theologica?* Sed repetam, quod dictum est alibi, Optimus Archiepiscopus collecta ab aliquo conviciatore, e suis locis divulsa, & mutilata testimonia perlegit, haec ponderavit tantummodo, ex his bona fide judicium suum pronuntiavit. Alioqui nemo illum poterit a mendacio, & iniquitate purgare. Ipsi inimici nostri sint judices.

AR-

Archiepiscopus.

II. *F. Berti consentit cum F. Bellelli ; ait enim* (1): Practice loquendo affirmo numquam hominem lapsum agere, convertendo se ad illam intimam legem, absque cupiditate, & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia. *Et* (2): Potest *liberum arbitrium* exercere officia virtutum, & praecepta aliqua implere quoad substantiam, operatione secundum se laudabili, & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque.

F. J. Laurentius.

Quid haec ad demonstrandum, non posse in mea sententia exerceri officia virtutum *sine caritate Theologica, & proprie dicta?* Affirmavi quodlibet opus bonum fieri ex gratia: non affirmavi quodlibet opus bonum fieri non posse, *absque caritate Theologica*. Oppositum a me doceri, constat ex numero proxime antecedenti. Requiri utique vel actualem, vel virtualem *caritatem*, per quam opus deliberatum referatur in Deum, ut sit bonum undequaque, nempe, tam quoad *officium*, quam quoad *finem*, omnium Augustinensium sententia est; nec ulla posse perstringi censura declararunt in suis *Censuris* doctissimi Galliarum Antistites, Archiepiscopus Burgensis de Leny de Vantadour anno 1659. die 6. Februarii; Joannes Baptista de Contes, & Alexander de Hodencq Vicarii Generales Archiepiscopi Parisiensis anno 1658. die 23. Augusti; Ludovicus Henricus de Gondrin eodem anno 1658. die 3. Septembris; Nicolaus Comes de Beauvais Vidame Episcopus Bellovacensis eodem anno, die 12. Novembris; Gilius Episcopus Ebroicensis anno 1659. die 15. Januarii, & Centum Galliarum Episcopi in sua Bullae *Unigenitus* explicatione anno 1720. Vide in Vind. dissert. 3. cap. 1. §. 5. num. 8. Hi omnes temeritatis illos redarguunt, qui erroneam audent appellare praelaudatam sententiam. Quorum si nullam habendam esse rationem censet Archiepiscopus Senonensis; revereatur saltem praeclarum, honestissimumque nomen praedecessoris sui, Domi-

(1) T. 3. p. 402. (2) P. 421.

ni de Gondrin, neque ei memoria excidat, censuram hujus sapientissimi Archiepiscopi fuisse in synodo Provinciali anno 1660. ab omnibus illius provinciae Episcopis adoptatam, & confirmatam. Quantum ergo spectat ad opera deliberata in Deum actuali, aut virtuali *caritate* referenda; praeter munimenta alia quamplura, ab omni nos animadversione protegit sacer Episcoporum Galliarum conventus, ipsaque nobilissima Cathedra Senonensis.

Requiri itaque ad opus bonum, ne oriantur a noxia cupiditate, *caritatem Theologicam*, nullibi a me scriptum est: sed hoc a me propugnari fateor, actus quoslibet, fidei, spei, timoris, ceterarumque virtutum, quamvis spectato officio, substantia sua, & intrinsece sine *caritate* boni sint, carere tamen recto ordine finis, si ab iis, qui Deum noverunt, in ipsum, tamquam in ultimum finem, non referantur.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Quod autem, ut diximus, nomine caritatis licet inchoatae tantum intelligant caritatem Theologicam, patet ex illorum dictis. F. Berti* (1) *caritatem, quam opponit cupiditati, definit illam, qua Deus in se, &* propter se *diligitur* gratis, & amore benevolo.

F. J. LAURENTIUS.

Imo si attente paginam ipsam 416. quam citat criminator, tranquillo animo, menteque pacata inspexisset; proculdubio agnovisset, ibidem, non tantum supernaturales actus timoris, spei, aliarumque virtutum, *sine caritate Theologica*, commendari, sed etiam amorem naturalem Dei appellari in se bonum, non a cupiditate corruptum, *Licet* (prima illius paginae linea haec habentur) *licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo.* Quamobrem hunc benevolum amorem Augustiniana schola requirit, ut opera deliberata referantur saltem virtualiter in Deum, ac ita sint bona undequaque, tum officio, tum fine; non autem eumdem amo-

(1) T. 3. l. 18. c. 4. p. 416.

amorem existimat necessarium; ut non sint mala intrinsece, & secundum substantiam, neque corrumpantur a vitiosa cupiditate.

Jam vero, quoniam adversarius repetit, & etiam circa hujus articuli finem regerit definitionem illam gratiae, de qua supra numero 1., & jactat se demonstrasse a me *caritatis* vocabulo ubique significari solam *caritatem Theologicam*, sive amorem Dei propter se: rursus omnium legentium, & mihi quoque adversantium, imploro fidem & aequitatem. Nonne lucidissimis clarissimisque verbis ostendi, nos dum generaliter de gratia, aut de bonis operibus, vel virtutum actibus instituimus orationem, *caritatis* nomine intelligere bonam voluntatem, cupiditatem boni, & inspirationem amoris, sive sit amor justitiae, sive beatitudinis, sive boni alterius, neque adstruere necessitatem *caritatis* proprie dictae, ne opus a cupiditate vitietur, & corrumpatur? Quid est ergo falsae accusationis pertinacia, si haec non est? quid est ulterius ineptire, & ludum ludere, si ineptire ludumque ludere non est, affirmare sententia nostra admittendam esse *caritatem Theologicam* saltem inchoatam in iis, qui ne quidem prima fidei lumina acceperunt, eamdemque sententiam risui exponere; quando nos diximus, & iterum diximus, & tertio dicimus, in definitione gratiae, quae fidem praevenit, accipi nomen *caritatis* pro bona voluntate, nec requiri ad actum substantia sua bonum, *Explicitum illum amorem* (repetantur, ad confusionem calumniantium, verba mea) *qui tendit in Deum, ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, ceterisque praestantiorem, quae speciali quadam ratione dicitur* Caritas?

Archiepiscopus.

IV. *Haec ergo utriusque opinio est, quod absque caritate Theologica, saltem inchoata, omnia aut fidelis, aut infidelis opera, quamvis ex officio bona, peccata sunt, etiamsi in his actionibus a lumine naturali dirigantur; suntque semper philautiae, seu cupiditatis veneno infecta, & ab ea procedunt. Quae doctrina a Summis Pontificibus Pio V. & Clemente XI. proscripta jacet sequentium propositionum damnatione:* Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio nonnisi

ad peccandum valet (1). Omnia opera infidelium sunt peccata, & philosophorum virtutes sunt vitia (2). Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris (3). Voluntas quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se praecipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum: capax est omnis mali, & incapax ad omne bonum (4). Sine gratia non possumus aliquid amare, nisi ad nostram condemnationem (5). Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, in philosophis Paganis non potest venire nisi a Deo: sine gratia non producit, nisi superbiam, vanitatem, & oppositionem ad Deum, loco adorationis, gratitudinis, & amoris. (6)

Ex his, quae diximus, sequitur necessario, & manifeste, eos, qui inter cupiditatem dominantem, & caritatem justificantem nihil medium agnoscunt, praeter cupiditatem inchoatam, & caritatem inchoatam, sive inchoationem caritatis, errores ab Ecclesia proscriptos tenere, censuramque contra illorum defensores latam certo incurrere; siquidem damnatione illarum propositionum judicatum est, voluntatem posse aliquando non peccare, etiamsi careat illa gratia, quae est inspiratio caritatis.

F. J. Laurentius.

Nullam esse adversarii illationem, quae affirmat, omnia opera infidelium in nostra sententia esse infecta veneno cupiditatis, & ab eadem cupiditate proficisci, quoniam nil boni fiat *sine caritate Theologica saltem inchoata*, ideoque nos impingere in damnatas a Summis Pontificibus S. Pio V. & Clem. XI. propositiones: nullam, inquam, esse hanc illationem, ex eo apparet, quod falso innitatur principio; neque a nobis in definitione gratiae actualis, qua praemovente fideles, & infideles bona plura operantur, *caritatis* nomine intelligatur *caritas Theologica*. Quamquam & Pius V. & Clemens XI. Baji, & Quesnelli articulos proscripserunt, quoniam in his affirmatur primam gratiam esse *inhabitantis Spiritus Sancti*, & principium bonarum actionum esse *caritatem habitualem*. Atque id in primo *Vindiciarum* volumi-

(1) Bajus prop. 27. (2) Prop. 25. (3) Quesnel. prop. 38. (4) Prop. 39. (5) Prop. 40. (6) Prop. 41.

lumine, ubi de omnibus Baji, & Quesnelli propositionibus, quae nobis objiciuntur, prolixe disserui, puto fuisse evidentissime comprobatum. Ne singula repetantur, sententiam nostram in prospectu ponunt quae scripsimus libro 21. cap 4. tom. 4. pag. 211. *Multa opera deliberata fiunt absque caritate habituali, & sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis; multa etiam spectato officio, & secundum operis substantiam recta sunt, neque a noxia cupiditate proficiscuntur, etsi virtutis laudem, ex alio capite minime promereantur, ut explicatum est praecedenti volumine pag. 390. & 415. ex quo nempe recto ordine sint destituta.*

Amphibologiam exsufflemus omnem. Absque *caritate Theologica* multa fiunt opera deliberata recte, intrinsece, & secundum substantiam suam bona, nec vitiantur pravae cupiditatis fermento; sed quatenus destituta sunt recto ordine finis, nec *caritate* referuntur in Deum, sunt bona *officio*, non *fine*; sunt bona, non *bene facta*. Nec repugnat omnia infidelium opera eatenus appellare *peccata*, illorumque virtutes *vitia*, quatenus carent rectitudine finis, eodemque pacto censere virtutes morales fidelium in Deum non ordinatas; dummodo illorum operum commendentur officia, nec profecta dicantur, & labefactata a noxia cupiditate. Notissima quippe sunt verba S. P. Augustini lib. 4 contra Julianum cap. 3. num. 21 *Noveris non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes: officium est autem quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quae tu non attendens, fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti:* & num. 30. *Si Gentilis, inquis, nudum operuerit, numquid, quia non est ex fide, peccatum est? Prorsus, in quantum non est ex fide, peccatum est: non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.* Eamdem sententiam tradi a Prospero in carmine de ingratis, & in epist. ad Rufinum; a Leone Magno serm. 2. de jejunio Pentecostes; a Juliano Pomerio lib. 3. de vita contemplativa cap. 1.; a S. Remigio, & ab Ecclesia Lugdunensi in libro de tribus epistolis cap. 22. & ab aliis compluribus;

ut post Norisium demonstravi *diss. 3. Vind. cap. 1. §. 4. 5. & 6.*

Hac itaque distinctione praemissa operum bonorum, & moralium virtutum, cujusmodi sunt, operire nudum, honorare parentes, conjugem proximumque diligere, in quantum officia bona sunt, & in quantum non referuntur in Deum; consistit optime, esse bona intrinsece, & non labefieri a cupiditate perversa, in se, spectato opere, & actu operiendi nudum, honorandi parentes, diligendi proximum; & tamen dici peccata extrinsece, respectu finis, idest, defectu ordinationis in Deum. Hanc enim sententiam Augustinianam & catholicam esse declaravit Summus Pontifex Paulus III. Brevi dato Perusiae anno 1534. quod in archivo Vaticano asservatum, superiori anno inventum est, atque ad notitiam pervenit aliquorum Purpuratorum Patrum, eruditorumque Virorum Romae degentium. [a] Attamen nos

---

(a) Praelaudatum Breve Pauli III. ad Augustinum Mainardi instituti FF. Eremitarum S. P. Augustini professorem est hujusmodi

PAULUS Pp. III.

Dilecte Fili, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Alias cum fel. recordationis Clementi Pp. VII. Praedecessori nostro significatum fuisset, quod tu quasdam erroneas, minusque catholicas conclusiones in Civitate Astensi in tuis praedicationibus, & aliis privatis colloquiis, & disputationibus pro veris proposueras, idem Praedecessor Venerabili Fratri Nostro tunc Episcopo Astensi, per quasdam in forma Brevis litteras commisit, ut faceret te dictas conclusiones, sive articulos revocare, vel corrigere, vel imposterum te praedicare non permitteret, prout in dictis litteris plenius continetur. Cum autem tu ad purgandam malam contra te propterea ortam famam ad Romanam Curiam personaliter (ut asseris) te contuleris, nobisque humiliter supplicare feceris, ut hujusmodi conclusiones, quas catholicas, & non erroneas praetendebas, per aliquem peritum examinari facere vellemus, ad hoc ut si tales quales tu praetendebas reperirentur, dictam malam famam contra te, ut praefertur, ortam purgare valeres; & nos conclusiones ipsas dilecto filio Thomae Badia Sacri Nostri Palatii Magistro examinandas dederimus, dictusque Thomas Magister asserens hujusmodi conclusiones vidisse, eas prout per te declaratae fuerunt, catholicas, & non erroneas esse retulerit, & propterea tu nobis humiliter supplicare feceris, ut tibi adversus molestias, quae ex his tibi inferri possent, succurrere de benignitate Apostolica dignaremur; Nos nolentes te praemissorum occasione aliquid indebite pati, hujusmodi supplicationibus inclinati volumus, & auctoritate Apostolica decerni-

nos nullibi omnia infidelium opera esse peccata affirmavimus: sed diximus opera & exercitamenta virtutum in Deum minime ordinata esse officia laude digna, eaque patrando, e. g. honorem exhibendo parentibus, fieri quod naturali lege praecipitur, neque in hoc facientem delinquere, sed transgredi primum ejusdem legis praeceptum, quod postulat ut omnia, quae fiunt, referantur in Dei gloriam. Haec

---

nimus, quod tu dictarum conclusionum, quarum tenor inferius inseretur, ut infra apparebit, declaratarum occasione quomodolibet molestari impediri, vel perturbari non possis, mandantes tam eidem Episcopo, quam quibusvis Superioribus, & aliis, ad quos spectat, ne te occasione hujusmodi molestare impedire, vel perturbare audeant, vel praesumant, praemissis ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. Tenor autem praedictarum conclusionum sequitur, & est talis. Prima Conclusio: Si non esset aeterna praedestinatio, nullus hominum posset recte agere: *Secunda Conclusio:* Divina praedestinatio est causa omnium bonorum operum. *Tertia*: Dicentes de Divina praedestinatione non esse praedicandam populo, ignorant verbi Dei virtutem, & adversantur Gratiae Dei. *Quarta:* Non possumus sine Gratia Dei per nostrum liberum arbitrium aliquod bonum facere, sed tantum peccare. *Quinta:* Dogma Aristotelis dicentis, hominem esse dominum suarum operationum, est erroneum. *Sexta:* Quaecumque agunt homines sine fide, vel gratia, vel caritate, peccata sunt, quia sine fide impossibile est placere Deo. *Septima*: Justi homines semper sunt in peccato. *Octava.* Pueri decedentes cum solo originali peccato, damnantur ad aeternos cruciatus ignis inferni. *Nona:* Praeceptum de dilectione Dei, ut lex jubet, nemo potest implere, nisi qui pervenerit ad summum caritatis gradum, qui erit in Patria. *Decima*: Peccant in eo mandato viri sanctissimi, quia in caritate deficiunt. *Tenor vero dictarum Conclusionum, tuae declarationi similiter sequitur, & est talis. Prima & secunda Conclusiones, intelliguntur, non de aeterna praedestinatione, quae electorum tantum est, sed de aeterna praedestinatione communiter, sive generaliter accepta, prout operatur omnia Deus secundum propositum voluntatis suae, ad Ephesios I. Tertia de Divina praedestinatione intelligitur prout in sacris litteris continetur, pie, ac sobrie, & ad gratiae Dei commendationem. Quarta sic declaratur: ex peccato Adae nostri liberi arbitrii tam infirmata, tamque debilitata est natura, ut ex se quidem peccare possit, non autem opus Deo gratum efficere. Quintae declaratio: Liberum arbitrium in nobis esse catholice fateemur, esse nihilominus hominem dominum suarum operationum, ut mens fuit Aristotelis, & gratiam Dei excludere est erroneum. Sextae declaratio: Eadem ratione probatur haec conclusio, qua & quarta, & est Augustini contra Julianum Pelagianum: Item tertio de spiritu & littera. Septimae declaratio est haec: Quia dum in hac mor-*

Haec, ni fallor, est sententia S. Thomae, cujus 1. 2. q. 100. art. 10. ad 2. haec sunt verba: *Praeceptum caritatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex caritate honorare, non ex vi hujus praecepti, quod est,* Honora parentes; *sed ex vi hujus,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. „

CA-

---

mortalitate vivunt, numquam carent concupiscentia, Augustinus de sententia Jacobi ad Hieronymum: Item de perfectione justitiae contra (1) *Caelestinum. Octavae declaratio ex Augustino 14. serm. de verbis Apostoli 4. 6.* (2) *Hypognosticon. Item de fide ad Petrum, & multis aliis locis. Nonam sic intelligo, ut Augustinus ultimo de spiritu, & littera. Item de perfectione justitiae contra Caelestinum. Item de sententia Jacobi ad Hieron. Decimae declaratio: Peccatum in eo mandato voco eum caritatis defectum, sive imperfectionem, quae etiam in viris est sanctissimis. Datum in Civitate nostra Perusiae sub annulo Piscatoris die* XXVIII. *Septembris, millesimo quingentesimo trigesimo quinto. Pontificatus nostri anno primo.*

Fabius Vigil.

Extra

Dilecto Filio Augustino Mainardo Ordinis Erem. S. Augustini Professori.

(1) Caelestius Pelagii discipulus apud Gennadium in libro de script. Eccl. cap. 44. dicitur *Caelestinus*, quamvis ut observat Garnerius dissert. 1. de H. P. cap. 5. vitio librariorum.

(2) Librum *Hypognosticon*, quod sonat idem, ac *subnotationum*, non esse genuinum Opus S. P. Augustini norunt hac aetate eruditi omnes; sed illi communiter olim attribuebatur, & vindicare quoque studuit, licet irrito conatu, Hincmarus Rhemensis. Locum item habuit in veteribus editionibus inter Augustini scripta. Nil ergo mirum, si eumdem librum sub nomine Augustini Mainardus laudavit. Haud secus asserendum est de Opere inscripto, *De fide ad Petrum*, quod Fulgentio, non Augustino, debet adscribi.

CAPUT VI.

De actibus timoris, fidei, & spei.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *EX iis FF. Belelli & Berti principiis fluit error a concilio Tridentino, & Clemente XI. damnatus, qui spectat gehennae timorem.*

Docet concilium Tridentinum timorem gehennae esse bonum, & utilem, & Spiritus Sancti inspirationem. (1)

Clemens XI. Pontifex Maximus plures Quesnelli propositiones proscripsit, quae asserunt timorem gehennae esse malum.

Si solus supplicii timor animat poenitentiam, quo haec magis violenta est, eo magis ducit ad desperationem. (2)

Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore justitiae non ducitur. (3)

Qui a malo non abstinet, nisi timore poenae, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo. (4)

Baptizatus adhuc est sub lege sicut Judaeus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore. (5)

Ante Clementem XI. Summus Pontifex Alexander VIII. inter varias propositiones has duas condemnavit, quarum censura omnem effugii viam FF. Theologis praecludit.

Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides. (6)

Attritio, quae gehennae, & poenarum metu concipitur, sine dilectione Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis. (7)

Ex iis damnationibus, imo & ex concilio Tridentino sequitur actus timoris gehennae aeternae, & etiam actus fidei, & spei esse a Spiritu Sancto inspirante, absque eo quod a caritate saltem inchoata inspirentur, falsumque esse omnino quod Quesnellius adhuc asseruit, & condemnatum est in ejus propositione 51., *scilicet* fidem non operari, nisi per caritatem. *Fides enim actum suum proprium habet, absque eo quod*

(1) Sess. 6. can. 8. (2) Prop. 60. (3) Prop. 61. (4) Prop. 62. (5) Prop. 63. (6) Prop. 12. (7) Prop. 15.

quod caritas Theologica illum inſpiret: qui actus ipſa caritatis initia in converſione peccatoris ſecundum concilii Tridentini doctrinam praecedit; cum peccator incipiat diligere Deum, *poſt quam per fidem, & timorem ad converſionem excitatur*.

F. J. LAURENTIUS.

Confictis ſuo marte principiis Theologiae noſtrae, ac praemiſſis animadverſionibus ſuis, quibus contendit nullam a nobis gratiam admitti praeter *caritatem Theologicam*, & nullum medium inter caritatem juſtificantem, & cupiditatem dominantem, praeter *cupiditatem inchoatam*, & *caritatem inchoatam*; progreditur Archiepiſcopus ad teterrimam alteram illationem ex iisdem principiis fluentem, denegari a nobis bonos eſſe, ſi a *caritate Theologica* ſint divulſi, actus timoris, fidei, & ſpei, & Tridentinum canonem octavum ſeſs. 6. & Clementis XI. definitiones, quibus attritio, timor gehennae, atque ſpes, & contra Queſnelliana aſſerta, laudantur, auſu temerario conculcari. Sed praenotatis illis, principiiſque rejectis, corruunt ſponte ſua, & illiduntur funeſta haec conſectaria.

Revincendi nihilominus adverſarium, quamquam abunde id praeſtiti in Vindiciis, conſilium inivi. Ac primum, quantum attinet ad timorem, lib. 21. cap. 4. tom. 4. pag. 210. ſcripſi: *Timor, qui virtus eſt, oritur ex conſideratione incorruptae juſtitiae, ac ſupremi imperii illius Dei, qui poteſt animam, & corpus perdere in gehennam; quae conſideratio non eſt abſquè implicito amore juſtitiae, & reverentia divinae Majeſtatis, licet non ſit cum actu explicito caritatis*. Qualis ergo ſententia noſtra requiritur amor ad ſalutarem actum timoris? *Amor juſtitiae, & reverentia divinae Majeſtatis, non amor caritatis Theologicae*.

Scripſi rurſus libro 23. cap. 12. ſeu tom. 4. pag. 501. *Alius eſt timor naturalis incuſſus a malo, quod unuſquiſque naturaliter refugit, nec imperatus a voluntate; alius rationalis & liber, elicitus ex aliqua cognitione, & amore. Naturalis timor paſſio animi potius dicendus eſt, quam liber ipſius animi motus: unde nulla ratione poteſt inter peccata connumerari, ſcribente Auguſtino q. 77. inter* 83. Omnis autem

tem passio, in quantum ipsa passione patimur, non est peccatum; sic & si patimur timorem, non est peccatum. *Timor autem voluntarius & rationalis est, qui ex libero amore proficiscitur; vel ex amore, quo animus inhaeret bonis fluxis ac mutabilibus, tamquam ultimo fini; vel ex amore sui ipsius; vel ex amore simul sui ipsius, & Dei; vel ex amore Dei tantummodo. Primus dicitur timor* mundanus: *de quo ait S. Pater in Psalm.* 127. *num.* 7. Tantum timent, ne aliquid mali in terris patiantur, ne illis aegritudo accidat, ne damnum, ne alicujus amissio cari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio. *Alter est timor* servilis, *de quo ibidem Augustinus:* Alius timet unde terruit & Dominus. Audistis cum Evangelium legeretur, Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt haec homines, & quia vere futura sunt impiis, timent & continent se a peccato: timent quidem, sed non amant justitiam. *Tertius est timor* initialis, *medius inter servilem & castum, quo abstinens se a malo ob timorem poenae concipit aliquem Dei amorem, de quo sequitur Augustinus:* Cum autem per timorem continet se a peccato, fit consuetudo justitiae, & incipit, quod durum erat, amare. *Postremus est timor* filialis *& castus, non alia ratione timens, nisi quatenus filii timent offensam patris, & casta sponsa timet, ne illam sponsus deserat; de quo S. Pater ibidem:* Tam incipit propterea juste vivere, non quia timet poenas, sed quia amat aeternitatem. Exclusus est ergo timor a caritate, sed successit amor castus. „ Unde ergo sententia mea proficiscitur amor servilis, & initialis? Ab amore sui, ab amore justitiae; non a caritate, a qua excluditur, non a *caritate Theologica*.

Scripsi eadem pagina 501. in fine: *Potest timor esse ordinatus & rectus, quia potest formidare gehennam ob sui amorem, qui non sit vitiosa cupiditas, nec summum bonum sibi ipsi postponat.* Hic autem timor servilis, quo formidatur gehenna, & non est vitiosa cupiditas, unde exoritur? ab amore sui, non a *caritate Theologica*.

Scripsi eodem cap. 12. pag. 503. *Timor servilis est bonus, utilis, supernaturalis, & donum Dei.* Quam propositionem demonstro divinis Scripturis, definitionibus Ecclesiae, auctoritate Sanctorum, argumentis Theologicis, & prove-

nientibus ex ipso timore fructibus saluberrimis. Est ne id timorem rejicere inter actus a cupiditate corruptos?

Scripsi libro 34. cap. 1. sive tomo 7. pag. 473. *Quid vero dicendum de poenitentia, quam in nobis excitat timor gehennae, ac turpitudo peccati? Illam procuidubio inter veras virtutes connumerare debemus. Quamquam enim volumine 4. pag. 205. a nobis tradita est definitio illa virtutis,* virtus est ordo amoris, *quae utique definitio Augustiniana est, Augustini verbis contexta, & Augustinianae doctrinae munimentis firmata; non tamen inde inferre quis potest, denegari a nobis veras propriasque virtutes a caritate distinctas. In eodem quippe volumine 4. eodemque capite testati sumus* dari plures virtutum supernaturalium habitus absque caritate, *quod iterum asseruimus lib. 23. cap.* 10 *commonstrantes veram ac supernaturalem fidem remanere in homine impio; ac rursus cap. 12. ubi adversus Novatores ostendimus timorem servilem esse bonum ac supernaturalem, atque inter dona Dei adnumerandum, neque in eo inveniri aliquid vitii, quod eidem timori sit adscribendum. Affirmavimus itaque, iterumque profitemur, & cuique forte haec legenti declaramus, eo sensu a nobis virtutem locari in ordine amoris, quoniam etsi* absque caritate *virtutes sunt plurimae, eaeque actus suos bonos exerunt; debet nihilominus caritas iisdem virtutibus dare formam, ac perfectionem.* Atque id est ne gehennae formidinem, timoremque servilem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos?

Scripsi eodem libro 34. cap. 6. pag. 575. propositiones Quesnellianas nobis ab Archiepiscopo insulse objectas, merito fuisse proscriptas: *Nam timor praeter cohibitionem manuum, sive operis exterioris, cohibet effluentem animum, frangit vetustam consuetudinem, & praeparat locum caritati: ac tantum abest, ut addicat peccato, quinimo vere ab eo retrahit; & licet seipso ad justificationem non sufficiat, facit tamen, ut poenitens studeat adhibere ea, quae sufficiunt, inter quae locum obtinet, sententia nostra, motus contritionis & amor.* Id, rursus quaero, est ne timorem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos? Itaque perspicua, & manifestissima res est, non constitui a nobis principium timoris in *caritate Theologica*, neque ipsum timorem existima-

mari a cupiditate corruptum; eos autem, qui id scriptitant, esse iniquissimos, mendacissimosque impostores.

Age paullulum: loquamur de fide. De qua disputans lib. 23. cap. 10. tom. 4 *pag.* 488. ac demonstrans remanere ipsam fidem in homine impio, dummodo crimine infidelitatis non se commaculet, ad verba Apostoli 1. ad Corinth. cap. 13. 2., & ad canonem 28. sessionis 6. Tridentini concilii, addo propositionem 12. ab Alexandro VIII. damnatam, *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana*; necnon 52. Quesnelli a Clemente XI confixam, *Fides non est absque amore, & fiducia*. Objiciens autem proxima *pag.* 489. mihimetipsi, Quomodo id, si nulla absque caritate datur virtus? respondeo: *Principio ad virtutem non requirit schola Augustiniana caritatem habitualem, sed ordinem dilectionis, qua virtus non sit inflata, dum ad seipsam refertur, nec vitio labefactetur, dum marcescit cupiditate: de quibus plura libro* 18. *cap.* 3. *deinde profitetur habitus virtutum etiam supernaturalium a caritate distinctos; tametsi caritas actibus ceterarum virtutum tribuat formam ac perfectionem, ut explicavi supra pag.* 208. *Denique contendit humanam voluntatem quolibet in exercitio virtutis duci vario ipsius amoris affectu, sive boni cupiditate, quae nec deest in fide informi, auctore D. Thoma* 2. 2. *quaest.* 5. *art.* 2. *ad* 2 *sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum* explicitum *illum amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, ceterisque praestantiorem, quae speciali quadam ratione dicitur* CARITAS. In his autem verbis quis non videt, a me propugnari *habitus* fidei, ceterarumque virtutum, medios inter habitualem caritatem, & habitualem cupiditatem, neque *habitus* tantum, sed etiam actus, qui licet oriantur ab aliquo amore, non tamen proficiscuntur ab amore, qui tendit in Deum tamquam summum bonum, & peculiari titulo *caritas* appellatur.

Quid vero de spe? Eodem libro 23. cap. 11. *pag.* 495. ita loquor: *Spes a fide, & a caritate distinguitur, etiamsi ad actum spei requiratur amor aliquis incboatus, quo diligitur Deus, ut inquit Estius in* 3. *dist.* 26. §. 2. *quatenus ab intellectu proponitur, ut summum ac beatificum nostrum*

bo-

bonum, licet semper non adsit amor caritatis, quo voluntas affecta cetera omnia summo Bono postponat. Vides ne in libris meis laudari & habitum, & actum spei, etiamsi non adsit *caritas Theologica?* Fatearis itaque oportet, eos qui autumant a me neque timoris, neque fidei, neque spei actus censeri bonos, & a cupiditate non exortos, ubi non adest *caritas* proprie dicta, omnium aliorum conviciatorum superare malitiam, perfricatam gerere frontem, & undique scatere mendaciis: nec tantum reos esse quod me erroris insimulaverint, sed etiam quod exhibitis nonnullis verbis meis mutilatis, & in pravum sensum detortis Archiepiscopo Senonensi, praeclarum hunc Praesulem deceperint, & fraudulenta delatione adversum me concitaverint, ejus famam, ut meam pessundarent, in discrimen temere, & inconsiderate trahentes.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Idem docet. F. Berti* (1): Timor, & caritas idem principium habent, &c. huic timori inspiratio bonae voluntatis, & sanctae dilectionis praecessit: . . , . Nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi amor: timor sanctus non sine aliquo amore (*caritatis*) excitatur.

F. J. LAURENTIUS.

In loco, quem adversarius opponit ex lib. 14. cap. 8. *tom.* 3. *pag.* 157. affirmo quidem timorem, & caritatem idem principium habere: sed quale principium? *caritatem Theologicam*, & amorem Dei super omnia, ut interpretatur tergiversator? Minime. Idem principium dico, *sive consideretur voluntas, quae timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive gratia, a qua timoris & amoris est actus*. Tum hujus gratiae munera explanans, dico ea primum fieri, *ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonae voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono, quo antea delectabatur mala plurima, praesertim vero meritum gehennae: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonae volunta-*

(1) T. 3. p. 153. 159.

tatis, *& sanctae dilectionis praecessit*. *Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, eumque respicit ut judicem justum, & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sistit in rigore justitiae, & nondum adscendit ad summi boni jucunditatem.*

Cum his aperte asseram, dilectionem, amoremque, unde procedit timor, esse *bonam voluntatem*, quae inspirata a Deo incipit odio habere voluptatem, qua primum delectadectabatur, & ad aspectum malorum inde provenientium horrescit, & terrore concutitur: cum asseram, tum bonam illam voluntatem respicere *Deum ut judicem justum ac rectum*, sistere in contemplatione justitiae, & nondum adscendere *ad summi boni jucunditatem:* quis, rogo, potest affirmare, sententia mea timorem gigni ac produci ab ea dilectione, quae est *caritas* proprie dicta, & quae respicit Deum, non ut *judicem justum*, sed *ut summum bonum*, neque sistit *in rigore justitiae*, sed fertur *in summi boni* suavitatem? Quod si homini in lectione librorum S. P. Augustini parum versato, *amoris*, *& sanctae dilectionis* nomina aliquam ingerebant suspicionem; debebat proculdubio ea loca consulere, ubi de timore pertracto: in quibus disertissime trado ipsum timorem procedere *ab amore justitiae*, *& a reverentia divinae Majestatis*, non autem ab illo amore, *qui tendit in Deum summum bonum*, & peculiari ratione *caritas* nuncupatur. Haec loca indicata fuere paullo superius.

Saltem in eum, in quo nunc versamur, offendisset; verba enim nuper producta haec proxime consequuntur: *Ita gratia timorem, timor caritatem praecedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, caritas vero proximior*. Profecto si timor *caritatem & benevolum Dei amorem* praecedit; *caritas & amor benevolus non est* principium timoris, nisi timoris illius *filialis*, qui, ut phrasi loquamur divinarum Scripturarum, *permanet in saeculum saeculi*. Propter verba nuperrime laudata Auctor *Bajanismi Redivivi* arguebat me antilogiae, scribens pag. 279. *Quo pacto Fratrem Berti cum seipso conciliabimus? Secum sane certare videtur. Modo vult, ut timor caritatem praecedat; modo e contra declarat quod caritas timorem praecedat*. Verum

rum nullam esse excogitatam ab adversariis antilogiam istam; ex dictis apertum est: quippe *caritas* praecedit timorem, si cum Augustino nomine *caritatis* intelligas bonam voluntatem, sive cupiditatem boni, ut *caritas* idem sit, quod gratia praeveniens motus omnes & affectus bonae voluntatis, non autem dilectio Dei propter se: & timor praecedit *caritatem*, si nomine *caritatis* intelligas dilectionem illam, & amorem qui tendit in Deum ut summum bonum, & *caritas* peculiari titulo nuncupatur. Ex dictis id clarescit. Quare evanuit objecta nobis antilogia, & futilis Senonensis Archiepiscopi objectatio.

Is tamen non solum inepte nos insectatur, sed etiam verba mea corrumpit, & adulterat. Etenim quod scribo, *Timor sanctus non sine aliquo amore excitatur*, ad hunc profert modum, parenthesi interjecta, *Timor sanctus non sine aliquo amore* (caritatis) *excitatur*. Illa vox *caritatis* in textu meo non occurrit. Extant verba mea *tom.* 3. *pag.* 157. *linea* 31. ac potest unusquisque illa inspicere propriis oculis. Quamquam accepto *caritatis* vocabulo, in Augustini sensu, pro qualibet bona voluntate, timorem a *caritate* excitari certissima fide credendum est. At quia adversarius ostendere nititur, principium timoris sententia mea esse dilectionem Dei propter se, *& caritatem Theologicam* (quod constat esse falsissimum) mea verba, vel iniqua interpretatione, vel fraude, additamento illius vocabuli *caritatis*, adulterata fuere. Vide duplicem *caritatis* sensum, a me non semel distinctum, in *instructione Pastorali* Episcoporum Galliarum anni 1714. art. 4. *pag.* 36. De qua in Vind. dissert. 1. cap. 1. §. 4. *tom.* 1. *pag.* 38.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Addemus quaedam ex utroque*. Cum in praxi, *inquit F. Bellelli de modo reparationis* (1), & individuo voluntas deliberate agens, indifferens, & media esse non possit; proinde fit, ut carens omni adjutorio gratiae ad Deum amandum, in amorem mundi pravum, inordinatumque, seu in philautiam suis viribus incidat, ac peccet, &c.

Fra-

(1) T. 1. p. 402.

Frater autem Berti sodali suo concordat: Practice loquendo, *inquit* (1), affirmo numquam hominem lapsum, &c. Quoniam sine hujus delectationis dono praevalebit rationi concupiscentia. *Notandum, quod hic sub nomine delectationis veram uterque caritatem intelligunt, & caritatem proprie dictam, ut supra ostendimus, & sine hac caritate omnia a cupiditate infecta esse judicant.*

Haec autem utriusque dogmata explicari, & sustineri non possunt, nisi aut admittendo caritatem Theologicam saltem incboatam in iis, qui ne quidem primae fidei lumina acceperunt, quod ridiculum est, & ab omni ratione Theologica alienum; aut cupiditati noxiae attribuendo quidquid infideles lumine naturali inducti operantur juxta leges aequitatis, probitatis, humanitatis, & misericordiae. Quod ipsissimus est error in Bajo, & in Quesnellio damnatus.

F. J. Laurentius.

Bene habet. Quamvis sententia illorum Theologorum, qui docent posse fieri bona opera moralia absque gratia (de qua sententia pertracto tom. 3. pag. 402. id. *libro* 18. *cap.* 3.) speculative vera foret, *practice* tamen est falsa; atque homo gratia destitutus bona virtutum officia exercendo, non bene ea exercebit, sed mundi, & suipsius delectatione marcescet. Haec est sententia Cardinalis Norisii in Vindiciis Augustinianis tom. 1. *pag.* 936. cap. 3. §. 4. & Francisci Macedo tom. 2. collat. in 2. sent. collat. 10. sect. 3. quorum ego verba usurpavi. Immo de ea quaestione in utramque partem disputavi; ut ostendi 1. p. Vindic. mearum *pag.* 119. sive dissert. 1. cap. 2. §. 6. Fac tamen, me in ea sententia persistere, quod sine gratia Salvatoris nequeat exerceri opus ullum morale, & infidelium opera citra omnem fidem, omnemque gratiam patrata, in quantum carent recto fine, nec referuntur in Deum, philautia, & cupiditate polluantur, ob id ne me reprehendes? Reprehende Hieronymum Seripandum Cardinalem amplissimum, & in concilio Tridentino Apostolicae Sedis Legatum: Franciscum Senault in libro Gallice edito *l' homme criminel* tract. 3. Vincentium Contensonum dissert. 2. de gra-

(1) T. 3. p. 402.

gratia cap. 1. specul. 2. & innumeros alios Theologos, qui propugnant fieri non posse absque ullo fidei lumine, & absque gratiae igniculo actum aliquem moraliter bonum. De his vide differt. 3. Vindic. cap. 1. §. 2. & 4. Reprehende Joannem S. Romanae Ecclesiae Cardinalem Bonam idem, quod nos scripsimus, luculenter docentem in libro, quem inscripsit, *Principia vitae christianae* 1. p. §. 29. Quorum, aliorumque testimonia a me producta sunt differt. 3. nuper laudata.

Accurate de virtutibus agit S. P. Augustinus pluribus in locis, sed praesertim lib. 5. de Civit. Dei cap. 12. & lib. 4. contra Julianum cap. 3. Priori in loco docet, Romanos a Christi fide, & a vera religione alienos, ceteras cupiditates, *laudis & gloriae cupiditate* pressisse. Ob hanc gloriae cupidinem, cum regalem dominationem non ferrent, institutos Consules, & expulsum Tarquinium, ut inquit Sallustius. Virtutis, & honoris fuisse apud Romanos conjunctissimas aedes; quoniam ad honorem virtutes omnes ab iisdem Romanis referebantur. Catonem etiam, cujus virtus veritati videtur propinquior fuisse, quam Caesaris, honores, Plutarcho teste, quaesiisse. Amorem laudis *vitium* censeri ab Horatio, cujus versus ex libro 1. epist. & ex carmine lyrico ibidem Augustinus producit. Hanc vero, cur omnes virtutes Romanorum judicet esse vitiis simillimas, profert rationem, *Neque enim est vera virtus, nisi quae ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est*.

In 4. autem libro contra Julianum, infidelium virtutes sine fide, & sine gratia Christi comparatas depraedicantem, S. P. Augustinus cap. 3. num. 12. laudat illam Ciceronis definitionem, *Virtus est animi habitus, naturae modo, & rationi consentaneus*: sed inquit extorres a fide ignorasse *quid sit consentaneum liberandae, & beatificandae naturae mortalium*. Ait num. 20. illas, quae apud Gentiles censentur virtutes, esse vitia, *quae finitima videntur, & propinqua virtutibus*. Num. 21. docet, *Non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes*, in eamque erumpit sententiam: *Cum itaque facit homo aliquid, propter quod peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur*. Scribit paullo post, illum, qui manus ab-

sti-

ſtinet ab alieno, ne plus pecuniae [illegible]s pereat, **non** exercere veram juſtitiam, *cum ſerviat av*[illegible]*tiae*. Demonſtrat, neque veras virtutes eſſe, quas Epicurus induxit *voluptatis ancillas*; idemque exiſtimandum de illis, *quae carnalibus delectationibus, vel quibuſve commodis, & emolumentis temporalibus ſerviunt*. Virtutes etiam, *quae nulli ſerviunt rei*, nec ipſas veras eſſe declarat; nam, ait, *Quidquid boni fit, ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera ſapientia praecipit, & ſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt*. Inquit autem S. Pater, *ipſo non recto fine*, ideſt, non propter hoc, propter quod fieri debere vera ſapientia praecipit: & non inquit, ut quidam interpretantur, *perverſo fine*; quoniam hic loquitur de virtutibus, *quae nulli rei ſerviunt*. Demonſtrat num. 22. eum, qui aliquid facit amando gloriam hominum magis, quàm Dei, *non bene bonum facere*, quia non bona voluntate facit: *Abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quae in aliis, vel in ſeipſa, non in Domino gloriatur*. Haec Auguſtinus de virtutibus eorum, qui fide, & gratia ſunt deſtituti. De virtutibus etiam, quae appetuntur, vel exercentur propter ipſarum decorem, docet S. Pater lib. 19. de Civit. Dei, cap. 25. & ſerm. 156. vel 13. de verbis Apoſtoli, num. 7. eas quoque, *Cum ad ſeipſas referuntur, inflatas & ſuperbas* eſſe; & ideo *non virtutes* judicandas eſſe, *ſed vitia*.

Practice itaque loquendo, homo, ſine gratia Salvatoris, opus morale non peragit abſque cupiditate, & philautia. Quo enim fine operatur? ob voluptatem cum Epicuro? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob decorem & honeſtatem virtutis cum Stoicis? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob commoda & emolumenta temporalia? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob nullam omnino rem? *Ipſo non recto fine* peccatum eſt, ait Auguſtinus. Ob gloriam magis hominum, quam Dei? *Non eſt voluntas bona*, ait Auguſtinus. *Practice* itaque loquendo, ubi non eſt gratia, & relatio ſaltem virtualis in Dei gloriam, bonum opus morale, quod undique ſit inculpatum, non exercetur.

Haec Auguſtinus docuit adverſus haereticos Pelagianos. Contra Semipelagianos autem aſſerentes, *Ineſſe omni animae naturaliter virtutum ſemina, beneficio Creatoris inſerta*,

 ita

ita Augustini discipulus S. Prosper in libro contra Collat. num. 38. & seq. *Virtutum itaque semina, quae beneficio Creatoris inserta sunt, praevaricatione primi parentis eversa sunt; nec haberi queunt, nisi eo restituente qui dederat. Reformabilis enim est natura humana Formatori suo, & eorum bonorum, quae habuit, capax est; ut per mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum, in eo ipso quod ei remansit, possit recuperare quod perdidit. Remansit autem ei rationalis animus, qui non virtus, sed virtutis habitaculum est. Ex participatione enim sapientiae, & justitiae & misericordiae, non sapientia & justitia, & misericordia, sed sapientes & justi & misericordes sumus. Quae bona, quamvis rationale nostrum vitiis occupatum sit, & praevaricantibus nobis Dei templum spiritus immundus invaserit, possunt tamen rursus in ipsum rationale confluere, per eum qui mundi principem foras mittit, & ligans fortem vasa ejus rapit, fugatoque mundi hujus spiritu, dat spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis. Qui autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.*

Puto autem istum veri similitudine decipi, & in specie falsarum errare virtutum, dum ea bona, quae non possunt nisi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis aestimat reperiri; ideo scilicet, quia multi eorum sint justitiae, temperantiae, continentiae, & benevolentiae sectatores: quae omnia non frustra quidem, neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriae consequuntur: sed quia in iis studiis non Deo, sed Diabolo serviunt, licet habeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita manifestissime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem: sed omnia opera eorum immunda esse atque polluta, habentium sapientiam non spiritalem sed animalem, non caelestem sed terrenam, non christianam sed diabolicam, non a Patre luminum, sed a principe tenebrarum; dum & ipsa quae non haberent nisi dante Deo, subdunt ei qui primus recessit a Deo. Hactenus Prosper, docens nulla virtutum semina post Adae praevaricationem in nobis reperiri ante gratiam, sine qua omnia impiorum opera *immunda sunt*, atque *polluta*.

Ex

Ex hac noſtra, immo SS. Auguſtini & Profperi doctrina, non ſequitur, ut calumniantur nonnulli, omnia opera infidelium eſſe peccata, eorumque virtutes eſſe vitia, ſive germina cupiditatis; quoniam etſi carent recto fine, neque referuntur in Deum, & in hoc ſenſu convincuntur eſſe peccata; tamen officia bona ſunt, neque infideles peccant, quia ea exercent, ſed quia de ipſis operibus non in Domino gloriantur, quod *ſolus impius negat eſſe peccatum*, ut ait S. Pater. Atque pariter qui nudum operit, qui continentiam ſervat, qui honorat parentes, non peccat, ſed bona opera facit: peccat tamen, & bonum non bene facit, quia non diligit Dominum ex toto corde, & in ſe vel in aliis, non in Domino gloriatur. Vide praeced. artic. num 4. Si autem recto fine ab infidelibus opera aliqua fiant, ea fiunt ex gratia; nec ſunt opera dumtaxat infidelium, *ſed ipſius, qui bene utitur malis*, ut inquit S. Pater cit. libro 4. contra Julianum cap. 3. num 32. Auxiliante enim Dei gratia multa bona opera ab infidelibus patrari, docet S. Pater epiſtola 130. nunc 144. num. 2. de gratia Chriſti cap. 24. num 25. libro 1. contra duas epiſtolas Pelagian. cap 20. num. 33. & de praedeſt. Sanctorum cap. 7. num. 12. Videantur quae ſcripſi in *Vindiciis* diſſert. 6. cap. 1. §. 6. *tom.* 1. *pag.* 358.

CAPUT VII.

De Cenſuris in ſenſum exoticum detortis.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *ALiter F. Berti cenſuras eludere conatur, illas ad ſenſum exoticum detorquendo, ſcilicet ad errores, quos Bajo, & Queſnellio tribuit, de quibus nequidem cogitaverunt, ut hac arte errores, quos adoptat, a cenſura eximere poſſit. Utrique enim imputat* 1. *Quod dicendo non eſſe niſi* duos amores, *caritatem, & cupiditatem, intendebant negare amorem naturalem, quo omnes in ſuam beatitudinem ferun-*

runtur, quemque licet animis omnium insitum, per peccatum originale periisse supponebant. 2. Quod contendebant illum amorem esse liberum ea libertate, quae sufficiat ad demeritum. Datur, *inquit* (1), amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem . . . hic amor non est a gratia, nec liber ea libertate, quae sufficit ad meritum, ut Bajus, & Quesnellius, & Jansenius commenti sunt.

Novatoribus illis imponit. Nusquam eo deliramenti pervenerunt, ut negarent esse in homine innatum amorem suae beatitudinis, qui in eo non est liber: Multo minus dixerunt illum amo em esse liberum.

Porro qui ita infideliter censuram erroribus chimericis applicat, eo ipso erroribus veris patrocinium vel conciliare se probat.

F. J. LAURENTIUS.

Peregrinum, extraneum, & *exoticum* sensum a me adtribui Baji, & Quesnelli propositionibus, ut Ecclesiasticas eludam censuras, inquit art. 7. Archiepiscopus Senonensium. Ad quod demonstrandum producit quae habentur *lib.* 18. *cap.* 4., ubi trado non posse Deum diligi super omnia, etiam ut auctorem naturae, sine auxilio supernae gratiae. Ibi autem ad 34. & 36. Baji propositionem tom. 3. pag. 415. haec scripsi: *Respondetur hujusmodi propositiones rectissime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere, atque hic amor non est a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quae sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quesnellus, & Jansenius commenti sunt, sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est auctor naturae, neque amor iste* secundum substantiam *malus est, sed bonus, & rectae rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei auctoris naturae bonus undequaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam dumtaxat admisit Bajus,*

(1) T. 3. l. 18. c. 4. p. 415.

jus, *ut constat ex articulo 62. in quo rejicit tamquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiae*, alterius, quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius, quae fit per inspirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis. *Ex qua prava doctrina sequeretur quaecumque fiunt ab homine nondum justificato, vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc perniciosam, haereticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesiae animadversionem*.

Criminator, ut imperitis suadeat, me damnatas propositiones in sensum ab auctoribus alienum detorquere, ubique sui similis, mutilat hanc meam responsionem. Priorem partem, qua sibi videtur rem conficere, arripit, ac stylo configit. Duas alias, quae aperte cavillationes ejus elidunt, & ora calumniantium obtundunt, reticet, altissimoque premit silentio. Atqui illas non omisisset, si libros meos maturo ponderavisset examine, & veritatis fuisset diligens inquisitor. Breviter ergo & priorem partem, quam carpit, & ceteras, quas praeterit, expendamus.

In illa prima parte ait censor, me Bajo, & Quesnello imputare 1. quod asserentes non dari nisi duos amores, caritatem & cupiditatem, intendebant negare amorem *naturalem, quo animus fertur in beatitudinem*; secundo quod contendebant amorem illum esse liberum *ea libertate quae sufficiat ad meritum, vel demeritum*.

Non id ego Bajo & Quesnello praecitatis verbis imputo. Mentitur tergiversator. Dico, damnatarum propositionum, quarum una est 38. Baji, *Omnis amor creaturae rationalis aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis caritas*, & 44. Quesnelli, *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones nostrae nascuntur, &c.* ex quibus fluunt reliquae, quibus enuntiatur opera, quae a caritate praedominante non fiunt, procedere a cupiditate, a qua corrumpuntur, adeo ut omnia infidelium, & impiorum opera, quoniam in illis non regnat caritas, sint peccata; damnatarum, inquam, propositionum illarum falsitatem primo deprehendi, quod inter caritatem & cupiditatem medius sit *amor naturalis beatitudinis, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere*. Hoc ego assero, verbaque mea sunt perspicua.

cua. Non dico, a Bajo, & Quesnello denegatum fuisse innatum beatitudinis suae amorem. Nequaquam. Puto & ego non eo deliramenti eos pervenisse; sed ex quo certum sit hujusmodi amorem singulorum animis inditum esse, demonstro omnem amorem creaturae rationalis non esse vitiosam *cupiditatem*, aut laudabilem *caritatem*, quia in creatura rationali est naturalis amor beatitudinis, qui non est vitiosa *cupiditas*, neque *caritas* laudabilis. Haec prior meae responsionis pars. Est ne adeo profunda, ut ad eam hauriendam opus sit natatoribus & urinatoribus istis?

Ut vero criticorum, censorumque hujus aevi, qui glorientur se adversus Jansenistas pugnasse ampliori annorum intervallo, quam duce Augustino acies catholicae Ecclesiae dimicavit adversus haereticos Pelagianos, idest supra annos triginta, eruditionem maximam admireris; vide, quaeso, an responsio illa sit a me excogitata. Illam ante me tradidit Cardinalis Norisius, qui in Vindiciis Augustinianis cap. 3. §. 4. ubi pertractat de virtutibus infidelium tom. 1. pag. 984. *Scio*, inquit de adversariis Augustinianae doctrinae, *opponere damnatam hanc Baji propositionem*, Omnia opera infidelium sunt peccata. *Sed hac censura S. Patris sententia neutiquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima saltem sui productione, ex gratia tamen donata. Praeterea etiam sine gratia homo appetitu innato ex Augustini sententia amat summum bonum; nullus enim est, qui non velit esse beatus*. Similia P. Macedo in *cortina*, in *scrinio*, & in *collationibus*, ubique repetens propositiones Baji ex hoc etiam capite fuisse jure proscriptas, quod sine gratia plura opera fiant *indeliberata*, *& sine advertentia*, quae neque ex *cupiditate*, neque ex *caritate* proveniunt. Recitata a me fuere testimonia Macedi tom. 1. Vindic. differt. 3. cap. 1. §. 2. num. 4. *pag.* 323. *& seq.*

Forte dixeris: Norisius item Bajanismi suspicione non caruit. Ita est: sed purgavit quoque seipsum, ac tanto nominis sui incremento, ut quemadmodum olim Risbrochius, Bruno Neusser, & qui sub isto, vel alio corio, contra illum latrarunt, ita Philalethes Hispanus, ceterique, quorum occultat nomen pudor, & calumniae dedecus,

cus, prudentum judicio ſint ranae quaxantes contra ſolem, aut corvi nigerrimi perperam crocitantes.

Quid autem, ſi non ſolum Noriſius & Macedo, ſed etiam praecipuus Baji impugnator, ad quem me ſaepe provocabat auctor *Bajaniſmi Redivivi*, eadem naturalis amoris beatitudinis mentione facta, triceſimum octavum ejusdem Baji articulum refutavit? Eſt ille Joannes Lenſaeus, qui in ſua *Expoſitione* inſerta ſecundae parti Operum Baji *pag*. 168. inquit: *Omnino hoc a vero abhorrere cenſemus, omnem creaturae rationalis amorem aut vitioſam cupiditatem eſſe qua mundus diligitur, quaeque a Divo Joanne prohibetur, aut laudabilem illam, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur, caritatem. Eſt indubie medius, quem naturae auctor inſeruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, ſed & parentes, & amicos, liberos, & conjuges, & quacumque alia ratione propinquos irreprehenſibiliter, ipſaque natura impellente diligimus.*

Vides, quod etiam Lenſaeus docet articulum Baji 38. a vero abhorrere, propterea quod inter vitioſam *cupiditatem*, & laudabilem *caritatem*, ſit medius amor, *quem nobis naturae auctor inſeruit, & quo beatitudinem omnes expetimus?* Id ne vides? Si dicas, Lenſaeum aſſerere, non modo amorem beatitudinis, ſed & amores alios natura impellente a nobis concipi medios inter *caritatem*, atque *cupiditatem;* reſpondeo a me etiam iſtjuſmodi amores admitti, cum *libro* 21. *cap*. 4. tum ſecunda hujus reſponſionis parte, quam ab adverſariis diximus praetermitti.

In quolibet autem actu, etiam *indeliberato*, qualis eſt amor innatus beatitudinis, dari juxta Bajum, libertatem, quam putat ſufficere ad meritum ac demeritum, ſolus Languetius ignorat; ideoque nil mirum, ſi ſcribat a me errorem iſtum eidem Bajo imputari. Illam, quam is ait eſſe falſam imputationem meam, eſſe revera doctrinam Baji, demonſtrat Gabriel Vaſquez 1. 2. diſp. 190. cap. 18. ubi ait: *Adde praedictum Michaelem ita putaſſe hominem peccare in omnibus affectibus & motibus ſuis, qui non eſſent virtutis, ut etiam in his, quae ſine libertate fiunt, peccatum eſſe diceret. Nam propoſit. 62. dicit*, Sola violentia repugnat libertati hominis naturali: *& propoſ. 63. inquit:* Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod neceſſario facit: *in*

quo nec Augustinus, nec ejus discipuli peccatum agnoscunt. Similia Suarez lib. 1. de grat. cap. 24. num. 22. ubi observat in sententia Baji *primos* quoque *motus concupiscentiae esse peccata*. Et quidem manifestum id est ex propositionibus Baji 48. 49. 71. 72. 73. Quod ergo nos de Bajo affirmavimus, statui ab illo in quovis actu, *etiam indeliberato*, libertatem naturalem, quam putat sufficere ad meritum, vel demeritum, non est imputatio mea: est doctrina, quae comprehenditur in damnatis articulis; quod ante me demonstrarunt duo percelebres Societatis Jesu Theologi, Gabriel Vasquez, & Franciscus Suarez.

Jansenius, & Quesnellus doctrinam Baji de actibus quoque *indeliberatis* videntur rejicere, neque illos adnumerant inter peccata. Non tamen falsum iis imputatur. Nam Jansenius *prop.* 3. dogmatizat, ad merendum, vel demerendum sufficere *libertatem a coactione*. Haec vero libertas in amore quoque innato beatitudinis, & in quolibet actu, etiam *indeliberato*, modo coactus non sit, invenitur. Quesnellus *prop.* 45. affirmat, necessum esse, ut ubi non regnat caritas, actiones omnes corrumpantur *a carnali cupiditate:* si omnes; indeliberatae etiam, & quilibet motus animi. Bajo itaque sententiam adscribo, quam ab eo tradi exploratissimum est. De Jansenio, & de Quesnello idem ratiocinando ex illorum principiis existimo esse inferendum; & quamvis in hoc a veritate aberrarem, puto non talem futuram fore imposturam ac fraudem, qualem in criminatione mihi illata patefactam a me fuisse confido.

Dispunctam, refutatam ac penitus elisam arbitror animadversionem Archiepiscopi Languetii, qua ajebat detorqueri a me *in exoticum sensum* damnatos Baji articulos, propterea quod inter *cupiditatem* carnalem & laudabilem *caritatem* medium dixerim *innatum amorem beatitudinis*. Sed queror, & omni aequitate queror, eumdem Archiepiscopum hanc solam responsionis meae partem, ut suaderet eludi a me Apostolicae Sedis Censuras, duabus aliis neglectis, exscripsisse.

Praeter *naturalem beatitudinis amorem*, & *indeliberatos* animi motus, inter *cupiditatem* & *caritatem* affirmo medium esse *amorem naturalem*, non tantum, quo diliguntur parentes & propinqui, ut ait Lensaeus, verum etiam

amo-

amorem *deliberatum*, quo diligitur Deus, ut Auctor naturae, (non tamen super omnia, ad hoc enim necessariam esse Dei gratiam celeberrimi plurimique tradunt Theologi,) & dico hunc *deliberatum amorem* esse *secundum substantiam suam bonum*, & consentaneum rationi. *Secundo* (mea repeto verba) *datur amor naturalis, etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est Auctor naturae, neque amor iste* secundum substantiam *malus est, sed bonus, & rectae rationi consentaneus*. Quare cavillator haec a me scripta dissimulat? Est ne sensus iste *exoticus*, & aliunde adscitus?

Queror insuper, silentio praetermissum ab adversario tertium illum sensum, quo articulos Baji proscriptos affirmo, eo quod nempe admiserit solam gratiam *inhabitantis Spiritus Sancti*, id, quod de Bajo cuncti, quos laudabo proximo numero, tradiderunt, & consequenter docuerit, omnia opera esse inquinamenta, sive noxiae *cupiditatis effectus*, si fiant *absque gratia sanctificante*, vel sine *caritate*, quae per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur. *Tertio* (ita prosequor in eodem, qui mihi objicitur, loco) *datur amor Dei Auctoris naturae, & bonus undequaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quamduntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejicit tamquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiae*, alterius quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quae fit per inspirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis: *Ex qua prava doctrina sequeretur quaecumque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est*. Qui demonstrandum susceperat detorqueri a me damnatos articulos in sensum *exoticum*, nonne debebat hunc sensum a me traditum recensere? Peto itaque, quam ob caussam sensum hunc praetermisit? Est ne verum a Bajo fuisse admissam solam gratiam *sanctificantem?* Est ne hujusmodi sensus *exoticus?* Spectatis itaque libratisque verbis a Senonensi Praesule adductis, iisque additis, quae adduci oportebat; vel alios versute decipit, vel ipse incaute decipitur.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Eodem modo respondet objicienti condemnationem hujus propositionis Baji*, Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet; *& hujus Quesnelli*, Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris; *& ibid. cap. 5. pag. 420. imputat utrique, sensisse liberum arbitrium nequidem posse beatitudinem suam naturali instinctu appetere*. Liberum arbitrium, *inquit*, sine gratia potest beatitudinem suam appetere naturali instinctu; potest actus plures indeliberatos agere, quos culpabiles Bajus, & Quesnellus impie dixerunt. *Si ab eo exigeretur, ut ostenderet, ubi, & quando haec docuit Quesnellius, deficeret sane. Aliud ibidem aequale deliramentum Quesnellio tribuit, quasi negasset hominem sine gratia posse exercere bona opera, & implere praecepta* quoad substantiam, & ex officio. *Quae quidem calumniae eo tendunt, ut verum objectum censurarum oculis lectorum subtrahatur, & ut iisdem censuris chimericos errores percelli suadeatur*.

F. J. LAURENTIUS.

Utique ego eodem sensu, quo proscriptae fuere propositiones Baji 34. & 36. scripsi lib. 18. cap. 5. seu *tom.* 3. *pag.* 421. damnatas fuisse propositionem ejusdem Baji vicesimam septimam, *Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet*, & tricesimam octavam Quesnelli, *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*. Sed Antistes Senonum in eumdem impingit lapidem, aberratque eadem chorda: quoniam illam responsionis partem exscribit, quae a Norisio, a Macedo, & a Lensaeo tradita, & ex principiis Baji transgressionem legis & peccatum existimantis motum concupiscentiae, cui homo non assentitur, fluens sponte sua, videtur illi a me conficta, idoneaque ad incendendum in me ignem, injiciendamque in me tragulam; duas autem alias ipsius responsionis partes omittit. Expendat Lector verba mea, ut cit. pag. 421. jacent, & diligentiam, aequitatemque praeclarissimi viri dijudicet.

Libe-

Liberum arbitrium (haec est meâ non mutilata responsio) *sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde post lapsum non solum tenebrae & malitia manent, sed etiam imago Dei non omnino detrita, idea honestatis & lumen rationis, & in bonum universale congenita, & antiqua propensio. Potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus, & Quesnellus impie dixerunt. Potest exercere officia virtutum, & praecepta aliqua implere* quoad substantiam, *operationem secundum se laudabili, & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque. Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali sine habitu fidei, & remissione peccatorum, qualem gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quesnellus apertissime oppugnarunt. Omni ergo jure istorum assertiones anathemate confixae sunt; & quamquam aliquae sensum catholicum habere queant, & videantur speciem veritatis praeferre, sunt in sensu ab auctoribus intento respective falsae, scandalosae, & haereticae. Quae cum ita sint, miramur justissima harum propositionum damnatione nonnullos abuti ad criminationem Augustinianae doctrinae: quasi nullam tentationem etiam minimam sine gratia superari non posse, non propugnent etiam Bellarminus, Franciscus Toletus, & Vasquez; quem vide p. 2. disp* 190. *cap.* 107. *aut quasi in condemnatione Baji & Quesnelli proscripserit Ecclesia, quae olim definivit adversus haereticos Pelagianos*. Ad hunc modum se habet responsio nostra. Definitiones autem Ecclesiae definientis contra Pelagianos, non posse nos, *sine gratia*, terrenae labis, & mundani corporis vincere errores: pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere auxilium: necesse esse, ut privatus gratia diaboli laqueis irretitus occumbat: divini esse muneris, cum pedes nostros a falsitate, & injustitia continemus: neminem habere de suo, nisi mendacium, & peccatum; has, inquam, definitiones eo loci, *pag.* 420. praemittimus ipsis verbis S. Innocentii I. epist. ad Patres concilii Carthaginensis, & Milevitani, & 9. ac 22. can. secundae synodi Arauxicanae.

Cernere puto cunctos, qui oculis omnino non carent, a me praeter innatum beatitudinis amorem, ac praeter actus indeliberatos in culpam nulla ratione imputandos,

agno-

agnosci in libero humanae voluntatis arbitrio sine gratia actuali, & non sanctificante, officia, exercitamenta, & actus moralium virtutum, sive opera intrinsece, secundum se, & quoad substantiam suam laudabilia & honesta, ideoque non erumpentia a vitiosa cupiditate. Sensus autem iste censendus ne est ecclesiasticis censuris oppositus, exoticus, & peregrinus, sive non alienus a mente dogmatizantium, actiones omnes humanas fluere vel ab amore mundi, & a noxia cupiditate, vel ab amore Dei, & a caritate in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffusa? Cernere item puto omnes, praeter actiones istas laudabiles & honestas secundum se, suaque substantia, a me propugnari actus virtutum rectissimo etiam fine, & cum relatione in Deum perpetratos cum sola gratia actuali disjuncta a remissione peccatorum. Atque sensus iste debet ne existimari exoticus, aliunde advectus, neque cohaerens censurae latae in articulos dogmatizantium primam gratiam esse remissionem peccatorum, atque omnia opera, quae facit peccator, vel servus peccati, peccatum esse? Nemo sane dicturus est hujusmodi sensus esse damnatis propositionibus affines, ipsarumque propositionum censurae extraneos, & exoticos.

Vis autem ostendam, unde sensus illos, quibus damnatorum articulorum pravitatem, erroremque declaro, deprompserim? Primus, quo inter caritatem & cupiditatem dixi medios esse naturalem beatitudinis amorem, & actus indeliberatos complures, traditur a Norisio, a Macedo, a Lensaeo, fluitque quantum ad actus indeliberatos attinet, a Baji propositionibus illis, in quibus enuntiat motus concupiscentiae indeliberatos esse peccata, ut bene sapienterque observarunt Vasquez & Suaresius. Atque id praecedenti num. 1. demonstratum est.

Sensus alter, quo inter cupiditatem & caritatem, nullum actum honestum, substantia sua bonum, neque a concupiscentia mundi corruptum, sine ulla gratia dogmatistae constituunt, manat, fatentibus adversariis nostris, ex 38. Baji, & 44. Quesnelli propositionibus, immo est error iisdem propositionibus expressus; ideoque dum ego affirmo dari sine gratia officia, & opera *secundum se bona, laudabilia, honesta*, non polluta, non exorta ex vitiosa cupiditate, directe proscriptum sensum objicio, & execror, ne-

que

que a Vaticano fulmine meipsum protego interpretatione *exotica*, & aliena.

Dum autem praedicta opera secundum se bona, neque a cupiditate fluentia, dico non esse bona *undequaque*, & ex fine operantis, illa non dirigentis in Deum; sequor sententiam catholicorum Doctorum, docentium opera deliberata in Deum tamquam in finem ultimum referri oportere: de qua sententia pertractavi in *Vindiciis* differt. 3 cap. 1. *a pagina* 333. *usque ad paginam* 370. ac breviter superioribus articulis 5. & 6. Audet ne Senonensis Antistes hanc quoque sententiam a praedecessore suo *De Gondrin*, & a synodo suaemet dioecesos comprobatam, declaratamque SS Patrum, S. Thomae, & clarissimorum sacrae Theologiae Doctorum assertionibus, censoria nota expungere? Audetne Galliarum Praesul redarguere una cum Augustinensibus Theologis Centum Gallicanos Episcopos, qui in explicationibus celeberrimae constitutionis *Unigenitus* eidem sententiae adhaesere? *L'obligation* (inquiunt laudati Centum Episcopi, Explications sur la Bulle *Unigenitus*, anno 1720. art. 4.) *de rapporter a Dieu toutes ses actions, renfermée dans le premier precepte, fait partie du culte, que nous devons au souvrain Estre, & de la gloire, que nous sommes obligez de lui rendre. La doctrine que enseigne cette obligation a de trop grands fondements dans l'ecriture, & la tradition, pour souffrir que des Auteurs temeraires osent la combattre.*

Quod tertio loco diximus, Bajum & Quesnellum solam gratiam sanctificantem agnovisse, & consequenter ab illis recedere Theologos, qui docent liberum arbitrium cum gratia actuali, & sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis & sanctificantis actu animam, posse rectissimo fine vitare peccata, superare tentationes, & opera bona exercere, id vero unde didicimus?

Si loquamur de Bajo; hoc sequitur ex ejus propositione 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*. In sensu itaque Baji nullus actus, qui non sit corruptus a vitiosa cupiditate, fieri potest ab homine peccatore, & nondum justificato, & consequenter sine gratia sanctificante.

Ex propositione 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*. Haec enim idem significat, ac propositio praecedens. Ex

Ex propositione 60. *Distinctio duplicis justitiae, alterius, quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius quae fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad poenitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis & in eo caritatem diffundentis, qua divinae legis justificatio impleatur, ut odiosissima, & pertinacissima rejicitur.*

Ex propositione 61. *Denique & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei poenitentia, & vitae novae propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, & scripturis minime congruens.* Sublata namque distinctione duplicis justitiae, & duplicis vivificationis, consequitur unam juxta Bajum esse vivificationem, & unam justitiam, qua divinae legis justificatio adimpletur, & qua vivificatur qui vere justificatur, & in vite Christo vivus palmes efficitur.

Ex ipsa propositione 38. quae basis est ceterarum, *Omnis amor creaturae rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quae a Joanne probibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Caritatis enim nomine per Spiritum Sanctum in corde diffusa communiter intelligitur illa caritas, quae justificationi conjungitur, praesertim apud Bajum, qui contendit omnia bona opera justificare, & habere meritum vitae aeternae; ut constat ex ejus propositione 44.

Si autem loquamur de Quesnello, dogmatizatum ab ipso, corrupta pravaque esse quaecumque fiunt *sine gratia sanctificante*, & a peccatore, in quo caritas & Dei amor non regnat, colligitur ex propositione 44. in qua ait ab amore mundi originem habere volitiones, & actiones omnes, quae non nascuntur ex amore Dei, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, scilicet, ex caritate, quam Deus *coronat*, ac *remunerat*, ut inquit prop. 55. & 56. quae alia caritas esse nequit, nisi justificans.

Ex propositione, *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est, ut carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.*

Ex propositione 51. *Fides justificat quando operatur; sed non operatur nisi per caritatem.*

Ex

Ex propositione 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio*. Ex his, aliisque propositionibus demonstrari, nullam a Quesnello gratiam, & caritatem admitti praeter gratiam sanctificantem, & caritatem habitualem, deprehendi facile potest ex confutatione harum propositionum, elucubrata ab illustri Propugnatore Constitutionis *Unigenitus* mox laudando.

Non autem ego omnium primus affirmavi a Bajo & Quesnello solam sanctificantem gratiam, sine qua opera omnia oriantur a cupiditate regnante, fuisse traditam. De Bajo idem ante me affirmarunt Gabriel Vasquez 1. 2. *disp.* 190. *num.* 184.

Franciscus Suarez *lib.* 1. *de gratia cap.* 4. *num.* 5.

Aloysius Turrianus in *tractatu* conscripto adversus errores ejusdem Baji *cap.* 5. *&* 6.

Ludovicus Bail in opere inscripto, *De beneficio Crucis* pag. 184.

Joannes Lensaeus in *expositione* articulorum ipsius Baji *ad art.* 38. *pag.* 168.

Guilelmus Estius in 2. *sent. dist:* 25. §. 6.

Joannes Baptista Gonet *disp.* 1. *de statu naturae purae art.* 3.

Vincentius Contensonus *lib.* 8. *Theologiae mentis & cordis diss.* 2. *cap.* 1.

Franciscus Macedo *in scrinio pag.* 250. & *in cortina pag.* 247.

Henricus S. R. E. Cardinalis Norisius in *Vindiciis Augustinianis cap.* 4. *§.* 5. & in *Parallelo* propositionum damnatarum, prope finem tomi 1. *edit. Veron.*

Fridericus Nicolaus Gavardi tom. 4. Scholae Aegidianae *q.* 5. *de virtutibus art.* 7.

De Paschasio Quesnello idem affirmavere in sua *Instructione Pastorali an.* 1714. Episcopi 42. Galliarum §. *Les Propositions condamnées*.

Centum Episcopi in *explications* sur la Bulle *Unigenitus §. La foy & l'esperance. §. Ce sont donc autant d'erreurs. §. C'est encore un' erreur dejà condamnée;* & §. *Les Peres de l'Eglise*.

Auctor opusculi inscripti, *Veritas & aequitas Constitutionis* Unigenitus *Theologice demonstrata*, ad prop. Quesnelli 44. *pag.* 56.

Jacobus Le Fontaine in Opere anno 1719. Romanis typis procuso, cui titulus: *SS. D. N. Domini Clementis P. XI. Constitutio* Unigenitus *Theologice propugnata*, tom. 2. *ad proposit.* 44. *cap.* 1. *&* 4. *pag* 266. *columna* 1. & rursus *pag.* 502. & in *Appendice cap.* 1. 2. 3 *&* 4. necnon in *synopsi* prop. 44. Horum omnium testimonia producta a me fuerunt in *Vindiciis* differt. 1. cap. 1. *a pag.* 13. usque ad *pag.* 50. Haec tantum repetam, quae postremo loco citato scribit praelaudatus Jacobus Le Fontaine: *Testatissima igitur Quesnelli doctrina est, in omnibus volitionibus, actionibusque peccari, nisi profluant ex amore Dei pe fecto, justificante, dominante, & habituali.*

Ad illos modo mea revertitur oratio, qui ajebant tradi a me damnatarum propositionum *exoticum* extraneumque sensum, ut eludam Apostolicae Sedis censuras. Dixi, in Baji & Quesnelli sententia nullum dari medium inter *cupiditatem* & *caritatem*, quoniam putarunt omnia, quae a *caritate habituali, & a gratia sanctificante* non fiunt, oriri a cupiditate a Joanne prohibita. Peto, est ne sensus iste a me confictus? Si ex meo prodiit cerebro; quomodo ipsum tradidere qui ante me floruerunt? qui fieri potuit, ut longo antea temporis intervallo ingenioli mei praeviderent figmenta? Si fuerunt divini, ac praenoverunt; cur illa adoptarunt, cur dogmatistis imposuerunt quae nec somniarunt quidem, cur eadem damnatas propositiones pensarunt trutina? Peto rursus, iste ne sensus est *exoticus?* Si *exoticus* est, eccur de Bajo scripsit Vasquesius solam ab eo adstrui gratiam sanctificantem, & Spiritus Sancti animam inhabitantis? cur idem ait Suaresius? cur Turrianus? cur Theologi alii bene multi? Quare eadem libra Centum Galliarum Episcopi proscriptas Quesnelli propositiones pensitaverunt? Quare, dum ipse Quesnellus sibi imputari quereretur quod nullum bonorum operum admitteret principium *praeter caritatem habitualem*, in vindicando Centum illorum Episcoporum, qui id affirmaverant, judicio Jacobus *Le Fontaine* tantam impendit operam? Tradidi autem egomet prorsus idem, quod praelaudati Centum Episcopi, sive affirmans a Novatoribus aestimari a cupiditate vitiatum quidquid non emanat *a caritate habituali*, vel *a gratia sanctificante*, sive docens actiones omnes *deliberatas* in Deum tamquam in ultimum finem

referendas esse; & quamquam *secundum se* officia virtutum honesta, bona, & laudabilia sint, neque oriantur a cupiditate vitiosa, si tamen careant ea relatione, non esse bona *undequaque*, & spectata circumstantia ultimi finis. Si hoc a me traditum est, quod a Centum Episcopis Galliarum; in istos insurgere debebat Archiepiscopus Senonensis, & istos redarguere, quod *in sensum exoticum* proscripta dogmata detorsissent.

CAPUT VIII.

De Baji erroribus renovatis circa statum naturae purae.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Eadem methodo F. Bellelli, & F. Berti Censuras eludere conantur datas in Baji doctrinam circa statum, quem Theologi nominant* naturae purae statum. *In hac materia peccaverat Bajus, quod gratiam sanctificantem, immortalitatem, & destinationem ad visionem beatificam naturae innocenti ita debitas sustineret, ut illas dotes Deus Adam non impertiri non potuisset, illaesis attributis bonitatis, justitiae, providentiae, quae in Deo sunt. In hoc derogabat Omnipotentiae divinae; & Adamum quodammodo dispensabat a gratitudine, quam Deo debebat pro donis illis, quae a benevolentia pura Dei acceperat. In hoc peccasse visus est Bajus a Summis Pontificibus, qui ejus in hac materia propositiones damnaverunt, plaudente Ecclesia.*

Ut ergo hanc damnationem a Bajo averteret, huic errorem imputare tentavit, cujus Bajus innocens videtur cuilibet ejus opera pervolventi. Illi ergo imputat, quod gratia, & cetera dona contenderit ad Adamum pertinuisse quasi naturae dotes, sicut ceterae proprietates naturae rationalis; non vero ut dotes, quae ordinem naturalem superarent, & essent sua natura supernaturales. Hoc autem omnino alienum erat a mente Baji, qui unum docebat, indignum sibi videri provi-

 den-

dentiae, & justitiae Dei creaturam rationalem innocentem, absque illis dotibus creari, & illam morti obnoxiam.

Eodem dolo utuntur FF. Theologi, ut Baji doctrinae damnationem eludant. Censuras Pontificias ad errorem chimericum detorquent, & spretis Censuris solemnibus sustinere pergunt creaturam rationalem a Deo creari non potuisse sine gratia sanctificante, aut saltem sine auxiliis ad eam obtinendam requisitis; morti quoque obnoxiam, & sine destinatione ad adoptionem, & visionem Dei caelestem.

F. J. LAURENTIUS.

Nullum ex libris Theologicae disciplinae a me conscriptis protulit, nec proferre potuit Languetius Archiepiscopus testimonium, quo status naturae, quam vocant, *puram*, a me absolute propugnatam impossibilitatem evinceret. In *Appendice* enim libri 12. ubi de illo statu pertracto, cap. 1. & 2. propono partis utriusque argumenta. Tertio autem capite affirmo, nullo titulo in prima conditione debuisse Deum impertiri rationali creaturae *caritatem habitualem, sive gratiam sanctificantem, & supernaturalium virtutum habitus, & consequenter integritatem & originalem justitiam haec omnia complectentem primo homini debitam nequaquam fuisse, atque Deum posse creaturam rationalem condere absque talibus ornamentis. Quod manifestum puto ex damnatione articulorum Baji, & ex communi Doctorum Scholasticorum sensu: inter quos opinantur plures, quod habitualis gratia nec Adae fuerit a principio collata; omnes vero liberalissimum Dei beneficium illam esse fatentur*. Haec verba mea tomo 2. pag. 563. Dum ergo ait censor, sententia mea non potuisse a Deo primum hominem condi *sine gratia sanctificante*, id asserit bullato, splendidissimoque mendacio.

Addit quidem, *Aut saltem sine auxiliis ad eam obtinendam requisitis*: verum, si Theologos accuratius consuluisset, non ignorasset propositiones Baji de integritate primi hominis enuntiatas, eatenus fuisse damnatas, quatenus comprehendunt *gratiam habitualem absolute justificantem*, ut inquiunt Gonet de *statu purae naturae art. 1. sect. 3.* Estius *in 2. sent. dist. 25. §. 6.* Facultas Theologica Lovaniensis ibidem ab Estio laudata, aliique; quorum testimonia produxi

dis-

dissert. 2. *cap.* 1. §. 1. *num.* 12. *& seqq.* An ergo creaturae rationali, cum primum condita fuit, conferri debuisset supernaturalis gratia actualis, qua auxiliante posset Deum conditorem suum super omnia diligere, & pervenire ad illam beatitudinem, in quam naturali fertur instinctu, adiaphora quaestio est; & pars affirmans nullatenus connexionem aliquam habet, fatentibus Theologis orthodoxis, (iis etiam, qui pugnant pro *status naturae purae possibilitate*, ut Joannes Baptista Gonet) cum damnatis Baji propositionibus.

Immo sententia, quae affirmat indiguisse primum hominem actualis supernae gratiae adjutorio, ut sibi meritum compararet, & ad beatitudinem, quam naturaliter appetit, supernaturali suffultus auxilio posset pertingere, est opposita e diametro articulis Baji, dogmatizantis Deum non esse finem *supernaturalem* rationalis creaturae, & hominem integrum potuisse ad illum pervenire *propria virtute, & sine gratia, sive viribus solius naturae;* quemadmodum tradunt doctissimi Societatis Jesu Theologi, Vasquez 1. 2. *disp.* 195. *cap.* 4. *num.* 30. Suarez *prolegomeno* 6. *de gratia cap.* 2. *num.* 5 Turrianus in *tractatu* contra errores Baji *cap.* 1. § 1 & Martinez de Ripalda *disp.* 3. *sect.* 1. necnon Ludovicus Bail *de beneficio Crucis, pag.* 59. qui ait non immerito Bajum posse appellari *Pelagium Paradisi terrestris*. Si id verum est; quis dixerit impingere in Baji articulos circa integritatem primi hominis Theologos illos Augustinenses, qui putantes beatitudinem, quae in visione Dei sita est, esse *finem hominis naturalem quoad appetitum*, supernaturalem vero *quoad consecutionem*, (ut ait Ven. Bellarminus *de gratia primi hominis cap.* 7 &, fatente Ludovico Molina 1. *p. q.* 12. *art.* 1. disp. 3. *communior est sententia Scholasticorum*) propugnant primum hominem, ut finem illum consequeretur, quem naturaliter appetebat, adjuvandum fuisse actuali gratia supernaturali, cum pervenire ad ipsum finem minime posset *propria virtute, sine gratia, sive viribus solius naturae?*

Illud etiam, quod carpit vitilitigator, & tamquam *chimericum*, & a Baji mente alienum esse clamitat, quod contenderit gratiam, & dona reliqua pertinuisse ad Adamum *quasi naturae dotes, sicut ceterae proprietates naturae rationalis*, **non vero**, *ut dotes quae ordinem naturalem superarent*,

rent, *& essent sua natura supernaturales:* imperite admodum in nostratibus redarguitur. Nam in censura sacrae facultatis Theologicae Complutensis, & Salmaticensis, ad quam praesertim in damnatione articulorum Baji attendit Apostolica Sedes, declaratur articulum 27. proscribendum fuisse, quatenus in illo *negatur dona primo homini in sui conditione collata debere dici supernaturalia*, adeo ut supernaturalis non fuerit humanae naturae sublimatio & exaltatio in consortium divinae naturae, *Nec primus homo fuerit sublimatus, & in Dei filium adoptatus per dona naturae superaddita*. Ven. etiam Bellarminus lib. 5. *de justificat.* cap. 12. & 14. docet, Baji articulos fuisse damnatos, quoniam is ajebat in *statu naturae integrae necessarium non fuisse ad meritum, ut homo per justificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem adoptaretur in filium* Dei, *& in statum quemdam supernaturalem eveheretur*. Similia habent alii Theologi, quos laudavi in *Vindiciis dissert.* 2. *cap.* 1. *§.* 1. 2. *&* 3. Neque enim magni Bellarmini commemoratione facta, necessarium est ceteros recensere Theologos; maxime cum paullo superius commemoraverim, Vasquesium, Suaresium, Turrianum, & Ripaldam, nempe, quatuor alios sanctissimae, doctissimaeque Societatis Jesu Theologos, affirmantes Bajum in ea perstitisse sententia, quod ante lapsum Angelus & homo potuissent perficere omnia opera meritoria, & perseverare in accepta justitia *per solas vires naturales arbitrii*, *& sine gratia*. Peto nunc, Qui justitiam originalem haberet absque gratia *Spiritus Sancti inhabitantis*, & per vires arbitrii *sine gratia* actuali perseveraret, nonne foret justus, ac mereretur per naturalem, non per supernaturalem virtutem? nonne solius naturae praeditus foret proprietatibus, & donis supernaturalibus exspoliatus? Si ergo Bajus asseruit potuisse hominem integrum perficere opera meritoria, ac perseverare *per solas liberi arbitrii vires*, ejusque integritatem atque exaltationem in consortium divinae naturae, non *supernaturalem*, non comprehendentem dona *Spiritus Sancti inhabitantis*, sed *naturalem* dicendam esse affirmavit, ut Ven. Bellarminus, Suarez, Vasquez, Turrianus, Ripalda, aliique plurimi tradiderunt; necessaria, obvia, apertissimaque illatione consequitur, juxta Bajum justitiam, sanctitatem, ac potestatem perseverandi ac merendi fuisse naturae

do-

dotes, non *supernaturalia* Dei conditoris beneficia. Quare hoc asserentes non spernunt *solemnes censuras*; sed verissimum sensum, quo damnatae sunt Baji propositiones, assequuntur, ac tradunt: & qui jactant, eumdem sensum a nobis Bajo imputari, numquam Venerabilis Bellarmini, aliorumque Theologorum scripta hac in parte legerunt, *solemnibusque censuris* ad insectandam Augustinensium, horumque Institutoris sententiam supina ignorantia, & incredibili temeritate abutuntur. Enimvero Augustinenses Theologi, dum propugnant hominem conditum ad imaginem Dei non potuisse creari, absque gratia, spectata ipsius Dei providentia, ad quam pertinet largiri creaturae rationali media supernaturalia, sine quibus pertingere nequit ad finem illum supremum, ad quem naturali fertur instinctu, neque sub justo Deo affici poenis, quibus modo subjicitur, nullo praecedente peccato, non recedunt a doctrina beatissimi Patris; prout evidenter demonstravi citata *dissert.* 2. ac fatetur Garnerius paullo post laudandus.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Hoc est, quod damnavit Ecclesia, ut patet legenti propositiones a S. Pio Quinto damnatas*,

Humanae naturae sublimatio, & exaltatio in consortium divinae naturae indebita fuit integritati primae conditionis; & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis. (1)

Integritas primae creationis non fuit indebita, &c. (2)

Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur. (3)

Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, sed naturalis conditio. (4)

Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum: unde & Job, & martyres, quae passi sunt, propter peccata sua passi sunt. (5)

Bajum exscripserat Quesnellus docendo (6): Gratiam Adami fuisse sequelam creationis, &c. *&* (7): Numquam Deus affligit innocentes, &c.

F. J.

(1) Propositio 21. (2) Prop. 26. (3) Prop. 55. 53. (4) Prop. 78. 75. (5) Prop. 69. (6) Prop. 35. (7) Prop. 70.

Propositio Baji 21. *Humanae naturae sublimatio, & exaltatio in consortium divinae naturae, debita fuit integritati primae conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis*, proscripta fuit, quoniam Bajus credidit primum hominem non fuisse adoptatum in Dei filium, neque ad statum quemdam supernaturalem evectum *per justificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem*, inquit Ven. Bellarminus. Revera gratia, per quam adoptamur in Dei filios, & efficimur divinae naturae consortes, est gratia sanctificans, & donum Spiritus Sancti inhabitantis. Quis gratiae non sanctificanti eximiam hanc dotem adscripserit, ut per illam humana natura exaltetur, & sublimetur in consortium divinae? Qui ergo affirmant primum hominem in prima sui conditione, praeter naturales proprietates, accepisse a Deo gratiam sanctificantem, per quam in Dei filium adscitus fuit, & hanc fuisse illi indebitam, atque supernaturalem, non autem naturalem dicendam esse, ab errore illius articuli vigesimiprimi quamlongissime distant, totoque caelo recedunt.

Altera propositio, idest, 26. *Integritas primae conditionis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, sed naturalis ejus conditio*, jure confixa proscriptaque fuit, quoniam eadem propositione enuntiatur, ut inquit saepe laudatus Bellarminus lib. 1. de gratia primi hominis cap. 5. *rectitudinem illam, in qua creatus est Adam, fuisse illi naturalem, nimirum quod fuerit, veluti quaedam sanitas debita naturae, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta, id est, non corrupta:* sive, ut loquitur Joannes Martinez de Ripalda *disp.* 3. *sect.* 1. non alia ratione Bajus dona primae integritatis voluit esse gratiam appellanda, nisi *quia ipsa creatio est gratiosa, & adjutorium non est debitum ante voluntatem creandi, sed post illum; quemadmodum est gratia homini vivere, sentire, & intelligere*. Et quidem Bajus in libro *de primi hominis justitia pag.* 55. nititur ostendere integritatem primi hominis fuisse *naturalem*, quoniam ad naturam illam pertinebat adhaerere Deo, *sicut ad naturam oculorum pertinet visus*, & *ad naturam aurium pertinet auditus;*

ditus; nunc autem illius integritatis privationem efse vitium naturae, *ficut vitium oculorum dicitur caecitas*, & *vitium aurium dicitur surditas*. Pagina insuper 55. ait poenas, quas modo patimur pro peccato primae transgressionis, non consistere *in ablatione doni supernaturalis, sed in privatione bonorum naturalium*: & profert exemplum serpentis, qui supra pectus suum graditur, ac terrae, quae surculos degeneres parit, fructusque producit acerbos. Immo ait eos ineptire, qui sentiunt primum hominem fuisse exaltatum dono aliquo supernaturali, ut Deum coleret fide, spe, & caritate, quemadmodum absurde sentiret, quisquis arbitraretur etiam serpentem *supernaturali dono* indiguisse, ut graderetur erectus, & terram pariter dono supernaturali indiguisse, ut fructus produceret sine laboris molestia. *Nisi quis forte*, inquit, *tam absurde sentiat, ut putet statim initio creationis rerum, non tantum hominem dono quodam supernaturali, & gratuito, supra naturae suae conditionem fuisse exaltatum* (a), *ut fide, spe, & caritate Deum supernaturaliter coleret; sed etiam serpentem, ut sublime erectus pedibus insistens graderetur* (*ut ait S. Basilius in homilia de Paradiso tom.* 1.) & *terram, ut sine laboris molestia sua fecunditate fruges humano victui necessarias ultro produceret*. Vide praecitatam dis. 2. *cap.* 1. *§.* 3. Cum ergo Bajus dogmatizaverit, ita pertinuisse ad naturam integram adhaerere Deo, & illum colere, ut ad naturam oculorum pertinet visus, & ad naturam aurium auditus, si nulla oculis auribusque insit aegritudo; fuisse autem dixerit *naturalem* primi hominis proprietatem, fide, spe, & caritate Deum colere, absque dono aliquo *supernaturali*, quemadmodum ante maledictionem serpens naturali virtute gradiebatur erectus, ac terra naturali item virtute sine spinis, tribulisque germinabat herbam virentem, & fruges proferebat victui necessarias humano: recte sapienterque docuit Eminentissimus Bellarminus, putasse Bajum rectitudinem Adae fuisse ei *naturalem, ut naturalis*

(a) Constat hinc fuisse depromtum articulum 23. *Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturae fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum supernaturaliter coleret*.

ralis est sanitas debita naturae, & apta nasci ex ipsa natura bene constituta; recte sapienterque docuit Ripalda, non alia ratione Bajum inter gratiarum dona computasse integritatem illam, ac rectitudinem, nisi ratione illa, qua gratia dicitur *ipsa creatio*, & gratiae beneficium est, non redditum praecedentibus meritis, *vivere*, *sentire*, *atque intelligere*. Quomodo ergo negantibus status *naturae purae* impossibilitatem objicitur propositio illa Baji 26 quando ipsi negant esse possibile quod Bajus *terrestris Paradisi Pelagius* nullum supernaturale donum in prima integritate cognoscens, propugnabat de facto, & creaturam rationalem supernaturalibus donis exaltatam, in puris naturalibus constitutam fuisse asserebat? quando juxta Bajum *naturalis* erat integritas primi hominis, ut oculorum naturalis est visus, ut aurium naturalis est auditus, ut serpentis, antequam deciperet Adam, naturale erat gradi erectis pedibus, ut terrae erat naturale fruges producere absque molestia laboris? Quomodo insuper Augustinenses Theologi haec reponentes objicientibus sibi articulos Baji, huic errores ab ejus mente alienos imponunt? quomodo illi *chimericum* sensum affigunt? quomodo ipsi ad eludendas solemnes Ecclesiae censuras fucum faciunt, verbisque ludunt? quomodo impingunt in damnatos articulos? quomodo id potuit tam confidenter asserere Archiepiscopus?

Propositionem 53 *Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur*, dixi supra cum Estio, & Gonet, fuisse damnatam, quatenus comprehendit *gratiam sanctificantem*. Cardinalis Norisius in *Vindiciis cap. 3. §. 2.*, docet putasse Bajum subjectionem concupiscentiae non fuisse *ex dono Creatoris, sed ex exigentia naturali humane substantiae, tamquam hujus proprietatem*: quod utique constat ex nuper dictis. Addit alias responsiones, quas vide eodem §. 2. vel tom. 1. *Vindiciarum mearum pag.* 174. Certissimum est autem illam Baji propositionem non esse in omni sui amplitudine condemnatam: nam nunc homo nascitur cum originali peccato, cum quo potuisse Adamum creari a Deo, aures cunctorum fidelium horrent audire. Neque cum illa perduelli concupiscentia, cum qua modo nascimur, potuit creari a Deo primus homo, sententia saltem complurium Theologorum, quos recensui *cit. dissert. 2. cap. 1. §. 7.*
Enim-

Enimvero eamdem concupiſcentiam eſse malam, decem invictiſſimis argumentis oſtendit *lib. 6. de amiſſione gratiae cap.* 14. Venerabilis Bellarminus. *Malam* vero dixit Eminentiſſimus Scriptor, non indifferentem, & ad inſtar enſis, quo uti bene ac male poſſimus; quis enim bene utitur vitioſa qualitate, quae ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat? quis indifferentem dixerit legem membrorum repugnantem legi, quae in mente eſt? Sed haec alibi. Sufficit enim modo adnotaſse, articulum Baji quinquageſimum tertium fuiſse proſcriptum, quoniam revera Deus potuiſset creare primum hominem *ſine gratia ſanctificante*, neque haec fuit primae conditionis, & naturae integrae paſſio, aut proprietas, ex ipſa natura bene conſtituta promanans.

Eadem de immortalitate, ac de integritate, in qua conditus fuit primus homo, tradidit Bajus, affirmans immortalitatem illam fuiſse *naturalem conditionem*, non beneficium gratiae. Etenim immortalitas in illa integritate comprehenditur; & mors, & aliae, quibus nunc ſubjicimur, calamitates, nihil ſunt juxta Bajum, *niſi naturalium privatio bonorum*, ut caecitas, ſurditas, & aegritudines reliquae; cum viſus, auditus, ſanitas, immortalitas nihil ſint aliud, *quam primarum proportio qualitatum*. Ita enim Bajus libro *de primi hominis juſtitia cap.* 6. *pag.* 58. & in ſua *Apologia pag.* 92. Perperam ergo S. P. Auguſtini diſcipulis objicitur propoſitio Baji 75. *Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, ſed naturalis conditio*. Illi enim affirmant non potuiſse hominem innocentem creari obnoxium morti; non quod immortalitas eſset ejusdem primi hominis *naturalis conditio*, atque ex principiis naturae integrae ſine gratiae beneficio promanaret; ſed quia Conditor aptans materiae, quae natura ſua diſsolubilis eſt, & corpori ex contrariis elementis comparato conjungens immortalem atque incorruptibilem animam, eidem corpori, licet animali, licet conditione naturae ſuae corruptibili, impertiri debebat incorruptionem & immortalitatem, ne ipſa anima ideo producta, ut corporis natura ſua corruptibilis ſit *forma*, eodem corpore macie ſoluto, a ſua divelleretur materia; atque in ſtatu violento, & repugnante ei ſubſtantiali hominis parti, quam Philoſophi *formam* vocitant, ſola, & abſque ſubjecto, vel abſque comparte ſua permaneret.

Justum enim erat, ut imago Dei nullo fuscata & obsoleta peccato, tali insereretur corpori, quamvis de terrena materia creato, atque formato, ut ei de ligno vitae subministrata vivendi stabilitas permaneret; ac viveret interim per animam viventem, quam nulla ab illo necessitas separaret; atque inde propter obedientiam custoditam ad vivificantem spiritum perveniret; ita ut non ei subtraheretur haec vita minor, ubi & mori, & non mori posset, sed illa amplior adderetur, ubi viveret sine ullius ligni beneficio, morique non posset. Haec verba non sunt F. Berti fucum facientis, ut solemnes eludat censuras; sed sunt Augustini *lib. 6. operis imperf.* contra Julianum *num.* 39 Ar legenda est nostra *de immunitatate a morte* dissertatio in *Vindiciis* Augustiniani systematis *tomo* 1. *pag.* 314.

Propositio Baji 69. perperam ad status purae naturae possibilitatem adstruendam profertur. Ea ita sonat: *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Job, & martyres, quae passi sunt, propter peccata sua passi sunt*. Haec de justis hujus status, in quo Job, ac martyres extiterunt, evidentissime pronunciatur. In hoc autem statu, providentia illius Dei, qui etiam de malis potest bona facere, remanet mors inflicta peccato primi parentis, quam Deus praedestinatione sua praeordinat ad gloriam martyrum, & ad electorum salutem, atque liberationem a terreno carcere, & a corpore mortis hujus: remanet lacertosa concupiscentia ad agonem, ut in infirmitatibus nostris magis elucescat gratia Christi, quae tribuit nobis pugnandi vincendique virtutem; ac remanent mortalis vitae incommoda & afflictiones, quibus justorum exercetur patientia, augetur meritum, & momentaneum hoc, & leve tribulationis, aeternum gloriae pondus operatur. Ex his quomodo infertur, posse condi rationalem creaturam morti addictam, lacessitam concupiscentiae pugna, atque sine culpa miserrimam? Ex quo Deus misericors converterit in electorum suorum emolumentum damna illata humano generi propter praevaricationem Adae, quomodo infertur potuisse Deum justum haec ipsa damna inferre creaturae rationali ad imaginem suam conditae, nulla praeeunte praevaricatione parentis? Plura de hac 69. Baji, & de 70. propositione Quesnelli dicta a me sunt dissert. 2. Vindic. cap. 1. §. 9.

§. 9. pag. 229. & seq. quae fortassis perlegere non erit ingenuo lectori injucundum.

Restat itaque adversariis nostris unicum duntaxat, infirmumque praesidium in propositione 34. Quesnelli, *Gratia Adami non producebat nisi merita humana*, & in propositione 35. *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturae sanae, & integrae*. Sed praecit. dissert 2. §. 4. *pag.* 190. *& seqq.* demonstratum est, ideo istas Quesnelli propositiones fuisse proscriptas, quoniam gratiam collatam Adamo, *gratiam* vocant *improprio & Pelagiano sensu*, non gratiam *naturae ordinem excedentem*: quoniam, *ut natura gratis condita est, ita quidquid eam sequitur*, licet fluat *a principio naturae*, Quesnellus *gratiam* appellari non prohibet: quoniam idem Quesnellus, *Gratia Adami erat sequela creationis, idest naturalis, non superaddita naturae ac superans naturae ordinem*: quoniam ajebat, tam *naturale* fuisse in Adamo credere Deo, & diligere Deum, quam *naturale est, quod oculi lumen recipiunt*: quoniam asserebat in homine primo nullam fuisse gratiam, *nisi naturalem, a conditione naturae inseparabilem, naturae proportionatam, ac meritorum duntaxat naturalem effectricem*: quoniam nolebat fuisse *auxilium supernaturale* adjutorium illud, *sine quo Adam perseverare non poterat*, ut ait Augustinus *de corrept. & gratia cap.* 11. Sunt ne hae Augustinensium Fratrum chimerae? Sunt ne artificia, fraudesque ad censuras evitandas confictae? Minime gentium. Sunt enim verba *instructionis Pastoralis* Episcoporum Galliae *pag.* 41. sunt verba Jacobi Fontanae in *Constitutione* Unigenitus *propugnata* tomo 1. *pag.* 747. *& seqq.* sunt verba aliorum, qui de sensu propositionum Quesnelli pertractaverunt, & de quibus plura in praecitato §. 4.

Archiepiscopus.

III. *Ecclesiae visum est, illum contra ingratitudinem peccare, qui agnoscere renuit immortalitatem, gratiam sanctificantem, destinationem ad beatitudinem aeternam fuisse in Adamo munera Dei gratuita, quae naturae humanae pro suo in creaturas dominio denegare potuisset. Ideo illae propositiones labe ingratitudinis infectae, & quae Omnipotentiae divinae*

vinae metas ponunt damnatae fuerunt. Unde Catholici Doctores concluserunt; Naturae purae, *ut ajunt*, possibilitatem.

F. J. Laurentius.

Numquam Ecclesia damnavit sententiam illorum Theologorum, qui ita propugnant status naturae purae impossibilitatem, ut fateantur integritatem primi hominis, & dona gratiarum Angelis, & Adamo collata, immunitatem a morte, atque subjectionem concupiscentiae, non derivasse ex principiis naturae, sed ex beneficentissima Conditoris liberalitate; neque ad naturalem ordinem, sed ad supernaturalem credunt eadem dona spectasse: tametsi arbitrantur justum fuisse, ut Imagini Dei nullo obfuscatae peccato subministraretur in corpore de terrena materia formato vivendi stabilitas; & animae naturali instinctu tendenti in illam beatitudinem, ad quam solius naturae viribus pervenire non poterat, conferenda forent media necessaria ad ipsam beatitudinem consequendam, ne Imago Dei innocens, & sine culpa, defraudata desiderio suo puniretur. Si haec sententia fuisset damnata ab Ecclesia; proculdubio damnata fuisset in propositionibus Baji: sed iisdem propositionibus e diametro oppositam esse, demonstratum est nuper. Et quidem doctissimus Thomista Gonet, quamvis impossibilitati status purae naturae acerrime adversetur, affirmat tamen in Bulla Pii V. non fuisse proscriptam: ac idem asserit, quantum ad concupiscentiam, Guilelmus Estius. Ubi vero id Gonet, & Estius doceant, indicavi superius; consulantque, si lubet, loca adversarii. Franciscus item Macedo tom. 2. collationum in 2. sent. collat. 8. diff. 1. sect. 1., quamquam praedictae Augustinianae sententiae non adhaeret, docet nihilominus falso illi notam inuri ductam a Bulla Pii V. & Gregorii XIII. ut proscripta existimetur in Michaele *Bajo:* iisdemque productis rationibus, quae a nostratibus afferuntur, *Itaque*, ait, *inoffenso pede licebit huic opinioni deinceps in Theologico pulvere currere, nec turpari.*

Sententiam superius expositam propugnantes nequaquam laborant ingrati erga Creatorem suum animi vitio, neque illius aut omnipotentiae, aut sapientiae, aut providen-

dentiae fines praefigunt; neque demum extenuant gratiam, neque justitiam evertunt. Docent enim Deum universorum conditorem praeter res corporeas, ac spirituales, creasse hominem ex utraque substantia, corporea, & spirituali compositum: huic ingenerasse imaginem ipsius; in eo facultates, quae in terrenis animantibus, & in coelestibus spiritibus distribuerat, mirabili nexu conjunxisse; dedisse operam, ut in illo utriusque naturae proprietates, simulque dona spiritualia elucescerent: quod est summi opificii, & omnipotentiae Creatoris praeclarissimum argumentum. Quisquis id recogitat, quomodo Creatoris sui poterit oblivisci? Absit vero, ut omnipotentiae supremi Artificis censeatur metas praescribere, qui & noscit, & profitetur potuisse Deum Optimum Maximum non condere creaturam illam rationalem, quam condidit: ei immortalem animum non inserere, quem inseruit: imaginem sui non imprimere, quam impressit; atque non inspirare Auctoris sui cognitionem, quam inspiravit.

Posteaquam vero talem creaturam ad imaginem suam Deus creare decreverat; justum ne erat, ut illa ex his, quae facta sunt, ad invisibilia animum non erigeret, erigendo ad perfectiorem cognitionem non adspiraret, adspirando videndi Conditorem suum desiderio non arderet, ardendo illum super omnia non diligeret? diligendo assequi nequaquam posset? Quoniam ergo ad tantam felicitatem solius naturae viribus pervenire non valebat inditum creaturae rationali desiderium, adjuvandum erat auxilio divinae gratiae, quod dici nequit naturalis conditio, cum supra naturae ordinem ipsam creaturam eveheret, eamque capacem redderet consequendi beatitudinem illam, quae tam amabilis est, ut creaturae gerentis imaginem Dei attrahat naturalem inclinationem; tam sublimis ut nullo solius creaturae conatu possit attingi. Praevaricante autem Adam, mors corporis, & gratiae privatio factae sunt poena peccati; & ideo apparet in creatione hominis virtus omnipotentiae, in ejus integritate amplitudo gratiarum, in praevaricatione aequitas justitiae, in Christi demum redemptione potentior gratia, & futurae vitae perennitas. Atque haec est nostratium doctrina: in qua vides, opinor, Dei potestatem, vides creaturae rationalis admirabilem conditio-

nem,

nem, vides magnitudinem divinorum beneficiorum; vides justitiam punientis, vides redimentis misericordiam maximam, & incomprehensibilem caritatem.

Permultos esse Theologos Orthodoxos, qui arbitrantur ex damnatione articulorum Baji consequi naturae, ut inquiunt, purae possibilitatem, nemo nostrum ignorat: sed omnes Catholicos idem sentire, falsum est penitus, nimiaque confidentia pronuntiat Archiepiscopus proscriptam in Bajo sententiam, quae in utramque partem, salva fide, controvertitur. Principio enim quod nos defendimus, non cohaerere damnatis articulis, docent, ut supra vidimus, Gonet, Estius, & Macedo. Deinde Bajus statum naturae purae, non impossibilem esse, sed actu in homine integro existentem asseruit; quoniam putavit eumdem hominem nullo dono supernaturali in consortium divinae naturae fuisse exaltatum, & potuisse viribus solius naturae ad supernam beatitudinem pervenire, quam & finem ipsius hominis integri naturalem, non supernaturalem esse autumabat. Quod & Vasquez tradit 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 30. qui de Baji doctrina, a Francisco S. R. E. Cardinali Toleto plenissime fuit instructus, & confirmant alii Societatis Jesu Theologi superius laudati. Consentire autem dogmatizanti hominem primum fuisse in puris naturalibus conditum, nostrates qui docent neque ita fuisse conditum, neque ita condi potuisse, quis sanae mentis asseverabit? Praeterea Summus Pontifex Clemens XI., ille idem Pontifex, qui adversus propositiones Quesnellii anno 1713. edidit celeberrimam Constitutionem *Unigenitus*, in altera, quae incipit, *Pastoralis*, anno 1718. declaravit non esse priori Constitutione proscriptas sententias illas, ac doctrinas, quas nonnulli cum erroribus damnatis confundunt, & quae palam & libere in Catholicis Scholis defenduntur: cujus generis esse sententiam nostram exploratissimum est universis; nam illam semper, & ubique tradiderunt Majores nostri, ii etiam qui de Aegidii nomine nuncupantur, ut constat ex volumine 4. Scholae Aegidianae pag. 364. Praeterea oblatis Alexandro VIII. thesibus quamplurimis, quae collectoribus videbantur configendae, in libello inscripto, *Specimen doctrinae per Belgium manantis*, decreto ejusdem Pontificis anno 1690. quae post maturum examen judicatae fuerunt ero-

roneae, Apostolica censura dispunctae sunt; nulla tamen inusta fuit censoria nota, vel anathemate haec propositio, *Status purae naturae est impossibilis;* quae tamen delata fuit tamquam consona Bajanis articulis, 1. p. ejusdem *speciminis* cap. 7. §. 3. Insuper eadem propositio non reperitur inter Jansenianas ab Ecclesia damnatas, quamvis Jansenius adversus statum purae naturae integrum librum conscripserit: unde Macedo praecitata collat. 8. inquit: *Haec eadem sententia fuit Jansenii*, qui *eam toto tertio libro confirmavit;* nec, tametsi ejus doctrina serio, ac severe examinaretur, ea proscripta fuit cum aliis quinque propositionibus damnatis per Constitutionem Innocentii X. quod idoneum argumentum est ejus *indemnitatis*. Adde; Romae in statera appensis, post accusationes quas innovat Praesul Senonensis, meis, & Fulgentii Bellelli libris, Theologi in Urbe clarissimi, quique inter purpuratos Patres ob sapientiam plurimum commendantur, non solum accusationes illas declararunt injustas; sed etiam in mei defensionem, pro quare gratias eis ago immortales, strinxerunt calamum, & apologetica scripta Beatissimo Pontifici Benedicto XIV. obtulerunt. Ulterius sententiae, quae statum purae naturae impossibilem censet, defensores acerrimi sunt complures Theologi praestantissimi, quos commemoravi in Vindiciis dissert. 2. cap. 1. pag. 207. & 234. Denique traditur eadem sententia a Seraphico Doctore S. Bonaventura; cujus in Breviloq. 3. p. cap. 10. haec sunt verba: *Cum enim primum principium simul sit optimum, & justissimum; quia optimum, non debuit facere hominem, nisi bonum, ac per hoc innocentem & rectum; quod vero justissimum, non debuit infligere poenam ei, qui nullum omnino habebat peccatum, ac per hoc illi animae rationali tale corpus constituit, quod sibi esset ita obtemperans, ut nulla esset in eo pugna rebellionis, nulla pronitas libidinis, nulla imminutio vigoris, nulla corruptio mortis*. Quam doctrinam Doctor Seraphicus didicit ab Augustino *lib* 6. *Op. imperf.* contra Julianum num. 39 ut vidimus paullo superius num. 2. §. *Eadem de immortalitate, &c.*

ARCHIEPISCOPUS.

IV. *Damnatam doctrinam instaurare non verentur ambo illi Theologi. Ac primo immortalitatem, & immunitatem a poenis hujus vitae debitam Adamo innocenti docet aperte F. Belleili:* Numquam, *inquit* (1), sub Deo justo creatura rationalis misera esse potest, si non peccet, & culpa sua miseriam, tamquam poenam, mereatur. *F. Berti thesim camdem pro probabili dare tentat* (2): Supposita Divina providentia, & superiore hominis parte, in qua divina relucet imago, magna saltem probabilitate concluditur, non potuisse creaturam rationalem sine culpa subjici morti, ceterisque animi, corporisque miseriis. *Quasi probabilitas inesse possit propositioni adeo clare damnatae in* 69. *Baji, & in* 70. *Quesnellii.*

F. J. LAURENTIUS.

Articuli hujus initio scripsi nullum ex libris meis de Theologicis disciplinis testimonium potuisse Languetium producere, quo evinceret propugnatam a me fuisse impossibilitatem status purae naturae. Et revera verbis meis, quae tandem exscripsit, fatetur me tentare, ut hanc thesim, *Numquam sub Deo justo creatura rationalis misera esse potest, si non peccet, & culpa sua miseriam, tamquam poenam mereatur*, a me tamquam probabilem dari, ideoque posse juxta opinionem meam inesse probabilitatem propositioni adeo clare damnatae in 69. Baji, & 70. Quesnellii. Atqui nullam inter istas, ac praecedentem propositionem intercedere affinitatem ostendi hoc eodem articulo num. 2. Affirmasset saltem Languetius me eodem in loco tradidisse, quod primus homo condi poterat *absque caritate habituali, sive gratia sanctificante, & sine supernaturalium virtutum habitibus:* quod gratia actualis non fuit Adae debita, neque hanc primus homo exigebat, *ut in se absolute, & in genere speciei suae praeditus esset naturali qualibet perfectione;* sed oportuisse nihilominus, ut supernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur, si consideretur *ut est imago Dei,*

(1) De St. Cr. rat. ante pec. l. 3. cap. 8. (2) T. 2. p. 565.

Dei, debebatque *ultimo fini inhaerere*: quod adhibui eademmet verba S. P. Augustini *lib. 4. contra Julianum cap. 3. num.* 15. & S. Thomae *in 2. dist. 3. q. 2. artic.* 1. necnon in 4. *contra Gentiles cap.* 5. aliaque plura, quibus inter oppositas sententias medius incendens nihil protuli vel ab Augustino, vel ab Angelico Doctore, vel a Theologis orthodoxis non traditum, non probatum.

Magnopere autem mirandum est, Praesulem supra speculam positum, ut venientem gladium a longe prospiceret, non vidisse illam ipsam propositionem, *Sub Deo justo creatura rationalis numquam misera esse potest, nisi mereatur*, esse S. P. Augustini, eaque impugnari Pelagianos negantes mortem, ceterasque miserias, quibus subjicimur, esse poenam originalis peccati. Ita est: S. Augustinus non solum contra Pelagianos pugnavit sacris litteris, & Patrum auctoritate, verum etiam argumentationibus, inde petitis, quod sub justo Deo creatura rationalis, non praecedente peccato, subjici non debuit morti, & lacertosae concupiscentiae; quod Languetius affirmans fuisse proscriptum in prop. 69. Baji, & in 70. Quesnellii, pace sua dictum sit, incredibili temeritate asserit, proscriptam esse S. Augustini doctrinam, ejusque adversus Pelagianos argumenta esse damnata dogmata Bajanistarum. In hunc scopulum impellit adversarios nostros zelus immoderatus, imprudens censura, fluctuumque praejudiciorum suorum procella. Et quidem etsi propositionem illam, quam in Bajo, & in Quesnellio damnatam affirmat Senonum Praesul, conceptis verbis esse Augustini, itidemque Augustini esse argumenta, quibus status naturae purae a nostratibus impugnatur, demonstraverim in Vindiciis diss. 2., ostendam modo ex Joanne Garnerio, Jesuita clarissimo, & de Pelagianorum Historia optime merito: cujus nunc, quoniam & supra hujus viri mentionem feci, exscribens verba fidem meam liberabo.

„ Alterum invenit Augustinus (ita Garnerius dissert. 7. de ortu, & incremento haeresis Pelagianae cap. 4. §. 3. in Appendice Augustiniana pag. 295.) „ Alterum invenit Au-
„ gustinus, quod opinor, Mercatorem, *Hypognosten*, & au-
„ ctorem librorum de vocatione gentium docuit; quodque
„ hausit ex capite 40. Ecclesiastici dicentis impositum esse
„ *jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre ma-*

 „ *tris*

„ *tris eorum usque in diem sepulturae in matrem omnium*,
„ in parvulis exponens: *languescunt*, ait epist. 28. *aegritudinibus*, *torquentur doloribus*, *fame*, *&* *siti cruciantur*, *debilitantur membris*, *privantur sensibus*, *infestantur a Daemonibus*, *&c. quomodo ista sine ulla sua mala caussa juste patiuntur?* Et alio in loco oper. imperf. lib. 1. *Si tibi placet innocentia parvulorum, remove ab eis, si potes, grave jugum quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum; sed puto quod Scriptura, quae hoc dixit, melius te noverat quid esset innocentia creaturae, & quid justitia Creatoris: quis autem non videat, si habent parvuli qualem praedicas innocentiam, in gravi jugo eorum Dei non esse justitiam? Porro quia in jugo gravi eorum divina justitia est, non est in eis talis, qualem praedicas, innocentia, nisi forte tibi in hac quaestione laboranti Deus justus quidem, sed infirmus, quodammodo subvenire poterit, qui suis imaginibus, ne innocentes gravi jugo miseriae premerentur, subvenire non potuit, ut eum dicas voluisse quidem, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est: atque ita de iis angustiis exeas, ut fidei caput perdas, qua fide primitus in symbolo confitemur credere nos in Deum Patrem Omnipotentem. Deus igitur tuus, in tot, & tantis malis, quae parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum perditurus est; quodlibet autem istorum dixeris, vide quid egeris.*

„ Tota vis argumenti in hoc uno principio vertitur, „ quod injustum sit, parvulos ejusmodi miseriis conflictari, „ sin minus aliquid est in ipsis, quod Deo displiceat, at„ que vindicetur: aetas enim ista, cum per se sit innocens „ opus Dei, aliunde vitium habere non potest, quam unde „ aliquid contrarium Deo existit, ex malae nimirum volun„ tatis peccato, quod unum, cum a Deo non sit, contra„ rium Deo est; id vero quia per aetatem in parvulis re„ periri non potest, oportet a parente totius generis in parvu„ los transivisse. „ Haec Garnerius demonstrans Augustinum probare contra Julianum, ceterosque Pelagianos transfundi in Adae posteros originale peccatum, quoniam Deus foret injustus, si parvulos nullo peccato obstrictos premi sineret aegritudinibus, aliisque hujus vitae miseriis. Qua ergo ar-

ro-

rogantia id in Bajo, & in Quesnellio damnatum, pronuntiare potuit Languetius? De miseriis autem adultorum, ita eadem pagina 295. Jesuita Garnerius:

„ Huic argumento affine est alterum, quod ex parte „ majorum sumitur. Suas enim ipsi patiuntur miserias, non „ communes tantum cum infantibus, sed proprias longe „ plures, quas graphice Augustinus depingit libro 22. de „ Civitate Dei. *Omnium*, inquit, cap. 22., *mortalium pro-* „ *geniem fuisse damnatam, haec ipsa vita, si vita dicenda* „ *est, tot, & tantis malis plena testatur. Quid enim aliud* „ *indicat profunditas ignorantiae, ex qua omnis error exi-* „ *stit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscipit,* „ *ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non* „ *possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum, atque noxia-* „ *rum, &c.* Paullo post: *Verum haec hominum sunt malo-* „ *rum, ab illa tamen erroris, & perversi amoris radice ve-* „ *nientia, cum qua omnis filius Adam nascitur, &c.* Tum „ capite consequente: *Praeter haec mala hujus vitae bo-* „ *nis, malisque communia, habent in ea justi etiam proprios* „ *quosdam labores suos, quibus adversus vitia militant, &* „ *in talium praeliorum tentationibus, periculisque versantur.* „ *Aliquando enim concitatius, aliquando remissius, non ta-* „ *men desinit caro concupiscere adversus spiritum, & spiritus* „ *adversus carnem, &c.*

„ Manifestum inde est miserias majorum proprias ad „ duo capita revocari: aliae siquidem animum, ut concu- „ piscentia, ignorantia recti, & difficultas boni; aliae cor- „ pus, ut mortalitas, morbi, laboriosa terrae cultio, diffi- „ cilis parturitio feminarum, &c. spectant: *Oportet vero* „ (August. lib. 4. contra Julian. cap. 16., & lib. 1. oper. „ imperf. c. 40.) *ut horum malorum caussa sit aut iniquitas,* „ *vel impotentia Dei, aut poena primi, veterisque peccati.* (a) „ NEQUE ENIM SUB DEO JUSTO MISER ESSE QUISQUAM, NISI ME- „ REATUR, POTEST.

„ Ex priore parte, malis scilicet animae, primus omni- „ um, quod sciam, Augustinus argumentum duxit; nam ex „ al-

(a) Nota propositionem, quam Archiepiscopus Senonensis ait in Bajo, & Quesnellio fuisse damnatam, esse Augustini.

„ altera duxerant jam inde a primis temporibus veteres fi-
„ dei defensores, quibus tacite respondens Rufinus: *Dici-*
„ *mus*, inquit in libello fidei cap. 6. n. 35., *Quod in bonum*
„ *Deus praestitit primo homini Adam sudores pariter, ac la-*
„ *bores, quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invi-*
„ *sibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctatio-*
„ *nem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis labori-*
„ *bus fatigati, &c.* Id vero pluribus disputat, allatis utri-
„ usque testamenti locis, & eo quidem probabilius in spe-
„ ciem, quod antiqui Genesis Interpretes, ut Chrysosto-
„ mus, Ambrosius, &c. de laboribus proinde ac de morte
„ scripserint, collatis nempe hominibus a Deo beneficii
„ potius, quam supplicii loco.

„ Augustinus hoc in loco magnum caussae suae praesi-
„ dium posuit, quasi vitiatam hominum naturam aperte
„ monstret id omne, quod contrarium felici primorum pa-
„ rentum statui patimur: ita vero ratiocinatus videtur. In-
„ formavit primum animo ideam perfectae cujusdam vitae,
„ quam ageret in jucundissima sede innocens homo, cujus
„ suprema pars animae Deo, inferior superiori, utrique
„ corpus subesset, cui natura quaelibet rationis expers do-
„ minanti, atque ipsa etiam tellus colenti, ad nutum pa-
„ reret. Deinde hominem ita institui debuisse, confecit partim
„ ex eo, quod opus infiniti Artificis deceat esse dignum aucto-
„ re, atque ita omni ex parte absolutum: Partim, quod ima-
„ go Dei debeat exemplari suo respondere, idest, pulcherrima
„ creatura optimo Creatori, suique, & inferioris naturae
„ domina omnium Domino. Cum tamen cerneret, longe
„ diversam esse nunc hominum, quam olim Adami condi-
„ tionem, pro felicitate miseriam, pro subjectione rebel-
„ lionem, pro vita perenni mortalitatem, pro perfectione
„ vitium irrepsisse; conclusit aliquo totam hominum gentem
„ peccato teneri: certum enim credebat, in opus Dei vi-
„ tium irrepere non potuisse, nisi humanae voluntatis pec-
„ cato aperiente viam, idest, spontanea hominis a Deo a-
„ versione. Nam qui, ajebat, aliunde posset Omnipotens
„ cogi, opus suum deserere, ut alter potentior invidensque
„ noceret, aut quomodo, si non cogeretur, vel bonus re-
„ peteret collata beneficia, nisi ab indigno; vel justus pri-
„ varet bonis jam concessis hominem, (quod profecto pu-

„ ni-

„ nire est) nisi demeritum; vel amantissimus hominum im„ poneret *grave jugum super filios Adam a die exitus de„ ventre matris eorum, usque ad diem sepulturae in matrem „ omnium*, nisi communis culpae reos? Aliquam igitur o„ portet esse culpam, eamque communem omnium, quam „ voluntate commiserit totius generis auctor, tunc cum „ omnes essent unus ille homo; quamque posteri contra„ hant, cum ex carne peccatrice, idest, propter peccatum „ spoliata donis, procreantur; luantque in loco miseriae, „ exclusi a loco innocentis felicitatis.

„ Suum istud ratiocinium tanti fecit Augustinus, ut „ Pelagianos, cum ea quae patimur jactarent esse primor„ dia naturae, minus refellat, quam rideat, velut absurdi„ tatis fatuitate majoris convictos; atque Paradisum, ubi „ creatus Adam est, pingendum a Pelagianis dicat, lib. 3. „ op. imperf. cap. 163 & 199., *Tamquam magnae beatitu„ dinis locum, in quo habitatores ita beata pace fruerentur, „ ut in seipsis intestino bello, ne in consensum illiciti, vel „ inhonesti concubitus laberentur, contra motus concupiscentiae „ dimicarent. Ubi, etsi ipsa concupiscentia occultis motibus „ corda casta solicitans, non posset ulla exprimi arte picto„ ris; pingi tamen possent gravidae feminae, cibos utiles fa„ stidio repellentes, foeda delectatione noxios appetentes, nau„ seantes, vomentes, pallentes, immaturos foetus abortu ali„ quando fundentes, in ipso etiam partu, poena, quam ma„ ter Eva suscepit, miseriam suam protestantes, etsi non so„ nante pictura, tamen facies tristium, gementium, ploran„ tium, sicut poterat, imitante, &c.* Pergit vero: *Hanc pi„ cturam resciens quisquis aspiceret, & titulum legeret, caus„ sasque requireret, baec ei videlicet, sed a vobis, egregia „ ratio redderetur, qua diceretis:* Talis esset omnino etiam „ ibi conditio generis humani, quia talis est hic, ubi sci„ licet a foetibus hominum nulla trahitur origo peccati. „ *Si acquiesceret, fieret Pelagianus: si vero irrite huic in„ sipientiae acquiescere nollet, argueretur a vobis ut Mani„ chaeus, &c.* Hactenus Jo. Garnerius asserens, ac demonstrans argumenta, quibus Augustinus evicit peccati transfusionem originalis ex animi corporisque miseriis, quas nunc patimur, inniti huic principio, quod eaedem miseriae sub Deo omnipotente ac justo, nequeant aliunde provenire,

quam a praevaricatione primi parentis. *Ridendi* sunt ergo potius, *quam refellendi*, qui ajunt potuisse fieri, ut in creatura rationali condita ad imaginem Dei essent *primordia naturae;* magisque his adlaborandum, ut ostendant haec non esse deliramenta Pelagianorum, quam nobis insudandum, ut S. Patris nostramque sententiam demonstremus oppositam damnatis Baji, & Quesnellii propositionibus.

ARCHIEPISCOPUS.

V. *Hic supersedere animus est, non quod deficiant alia in utroque Theologo juste carpenda, & improbanda, sed brevitati studere cogimur, cum ea, quae protulimus, abunde sufficiant, ut sanae doctrinae amatores intelligant illam sub ementito zelo pro Apostolicis constitutionibus saepius ab utroque Theologo pessundari; falsas doctrinas Baji, Jansenii, & Quesnellii renovari ab iis ipsis, qui illas insectari ardenter se simulant; denique doctrinam, quam dicunt Catholicam, ab illis ita exponi, ut quilibet horum trium Novatorum discipulus illam ultro amplecti possit absque eo, quod errores in illorum libris damnatos ejuret, & deserat.*

F. J. LAURENTIUS.

Senonensis igitur Praesul, ubi existimavit nos damnatorum dogmatum evidenter esse convictos, ab aliis nostris assertionibus exagitandis abstinendum sibi esse, ac supersedendum putavit, ac manum e tabula amovit. Innuit tamen alia non deesse in libris nostris carpenda, & jure meritoque improbanda; sed necessum non esse, ut productis nulla ratione excusandis reliqua adjiciantur. Certum est autem nil prorsus vel ab ipso, vel ab Archiepiscopo Viennensi contra nos fuisse vulgatum, quod in MS. quodam anonymo, cui titulus, *Remarques sur la Theologie du Pere Berthi de Rome imprimé a Rome sous le dernier Pontificat*, & in altero MS. ejusdem tituli adversus libros P. Bellelli non comprehendatur: quae utique MSS. antequam accusationes Domini de Saleon suppresso auctoris nomine transmitterentur ad Urbem, oblata Benedicto XIV. Pon-

Pontifici Maximo, eumdem impulerunt, ut opera a nobis edita rigidissimo rursus subjicerentur examini, commissa prae aliis Censura D. Joachimo Besutio tunc Abbati Monasterii S. Crucis in Jerusalem, & D. Fortunato Tamburini Abbati Monasterii S. Pauli extra muros; quos ob doctrinae praestantiam idem Summus Pontifex creavit S. R. E. Cardinales. Priusquam ergo istiusmodi criminationes renovarentur, praemissis laudatorum, aliorumque suffragiis, jam caussa finita erat, nobisque insciis, licet Romae commorantibus, vigilantissimus Pontifex scripta nostra in Sanctuarii trutina pensitaverat, ita ut supervenientium earumdem accusationum nullam noverit habendam esse rationem, & singulari, qua pollet, prudentia, cum nostro, & adversantium honore silendum esse censuerit.

Nimius tamen accusantium zelus, obscurum meum abjectumque nomen, humilis conditio, & nullius unquam patrocinii captatio, vel ut probe sentio, voluntas Numinis, ut melius veritas inquireretur, & doctrina olim de Pelagianis triumphans, nunc a nonnullis, qui praeteritorum obliviscuntur discriminum, tamquam Janseniana contra Apostolicas inhibitiones traducta, ad pristinum revocaretur honorem; haec omnia fecerunt, ut iisdem Criminatoribus buccinas inflantibus, nil aliud mihi comparaverit diuturnus labor praeter calumnias; ii vero, qui mihi calumnias intulere, styli praeter indolem ingeniumque meum concitati experti fuerint acumen, & acrimoniam. Sibi ergo, sibimet monitis sapientissimi Pontificis minime adquiescentibus adscribant Insectatores Augustinianae doctrinae telorum, quae ipsi jaculati sunt, reflexiones; me interim gratulante, quod solus, & imperterritus pro eadem doctrina pugnaverim per bonam famam, & per infamiam. Interea in eum, qui primitus memoratas animadversiones (*remarques*) consarcinavit, quidquid a me paullo asperius dictum videtur, intortum fuit. Docti enim Archiepiscopi illinc doctrinam meam hauserunt, scilicet, non ex fonte, sed ex rivulo coenoso & lutulento. Ipse turbulentus compilator eximios fefellit Antistites: ipsius hi adnotationes pervolutarunt, & maturo, id enim testantur, ponderaverunt examine; neque observarunt catholicum in libris nostris habere sensum, quae in pravum detorta notantur in conviciatoris indiculo.

At viderit suismet oculis, scriptaque nostra lustraverit optimus Senonensium Archiepiscopus. In iis, quae vellicavit, humani aliquid passus est, cumque traxit in praeceps praeposterumque judicium praeconcepta de scriptis nostris fallax suspicio. Cetera, quae praetermittit objecta, si ejusdem sunt generis, eadem quoque ratione labefactantur. Quod nos simulationis inculpitet, parum commovet nosmetipsos, propterea quod solus Deus est cordium nostrorum inspector. Ante Christi tribunal jam viderit, an sibi jure arrogaverit hanc nulli mortalium concessam auctoritatem.

Profecto si Novatorum discipuli jactant se doctrinam amplecti nostram; Praesuli ipsi Senonensium, & alteri, qui acuerunt in me stylum, id, quod illorum pace dictum sit, videtur esse imputandum. Enimvero carpentes in libris nostris, tamquam cohaerens damnatis propositionibus, atque ab Apostolica Sede proscriptum, systema duarum delectationum, quod a nobis propugnari fatemur, hinc novis dogmatistis occasionem praebuerunt reponendi: en aperte in iis accusamur, quae palam Theologi Augustiniani propugnant. Pari modo de assertionibus aliis in controversia positis, ut monui in Praefatione, ratiocinantur. Oportebat itaque principia vera, aut probabilia ab erroneis falsisque consecutionibus segregare: atque a Jansenianis (si tales sunt revera, cum quibus Senonum Praesul peregit tam diuturnum certamen) petere, Num Augustinenses dogmatizent sub delectatione superiori humanum arbitrium necessitate succumbere? Num doceant ea, quae non fiunt laudabili caritate, proficisci & corrumpi a cupiditate vitiosa? Num removeant dona supernaturalia a priori creaturae rationalis integritate? Num constituentes actualem Salvatoris gratiam in sanctae dilectionis inspiratione, *dilectionis* nomine intelligant solam caritatem proprie dictam, sive amorem Dei propter se? Numquam haec, & his similia in scriptis nostris reperientur, sed plura occurrent e diametro opposita. Numquam item affirmavimus aut quinque propositiones non haberi in libro Jansenii, aut defendi posse in sensu auctoris, aut subreptitias esse Bullas adversus Bajum, aut subscribendum non esse celebri *Formulario*, aut judicium Romanorum Pontificum de Factis dogmaticis errori esse obnoxium, aut a Constitutione *Unigenitus* esse appellandum. Libro enim 17. Theolog.

log. discipl. haec omnia Jansenistarum asserta impugnavimus. Sane qui nobiscum in his sentiunt, a nullo mortalium reputari possunt Jansenii asseclae: qui autem nobiscum minime sentiunt, perperam gloriantur se doctrinam nostram complecti.

ARCHIEPISCOPUS.

VI. *His omnibus consideratis, & mature perpensis, Dei nomine prius invocato, & vocatis in consilium plurimis doctissimis Viris, & in sacra Theologia peritissimis, praedictos libros sic inscriptos*, Mens Augustini de statu naturae ante peccatum, &c. Mens Augustini de modo reparationis, &c. Joannis Laurentii Berti de Theologicis disciplinis, &c. *tamquam continentes propositiones falsas, captiosas, subdole confictas, male sonantes, perniciosas, Constitutionibus Apostolicis derogantes, & iis injuriosas, Jansenianis, & Quesnellianis faventes, haeresim sapientes, pluries damnatas, erroneas, haeresi proximas, haereses in libro Jansenii contentas, & in eo proscriptas in ipso sensu, quo damnatae sunt, innovantes judicamus, & ut tales respective damnamus. Mandantes, &c.*

Datum Senonis sub signo nostro, Camerae nostrae sigillo, & Secretarii nostri chyrographo anno Domini 1750. *in die Annunciationi B. M. V. dicata*, 25. *Aprilis*.

Signatum ✠ *J. Joseph Archiepiscopus Senonensis.*

De Mandato D.D. Archiepiscopi Senonensis

MAUCLER.

F. J. LAURENTIUS.

Forte qui legerint meum hoc opusculum, opinabuntur me in ejus exitu indignatione, & perturbatione maxima commotum iri. Nil minus. Inquirendum non arbitror, quinam sint plurimi illi, doctissimique viri, quos in consilium vocavit; nec utrum collecta ex libris meis testimonia, vel ipsos meos libros lectione singuli exploraverint

accurata; tametsi ex illius confessione cuncti noverint, aliquando adversus Episcopum Antisiodorensem protulisse attestationem Canonicorum Cathedralis ejusdem Urbis, ac de falsitate convictum, semetipsum ludicra illa responsione purgasse, quod eadem attestatio fuerat Rectoris Collegii Jesuitarum, qui Canonici Antisiodorenses dici possunt, quoniam eorum Collegium canonicali gaudet praebenda (a). Quid

(a) Ne id a me aliquis opinetur esse confictum, legenda epistola Episcopi Antisiodorensis scripta ad Archiepiscopum Senonensem anno 1730. num. LXII. pag. 120. ubi haec habentur: „ Vous publiâtes en 1733. „ un long ecrit sous le nom de *Lettre de plusieurs Chanoines, Curés, & „ autres Ecclésiastiques du Diocése d' Auxerre, &c.* vous en faisiez l' é„ loge, & vous l' adoptiez comme renfermant tout ce que vous étiez „ disposé à me dire vous-même. „ Vous Diocésains, ajoutiez-vous, a„ voient formé le projet de joindre leur souscriptions à leur mémoi„ re; ils m' offroient de le signer, & m' assûroient que le nombre des „ souscripteurs seroit grand ... mais j' ai refusé, j' ai défendu mê„ me les signatures offertes. „ Qui auroit osé contredire un fait si „ bien circonstancié, & ne pas tenir pour certain qu' au moins quel„ ques Ecclésiastiques de mon Diocése avoient eu connoissance de l' e„ crit qu' il parût sous leur nom? Moi-même, quoique je connusse „ assez les dispositions de mon Clergé, pour être surpris de cette dé„ marche, qui annonçoit une espéce de ligue contre moi, je me fai„ sois un scrupule de révoquer en doute ce que vous avanciez avec „ tant de sécurité. Aussi je ne pensai d' abord qu' à connoitre *ces „ pieux & sçavants Ecclésiastiques*, que vous m' opposiez comme des An„ tagonistes invincibles. Mais quel fut mon étonnement & ma joje, „ lorsque tous les Chanoines, Curés & Ecclésiastiques de mon Diocé„ se, sans exception, eurent certifié, qu' ils n' avoient pris aucune „ part ni directement, ni indirectement à cette lettre, dont ils n' a„ voient eu connoissance que depuis que vous l' aviez rendue publique „ par l' impression! Il n' y en eut pas un seul qui ne la désavouât: „ j' ai encore par devers moi les signatures qui en démontrent la „ fausseté & la supposition. J' en rendis compte à mon Diocése par „ une petite Lettre Pastorale, que beaucoup de personnes indignées „ de votre procédé trouvérent trop douce & trop modérée. Mais lors„ que au lieu d' avouer une faute dont je vous avois convaincu, ou „ de demeurer de cette humble silence, vous voulûtes vous justifier, en „ faisant de cette Lettre une *Parabole*, c' est-à-dire, une *fiction inno„ cente:* lorsque vous m' apprîtes que le P. Duchesne Recteur du Col„ lége d' Auxerre étoit l' Auteur de cette Lettre, & que vous voulû„ tes lui faire remplir à lui seul le titre de plusieurs Chanoines, Cu„ rés & autres Ecclésiastiques, parce que les Jésuites du Collége reçoi-

Quid autem, si tot viri in sacra Theologia peritissimi pariter fuerint unus, aut alter Medista? Verum haec, ut dixi, non quaero.

Propositiones, quae tamquam in libris nostris propugnatae, expressisque verbis contentae perstringuntur in hoc Languetii judicio, sunt istae:

1. *Deus non vult omnes homines salvos fieri.*
2 *Christus pro solis praedestinatis mortuus est.*
3. *Liberum arbitrium sub delectatione victrici necessitate constringitur.*
4. *In hoc statu periit indifferentiae libertas, ad meritum, vel demeritum requisita.*
5. *Non datur gratia sufficiens distincta a gratia per se efficaci.*
6. *Justi sub robustiori concupiscentia non possunt Dei adimplere mandata.*
7. *Nulla praeter caritatem Theologicam datur gratia.*
8. *Quod ex ipsa caritate non oritur, fluit ac vitiatur a noxia cupiditate.*
9. *Absque eadem caritate liberum arbitrium non valet, nisi ad peccandum.*
10. *Actus timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum ab ipsa caritate sejuncti inficiuntur vitiosae cupiditatis veneno.*
11. *Inde quoque omnia infidelium opera commaculantur.*
12. *Non alia ratione proscripsit Ecclesia articulum* 38. *Baji, & propositionem* 44 *Quesnellii, nisi quia negabant inter caritatem, atque cupiditatem, medium esse naturalem amorem beatitudinis.*
13. *Ideo status purae naturae est impossibilis, quoniam exaltatio humanae naturae in consortium divinae, ejusque integritas non fuit in creatione primi hominis superna-*

„ çoivent le revenu d'une Prébende de l'Eglise Cathédrale; pouvois-„ je alors me plaindre mollement & d'un style doucereux, d'une si „ indigne manœuvre, & épargner la force des expressions à de si mi-„ sérables subterfuges? Et néanmoins je ne crois pas avoir passé, „ dans les plaintes que j'en fis, les bornes d'une juste & nécessaire „ défense, ni m'être servi d'un style qui mérite d'être appellé *ai-„ gre & amer*. „

naturale, & indebitum beneficium, sed naturalis conditio.

Has propositiones, & si quae sunt aliae his propinquae, in scriptis nostris adinveniri, & a nobis defendi, conatus est Senonensium Antistes in superioribus articulis demonstrare. At ex hactenus dictis apertae falsitatis revincitur. Audiant ergo cuncti Galliarum, Italiae, ac totius Orbis Christiani Episcopi, & Theologi universi: praebeant aures Apostolici Senatus Purpurati Patres, & Ecclesiae Romanae Cardines, Tuque, Benedicte XIV. singulorum Christifidelium Pater, Magister, & Judex, ad Sanctitatis Tuae pedes provoluti filioli tui, quem olim de Theologicis controversiis differentem pro singulari tua humanitate minime adspernabaris, per viscera Jesu Christi, cujus vices geris in terra, & propter Augustini in Ecclesiam Tuam merita, meumque, si id commemorare fas est, erga Te studium, devotionem, & obsequentis animi demissionem omnimodam, excipe paterna caritate hanc meam explicitam, ac fortassis postremam protestationem.

„ Ego F. Joannes Laurentius Berti Ord. FF. Eremitarum S. P Augustini, invocato nomine Sanctissimae Trinitatis, & consueta fidei professione praemissa, quam edidi consecuturus Lauream doctoratus, & saepenumero confirmavi, ac modo etiam Sacramento, & jurejurando confirmo, declaro, ac profiteor, me semper probasse, ac probare omnia S. Romanae Ecclesiae decreta, ac semper recepisse & recipere Romanorum Pontificum Constitutiones latas adversus asserta Michaelis Baji, Cornelii Jansenii, Paschasii Quesnellii, cunctorumque omnium, cum veterum, tum recentiorum falsa dogmatizantium, animoque sincero & demisso me semper promisisse, ac promittere Summo Pontifici Benedicto XIV. hujusque Decessoribus, & Successoribus, cum in his, tum in ceteris omnibus definitionibus Sanctae, Apostolicae & universalis Ecclesiae, reverentiam atque obedientiam; & praedictas tredecim propositiones, iisdem, aut aequivalentibus verbis enuntiatas, necnon affines illis, vel idem dogma edocentes, cum Reverendissimo Joanne Josepho Languet Archiepiscopo Senonensi, damno, anathematizo, & pro-

„ scri-

„ scribo, *Tamquam propositiones falsas, captiosas, subdole „ confictas, male sonantes, Constitutionibus Apostolicis derogantes, & iis injuriosas, Jansenianis & Quesnellianis faventes, haeresim sapientes, pluries damnatas, haeresi proximas, haereses in libro Jansenii contentas, & in eo proscriptas, in ipso sensu, in quo damnatae sunt, innovantes*. Verum nego easdem propositiones contineri in Operibus confratris mei Fulgentii Bellelli, quorum titulus, *Mens Augustini*, ac praesertim in libris *de Theologicis disciplinis* a me conscriptis, vel a me in iisdem libris defendi, aut dolo, seu fraude fuisse ambiguis verbis insertas, sive etiam pectore, & intimo corde, cujus Omnipotentem Deum testem voco, fuisse aliquando probatas; numquam vero percepisse me fateor, ut nec modo percipio, quomodo praenarratae, eisque similes propositiones habeant connexionem & affinitatem cum principiis Augustinianae Scholae a me receptis ac traditis, praemonstrantibus Theologis aliis catholicis, & orthodoxis: quae tamen principia una cum omnibus aliis thesibus, adnotationibus, doctrinisque meis, judicio Romanae, & Apostolicae Ecclesiae, Summorumque Pontificum, sponte ultroque submitto, probaturus si probent, damnaturus si damnent. Sic me Deus adjuvet, & sancta Dei Evangelia.

„ Dabam Florentiae in Aedibus S. Spiritus, ante Sanctissimi Crucifixi imaginem, anno 1756. die vigesima secunda Junii.

F. Joannes Laurentius Ordinis FF. Eremitarum S. P. Augustini.

A P.

APPENDIX.

CAPUT I.

Ex doctrina ipsius Adversarii demonstratur Augustiniani systematis indemnitas, & rectitudo.

NOn solum Senonensium Archiepiscopus Languet falso nobis errores, quos numquam adoptavimus, imputavit; sed etiam e rebus ab eo gestis plura nobis suppetunt munimenta, quibus omnes ejus machinationes subvertuntur, & corruunt. Principio ipse, Episcopus tunc Suessionensis, anno 1720. interfuit concilio Cleri Gallicani; ac fuit unus Centum Episcoporum, qui *Explicationibus* errorum Constitutione *Unigenitus* proscriptorum, editis, ut fertur, Romano non ignaro Pontifice, absque ulla haesitatione subscripserunt. In hisce *Explicationibus* pag. 63. declaratur, in *Instructione Pastorali* XLII. Episcoporum, qui anno 1714. Parisiis congregati praedictam Constitutionem receperant, Ecclesiae doctrinam *simplici & naturali* expositione contineri. Ipsa vero *Pastoralis instructio* docet, damnatas Quesnellii propositiones intrudere rursus doctrinam haereticam, & a Tridentino concilio damnatam, idest, actus omnes, qui justificationem praecedunt, esse inquinamenta & peccata; ideoque a noxia cupiditate corrumpi quidquid non derivat a caritate *habituali*, in cordibus justorum regnante. „ Les „ propositions condamnées (illic habetur) referment une „ doctrine toute contraire. Nous y voions *qu' il n' y a que* deux

„ *deux amours ; la charité, & la cupidité:* toutes les actions
„ ont leur fource dans l' un , ou dans l' autre de ces a-
„ mours. Tandis, qu' on eft fous le regne de la cupidi-
„ té, c' eft a dire avant la juftification & la reconcilia-
„ tion, toutes les actions font corrompües: il n' y a ni *foi,*
„ *ni efperance en Dieu, ni religion, où il n' y a point de*
„ *charité:* il n' y a nulle bonne œuvre, tout, jufqu' à *la*
„ *priere,* eft peché & *hypocrifie*. „ Haec *Inftructionis Paftoralis* verba producta a me fuerunt *Vol.* I. *Vindic. pag.* 35. Accepere itaque cum XLII. Galliarum Epifcopi, tum alii, qui illorum *Inftructionem Paftoralem* comprobarunt, damnatos Quefnellii articulos, quafi plano, obvio, fimplici, ac naturali fenfu enuntiantes omnia opera, quae juftificationem praecedunt, neque in operante fupponunt juftificationem, & caritatem *habitualem* ac dominantem, effe peccata, & intrinfece veneno cupiditatis corrupta.

Quo ergo jure Senonenfis Archiepifcopus, qui cum aliis Epifcopis Galliarum confirmavit praelaudatam *Inftructionem*, ait me faepenumero utentem eadem explicatione XLII. Praefulum *ad fenfus exoticos* Cenfuram profcriptarum propofitionum detorquere, & lectoribus *fucum facere?* Sed progrediamur ad Centum Epifcoporum *Explicationes*.

In his *Explicationibus* art. 4. pag. 36. haec leguntur.
„ Le terme de charité peut etre pris en deux fens diffe-
„ rents: I. pour tout amour de Dieu, actuel, ou habituel;
„ naiffant, ou dominant; amour qui juftifie, amour qui ne
„ fuffit pas pour juftifier: amour propre aux juftes, ou tel,
„ qu' il peut fe trouver dans les pecheurs: en un mot pour
„ tout amour du vray bien, pour toute bonne volonté. La
„ charité eft prife en ces fens en divers endroits des ecri-
„ tes des Saints Peres, & de quelques Theologiens. Le
„ terme de charité eft pris ordinairement par S. Thomas
„ mefme dans une fignification plus reftrainte, pour la
„ troifieme vertu Theologale, pour l' amour habituel de
„ Dieu, pour l' amour qui eft propre aux juftes, qui nous
„ unit à Dieu, & qui nous rend les membres vivans de
„ Jefus-Chrift; & c' eft ainfi que l' entendent commune-
„ ment les Theologiens & les fideles.

„ La foy & l' efperance renferment toûjour quelque
„ amour de Dieu, pris dans la premiere fignification, mais
„ la

„ la foy & l' esperance peuvent estre separées de la chari-
„ té prise dans la seconde signification, & peuvent agir
„ sans elle; & quoy qu' alors elles ne nous rendent ni ju-
„ stes, ni dignes du ciel, elles ne demeurent pas pour
„ celà sans quelque fruit, elles ont des actes qui leur
„ sont propres, & qui disposent a la charité.

„ Ce sont donc autant d'erreurs contre la foy, & ju-
„ stement condamnées par la Bulle, de dire que le pe-
„ cheur perde la charité habituelle, perde en même temps
„ la foy; qu' il n' y ait plus sentiment de craint, ni a-
„ ctes d'esperance, ni bonnes œuvres, ni culte, ni priere,
„ ni religion pour le pecheur, qui a perdu la charité; que
„ lorsqu' il a perdu cette vertu, la cupidité qui regne
„ dans son coeur, corrompe toutes ses actions, qu' il n' est
„ plus que tenebres, erreur & peché, & qu' il se trouve
„ dans un' impuissance generale de faire aucun bien, qui
„ soit agreable a Dieu.

„ C' est encore un erreur deja condamnée par la Sainte
„ Siege (in Bulla S. Pii V. quae citatur in margine) d'a-
„ vancer qu' il n' y a point d' autres principes de nos a-
„ ctions, que la charité habituelle, & la cupidité habi-
„ tuelle.

„ Les Peres de l' Eglise einsegnent qu' il y a deux a-
„ mours, l' amour de Dieu, & l' amour de la creature,
„ qui sont les principes des mouvemens de la volonté; mais
„ ils entendent par l' amour de Dieu non seulement la
„ charité habituelle, & l' amour dominant, mais tout amour
„ actuel de Dieu, toute bonne volonté, tout amour de vray
„ bien, en quelque degré qu' il puisse estre; & ils enten-
„ dent par l' amour de la creature non seulement la cupi-
„ dité habituelle, mais tout amour des creatures, foible,
„ ou dominant; & il n' ont jamais pretendu que tous les
„ mouvemens de la volonté, qui ne partent pas de la cha-
„ rité habituelle, fussent produicts par la cupidité, & qu'
„ ils fussent par consequent des pechez. Ils enseignent
„ expressement au contraire qu' il y a de bonnes œuvres,
„ & de bons mouvemens en ceux qui sont encore sous le
„ regne du peché, comme il y a des pechez veniels dans
„ les justes, qui possedent la charité habituelle..„ Hactenus

Centum Galliarum Episcopi: quorum pariter verba produximus citato Volum. 1. *Vind.* pag. 38. & seq.

Constat autem ipsos Centum Episcopos his verbis declarasse, primo *Caritatis* vocabulum apud Patres, & nonnullos Scholasticos significare non tantum *caritatem habitualem*, dominantem, & in cordibus justorum diffusam, sed etiam omnem veri boni amorem, omnemque bonam voluntatem; etsi pro virtute Theologica, & pro *caritate habituali*, & justificante, idem vocabulum frequentissime accipiatur. Secundo, etiam in fide, & spe *aliquem Dei amorem* reperiri, quamvis separari possint a *caritate* quae est virtus Theologica, atque a *caritate habituali*, & in cordibus justorum regnante, ad quam disponunt, & viam sternunt; ideoque licet absque *caritate* non reddant hominem justum, bonos tamen in eo fructus proferunt. Tertio damnari Constitutione *Unigenitus* eos, qui asserunt, amissa *caritate habituali*, deperdi simul fidem, spem, timorem, nullum dari opus bonum, necnon peccatorem omni prorsus religione, Deique cultu destitui. Quarto quidquid agit peccator eadem *caritate habituali* & dominante exspoliatus, esse peccatum, atque a noxia cupiditate, quae regnat in ejus corde, vitiari, & infici. Quinto contineri in propositionibus Quesnellii errorem antea in Bajo proscriptum, nempe cujuslibet humanae actionis principia esse tantum duo, *caritatem habitualem*, & *cupiditatem habitualem*. Sexto docere revera Ecclesiae Patres omnem voluntatis motum vel *ab amore Dei*, vel *ab amore creaturarum* procedere: sed non omnem amorem Dei esse *caritatem habitualem* & dominantem, neque omnem amorem creaturarum esse *habitualem*, seu dominantem *cupiditatem*; quoniam amor Dei est quaelibet bona voluntas; & amor creaturarum non semper est praedominans, atque regnans. Septimo numquam Patres asserere, omnes voluntatis motus, ubi non regnat *habitualis caritas*, oriri a prava cupiditate, & esse peccata; quoniam etiam in peccatoribus, in quibus *caritas habitualis* non reperitur, sunt boni motus timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum: atque a justis, in quibus ipsa *habitualis caritas* adinvenitur & regnat, saepenumero venialia peccata patrantur.

Clarius meridiana luce apparet hanc Centum Episcoporum doctrinam a me in cunctis suis partibus propugnari, prout praecedentibus articulis demonstravi. Atque ut compendio rem agamus; primum doctrinae Centum Episcoporum caput a me traditur ac defenditur lib. 23. cap. 10. tom. 4. *pag.* 489. Secundum libro 21. cap. 4. eodem tomo *pag.* 208. Tertium lib. 23. cap 10 *tom.* 4. *pag.* 488. & lib. 34. cap. 6. *tom.* 7. *pag.* 584. Quartum lib. 18. cap. 3. *tom.* 3. *pag.* 398 Quintum eodem libro cap. 5. pag. 421. Sextum libro 21 cap. 4. *tom.* 4. *pag.* 209. & libro 18. cap. 4. *tom.* 3. *pag.* 416. Septimum ipsomet libro cap. 3. *pag* 390.

Nunc ergo mihi ad hunc loqui modum fas sit: Senonarum Archiepiscopus Centum aliorum Episcoporum doctrinam & explicationem subscriptione propria firmavit. Illorum vestigia ego ubique calcavi, ac sancte juro, me in hisce capitibus nec latum unguem ab illis discedere. Qua ergo ratione potuit evenire, ut una, eademque sententia in ore Centum Episcoporum sit orthodoxa, atque in ore Theologorum Augustinensium sit haeretica? Cur modo Archiepiscopus eam approbat, modo damnat? Amplectemur ne ejus judicium suffragio aliorum Centum Episcoporum corroboratum, an judicium postremum ei praemonstratum ab uno Rutheno Antistite, vel potius obscuro, nobisque ignoto Moliniano Theologo, cujus insimulationes & nos refutavimus, & summi in Urbe Censores, ac Purpurati Patres omnino falsas esse putarunt? Si praeterea Centum Episcopi, idemque Languetius, obvium, planum, ac simplicem sensum damnatarum propositionum sunt assecuti: quomodo a nobis propositiones ipsae ad exoticum, extortumque sensum detorquentur? Recte itaque Antissiodorensis Episcopus Carolus de Thubieres iisdem accusationibus ab ipso Archiepiscopo Senonensi impetitus, responsione sua, aut Epistola ad illum data die 4. Novembris anno 1750 respondet *pag.* 17. „ Vous avez donc oublié ce que portent les explications de 1720. que vous avez souscrites, ou vous les „ desavouez maintenant. Car voici ce qui y est dit, apres „ ce que j' en ai rapporté. „ Les Peres de l'Eglise n' ont „ jamais prétendu que tous les mouvemens de la volonté, „ qui ne partent pas de la charité habituelle, fussent pro- „ duits par la cupidité, & qu' ils fussent par conséquent

„ des

„ des pechés. „ Remarquez qu' on ne dit pas comme „ vous, de la charité *au moins commencée*, mais de la „ charité *habituelle*. Les cent Evêque, vous étiez du nom-„ bre, qui ont ſigné ces Explications, croyoient donc alors „ qu' il ſuffit pour ne pas tomber dans la condamnation, „ d'admettre dans les pécheurs qui ont perdu la charité „ habituelle, des mouvemens de la volonté, qui ne ſoient „ pas produit par la cupidité, mais par une charité com-„ mencée, ou comme parle Berti, par la grace actuelle „ non juſtifiante; & de reconnoître que ces mouvemens „ & ces actions ne ſont point des péches, mais qu' elles ſont „ bonnes à tous égards, même par rapport à la fin der-„ niére, quoiqu' elles ne ſoient pas meritoires de la vie „ éternelle. „

Tria tamen hoc in loco breviter animadverto, ſcilicet, Epiſcopum iſtum Antiſſiodorenſem fuiſſe unum ex *Appellantibus;* me autem Conſtitutionem *Unigenitus* ea, quae decet, reverentia recipere, eamdemque probare. Alterum, eumdem Epiſcopum in ceteris capitibus ad Janſenianam, aut Queſnellianam doctrinam pertinentibus, erroris inſimulatum ab ipſo Antiſtite Senonenſi, ſeſe naviter ſapienterque purgaſſe, atque adverſarium ſuum ad incitas redegiſſe, eidem errores objeciſſe viciſſim plurimos, atque Epiſtolis Archiepiſcopi Turonenſi evidenter demonſtraſſe a ſe doctrinam illam defendi, quae traditur in *Inſtructione Paſtorali de Juſtitia chriſtiana* hujus Archiepiſcopi; de qua *Inſtructione* dicam paullo inferius. Tertium, nullibi me aſſerere actus fidei, ſpei, timoris, & moralium quoque virtutum produci a cupiditate, ſi non proveniant a *Caritate inchoata;* ſed hanc duntaxat requirere ad hoc, ut actus, qui boni ſunt quoad officium, neque a cupiditate oriuntur, neque ab ea inficiuntur & maculantur, ſint boni ſpectata etiam circumſtantia ultimi finis: quamquam ſi *caritatis* inchoatae nomen accipiatur, ut Centum Epiſcopi explicarunt, *pro qualibet bona voluntate*, quemlibet bonum actum a caritate proficiſci perſpicua res ſit, ac per ſe manifeſta.

Quoniam vero nuper commemoravi bonorum operum rectitudinem ex circumſtantia ultimi finis repetendam; dictum ſuperius, ac demonſtratum eſt tom. 1. Vind. *pag.* 350. praelaudatos Centum Galliarum Epiſcopos doctrinam noſtram

de

de referendis actionibus deliberatis in Deum in praelaudatis *Explicationibus* tradidisse: „ L'obligation (inquiunt) de „ rapporter à Dieu toutes ses actions, renfermée dans le „ premier precept, fait partie du culte, que nous devons „ au souvrain Estre, & de la glorie, que nous sommes o- „ bligez de lui rendre. La doctrine qui enseigne cette „ obligation a de trop grands fondemens dans l' ecriture „ & la tradition pour souffrir que des Auteurs temeraires „ osent la combattre. „ Haec Centum Episcopi art. 5. ubi citantur in margine *Apostoli prima ad Corinthios Epistola cap.* 10. 3. *& ibid. cap.* 16. 14. *Itid. ad Colos. cap.* 3. 17. *S. Basil. Reg. fusius disput. interrog.* 195. *in Reg. brev. inter.* 195. *&* 196. *lib.* 1. *de Baptis. cap.* 2. *tom.* 2. *pag.* 659. *S. August. de corrept. & grat. cap.* 3. *Id Enchir. cap.* 121. *S. Thom.* 1. 2. *qu.* 100. *art.* 10. *ad* 2. *& in corp. Id.* 2. 2. *qu.* 69. *art.* 1.

Hac doctrina Centum Episcoporum supposita, qua omnes humanae actiones in Deum referendae esse dicuntur, evidens est actiones complures, quae neque a *caritate habituali* sunt, idest, bona opera quae efficiuntur a peccatore; neque procedunt *a cupiditate dominante*, sed vel a gratia actuali praemovente, cujusmodi sunt actus fidei, timoris, & spei, quibus ad justificationem disponitur; vel ab amore aliquo naturali, & honesto, ut eleemosyna pauperibus distributa, honor parentibus exhibitus, & cetera moralium virtutum officia: haec, inquam, opera bona, & laudabilia esse, si considerentur in se, si principium unde profluunt, si finis proximus, si illorum attendatur objectum; ideoque recte proscriptum fuisse articulum 38. Baji, & damnatam propositionem 44. Quesnellii, ut prolixe declaravi in Vindiciis *tom.* 1. *pag.* 354. *& seqq.* Verum si haec eadem opera ad Deum ordinata sint, recte dicuntur opera caritatis; si ad Deum non sint ordinata, sed ad creaturam, recte dicuntur ratione finis opera cupiditatis: quoniam si amor creaturae *ad creatorem referatur, non jam cupiditas sed caritas erit;* & cum *propter se* amatur creatura, *tunc est cupiditas*, non caritas: atque ita *non praecipit scriptura nisi caritatem, nec culpat nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum*. Percipiunt, opinor, Theologi loqui me verbis S. P. Augustini *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 7. *& lib.* 3. *de Doctr. christiana cap* 10.

Quo

Quo in loco etiam S. Doctor declarat a se *caritatem* vocari motum animi ad fruendum Deo *propter ipsum*, & se atque proximo *propter Deum: Cupiditatem* autem motum animi ad fruendum se & proximo, & quolibet corpore *non propter Deum*. Quamobrem asserentibus nobis non esse omnem amorem creaturae rationalis *caritatem habitualem*, vel *cupiditatem habitualem*, neque *a cupiditate* corrumpi quidquid non proficiscitur *a caritate;* nihilotamen minus necessum esse, ut actiones omnes humanae cum deliberatione peractae fiant *propter Deum*, atque in ipsum *caritate* referantur, consenserunt Centum Episcopi, consensit ipse Senonensium Antistes, qui una cum aliis praelaudatas *Explicationes* approbavit. Quare postea mutata Sententia me Quesnellianis accenset, imo non me tantum, sed Centum florentissimae Nationis suae Praesules, atque cum iis semetipsum, immemor ab iis, a se quoque, Auctores praedictam sententiam impugnantes redargui (quod numquam a me factum memini) nigro praefixo theta, ac nota *temeritatis?*

Dixi, *mutata sententia:* sed forte melius dicendum erat, maxima praedecessoribus suis, & universis dioeceseos suae Parochis irrogata injuria. Enimvero sententia de operibus deliberatis in Deum referendis & a Centum Episcopis anno 1720. fuit, ut diximus, splendidissime commendata; & antea, anno nimirum 1658. & 59. tradita ab aliis Episcopis, qui *Apologiam Casuistarum* proscripserunt. Horum Episcoporum Censurae in unum collectae fuere volumen, cui titulus: „ Recueil des principales censures des Archevêques & Evêques de France, contre le livre intitulé: „ *Apologie pour les Casuistes, contre les calomnies des Jansenistes*, publié en 1657. „ Sunt eaedem Censurae num. XIII. earumque nonnullas laudavi differt. 3. Vindic. cap. 1. num. 8. Priorem autem tenet locum Censura Archiepiscopi Senonensis Ludovici Henrici de Gondrin, cujus mentionem feci superius capite 5. *num.* 2. In hac Archiepiscopi Senonensis Censura tit. *De omnibus actionibus nostris in Deum referendis*, praemittuntur verba *Apologiae* pag. 165. „ S' ils n' „ ont à nous débiter que les erreurs de ceux qui tiennent „ pour maxime que les chretiens doivent en toutes leurs „ actions aimer Dieu, & qu' il n' y a point d' action ver„ tueuse, si elle n' est commandée par la charité, nous n' ap-

„ prou-

„ prouvons point ces erreurs. „ Deinde Censurae haec verba sequuntur num. 5. *Haec propositio quatenus erroris accusat sanctissimam doctrinam, qua christianis omnibus praeceptum asseritur, ut actus omnes suos ad Dei honorem, actu scilicet vel virtute, referant, temeraria, & falsa est, Patribus, S. Thomae, & clarissimis Theologiae Doctoribus injuriosa, qui in his S. Paulli verbis*, Omnia vestra in caritate fiant; *& in illis item*, Sive manducatis, sive bibitis, sive quid aliud agitis, omnia in Dei gloriam agite, *verum praeceptum semper agnoverunt, quod violari sine aliquo peccato vel mortali vel veniali non possit*. Hanc Cl. Archiepiscopi de Gondrin Censuram confirmavit, ut praemonuimus *cit. cap.* 5. provincialis synodus Senonensis quae habita fuit anno 1660. die undecima Maji. Eodem Senonensi Archiepiscopo de Gondrin jubente editus fuit, cunctisque dioecesis suae fidelibus traditus catechismus, in quo legitur: „ Que faut-il faire „ pour aimer Dieu, comme il nous le comande? R. Il faut „ songer souvent à lui, se plaire à parler, & à entendre „ parler de lui, & lui rapporter toutes ses affections, ses „ pensées & ses actions: ce qu' on ne sauroit omettre sans „ quelque péché. „ Idem catechismus typis iterum procusus fuit mandante Senonensi, qui proxime Languetium praecessit, Archiepiscopo *D. De Chavigni* anno 1729.

Quid ergo Languetius? Doctrinam illam de actionibus in Deum referendis, prout exprimitur a praedecessore suo *De Gondrin*, & in praelaudato catechismo, in 5. sua Pastorali *p.* 4. *pag.* 888. anathematizavit atque proscripsit, & catechismum illum inhibuit, pluribus dioecesеos suae Parochis vulgata epistola conquerentibus de interdicta ea doctrina, quam praecedentes Archiepiscopi, provinciae synodus, & catechismus ipse tradiderant, & quae omnium parvulorum quoque ore, praedicabatur. Hinc in Languetium invehitur pag. 25. sextae Epistolae Antissiodorensis Antistes: „ Vous „ n' aimez pas, M. qu' on vous rappelle ce catéchisme, „ que vous avez defendu d' enseigner dans votre diocése, „ & au quel vous en avez substitué un autre, ou l' on ne „ trouve plus cette doctrine, que vous avez si violemment „ combattue. Vous avez donc renoncé à la doctrine de „ vos Prédécesseurs; vous l' avez taxée d' erreur anathéma„ tisée dans toute l'Eglise. Vous avez apporté dans votre

S „ Dio-

„ Diocése une doctrine nouvelle, qui étoit non seulement
„ inconnue, mais contredite jusque dans un petit catéchi-
„ sme. Convaincu d'une telle innovation, êtes-vous rece-
„ vable dans les accusations, que vous formez contre moi?
„ Et n'ai-je pas droit de vous récuser comme obligé de
„ vous justifier vous-même, avant que d'être admis à m'ac-
„ cuser? Pour moi je vous declare, que je persiste dans la
„ doctrine du rapport de nos actions à Dieu par amour;
„ & que je m'y sens toujours plus affermi. „

Nequaquam diuturni horum duorum Episcoporum dissidii arbitrum me constituo: sed hoc unum inde, quod est apertissimum, infero, meam de actionibus cunctis in Deum actu, seu virtute, referendis sententiam ab Episcopis omnibus, qui reprobarunt Casuistarum *Apologiam*, a Centum Episcopis, qui Constitutionem *Unigenitus* unanimiter receperunt, ab ipsomet *Languet* inter istos connumerato, ab ejus in Cathedra Senonensi Praedecessoribus, a synodo illius Provinciae, ab omnibus dioecesis suae Parochis, in catechismo, qui diu in eadem dioecesi obtinuit, fuitque non semel typis editus, fuisse approbatam, & appellatam sanctissimam, orthodoxam, a Patribus, a S. Thoma, a clarissimis Theologis traditam, horumque judicio Apostolicis institutionibus consonam; eos vero, qui eamdem sententiam meam esse erroneam pronuntiant, non posse, judicio Gallicanorum Praesulum, notam effugere temeritatis. Nullum itaque doctrinae ipsius fulcimentum ac robur petam modo vel ab Augustino, vel a Leone Magno, vel ab Angelico Praeceptore, vel a Clarissimis Purpuratis Hosio, Bona, Norisio, vel a Scholasticis Doctoribus plurimis: quando gloriosus numerus tot Episcoporum Galliae, & ipse quoque adversarius, consistens in aliorum Comitiis, me tutatur ac protegit.

Praeterea affirmanti Episcopo Antissiodorensi se non discedere a doctrina Instructionis Pastoralis *de Justitia Christiana* Archiepiscopi Turonensis, ita Senonensis Praesul Languet praecitata epistola pag. 45. num. 13. reponit: „ Nou-
„ velle confiance, nouvelle temerité, quand vous vous ap-
„ plaudissez de l'Instruction Pastorale de M. l'Archevêque
„ de Tours, vous dites *qu'on y trouvera votre doctrine &*
„ *vos veritables sentiments*. Soutiendrez-vous jusqu'au bout,
„ Monseigneur, cette declaration? & adopterez-vous la
„ let-

„ lettre que ce Prélat a donné pour calmer les inquietu-
„ des de feu M. le Cardinal de Rohan, & de plusieurs au-
„ tres Prelats qui croyoient apparcevoir dans cette même
„ Instruction quelques traits favorables aux propositions con-
„ damnées dans Quénel? Direz-vous avec lui: *Je condamne
„ les cent & une propositions, extraites du livre du Pere
„ Quénel, qui renouvellent la doctrine de Jansénius & de
„ Baïus. J' ai toujours enseigné, & j' enseignerai toujours a-
„ vec les Evêques de France, que comme il n' y a aucune
„ de ces propositions qui dans son sens propre & naturel, ne
„ mérite quelqu' une des qualifications portées par la Bulle*
„ Unigenitus, *il n' y a aussi aucune des qualifications qui
„ ne puisse être apliquée a quelques-unes des mêmes proposi-
„ tions*. Pourrez vous dire la même chose, vous qui avez
„ pris si hautement la défense de ce livre, & pour-suivi
„ avec tant d' aigreur le Sainte Pere qui l'avoit condamné?
„ Eh! plut à Dieu, qu' à l' exemple de ce respectable
„ Archevêque, vous voulussiez dire comme lui: *Je regard,
„ & j' ai toujours regardé cette Constitution comme un juge-
„ ment dogmatique de l' Eglise universelle, au quel tout chre-
„ tien doit se soumettre d' esprit & de coeur*.

Quidquid igitur sentias de *Instructione* Pastorali Archiepiscopi Turonensis, vulgo *De Tours*, evanuit de illa apud Eminentissimum Cardinalem Rhotomagensem, aliosque Antistites, praeconcepta suspicio, ubi epistola quadam sua declaravit propositiones Quesnellianas fuisse jure proscriptas, notasque & censuras eis inflictas congruere simplici & naturali earumdem propositionum sensui: Constitutionem vero *Unigenitus* tamquam judicium totius Ecclesiae dogmaticum, cui fideles omnes teneantur demisse obtemperare, se revereri, semperque reveritum esse declaravit. Ea declaratione contentus Archiepiscopus Senonensis quaerit, an idem, quod Turonensis Praesul, possit de se ipso Antissiodori Episcopus affirmare; nullum, si affirmet, inter utrumque futurum fore discrimen, sed unionem in eadem fide, atque in eadem decretorum ad fidem spectantium acceptatione; daturum ea protestatione illum „ à l' Eglise entiere la con-
„ solation de voir réuni avec elle dans la même foy, &
„ la même acceptation de ses décrets qui concernent la
„ foy. „

Quid ergo in me furit Praeſul egregius, dum libro 17. *Theolog. diſciplin.* per omnes adverſus Bajum, Janſenium, & Queſnellium latas ab Apoſtolica Sede Conſtitutiones diſcurrendo, illarum aequitatem propugno, cavillationes adverſariorum refello, pro certitudine ac firmitate judicii Pontificum Romanorum acerrime pugno, omniaque iſtorum decreta, quod Inſimulator ipſe fatetur, debita proſequor veneratione? Illud propterea, quod de Turonenſis Praeſulis doctrina tulit Languetius, de propugnata a me ſententia fuit Cenſorium judicium Eminentiſſimi Joachimi Beſutii, qui licet Mediſtarum partibus eſſet addictus, libratis tamen ſcriptis meis Theologicis ita de me pronuntiavit: „ Per paſſare alla Cenſura contro il P. Berti, dirò per la prima „ coſa non poterſi avere per ſoſpetto degli errori di Gianſenio, ſe ſi darà una ſola occhiata nel fine del di lui tomo 3. *de Gratia*, dove porta tutte le ſue propoſizioni, „ che in queſto tomo difende, e ſi vedrà, che dalla ſeſſageſima ſeconda ſino all'ottuageſima quarta non fa altro, „ che impugnare Bajo, Queſnello, e Gianſenio, inſegnandovi „ ancora l'infallibilità de' Romani Pontefici ne' Fatti dogmatici: il che è ſegno evidentemente eſcluſivo di qualſiſia ſoſpetto di Gianſeniſmo, eſſendo de' Gianſeniſti quaſi la Teſſera, e il loro rifugio il ſoſtenere, ingannarſi i Papi nel fatto „ di Gianſenio, abbenchè dogmatico, e perciò non vogliono „ riconoſcere che gli errori condannati nelle cinque propoſizioni di Gianſenio ſieno nel libro di queſto autore nel di „ lui ſenſo ovvio, e però ſi ridono quando loro ſi nomina „ l'Ereſia Gianſeniana. „ Etſi vero Cardinalis ſapientiſſimus, cujus Cenſurae fragmentum modo produxi, rebus ſit exemptus humanis; manent tamen quae in meam defenſionem conſcripſit in Romanis Archiviis, ac penes Pontificem Maximum, quo jubente ipſe, aliique Viri in Urbe doctiſſimi libros a me in lucem editos accurate diligenterque pervolutarunt, expenderunt, nullaque nota perſtringendos, immo perutiles eſſe affirmarunt. Quos ideo cum Beſutio commemorandos eſſe arbitror, ne quis cum Senonenſi Praeſule eo procedat incogitantiae, ut audeat aſſerere vigilantiſſimum Eccleſiae Paſtorem mei cauſſa indulſiſſe, ut haereſis ubique terrarum graſſaretur immunis, aut non vidiſſe ex eccelſo Sacerdotii culmine gladium cominus ferientem,

quem

quem ille jactat se prospexisse e specula sua, venientem a longe. Inde jacula potius emittit putans commorantem hominem in Italia perimere, neque perpendens huc pervenire non posse excussas a fracto arcu sagittas; ac si perveniant, clypeum nobis esse ad retundendas aeneum, quem ipse in eadem officina pro Archiepiscopo Turonensi procudit.

Hujus erga Apostolicam Sedem studiosissimi Praesulis *Pastoralis instructio* edita anno 1749. undique sententiae nostrae cohaeret. Enimvero gratiam constituit in sanctae dilectionis inspiratione, ac docet primum credendi affectum supponere aliquem divini amoris incitamentum, sive ut ille Gallico loquitur idiomate *pag.* 16. „ quelque étincelle du divin amour „ eamque statim rationem subjicit, „ Car la volonté ne commence à se mouvoir vers Dieu, „ que quand elle commence à l' aimer. „ Quod verbis Augustini *epist.* 157. alias 89. ad Hilarium cap. 2. num. 9. & libro 13. Cont. cap. 9. num. 10 commonstrat, affirmatque fidem, qua ad veram justitiam disponimur, nil esse aliud, quam inchoatam sanctae dilectionis excitationem „ Un commencement au moins de la sainte dilection. „ Eadem ratione de spe, quam nobis inferit divinus amor, pertractat: atque *pag.* 23. ad hunc loquitur modum: „ Rien ne „ pouvant préparer les voies à la charité que la charité „ même: la charité commencé à la charité habitante & „ justifiante. „ Atque idem quod de fide, de spe concludit, cujus actus „ ne sont pas, inquit, sans une espece „ de commencement de la sainte dilection. „ Haec de caritate, proculdubio ampliori accepta sensu, pro qualibet boni cupiditate, seu voluntate bona divinitus inspirata. De caritate enim, quae est amor Dei propter ipsum paullo inferius differitur, & *pag.* 26. definitur illam esse ad justificationis gratiam obtinendam dispositionem maxime necessariam, vel ut patrio sermone loquitur: „ La plus indispensable disposition. „ Id studet luculenter evincere. Ad memoriam revocat Clerum Gallicanum declarasse temerarios esse, qui doctrinam istam oppugnant: quartum explicationum Bullae *Unigenitus* inculcat articulum; & doctissimi Bossuetii Meldensis Episcopi profert, explicatque *pag.* 33. *& seqq.* defaecatam libratamque sententiam, sanctum quidem esse

esse timorem Dei, neque hominem reddere hypocritam, sed si ab amore segregetur, conversionem non operari, neque penitus excludere voluntatem peccandi; de quo autem amore loquatur, explicat *pag.* 38. proferens haec verba praelaudati Bossuetii in Tract. *de dilect. Dei cap.* 28. *pag.* 57. „ L'amour necessaire pour produire une veritable penitence, n'est pas un' amour different de l'amour de charité, par le quel on aime Dieu pour lui même, & comme fin derniere. „ Atque haec est partis primae instructionis Archiepiscopi Turonensis compendiaria synopsis.

Altera enim pars christianae justitiae notas, & characteres declarat. Quomodo amore Dei contrarius amor vincatur, & per gradus sancta dilectio robustior evadens superet delectationem oppositam, explanat exemplo conversionis S. P. Augustini ex capite 5. libri VIII. Confessionum, eo modo, quo & nos explicavimus *lib.* 13. *cap.* 8. sive tom. 3. *pag.* 154. Systema autem de duplici amore his verbis traditur ibidem *pag.* 118. „ L'esprit de Dieu n'est que charité: l'esprit du monde n'est que cupidité. Le premier „ nous delivre de l'amour déreglé de nous-mêmes, & de „ choses sensibles, & nos attache à Dieu seul: le second „ nous porte à n'aimer que nous-mêmes, & à chercher „ notre bonheur dans la jouissance des biens perissables. Il „ est impossible que deux esprits si contraires regnent ensemble dans un même coeur. „ Loqui Archiepiscopum de caritate & cupiditate in hominum corde regnantibus perspicuum est; quod moneo, ne rursus insimuletur erroris proscripti in vigesimo octavo Baji articulo, vel in propositione Quesnellii quadragesimaquarta.

In tertia *Instructionis* parte, quae pertractat de servanda, augendaque justitia, differitur de gratia, quam Sacramenta efficiunt, de usu ipsorum Sacramentorum, ac praesertim de iis dispositionibus, quae requiruntur ad Sacrae Communionis frequentiam, proposita, commendata, probataque regula Sancti Francisci Salesii libro 2. *Philotheae* cap. 20. circa eamdem Communionem semel in hebdomada percipiendam. Haud levis fortasse caussa haec fuerunt, ut Turonensis Praesul Jansenianis accenseretur ab iis, qui invidioso nomine *Jansenismi* traducunt Theologos constituentes gratiam in sanctae dilectionis inspiratione; ejusdem gratiae

per

per incrementa delectationis exponunt oeconomiam; ad attritionem servilem, ut caritas initialis in Sacramento Poenitentiae accedat, necessum esse propugnant; neque approbant in iis, qui parum in virtute proficiunt, sumptionem Eucharistiae frequentissimam. Quid sentiat de his doctrinae capitibus Senonensis Antistes, non quaero; nec ignoro, quod attinet ad postremum, cum ceteris illum convenire Episcopis, qui proscripserunt librum inscriptum „ L'Esprit de „ Jesus-Christ & de l'Eglise sur la frequent Communion. „ Nam & ipse decantatum hoc Opus anno 1747. oppositis animadversionibus exagitavit. Hoc unum affirmo, si in *Instructione Pastorali* Archiepiscopi Turonensis Jansenii dogmata non inveniuntur expressa; frustra in libris de *Theologicis disciplinis* callidus versutusque vitilitigator illa expiscabitur: & si quaedam obscuriora in ea occurrebant *Instructione*, quae aliquantulum commoverant animum Armandi Cardinalis Rothomagensis, aliorumque Praesulum, tamen orthodoxe accepta fuere, ubi Auctor ad commotos animos sedandos declaravit a se 101. Quesnellii propositiones damnari, & Constitutionem *Unigenitus* debita suscipi reverentia: aequitas igitur & ratio postulant, ut si quid occurrit in libris meis pariter obscurum & ambiguum, catholico sensu dictum credatur, dum ore animoque praedictas propositiones me condemnare profiteor, & Constitutionem amplector. Ceterum si Archiepiscopus Turonensium impetitus fuit calumniantium libellis; omnem quoque exsufflavit calumniam, tum postremis litteris ad Eminentissimum Cardinalem Fridericum Hieronymum de Rochefoucault, tum in refutatione, & condemnatione libelli contra se editi, conscripta anno 1749. & Italo quoque idiomate, typisque Venetis recusa anno 1752.

Verum opus non est, ut a sapientissimo Turonensi Archiepiscopo repetamus vindicias Augustiniani systematis: quando Adversarius ipse tanta nobis suppeditat munimenta, cum in iis, quae in antecessum edidit, tum etiam ex ejus postea scripto traditis elucubrationibus. Enimvero eodem anno, quo perstrinxit Scripta nostra Censorio calamo, dedit quoque Epistolam ad praecipuum adversarium suum, Antissiodorensem Episcopum; in qua certas ad Jansenianos dignoscendos tradidit notas, cum doctrinis Augusti-

ſtinenſium manifeſto pugnantes. Nititur enim evincere praelaudatum Epiſcopum labe Janſenianae haereſeos pollutum eſſe, quod fuerit unus appellantium ad futurum Concilium.

Id vero nemo unus nobis audebit objicere, poſteaquam libro 17. *de Theol. dis. cap.* 5. & 6. quantum ingenioli mei imbecillitas patiebatur, ego quidem pro firmitate Apoſtolicae Sedis judicii *in Factis dogmaticis* omni genere argumentorum pugnavi, non utique alio ſcopo, & fine, quam Conſtitutionem *Unigenitus* vindicandi. Quod unum ſane ad omnem a me exſufflandam ſuſpicionem erroris valeret plurimum, tametſi deeſſent mihi quaelibet alia praeſidia. Rectiſſime enim ajebat Eminentiſſimus Card. Joachimus Beſutius fel. Record. de me libriſque meis, quod non pigeat repetere: „ Se ſi darà una ſola occhiata nel fine del „ di lui tomo terzo *De Gratia*, dove porta tutte le ſue „ propoſizioni che in queſto tomo difende, ſi vedrà che „ dalla ſeſſageſimaſeconda ſino alla ottuageſimaquarta non „ fa altro che impugnare Bajo, Queſnello, e Gianſenio, „ inſegnandovi ancora l'infallibilità de' Romani Pontefici ne' „ Fatti dogmatici; il ch' è ſegno evidentemente eſcluſivo „ di qualſivoglia ſoſpetto di Gianſeniſmo, eſſendo de' Gian- „ ſeniſti quaſi la Teſſera, ed il loro rifugio il ſoſtenere in- „ gannarſi i Papi nel Fatto di Gianſenio, abbenchè dogma- „ tico, e perciò non vogliono riconoſcere che gli errori, „ condannati nelle cinque propoſizioni di Gianſenio, ſieno „ nel libro di queſt' Autore, nel di lui ſenſo ovvio, e però „ ſi ridono quando loro ſi nomina l'Ereſia Gianſeniana. „ Auctor etiam Epiſtolae inſcriptae *Doctoris Sorbonici ad Amicum Belgam*, tanta praeditus animoſitate, ut *Bibliothecam Janſeniſticam* non debuiſſe proſcribi, & libros potius noſtros cenſurae ſubjiciendos eſſe contenderit, quamvis in eam ipſe inciderit condemnationem, quam nobis apprecabatur, fatetur totam demum controverſiam de Janſeniana haereſi ad hanc quaeſtionem fuiſse deductam, an in factis definiendis cum dogmate conjunctis irreformabile ſit Apoſtolicae Sedis judicium. *Neque enim* (inquit contra celeberrimum quemdam Theologum perſonatus ille, quem paullo ſuperius commemoravi, Doctor Sorbonicus) *Neque enim eſt, qui neſciat Catholicorum cum Janſenianis controverſiam eo de-*

mum

mum verti, utrum quinque propositiones, quo ab Ecclesia damnatae sunt, sensu, revera extent in Jansenii libro? Galliarum Episcopi, regionum omnium Theologi, Pontifices Romani uno ferme seculo in id unum incumbunt, ut in hisce factis Ecclesiam errare non posse confirment. Etsi vero non ausim ego affirmare, Jansenianos esse omnes quotquot sentiunt Romanum Pontificem aliquando in dogmaticis Factis fuisse obnoxium errori, neque Antijansenianos cunctos pro illa immobilis & irreformabilis certitudinis, absque ulla controversia in rebus ad fidem moresque spectantibus tribuendae supremo Ecclesiae rectori, amplitudine, seu ad istiusmodi facta extensione pugnare; propterea quod non semel Theologos, & quidem Apostolicae Sedi addictissimos, audierim asserentes ignorari a se, quomodo ad hanc de *Factis dogmaticis* quaestionem referenda non sit ea, quae de Honorii primi Epistolis, olim de haeresi Monothelectica suspectis, magna contentione agitatur: in qua omnes norunt, post Joannem de Turrecremata S. R. E. Cardinalem doctissimum *lib.* 2. *de Eccl. cap.* 93., Venerabilem quoque Bellarminum *lib.* 4. *de Rom. Pont. cap.* 11. *num.* 33. post responsiones alias hanc tradere: „ Patres VI. Synodi damnas„ se quidem Honorium, *sed ex falsa informatione*, ac pro„ inde in eo judicio errasse: *Quamvis enim* (verba sunt prae„ stantissimi Scriptoris Controversiarum christianae fidei) *ge„ nerale Concilium legitimum non possit errare, ut neque er„ ravit hoc sextum, in dogmatibus fidei definiendis, tamen „ errare potest* in quaestionibus de facto; „ de qua summi „ Viri doctrina, quam nuper varia fuerint Romanorum Consultorum judicia, quae oppositiones, quae responsa, quae nondum dispunctae animadversiones, puto eruditorum virorum latere neminem: Etsi, inquam, non ausim ego affirmare ad hoc unum totam de Jansenismi controversiam eo fuisse deductam, an Ecclesia in *Factis dogmaticis* errare possit, & esse tamquam Jansenianos traducendos id asserentes; ac fortasse variarum quaestionum haud necessaria permixtio praecipuam, certisque limitibus coarctandam controversiam reddidit magis obscuram, atque implicatam: nihilotamen minus evidentissima res est, neminem posse Jansenianae haereseos insimulari, modo Constitutionem *Unigenitus* recipiat, atque statuat, & demonstrare adnitatur, in ea promul-

gan-

ganda, ac proponenda fidelibus, errorem nullum irrepere potuisse in Pontificem Maximum; id Languetio asserente, ubi fatetur Archiepiscopum Turonensem a se amovisse omnem Janseniani erroris suspicionem, atque ad illum imitandum hortatur Antissiodorensem Episcopum: id tradente Eminentissimo Cardinali Besutio, ubi protulit jubente BENEDICTO XIV. suum de libris nostris judicium; id insuper fatente cum nostris reliquis adversariis qui sub larva Doctoris Sorbonici pro indemnitate Bibliothecae Jansenisticae irrito conatu, & infelici eventu certavit.

Repetat modo, precor, obtestorque lectorem candidum atque ingenuum, quae a me libro 17. praecitatis quinto & sexto capitibus de Romanorum Pontificum in *Factis dogmaticis* definiendis certissimo firmissimoque judicio conscripsi: iis enim perlectis spero fore, ut quisquis de me hactenus sententiam protulit iniquissimam, quem sistens me ad Apostolicae Sedis tribunal patior accusatorem, judicem non revereor, ita stimulante conscientia judicium haud aeque libratum revocet & retractet. Si Jansenianorum tessera & nota est, in Factis cum dogmate conjunctis, sive in alicujus libri definiendo, vel proscribendo sensu, auctoritatem Romani Pontificis, judiciique ejus firmitudinem deprimere, atque oppugnare; si huc demum tendit universa catholicorum cum novis dogmatistis controversia; quo jure Galliarum Archiepiscopus nobis pugnantibus pro illa auctoritate ac firmitudine teterrimum probrosissimumque stigma conatur inurere? Quamquam vereor, ne Galliarum Theologi, ac Praesules hunc Jansenianae factionis characterem irrideant; quum eos inter existant complures, qui nedum in Factis, sed in dogmatibus quoque, interdum falli Romanae Ecclesiae Pastores existimant, aut certis finibus ita illorum τὴν ἀσφάλειαν circumscribunt, ut hanc pigmentis & verborum fuco potius obtendant, quam proferant in aspectum. Qui vero inerrantes commonstrare studuit *ex hodierna Gallicanae Ecclesiae doctrina*, Opere procuso Leodii anno 1747. a me ipso, ut priores ostendunt paginae, commendatur quammaxime: idque pariter sententiae hac in re nostrae alterum est munimentum. Sed reliquas Jansenismi notas a Languetio citata Epistola traditas persequamur.

Al-

Alteram Bajanismi & Jansenismi notam adversario suo Languetius his verbis impingit: „ Ne vois-je pas dans ces „ lettres que vous avez signées, qui vous y adoptez ex„ pressement ce dogme favori de Quênel, apres Baïus & „ Jansenius, si souvent & si expressement condamné dans „ ces novateurs, & qui est la clef de tout le sistême er„ ronée du Jansenisme, *qu' il n' y a que deux amours, la „ charité & la cupidité;* en sorte que tout ce qui ne vient „ pas de la charité, au moins commencée, vient de la cu„ pidité? „ Hujus basis, cui tota Jansenismi machina haeret, ita pravitatem detegit in sua prima *Institutione Pastorali* edita Suessione Calendis Januariis anno 1718. *Quandoque author propositionum in pluribus ex eis docuerit, sine caritate nec Deum, nec religionem esse, nullum esse opus bonum, ipsam quoque, quae legi exhibetur, obedientiam esse meram hypocrisim; debetne Ecclesia, quae errores hos manifestos vult radicitus evellere, eisque adimere captiosas expressiones, quibus possunt se contegere, debetne, inquam, huic propositioni parcere,* Sola caritas facit actiones christianas? *Fateor nullam esse actionem perfecte christianam, caelique meritoriam, nisi vivificetur a caritate; sed propositio 33. persuadere posset actiones, quae ante caritatem exercentur ex motivo fidei, spei, vel timoris supernaturalis, non esse actiones christianas; vel actiones quae fiunt in statu caritatis habitualis ex proprio virtutum a caritate distinctarum motivo, non habere rationem meriti: Eadem ratione damnantur in authore Reflexionum Moralium hae duae propositiones,* 44. Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostrae nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipsos & mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus. 46. Cupiditas, aut caritas, usum sensuum bonum, vel malum faciunt. *Harum, inquiunt, duarum propositionum prior est Cardinalis Hosii. Addendum est, etiam esse, Baji, & esse trigesimam octavam in isto authore damnatam. Sed enim, potestne propositio in probatis Authoribus esse bona, & prava in aliis? Omnino sane, propter aequivocationem voci* Amoris Dei *annexam. Vox illa in Augustino, & exiguo Authorum numero subinde generaliter sumitur pro omni bona voluntate, pro omni*

amore boni: ast sanctus ille Doctor simul cum illo principio agnoscit, & in peccatoribus, in quibus dominatur cupiditas, quasdam actiones bonas, & in ipsismet infidelibus quaedam justitiae opera, quae luce ea diriguntur quam imago Dei hominum omnium animis impressa sibi conjunctam habet. Verum in authore Reflexionum moralium vocabulum Amoris *saepe determinatur voce* Caritatis, *quae juxta usum nostrum non est tam patentis significationis. Secundum alias ipsius propositiones* absque caritate nullum est opus bonum, totum est peccatum, ipsa etiam praestita legi obedientia non est nisi hypocrisis; *ex quo conficitur, peccatores sub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum, & infidelium actiones, etiam quae laudem merentur, totidem esse peccata.* Hactenus Suessionensis, deinde Senonensis Antistes Languet.

Universam hanc de pravo sensu systematis duorum Amorum doctrinam a sapientissimo Praesule traditam amplectuntur Augustinenses Theologi, quorum unus, & quidem Lovaniensis, nobisque per omnia consentiens *Pastoralem* illam *Institutionem* cum duabus aliis in latinum e Gallico sermone anno 1719. convertit, & Lovanii in lucem edi curavit. Sed ne mentio fiat ceterorum, nonne eadem ego scripsi differt. 1. Apologetici Operis cap. 1. pertractans de sensu Bajani articuli trigesimi octavi? Nonne eadem prorsus de propositione 44. Quesnelli? Nonne semel iterumque declaravi *Caritatis* vocabulum ab Augustino, & a nobis accipi saepenumero, & praesertim in definitione gratiae singulos actus bonos praevenientis, *pro bona voluntate, pro amore boni?* Annon initio praelaudatae dissertationis scripsimus (a)? „ Si ubicumque sedem regnumque non tenet amor justificans, ita praeest cupiditas noxia, ut sibi subjiciat actus omnes creaturae rationalis, eosque jubeat, regat, ac moderetur; quidquid faciet peccator nondum justificatus, utpote profectum a radice vitiosae cupiditatis, erit peccatum & inquinamentum: atque ita, licet Spiritu Sancto movente, & nondum inhabitante, timorem concipiat, perpendat peccatorum suorum turpitudinem, in spem veniae erigatur, & etiam per actus initialis amoris, imperfecti, nec praedominantis, ad gratiam in-

„ Sa-

(a) Tom. 1. Vind. pag. 5.

„ Sacramento obtinendam sese disponat; attamen haec omnia „ erant damnabilis cupiditatis effectus, hujusque contubernio, atque influxu corrupta. At qui non execratur haereticam hanc, perniciosam, horrendissimamque doctrinam? ex qua manifestissima consecutione deducitur, quidquid fit a peccatore peccatum esse, timorem quoque, spem, detestationem peccati, attritionem servilem, necnon „ actum caritatis perfectae atque imperfectae. „ Hisce verbis rejicitur ne duorum amorum principium, quatenus inde conficitur, peccatores sub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum? Rejicitur utique, & majori, quam Languetius faciat (absit tamen invidia verbo) emphasi atque perspicuitate. De caritate itidem, & de cupiditate minime praedominantibus paullo post meam ad hunc plane modum mentem declaro (a): „ Falsissimum est, opera omnia, quae „ non proveniunt a caritate actuali, sive perfecta, sive imperfecta, oriri ex cupiditate vitiosa, ac proinde ex caussa, ac principio in eadem opera influente corrumpi, & „ infici, ita, ut intrinsecus, & quoad substantiam suam, „ quoad proximum propriumque objectum sint prohibita, „ sint flagitiosa, sint damnabilia. Enimvero, ut paullo antea dicebam, nullus ratione praeditus dicturus est unquam, ex cupiditate vitiosa derivare officia moralium virtutum, & peccata esse actus pietatis, quos in parentes „ exercent filii familias, subsidia, quae indigentibus viri misericordes impendunt, excubias & vigilias civium pro „ incolumitate patriae, studium honestatis, abominationem „ dedecoris, ac turpiditunis, salutis curam, aliaque id genus: „ quae non ex actuali cupiditate, sed ex naturae instinctu, ex humanarum legum praescripto, & ex omnium „ gentium consuetudine, cum a fidelibus, tum etiam ab „ iis, qui fide sunt destituti, saepenumero efficiuntur. „ Numquid enim vitiosa cupiditas dicenda est lex naturae „ a Deo singulorum cordibus inscripta? numquid vitiosa „ cupiditas amor honestatis ac probitatis? numquid vitiosa „ cupiditas jus & necessitudo gentium universarum? „ Atque haec, libris nostris theologicarum Quaestionum, ut prolixa illa Apologia demonstratum est, cohaerentia, &

quae

(a) Eodem Tom. 1. pag. 7.

quae de *Caritatis* vocabulo ab Augustino, nobisque pro bona voluntate, seu pro cupiditate boni, quae praevenit singula bona opera, in ampliori significatione usurpato, quemadmodum *dissert.* 4. *cap.* 1. necnon in ista quoque lucubratiuncula ostendimus, illam totius Janseniani erroris basim a nobis eodem impetu, iisdemque cuniculis, ac a Languetio, subverti nemo, quamvis obtusi ingenii sit, rudisque minervae, perspicue evidenterque non percipit. Quamobrem, judice ipsomet adversario, a Janseniano systemate distat toto caelo quod nos, ceterique sodales nostri propugnant.

CAPUT II.

An systema duarum delectationum fuerit ab Ecclesia damnatum.

Reliquas Jansenianae haeresis notas, quas in sua Epistola praestantissimus Senonensis Praesul opponit Antissiodorensi, quoniam ab illo minime nobis objiciuntur, & de iis insuper alibi pertractavimus, puto esse praetermittendas. Sed movere tardioris ingenii aliquem potest ea quaestio, sit ne alia Jansenianae Factionis tessera, Gratiae per se effectricis naturam constituere in sanctae delectationis inspiratione, a qua delectatio superetur opposita. Dixi de eadem quaestione permulta *in Vindiciis dissert.* 4. nec opus est, ut singula repetantur. Sane inde constat, statui a nobis efficientis gratiae energiam in sancta delectatione superiori, per quam salva libertate indifferentiae delectatio contraria vincitur & substernitur; & Jansenium delectationem, quae gradu excedit alteram, invincibilem invexisse, ineluctabilem, & quae libero voluntatis arbitrio vinculum injiciat necessitatis, sola in eo permanente libertate lubentiae, quam coactio sola, & violentia, trahendo invitos, & reluctantes, interimit. Quid senserint praeclarissimi Theologi, Cardinalis Norisius, Franciscus Macedo, Cardinalis Brancatius de Laurea, Joannes Gonzalez de Albenda, Petrus Manso, aliique Thomistae, & Aegidiani com-

complures, ex praelaudata quarta dissertatione poterit unusquisque deprehendere. Addam autem in praesentia quaedam obvia, & quae nemini obscura, vel ambigua sint, momenta, quibus traditum a nobis systema immune tutissimumque dignoscitur a qualibet censoria nota.

Principio nonnullis celeberrimam Constitutionem *Unigenitus* temere suggillantibus, quasi quorumdam catholicorum sententias eadem Constitutio perstringeret, obstruere impudentia ora, atque obtrectantium calumnias compescere, & exsibilare studuit Beatissimus Pontifex *Clemens XI.* Constitutione *Pastoralis*, edita anno 1718 v. Kalendas Septembris. In qua ad illorum cohibendam, froenandamque licentiam, qui Augustinensium, vel Thomistarum placita cum reprobatis Quesnellii propositionibus vel inscienter, vel inofficiose confundunt, ad hunc loquitur modum: *Praeterea ut pessimae caussae splendidum patrocinium concilient; praefataeque Constitutioni majorem undecumque invidiam faciant, se ab ea suscipienda retardari affirmant, eo quod suspicentur per illam damnari sententias atque doctrinas, quas insignes catholicorum scholae absque ulla censura hactenus tenuerunt, ac tradiderunt. Cum tamen, nisi ab antiquis semitis, Sanctorumque Patrum vestigiis, immo & ab earumdem Scholarum instituto, quod verbis profitentur, reipsa recessissent, probe reminisci deberent, quod illarum principes, quorum nomina pertinaciae suae temere praetendunt, quemadmodum & ceteri illustriores Ecclesiae Scriptores suum esse semper duxerunt, ut ab Apostolica Sede discerent, quid tenere, quid docere deberent: ut ad illam scripta sua examinanda, & emendanda dirigerent: ut inde lumen catholicae fidei reciperent, ubi non posset fides ipsa sentire defectum: ut nemo eorum denique sententiam suam adversus Petri auctoritatem defenderet. Ceterum in hoc ipso praepostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquunt; nisi enim excaecaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, ac defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis & aemula-*

tio-

tionis, & non viderunt solem lucidissimae veritatis. Haec Summus Ecclesiae Pontifex *Clemens XI*. Similia vero decreverunt *Benedictus XIII*. Apostolicis litteris, quarum initium est, *Demissas preces*, datis anno 1724. die 6. Novembris, & *Clemens XII*. litteris aliis Apostolicis, quae incipiunt, *Apostolicae providentiae officio*, emanatis anno 1733 die secunda Octobris.

Praepostero itaque judicio nobis calumniantur, excaecantur malitia sua, diligunt magis tenebras, quam lucem, atque super eos illapso igne aemulationis & contentionis, solem non vident lucidissimae veritatis, qui cum erroribus per Apostolicam Sedem damnatis confundunt sententias illas, ac doctrinas, quae palam & libere in catholicis Scholis, etiam post editam Constitutionem *Unigenitus*, & sub oculis Romanorum Pontificum docentur, & propugnantur, ac propterea minime per eamdem Constitutionem fuerunt proscriptae. Eritne mortalis unus, qui excipiat Sedis Apostolicae Oracula, atque huic assertioni adversetur? Nequaquam. At sententiam Norisii Romae fuisse semel iterumque discussam, Fulgentium Bellelli post Constitutionem *Unigenitus* eadem in Urbe systema victricis delectationis palam verbis, scriptisque propugnasse, ibidem Antoninum Massouliè Ordinis Praedicatorum duobus amplissimis Voluminibus a suprema S. Officii Congregatione approbatis idem tradidisse systema, & depromtis ex Angelico Doctore amplissimis testimoniis locupletissime vindicasse, atque, ut cetera praeteream silentio, me in ipsa Urbe Roma cum libros *de Theologicis Disciplinis*, tum praelaudati systematis *Vindicias*, praeviis Censorum judiciis, Superiorum assensu, nec ignaro Pontifice sapientissimo, typis vulgasse: haec, inquam, est ne in Orbe litterario unus, qui ignoret? Nequaquam. Consecutione itaque legitima, evidentissima, ineluctabili infertur, eos, qui laudatum systema tamquam proscriptum carpunt, atque traducunt, in hoc praepostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquere, excaecari malitia, diligere magis tenebras, quam lucem, igne contentionis & aemulationis exstimulari, nec videre solem lucidissimae veritatis.

Et quoniam Antonini Massouliè nuperrime mentionem fecimus; en indemnitatis ipsius, de quo pertractatur, sy-

ste-

ſtematis monumentum alterum. In Romano Indice librorum prohibitorum comprehenditur Cenſura quaedam Duacenſis, *donec corrigatur*. Inquirendum eſt, quaenam ſit haec Cenſura, & quid in ea corrigendum. Libro igitur 17. Actorum Sacrae Congregationis *Indicis* haec leguntur: *Die trigeſima prima Auguſti* 1728. *provolutus ad pedes Sanctiſſimi Secretarius petiit ab ipſo quid decernendum judicaret circa Cenſuram Duacenſem, cujus judicium ſibi reſervavit. Cui reſpondit ſe una cum Commiſſario S. Officii decreviſſe ut prohiberetur, donec corrigatur, tum in parallelo facto inter doctrinam Lengrand, & Marechal, in quo multae leguntur doctrinae Thomiſtarum, quas uti damnatas in Janſenio ſupponit, cum tamen non ſint damnatae; non enim omnia a Janſenio prolata damnata fuere ab Eccleſia, & a SS. Pontificibus, ſed tantum ea, quae leguntur in quinque famoſis propoſitionibus proſcriptis; tum etiam corrigatur in Cenſuris illatis, & expreſſe in ipſa Cenſura contra Maſſoullié, & Contenſonium, & praecipue contra D. Thomam, qui in eodem articulo ab ipſis Cenſoribus allato abunde ſe explicat, Chriſtum mortuum fuiſſe pro omnibus, & ſingulis peccatoribus, licet tantum efficaciter mortuus ſit pro electis, uti reſpondet ad 2. ibid. Quapropter mandavit Secretario, ut una cum aliis libris, ſive prohibitis, ſive ab hac Congregatione prohibendis, poneretur etiam Cenſura Duacenſis, non quidem abſolute, ſed cum addito, Donec corrigatur*. Id executioni mandatum eſt die 18. Julii anno 1729. Eodem libro 17. ſequentia ad eamdem Duacenſem Cenſuram ſpectantia leguntur: *Feria* 3. *die* 3. *Aprilis* 1731. *fuit etiam lectus ſupplex libellus Canonici Tuſſani Theodori du Many pro correctione habenda Cenſurae Duacenſis prohibitae, donec corrigatur,* 18. *Julii* 1729. *Cui reſponſum fuit, ut ipſi Doctores Univerſitatis Duacenſis corrigant, auferendo omnino parallelum in ipſa expoſitum doctrinae aliquorum Doctorum cum doctrina Janſenii, eo quia in eodem parallelo ſunt plures doctrinae Thomiſtarum, quae tamquam prohibitae, & damnatae in Janſenio exponuntur. Et pariter auferatur ab ipſa Cenſura id, quod dicitur de doctrina S. Thomae, & Maſſoullié, & Contenſonii. Et poſtea ad Sacram Congregationem remittatur correctio ita peracta, ut ab ipſa examinetur, an bene*. Haec, aliaque alibi fuerunt producta adverſus Hiſtori-

cum, qui nobis *Censuram Lovaniensem* anni 1587. & *Duacensem*, nescio, an majori stupiditate, an temeritate objecit, in semetipsum cachinnos, quos crispante naso, & lepidulo stylo ingeminaverat nostras lucubrationes exagitans, infeliciter arcessendo. At modo ad rem aliam tali utimur monumento. Si enim repetita Sacrae Congregationis declaratione in Jansenio *ea tantum damnata fuere, quae leguntur in quinque famosis propositionibus proscriptis;* qua ratione dici potest in Jansenio damnata illorum sententia, qui gratiam suapte natura efficacem constituunt in inspiratione sanctae delectationis, quae a nullo duro corde respuitur, & qua aufertur cordis duritia, quum in nulla ex quinque proscriptis propositionibus sententia ista enuntietur? aut si Janseniani dicendi sunt, qui delectationem illam victricem esse contendunt relative ad contrariam delectationem carnalem; quomodo Jansenianis connumerandus non est Antoninus Massoulié pro delectatione illa relative victrici tanta copia argumentorum decertans? quare Summus Pontifex, & Sacra Congregatio parallelum doctrinae hujus Doctoris cum doctrina Jansenii non patitur, & prohibet Censuram illam Duacensem, *donec corrigatur?* Huc referri possent decreta Summorum Pontificum *Innocentii XI. & XII.* & Regia quoque Edicta, quae produximus in Praefatione *Vindiciarum pag.* XXXXV. & XXXIX. sed non opus est, ut eadem saepenumero repetantur.

Insuper memoratae Sacrae Congregationis jussu auctor Operis italice inscripti, *De' principj della morale filosofia* Orbi litterario notissimus [a] coactus est declarationem obtestationemque libro suo praemittendam conscribere, typisque in lucem emittere; in qua nonnulla doctrinae suae capita sibi ab eadem Sacra Congregatione indicata explanare debuit, & retractare. Illorum Sextum ita vulgari sermone compactum est: „ VI. Pare altresì, che nel dialogo 8. „ del libro 2. io censuri come Gianseniano il sistema di „ que' Teologi, che riponendo l'efficacia della divina gra„ zia nella dilettazione celeste superiore di gradi alla ter„ rena, rigettano nondimeno le cinque proposizioni di „ Giansenio, e che inoltre io dica essere un tal sistema „ espres-

(a) P. Nicolaus Ghezzi Soc. Jesu.

„ espressamente condannato dalla Chiesa. So che vi sono „ autori Cattolici, i quali ammettendo, che non ostante „ qualunque dilettazione superiore, che si trova nell' ani„ ma, la medesima sia sempre fornita d'una libertà d' in„ differenza, e d'una vera attiva potenza alla parte oppo„ sta, talmente che a i giusti non siano mai impossibili i „ divini precetti, nè manchi loro la grazia, per cui si ren„ dono loro possibili, difendono come cattolico il suddetto „ sistema, intorno al quale non ha fin ora proferito la „ Chiesa alcun giudizio. Per conseguenza quanto ho det„ to in tutto quel dialogo per mostrare la conformità di „ questo sistema colla dottrina di Giansenio, e con gli er„ rori contenuti nelle cinque proposizioni, mi protesto, e „ dichiaro averlo detto *argumentandi gratia*, come si pra„ tica nelle Scuole, dove impugnando la sentenza contra„ ria si procura per via di discorso teologico dimostrare, „ che la medesima abbia connessione e affinità con qualche „ dottrina proscritta dalla Chiesa, ma non si pretende per„ ciò, che tale opinione rimanga già proscritta. Avverto „ pertanto il lettore, che in questo senso solamente inten„ do, che sia presa la taccia di Gianseniano da me data „ in quel dialogo al mentovato sistema.

Demonstravi per omnium Theologorum classes discurrens *differt.* 5. *cap.* 1. quam inepte ex consecutionibus ab adversario deductis alicui, easdem consecutiones deneganti, erroris nota inuratur, tum doctrina Clarissimi Meldensis Episcopi Jacobi Bossuet, tum exemplis compluribus, quae modo repetens non faciam jacturam temporis, cum notissima sint, & paullo post confirmanda. Hoc unum ab ingenuo lectore petam, Quare, Sacra Congregatione jubente, Molinista hujus aetatis Theologus declarat praedictum systema propugnari ab auctoribus Catholicis, neque esse ab Ecclesia proscriptum, si revera ab Ecclesia damnatum est, atque in eo damnatum Jansenii dogma comprehenditur?

Sed ex Censura Eminentissimi Cardinalis Joachimi Besutii huic nostrae ratiocinationi haud leve pondus accedit. Is enim Censuram priorem adversus nos Summo Pontifici exhibitam Eo mandante ad trutinam revocans de systemate superius descripto ista protulit: „ Il principio degli er„ rori circa la Grazia si pone dal Censore nelle due dilet-

„ tazioni relative, e indeliberate, quando non dee riporsi
„ in queste precisamente, ma come necessitanti di necessità
„ fisica, ed antecedente, senza lasciare la libertà d'indifferenza,
„ ma la sola *a coactione* a seguir ciò, che più diletta.
„ E tutto questo complesso esser la fonte delle cinque
„ proposizioni dannate in Giansenio, si raccoglie dalle
„ stesse proposizioni; altrimente la Chiesa avrebbe recisi i
„ rami, e lasciata intatta la radice del male contro ogni
„ regola di buon governo. E abbenchè il Tournely, seguito
„ forse dal Censore, con l' autorità di Giansenio, e de'
„ Giansenisti si sforzi di far vedere, insegnar questi la dilettazione
„ vincitrice relativamente a' gradi, e da questa
„ nascere i loro errori circa la Grazia; ciò non ostante
„ non tutto ciò, che scrivono Giansenio e i Giansenisti sono
„ errori, siccome nemmeno tutto ciò, che scrivono Calvino
„ e Lutero; e la fonte de' loro errori non dee prendersi
„ dall' uno, o altro testo, ma dall' intiero contesto
„ della dottrina; e nel particolare di Giansenio da quelle
„ parole nel libro 2. *De Gratia* cap. 1. dove vuole, che
„ senza la dilettazione superiore sia *tam impossibile voluntati,
ut bene velit, & operetur, quam homini caeco ut videat,
vel surdo ut audiat, vel tibiis fracto ut recte gradiatur,
vel avi ut volet sine alis*. Il che, come vede qualsisia,
„ importa una necessità fisica, ed antecedente, che leva
„ la libertà d'indifferenza all'opposto. Quindi insegnando
„ puramente i Padri Bellelli, e Berti il sistema delle
„ due dilettazioni indeliberate, e relative, ma negando apertamente
„ questa fisica, e antecedente necessità di seguir
„ ciò, che più diletta, e sotto la maggior dilettazione difendendo
„ la libertà d' indifferenza, chiaramente ne segue,
„ non seguir loro il funesto, ed erroneo principio
„ in materia della Grazia da Giansenio insegnato, e difeso.
„ Similia inferius repetit vir doctrina, probitate, &
dignitate clarissimus. Qui eorum quoque dicteria, qui ajunt
quinque Jansenianas propositiones, & posteriora iisque
cohaerentia dogmata, seu Baji praecedentes articulos a nobis
oretenus, verborumque fuco rejici, & reprobari, sed esse
systematis nostri sponte sua fluentia, atque apertissima
consectaria, subjecta ratiocinatione retundit: „ Il Censore
„ da pure illazioni, e conseguenze dedotte da quanto hanno

„ no ſcritto i più volte mentovati Religioſi, vuole che que-
„ ſti, e i loro libri ſieno infetti di Gianſeniſmo; ma ri-
„ gettando, e deteſtando i medeſimi manifeſtamente nelle
„ ſue Opere, com' è paleſe, l'ereſia Gianſeniana, e tutte
„ le propoſizioni di Gianſenio, e Queſnello nel ſenſo, che
„ queſti l'hanno inſ gnate e preſe da' loro libri; ne ſiegue,
„ che nè le perſone, nè i libri debbonſi avere per infet-
„ ti degli errori ſuddetti. Queſta ſequela ci viene comu-
„ nemente inſegnata da quel principio comune appreſſo
„ gli uomini dotti, di non doverſi qualificare nè le perſo-
„ ne, nè le dottrine dalle conſeguenze, che o queſto, o
„ quello ne va deducendo. Onde Monſignor Boſſuet nel
„ ſuo celebre libro dell'Eſpoſizione della Dottrina della
„ Chieſa Cattolica, parlando nel cap. 2. di quanto confeſ-
„ ſano i preteſi Riformati, cioè, che la Chieſa Cattolica
„ riceve tutti gli articoli fondamentali della Religione
„ Criſtiana, così laſciò ſcritto = I preteſi Riformati, che ve-
„ dono i vantaggi, che poſſiamo cavare da queſta lor con-
„ f ſſione, ce gli vogliono levare con dire, che noi di-
„ ſtruggiamo queſti articoli, ponendone altri contrarj. Il
„ che cercano di ſtabilirvi *col mezzo delle conſeguenze, che*
„ *tirano dalla noſtra dottrina*. Ma l'iſteſſo Baile (che lo-
„ ro cito di nuovo, non tanto per convincerli colla te-
„ ſtimonianza d'uno de' loro più dotti miniſtri, quanto per
„ eſſer ciò, ch'egli dice, evidente per ſe medeſimo) in-
„ ſegna loro ciò, che s'avrebbe a credere di queſta ſorta
„ di conſeguenze, poſto che ſi poteſſer tirare delle cattive
„ dalla noſtra dottrina. Ecco come parla nella Lettera
„ ſcritta al Signore Monglat in propoſito della ſua Apolo-
„ gia dell'unione de' Calviniſti a' Luterani = Ancorchè l'o-
„ pinione de' Luterani intorno l'Eucariſtia porti ſecondo
„ noi tanto, quanto quella di Roma, la diſtruzione dell'
„ Umanità di Gesù Criſto, queſta conſeguenza non ſi può
„ loro attribuire ſenza calunnia, perocchè eſſi la rigetta-
„ no formalmente. = Così Monſignor Boſſuet: il che ſe
„ non foſſe vero, biſognerebbe ancora proibire le Opere,
„ e tenere per Ateo l'eruditiſſimo P Tomaſſini, giacchè
„ l'Arduino nel ſuo libro *Athei detecti* a forza di conſe-
„ gu nze dedotte dalle di lui Opere lo vuol far credere,
„ e paſſare per tale. Se le conſeguenze di Gianſeniſmo

„ de-

„ dedotte dal Censore dall' Opere de' PP. Bellelli, e Ber-
„ ti fossero evidenti, allora com' erronee queste condannar si dovrebbono, ma forse assolvere si dovrebbono le persone per non aver conosciuta questa evidenza: ma
„ non essendo evidenti, e sciogliendosi probabilmente, il
„ voler per queste far credere i libri, e gli autori per Giansenisti, sarebbe l' istesso, come il voler far passare per
„ Calvinisti i Tomisti, e per Semipelagiani i Medisti, giacchè a forza di conseguenze gli uni, e gli altri dalle
„ respettive dottrine ne inferiscono o il Calvinismo, o il
„ Semipelagianismo. „ Haec Vir doctrina, & ecclesiastica dignitate conspicuus. Quem idcirco prae ceteris nominavi, quod addictus fuerit Congruistarum sententiae, atque peculiari laude commendandus, quoniam se abripi non permiserit, ut faciunt plerique, Scholasticorum dogmatum praejudiciis.

Oportet modo, ut cujusdam Anonymi Scriptoris, quo nemo mortalium obtusius habet ingenium, inscitiam hoc in loco detegam, aut petulantiam qua nos Romanorum Censorum approbatione suffultos putat valida ratiocinatione perstringere, quoniam iidem Censores interdum sinunt theses a se oscitanter, ac perfunctorie perlectas, quamvis vel erroneas, vel dubias, emitti in lucem, atque in publicis disputationibus propugnari. Quod utique poterat, tametsi temere pronuntietur, confirmare testimonio Honorati Tournely Parisiensis Theologi: qui tomo primo *De Gratia*, pagina editionis Parisiensis 693. de Opere Antonini Massoulié, Augustiniani circa victricem delectationem systematis propugnatoris acerrimi, haec litteris tradidit: *Nec te moveat, quod dictum Opus Romae sub oculis Summi Pontificis typis mandatum fuerit. Nonne liber Cardinalis Sfondrati Romae pariter editus fuit, & cum Summi Pontificis Innocentii XII. commendatione, & Cardinalium plurimorum plausu? Non tamen religioni contrarium duxere nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi Gallicani dictum librum veluti plures errores continentem denuntiare Summo Pontifici Innocentio in solemni epistola scripta 7. Kal. Martii anno* 1697.

Verum cavillulas istas excussit praelaudatus Cardinalis sapientissimus ea, quae paullo post subjicienda est, animadversione. Nunc enim reponimus, non thesi aliqua ambigui-

guis verbis expofita, fed prolixis difputationibus, illud a nobis propugnatum effe fyftema: Viros in Urbe doctiffimos, quorum alter nunc Vaticana Purpura fulget, & cum Norifianis pofitiones noftras contulit fedulo, diligenterque, plenis calculis fententiam noftram probaffe: poft adverfariorum noftrorum delationes libros noftros fubiiffe rurfus examen; neque folum Cardinalem Befutium, fed & Purpuratorum alterum, & Caffinenfium Monachorum Abbatem, longe fapientiffimos, Antoninum Bremond, evectum poftea ad fupremum FF. Praedicatorum regimen, ac magifterium, ut ceteros praetermittam, eos etiam, quorum fuffragia noftris praemittuntur Vindiciis, idem de nobis tuliffe judicium. An itaque ii, qui ante, & poft editionem librorum noftrorum, cuncta horum theoremata revocarunt ad trutinam, & cum aliorum Theologorum affertionibus compararunt, ac femel, iterumque jubente Pontifice vigilantiffimo omnem intenderunt animum in praelaudatum fyftema dijudicandum atque expendendum, nulla nobifcum vel patriae, vel fanguinis, vel inftituti, vel fcholae, vel familiaritatis neceffitudine conjuncti, doctiffimi, liberrimi, in hanc rem e variis coetibus electi, atque Pontificis Maximi juffa exequentes, aequiparandi funt Cenforibus aliquam thefim neglecte & ofcitanter legentibus? Hujus effe generis Romanos Theologos, quorum confiliis, judiciifque facrae utuntur Congregationes, quibus non haec duntaxat, verum etiam graviora negotia committit fupremus Ecclefiae Rector, & quos ob fingulare doctrinae fpecimen, ob diligentiam quam adhibent maximam, ob meritorum fplendorem condecorat Purpura, aut affirmari non poteft abfque incredibili temeritate; aut, quod turpius eft, fpernentibus Apoftolicas Conftitutiones exhibetur occafio afferendi, ignaros effe Theologos, qui Romae degunt, vel fi qui funt mediocri praediti ingenio, illos in confultationem adhiberi, qui vel numquam legerunt, vel numquam perceperunt quid fit probandum, quid profcribendum. Quod fi nonnulli ex Novatoribus audeant, Scriptoribus hifce Romanenfium Theologorum irriforibus Ecclefia referre debet acceptum. Quid vero de tot, tantifque apud Supremum Sanctae Inquifitionis Tribunal Norifianorum Operum difcuffionibus? Quid de Apoftolicis litteris, quibus idem Norifius, a quo

nec

nec latum recessimus unguem, *Romanae Ecclesiae splendidissimum lumen* vocatur? Quid de Epistola Pontificis Maximi ad Hispaniarum Inquisitorem, qua describitur Norisianae caussae ventilatio, ex indubiae fidei monumentis e Sacrae Congregationis Archivo erutis? quid de paullo antea commemorata Duacensis Censurae proscriptione, donec inde Massoullieo, & Contensonio illata calumnia abradatur? Sunt ne haec omnia Virorum thesibus ad disputandum propositis inconsiderate, negligenterque subscribentium? Nemo unus erit, si excipias verbosum illum, verbosum, inquam, ut ea moderatione utar, quam in ipso cuncti desiderant, ex cujus ore, tam infaceta, ineptaque fluant; nec fateatur esse, quae modo produximus, orthodoxi systematis certissima, locupletissima, splendidissima testimonia.

Dicendum nunc de Honorati Tournely adversus Massoullieі, ideoque adversus Augustinensium systema, judicio. Ac primum Eminentissimi Besutii longior responsio, deinde nostra brevior est proferenda. Ille ita docte, luculenterque: „ Siccome il libro del Cardinal Sfondrati con il titolo *Nodus Praedestinationis*, ch'è quello, contro di cui scrissero la famosa lettera gli Arcivescovi Tellier, e Noallies, „ e i Vescovi Bousset, de Seve, e de Broi, non contiene, „ ciò non ostante, veruno errore, come dalla replicata disamina, che ne fu posteriormente fatta, così pure dee „ presumersi del libro del P. Massouliè, quale se fu stampato con la licenza di questo Sant' Offizio, ciò al solito „ non seguì, se non dopo che fu con severo esame riconosciuto immune dal Giansenismo. Nè l'autorità del Tournely, che lo giudica infetto, ci dee muovere, perchè „ a giudicare sinistramente d'un libro non basta l'autorità d'un autore, ma bisogna vederne molti, e se si potesse ancor tutti, come con prudenza avvertisce Teofilo „ Rainaud *De malis, ac bonis libris p. 3. Erotem. 3. num.* „ 358. che n'assegna la ragione con le seguenti parole: „ *Probabile aliquid esse revera potest, quamvis nobis juxta* „ *nostra principia, & praeconceptiones videatur falsum*. Ciò „ stante, se in vigore delle ragioni del Censore si passasse „ a condannare i libri del P. Bellelli, e del P. Berti, comechè non contengono che le dottrine insegnate dal Noris, e Massouliè, sarebbe un riprovare implicitamente

„ que-

„ queste dottrine, di già con replicati esami dalla Suprema Inquisizione giudicate immuni d'errori, e dar adito, „ che guadagnato questo passo, s'avanzasse qualcuno a ricercare la condanna dell'Opere del Noris, e Massouliè, „ e in conseguenza a redarguire d'incauto, e negligente „ in materia di fede il Tribunale Supremo, che con tanta „ sollecitudine invigila per conservarne la purità; e di più „ dar motivo d'impugnare, e far poco conto delle sue decisioni, come appunto scriveva Gelasio Papa nella sua „ 3. lettera ad Onorio: *Si quae antiquitus a nostris majoribus cognita, discussa, refutata sunt, instauranda nitamur; nonne ipsi nos (quod absit, & quod numquam Catholica patietur Ecclesia) adversariis veritatis Universis contra nos insurgere proponimus exemplum.* „ Atque haec est sapientissimi Cardinalis responsio.

Responsio autem nostra, quoniam diximus futuram fore breviorem, praetermisso cunctis obvio discrimine, quod versatur inter approbationem libri in lucem edendi, & inter libri jam editi non damnationem; quorum unum de scriptis P. Massouliè Vindicis Augustiniani systematis, alterum de Opere Cardinalis Sfondrati constat esse asserendum: responsio, inquam, nostra est hujusmodi: tametsi Archiepiscopi Le Tellier, & Noallies, necnon alii quidam Episcopi Galliarum putaverint ab Apostolica Sede damnandum esse librum Caelestini S. Rom. Eccl. Cardinalis Sfondrati; tamen insanus foret, qui post Supremae Congregationis S. Officii examen, & discussionem assereret eumdem librum esse damnatum. Pari ergo, & potiori ratione, etsi Archiepiscopi De-Saleon, & Languet, atque alii quidam Galliarum Episcopi crediderint damnatum esse duarum delectationum systema a P. Massouliè, nobisque propugnatum; nihilominus post examen, approbationemque praelaudatae Supremae Congregationis, delirus, & insigniter audax est, quisquis affirmat idem systema fuisse proscriptum.

Accedit quod adversus Jansenianum systema acuit stylum paucis ab hinc annis Fortunatus a Brixia Ordinis Minorum, quos *Reformatos* appellant: si fides nostris habenda est adversariis, nemo aut meliori methodo, aut majoris ponderis confutatione ornavit hanc spartam. At is, licet delectationem *invincibilem*, quae libertatem adimat, & cui resistere nequeat liberum voluntatis arbitrium, in Jansenii

propositionibus contendat esse damnatum; de iis tamen, qui sub vividiori delectatione servari docent libertatem indifferentiae, haec pronuntiat *observat.* 4. pag. 143. *Ad juste incurrendam Jansenismi suspicionem minime sufficit, ut medicinalis gratia Christi in* caelesti indeliberata delectatione *statuatur. Omisso namque, quamplures Theologos Catholicos de natura* divinae gratiae *ita modo sentire, quin in discrimen vocare illorum fidem aliquis propterea ausus usque modo fuerit, perspicuum cuique esse puto, ejusmodi statui posse naturam* gratiae medicinalis, *quin necessarium esse ponatur, voluntatem nostram secundum vividiorem delectationem necessario operari, ac proinde quin pro vero habeatur famosum illud principium, cui potissimum Jansenii systema innititur.* Et *observat.* 5. immediate sequenti pag. 144. *An idipsum de iis quoque dicendum sit, qui negant quidem,* voluntatem nostram secundum id necessario operari, quod ipsam magis delectat, *verum pro certo habent,* voluntatem ipsam secundum vividiorem delectationem certo & infallibiliter semper operari, *non omnibus persuasum est. In eo versatur difficultas, num verum esse queat,* voluntatem nostram certo & infallibiliter obsequi semper vividiori delectationi, & secundum illam perpetuo agere motus suos, *quin sit verum,* eam esse seu naturam, seu conditionem humanae voluntatis, ut secundum id necessario operetur, quod ipsam magis delectat. *Si namque primum nequeat admitti, quin detur hoc alterum, liquido apparet, effugere non posse Jansenismi notam, qui ita opinantur. Velint quippe, nolint, famosum principium tunc vel inviti admittant, necesse est. Si autem verum esse possit primum, quin sit verum secundum, nemo non videt, iis, qui illud primum tradunt, Jansenismi notam inuri jure non posse.*

Fortunatus itaque a Brixia, quamquam ab eruditissimis viris non tanti fortasse habitus, quanti aestimatur ab adversariis nostris, ultro fatetur *quamplures Theologos Catholicos* naturam gratiae medicinalis constituere *in caelesti indeliberata delectatione.* Theologos autem istos, si gratiam seipsa efficacem, atque victricem agnoscant, agnoscere consequenter efficacem, atque victricem delectationem, dubitari non potest. Qui ergo *in victrici delectatione* statuunt efficacis gratiae naturam, Theologo isto judice, *Catholici* sunt,

nec

nec aliquis in discrimen vocare debet illorum fidem. Atque id pariter est asserendum de iis, qui ajunt voluntatem nostram *secundum vividiorem delectationem semper certo & infallibiliter operari*, dummodo nitide, & perspicue ostendant, se non adstruere delectationem *invincibilem*, secundum quam voluntas nostra *necessario* operetur, necessitate nimirum antecedente, quae una cum libertate indifferentiae nequit consistere. Nostram vero de hac libertate sententiam scrutari quisque poterit, ne loca alia producam complura, *libro Theol. discipl.* 16. *cap.* 2. *&* 3. Ut insuper praetermittam quae inter nostrum, & Jansenianum systema demonstravit Gallus Theologus Antonius Boucat *dissert.* 3. *de Grat. art.* 4. *sect.* 2., de quo viro diximus Volumine 2. Vindic. *disc.* 4. *cap.* 1. *num.* 13. neque ea commemorem, quae de me Joseph Catalanius Congregationis Oratorii S. Philippi Nerii, & qui sub nomine Philalethis Romani, & Eusebii Eranisti Praedicatorum Familiae Scriptores percelebres litteris tradidere; ad calumniantium ora obtundenda sufficere puto testimonium Scipionis Maffeii, viri generis claritudine, & multiplici eruditione conspicui, quem obtrectatorum meorum unus universis, qui de Christi gratia scripserunt, confidentissime praeferendum esse non dubitat, alter vero ejusdem instituti nunc Theologicam illius Historiam latine redditam, vindiciisque munitam typis committit peregrinis, ac nitidissimis. Is itaque, Maffeius nempe, Impugnatorem suum praestantissimum refellens pro ingenii sui viribus, in Opere conscripto vernacula lingua (a) *cap.* 5. *pag.* 26., laudatis Thomistarum nonnullis recentioris aetatis, inquit: „ Il P. Bellelli nel suo *Mens Augustini*, al libro 2. „ cap. 26. dichiara, che Iddio non dà la premozione, *nisi* „ *accommodata earumdem* (creaturarum) *naturae virtute*, „ *libertatique indifferentiae jura servante*. E al cap. 28. *Porro non minus libera facultas indifferens est ad oppositas de*„ *terminationes, quam ad oppositas voluntates*. Il P. Berti „ nel suo sistema Agostiniano scrive così: *Unanimiter tamen* „ (tom. 2. pag. 104.) *Augustiniani, & Thomistae fatemur* „ *dari in statu naturae lapsae sub gratia victrici liberta*„ *tem indifferentiae*, quam denegare praecipuus *charakter*

 „ *est*

(a) *Conferma delle Risposte date all'Anonimo Impugnatore dell'Istoria Teologica*. In Verona 1751.

„ *est dogmatis Jansenianì*. Avea già detto prima pag. 58. In „ quo ergo sita est Janseniana *haeresis?* risponde: *Praesertim in his duobus; quod in praesenti infirmitatis humanae* „ *statu Jansenius neque libertatem indifferentiae; neque aliud* „ *gratiae adjutorium, quam efficax, sive cum effectu conjunctum agnoverit*. E quanto alla necessità, e al dirsi talvolta, che si fa necessariamente, dichiara pag. 155. che s'intende *sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus*, „ *non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum*. Bastino „ queste poche autorità per far conoscere come tutti son „ d'accordo ne'punti essenziali i Cattolici. „ Eadem aequanimitate de nobis Maffeius sentit proximo capite sexto pag. 28. & 29. necnon in altero Opere (a) lib. 1. cap. 4. pag. 23. Hunc vero Auctorem non abs re fuerit produxisse, quoniam apud oblocutores nostros egregius est, maximus, & doctrinae de Christi gratia scientissimus, nihil interim, quod ad cumulum laudum ipsius conferre valeat, nobis vel addentibus, vel detrahentibus.

Ex rebus quoque gestis Archiepiscopi Viennensis Joannis De Saleon, a quo tamquam Janseniani ad Apostolicam Sedem delati fuimus, haud exiguum accedit sententiae, quam propugnamus, munimentum. Etenim quod tentavit, consequi minime potuit; quidque ei significatum sit a Pontifice Maximo, a Litteris ab eodem Episcopo (b) in lucem editis, & quibus admonitus est, ne Catholicorum Doctorum sententias insectaretur, Galliarum incolis magis, quam nobis Italis, compertum est. Certe ad hanc usque diem nulla in nos Censura lata est Apostolica, nobis ad eam, quamquam contraria foret, recipiendam probandamque paratissimis, ut nostrum ergo Petri Cathedram studium non solum per bonam famam, verum etiam per infamiam, ut monet Apostolus, universo Orbi catholico apertam, atque testatam reddamus. Deinde anno 1748. in Gallicani Cleri Comitiis praelaudatus Antistes libros nostros tamquam Janseniana labe pollutos denuntiavit. Turonensem Archiepiscopum Comitiorum Praesidem, ac majorem Sacrorum il-

lo-

(a) *Giansenismo Nuovo, dimostrato nelle conseguenze il medesimo, o ancor peggiore del Vecchio*. In Venezia 1752.

(b) Anno 1744. quando contra nos edidit Scripta, erat Episcopus Ruthenus.

lorum Antiſtitum numerum deprehendiſſe in hac denuntiatione zelum felle permixtum atque amarulentum, non uno tantum comprobatum eſt teſtimonio. Detur id falſum eſſe. At nulla in nos Epiſcopi illi, inſtante Rutheno, promulgavere cenſuram: & accuſator diu quae typis mandaverat, cenſuit eſſe occultanda. Ubi vero ad ipſum pervenere duo Vindiciarum mearum volumina, in lucem emiſit adverſum nos anno 1750. die 12. Aprilis *Paſtorale Documentum* (a): quo ita me ad anguſtias redactum eſſe, ut nullus mihi apud Deum juſtae defenſionis locus remaneat, Italis ſignificavit Auctor Hiſtoriae litterariae in omnes opinationibus ſuis adverſantes inofficioſus, atque inhumanus. Verum ſi Documentum illud pervolutaſſet, aut cauſsae conditionem rationemque percepiſſet; nequaquam judicium tuliſſet adeo ſiniſtrum, ac temerarium, ut inverecunde aſſereret nos apud homines quidem adinveniſſe patronos, ſed apud Summum Judicem Deum qualibet carere tolerabili defenſione. Nihil enim in eo *Documento* continetur, quod jam non eſſet a nobis diſcuſſum, & refutatum: & ſi forte aliquid eſt non diſpunctum, non explanatum, proferat gnarus iſte, ſcituſque homo, non projiciat, ut Venuſini utar phraſi, ampullas verbaque ſeſquipedalia. Huic autem crediderim datum fuiſſe opportunum aptumque reſponſum. Id unum a quovis frugi, nec praejudiciis abrepto, non poſco, nec flagito, ſed poſtulo ut ſaltem illius *Documenti* perlegat praefationem. In ea quippe ita Viennenſis Praeſul praefatur: *Litteras ad Sanctitatem Suam ſub initium anni* 1745 *dedimus, una cum noſtris adnotationibus impreſſis, noſtro nomine praetermiſſo, duobus libellis contentas, quorum alteri titulus* Bajaniſmus Redivivus, *alteri* Janſeniſmus Redivivus. R*eſponſum nobis ea qua ſolet humanitate a Summo Pontifice fuit, ſe, quamvis peregrinus in controverſiis iſtis non eſſet, nolle tamen ſibi uni fidere, ſed Theologos doctiſſimos, & nulli addictos parti electurum, quos ad rem naviter peragendam impelleret, & quantum in ſe eſſet, fore ut nulli diligentiae parceret ac labori, quin & ſuffragia graviſſimorum S. R. Eccleſiae Cardinalium, generalium Inquiſitorum, preceſque privatas ac publicas ad implorandam, cum oporteret. San-*

(a) Storia letter. d'Ital. tom. 4. pag. 209.

Sancti Spiritus opem, fore indicturum. Orationem, vigilantiam, studiumque Pontificis Maximi nemo non videt. Veretur Viennensis Praesul, ne alio Summi Pontificis animum assiduae, quibus destinetur, occupationes fortasse avocaverint: queritur me ipsi editam a me Apologiam non misisse; ait, si ad eum perferendam curassem, potuisse rem peragi *silentio qui &c*. Haec omnia sunt sententiae, quam tuemur, firmissima propugnacula. Summus enim Pontifex jussit, ut Theologi in Urbe doctissimi & delatoris accusationes, & scripta nostra perlegerent, cunctique pro nobis suffragium tulere. Apologia Pontifice non ignaro, ac Theologis ab ipso delectis probata typis procusa est Vaticanis, atque ut cuncta silentio & quiete peragerentur, non est promulgata, nisi postquam *Bajanismus* & *Jansenismus Redivivi* prodeuntes e latebris palam in Parisiensi, aliisque florentissimi Galliarum regni coeperunt publicari. Nullum Apologiae exemplar apud nos erat. Jubente Pontifice conscripta fuit, impellente commissa typis, annuente vulgata. Quid ergo a nobis admissum est criminis? Ad nos, inquit, P. Berti suam Apologiam perferendam non curavit, ut factum a nobis est. Ad me curavit, ut Accusationes suae perferrentur? At ipsemet superiori periodo inquit, *P. Berti Summus Pontifex nostras elucubrationes tradendas censuerat*. Si eas itaque perlegimus Summi Pontificis beneficium fuit, non accusatoris erga nos comitas: poteratque idem, qui alienas elucubrationes censuerat nobis esse tradendas, nostras vicissim aliis, ac praesertim accusatori communicare. Id vero si fecit, frustra delator conqueritur: si non fecit autem; non mihi imputandum est quod Pontificis Maximi fuit consilium, providentia & sagacitas. Neque illud percipio, quomodo res posset peragi quiete & silentio. Silendum ne in caussa, in qua Hieronymus non sinit quemquam esse patientem? Silendum ne, dum haereseos insimulantur libri typis editi, Romae procusi, ubique terrarum dispersi? Silere non debebat vigilantissimus Ecclesiae Rector, si aliqua ibidem occurreret aut vetus, aut nova haeresis: silere non debuissent Theologi ad examen, & consultationem adsciti; nec silere debuissem egomet, ad omnem prorsus errorem verbis scriptisque ejurandum paratissimus. Quapropter si Roma, ad cujus judicium provocatum est, adjudicat esse silendum, si adversarius ipse fatetur rem silentio

tio & quiete peragi potuiſſe; non eſt in libris noſtris error adeo manifeſtus, ut vociferantur conviciatores. Sed quid juvat parere repetita crambe faſtidium? quum omnia accuſationum capita ſint conſectaria, quae ab adverſariis e principiis noſtri ſyſtematis inferuntur; principia vero damnata non ſint, & ipſa conſectaria a nobis denegentur, ac diluantur: quibus ſtantibus evaneſcere ſuſpicionem omnem erroris ſemel, iterumque demonſtravimus.

Quae tamen dicta ſunt nuper, non ſunt quibus praecipue nititur ratio ex rebus geſtis Cl. Archiepiſcopi depromenda. Ille anno 1748. die 17. Novembris litteris officiorum pleniſſimis ad celeberrimam Univerſitatem Viennenſem in Auſtria pro examine judicioque miſit quinque, quas ſubjicio propoſitiones.

Ordine Primo.

I. *Omnis actio humana, quae vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, ſaltem inchoatae, qua Deus propter ſe diligatur, eſt vitioſa.*

II. *Omnis actio humana, quae vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, ſaltem inchoatae, qua Deus propter ſe diligatur, vel hoc ipſo arguitur fieri ex motivo vitioſae alicujus cupiditatis.*

Quaeritur ab illuſtriſſimis, & eruditiſſimis Dominis, Decano, Profeſſoribus, & Doctoribus Almae Univerſitatis, utrum duae ille propoſitiones, quae in idem recidunt, poſſint defendi catholice, & citra labem erroris, aut haereſis.

Ordine Secundo.

I. *Gratia efficax conſiſtit in delectatione caeleſti, indeliberata, eaque gradibus ſuperiore ad delectationem terreſtrem.*

II. *Efficacia gratiae conſiſtit in illo praedominio delectationis caeleſtis indeliberatae, & relative ſuperioris.*

III. *Voluntas humana in ſtatu naturae lapſae ſemper, & invincibiliter ſequitur motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative ſuperioris, ſive ea ſit terreſtris, ſive caeleſtis.*

Quae-

Quaeritur ab illustrissimis, & eruditissimis Decano, Professoribus, & Doctoribus Almae Universitatis, utrum tres illae propositiones, quae in idem recidunt, possint defendi catholice, & citra labem erroris aut haeresis.

Si a nobis quis petat nostrum de propositionibus istis judicium; respondemus, Primam propositionem *Ord. I.* si accipiatur relative ad secundam, defendi non posse citra labem erroris, aut haeresis; quia non omnis actio, quae non oritur ex caritate, qua Deus diligitur propter se, saltem inchoata, est vitiosa, nec fit ex motivo noxiae cupiditatis; sed potest esse ex motivo bono, atque honesto, & quod spectat ad officium, esse intrinsece, & secundum se actionem bonam: si vero eadem propositio ita accipiatur, ut omnis actio deliberata, quae caritate saltem inchoata, actu seu virtute non refertur in Deum, licet sit bona, non fiat tamen undequaque bene, quoniam caret circumstantia ordinationis in finem ultimum, & consequenter in eadem actione reperitur vitium deliberate operantis, non quia actionem ipsam exequitur, sed quia eam non refert ad quod est referenda: dico in hoc sensu propositionem esse Augustini, omniumque Augustinensium Theologorum docentium omnem deliberatam actionem caritate saltem virtuali esse referendam in Deum; ideoque hoc sensu posse catholice defendi. Secunda autem propositio damnata est in Bajo ( ), nec in idem recidit cum prima, si intelligatur secundo sensu, in quo duntaxat sensu, ab Augustinianis Theologis propugnatur. Pariter prima & secunda propositio *secundi Ordinis*, si accipiantur relative ad tertiam, adeo ut delectatio superior indeliberata sit *invincibilis*, & inducta antecedenti necessitate auferat libertatem indifferentiae, defendi nequ unt citra labem erroris, aut haeresis. Si vero ita accipiantur, ut efficacia gratiae statuatur in delectatione indeliberata superiori ad delectationem terrestrem, quae tamen non auferat libertatem indifferentiae, neque sit invincibilis, sed relinquat potentiam ad oppositum; praedictae duae propositiones sunt Augustini, omniumque Augustinensium Theologorum, & catholice defenduntur. At pro-

(*a*) Vid. Vindic. tom. 1. diss. 1. art.

positio tertia, quoniam enuntiat voluntatem humanam in hoc infirmitatis statu semper & *invincibiliter* sequi motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative superioris, propter adverbium illud *invincibiliter* est hac aetate propositio suspecta haereseos Jansenianae, nisi explicetur de illa consequente tantum necessitate, quam in praedeterminatione gratiae efficacis, non sublata potentia ad oppositum, certissimum est inveniri. Hoc autem sensu tertia illa propositio non recidit in idem, ut perspicuum est. Atque hoc est nostrum de propositionibus illis judicium.

Quid vero celeberrima & clarissima Universitas Viennensis? Cum ad ejus pervenisset notitiam eumdem Archiepiscopum nobis, tanquam Jansenii asseclae essemus, intentasse criminationem, & Romae hanc discuti caussam, quamquam allatae propositiones pravum sensum praeseferant, quo etiam a me reprobantur; verita nihilominus, ne illarum censura praejudicium aliquod Orthodoxorum Scholis posset afferri, respondendum duxit; nolle se judicem constituere de doctrina, quae in Urbe Roma, jubente Summo Pontifice, ad examen revocabatur, suamque omnibus Catholicis libertatem inesse illa dogmata propugnandi, quae nondum ab Apostolica Sede fuerunt proscripta. Haec a fide dignissimis accepimus testimoniis, quorum & litteras asservamus. Atque iis publicum aliud & recentissimum addimus fulcimentum. Superiori quippe an. 1755 die 16. Aprilis in eadem Viennensi Universitate, consensu, & auctoritate Doctorum omnium Facultatis Theologicae, Reverendissimi Rectoris, eximii clarissimique Directoris ejusdem Theologicae Facultatis P. Ludovici Debiel Societatis Jesu, approbatae, typis editae, omniumque plausu propugnatae fuerunt ad consequendam supremam lauream Theses a P. Aurelio Reichenbach nostri Ordinis: inter quas theses habentur istae: XVI. *Ut homo deliberate operans ab omni penitus culpa undequaque sit liber, actus suos in Deum velut ultimum finem caritate saltem virtuali referat, est necesse*. XVII. *Actus tamen sic non relatos, vel etiam absque gratia justificante, aut fide Theologica factos, si ceteroquin ex officio boni sint, atque honesti, intrinsece malos, atque vitiosos esse, dogma est Bajanum aequissime ab Ecclesia proscriptum*. XXIV. *Statum naturae purae, non quidem spectatis intrinsecis naturae humanae principiis, donisque eamdem consequentibus (ut absone prorsus, ac er-*

ronee affirmavit Bajus) verum attento suavi divinae providentiae, justitiaeque ordine, possibilem non esse omnino sentimus. XXV. *Creatura rationalis solis naturae viribus instructa Auctorem suum, etiam ut naturae conditorem, super omnia diligere nequit*. XXVII. *Gratiam efficacem haud aliud esse, quam victricem delectationem relative superiorem, divinitus quidem inspiratam, verum in operando perfectissime liberam (quod pessime inficiatus est Jansenius) a Protoparente nostro, ac Theologorum principe Augustino copiosissime edocemur*. Thesibus hisce nostrum comprehendi systema nemo non videt Pateretur ne Caesarea illa ac toto orbe celeberrima Academia suis in aedibus theses istiusmodi propugnari, si Jansenianam haeresim quodammodo instaurarent? pateretur ne id, post acceptas Archiepiscopi Galliarum epistolas, post rumorem nostrorum dissidiorum longe lateque diffusum, atque in hac temporum injuria, in hac obtrectatorum licentia, in hac Pasumeni Historici garrulitate, in hac demum scriptorum copia, qua & adversariorum criminationes, & Vindiciae nostrae cunctis Theologis innotuerunt?

Si quis opponeret, praemissas theses ab Augustinensibus defendi; responsio foret in promptu, non laudari a me quamquam id jure facere possem, Augustinenses pro sua nostraque sententia pugnantes, sed Facultatem Theologicam praeclarissimam doctissimamque, pugnantibus suppetias ferentem, plaudentem, laureas conferentem. Nec in alicujus mentem veniat, mihi in Austriam usque ad patrocinia captanda migrandum esse. Illuc me contuli vestigia ad versariorum meorum sectando. Sed ad nostra revertens, gratulor novos mihi patronos in dies ipsam, pro qua decerto, veritatem comparare commilitones, & auxiliares copias acervatim conducere. Etenim Romae superioribus mensibus non semel a Clericis Regularibus Congregationis Sancti Paulli, quos vulgo *Barnabitas* vocant, publicae disputationi expositae, & exagitatae fuerunt theses, typis editae superiorum permissu, labente praeterito anno 1755. In quibus tit. *de divina Gratia* habentur quae sequuntur 46. *Statum, quem vocant naturae purae, haud possibilem existimamus, utpote, sententia nostra, divinis Attributis minime consentaneum; praesertim si in eo talis futura esset concupiscentia, qualem nunc patimur*. 54. *Gratia actualis, quae recte dividitur in sufficientem, & efficacem, nihil aliud est, quam*

quam mentis illustratio, & inspiratio caritatis; sed magis in hac inspiratione, quam in illa illustratione consistit. 55. Efficax autem gratia est victrix delectatio, sive caritas, quae superat contrariam cupiditatem. Haec tamen habet suos gradus, ex quibus absque ullo praejudicio absolutae Dei voluntatis dignoscitur una cum vera arbitrii nostri libertate mirabilis ejusdem gratiae oeconomia: atque haec sententia recte explicata nihil habet affinitatis cum haeresi Janseniana, in qua victrix delectatio evertit libertatem. 56. In hoc infirmitatis statu admittendam esse gratiam ab intrinseco *efficacem magni Augustini auctoritate suademur, & suademus. 57. Admitti quoque debet, & reapse extat gratia vere ac proprie sufficiens, quae veram ac propriam implendi divina praecepta tribuit potestatem, licet non taliter validam & expeditam, ut ad eadem actu implenda necessaria non sit gratia efficax. Hanc dari a Deo justis omnibus de fide est: non est tamen de fide, quod reliqui homines singuli revera eamdem recipiant. 58. Gratia sanctificans, seu habitualis, quam utique existere convenit apud omnes, reipsa non distinguitur a caritate; sed idem est utriusque habitus.* Apertissimum est in istis propositionibus contineri traditum a nobis systema, iisdemque verbis a nobis definiri gratiam tam actualem, quam habitualem, eademque ratione circumscribi, atque explanari gratiam per se efficacem, gradus sanctae delectationis, ac potestatem veram & propriam, quam tribuit gratia sufficiens, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum sanctae operationis non sit necessaria gratia efficax. Ipsissis verbis meis traditur *thesi* 54. definitio gratiae actualis lib. 18. Theolog. discipl. cap. 7. pag. 140. *(a)* Ipsissis verbis meis *thesi* 55. descriptio efficacis gratiae eodem libro cap. 8. pag. 149. & 153. Ipsissis verbis meis explicatur thesi 57. vera ac propria illa potestas, quam confert gratia sufficiens, citato cap. 8 pag. 156. Tribus autem his thesibus, quibus exponitur definitio gratiae, natura gratiae efficacis, & potestas agendi quam confert gratia sufficiens, innititur conflata nobis Janseniani erroris calumnia. Sineret ne superiorum aliquis theses ipsas defendi, auderet ne Theologorum Catholicorum quispiam illas defendere, nisi ea, quam nos calumniam diximus, vera esset

(*a*) Tom. 3. edit. Rom.

calumnia? nisi essent vetustae Oppugnatorum efficacis auxilii contumeliae, verborumque injuriae, de quibus pertractavi in Vindiciarum mearum praefatione pag. XXI. & seqq necnon dissertatione 5. cap. 1.? Profecto nemo inficiabitur, posse a me omni jure, & aequitate repeti verba Clementis fel. record. Papae XI. initio hujus capitis laudata: *Ceterum in hoc ipso praepostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquunt; nisi enim excaecaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a Nobis memoratam Constitutionem, sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas.*

Non Romae tantum, sed in aliis quoque Italiae civitatibus Systema Augustinianum de gratia, quale a nobis traditur, & explicatur, in Conventu plurimorum Theologorum Clerici Regulares S. Paulli propugnaverunt; idemque Systema nuperrime perspicua, erudita, numerisque omnibus absoluta dissertatione vindicavit D. Homobonus de Bonis in Universitate Mediolanensi S. Alexandri Sacrae Theologiae Professor. Dissertatio inscripta est *De Natura divinae gratiae*, typisque procusa Mediolani vergente anno 1755. In eadem dissertatione ipsa gratiae definitio, ipsa sufficientis & efficacis gratiae natura, ipsa effectricis gratiae energia, ipsa delectatio victrix qua prostratur ac retunditur quaecunque prava cupiditas, ipsa victricis delectationis per gradus diminutio & accretio, ipsa libertas permanens illaesa sub quacunque gratiae motione & sub qualibet premente cupiditate, dummodo non sit delectatio boni, ut inquiunt, in communi, vel Dei summi boni sese intuitive videndum per lumen gloriae exhibentis: ipsum, dicam uno verbo, systema nostrum dilucide explicatur, strenue naviterque defenditur, a damnatis erroribus demonstratur immune. Compluribus S. P. Augustini sententiis locisque luculentissimis, S. Prosperi Aquitani, necnon doctoris Angelici auctoritate statuitur & roboratur. Defensatum asseritur a Cl. viro ejusdem Congregationis Paullo Frisio, quem doctrina & eruditione percelebrem, dum haec mandamus litteris, nobis *Francisci I.* Pii, Felicis, Augusti singulari beneficio adlectum Academia Pisana suspicit ac miratur. Demum illustris Homo-

bonus

bonus testatur eamdem sententiam saepe elapsis annis fuisse typis editam cum aliis Theologicis propositionibus, neminem adversus illam vel hilum fuisse obloquutum, eamdemque vindicasse sine erroris piaculo permultos Theologiae Candidatos. Ita senescentibus nobis undique adveniunt auxilia. Pontifices enim Romani declarant Constitutionibus suis nunquam eas proscriptas fuisse sententias, quae sub ipsorum Pontificum oculis defenduntur: & talis est sententia nostra. Sacra Indicis Congregatio prohibet *donec corrigatur* Censuram Duacensem, & mandat ut illinc deleatur nota Jansenismi inusta systemati P. Massouliè; & tale est systema nostrum Famosus M dista, jubente eadem sacra Congregatione, retractat quod scripserat, Jansenianos esse qui constituunt efficacem gratiam in sancta delectatione relative victrici, idque doceri fatetur a Catholicis de quorum doctrina suum Ecclesia judicium nondum protulit: & talis est doctrina nostra. Censores Romani, & supremae Sancti Officii Qualificatores, & Consultores affirmant systema duarum delectationum, quemadmodum a nobis propugnatur, una cum libertate indifferentiae, nullam affinitatem habere cum proscriptis Jansenianis propositionibus. Idem systema ab iis, qui nuper adversus haeresim Jansenianam scripsere, ab iis qui ab adversariis nostris praeferuntur Theologis ceteris, ab iis qui ob singularem doctrinam, studiumque nullis addictum partibus ac liberrimum pervenerunt ad Ecclesiasticarum dignitatum fastigia, declaratur catholicum & orthodoxum. Idem defenditur absque erroris suspicione in Caesarea Viennensi Academia: idem a Clericis Regularibus S. Paulli defenditur Romae: idem defenditur Mediolani; & a nostratibus idem defenditur ubique terrarum. Vah! qui illud Janseniana inspersum caligine, & labe erroris infectum, imperite, maledice, contumeliose, temere, audacterque pronuntiat!

CAP.

CAPUT III.

De duabus ad BENEDICTUM XIV. *Pontificem Maximum Epistolis Archiepiscopi Senonensis.*

NON tantum caussae nostrae ratio, & Augustinianae vindicatio doctrinae, verum etiam nostra erga Apostolicam Sedem observantia, atque in Beatissimum Sapientissimumque Pontificem BENEDICTUM XIV. filialis devotio postulare videtur, ut *Judicio* Senonensis Archiepiscopi Languet discusso, illius quoque *Epistolas* ad eumdem Vigilantissimum Romanae & Catholicae Ecclesiae Moderatorem Rectoremque supremum, conscriptas anno communis Aerae 1751. mense Martio labente, animadversionibus nostris notisque Censoriis breviter dispungamus. Hinc enim compertum cuique erit quis nostrum Petri Cathedrae sit vehementius addictus, & pro Constitutione *Unigenitus* validiora & aequiora exerceat certamina; fiet hinc pariter, ut Adversarii hujus nostri ingenium, doctrina ac Prudentia, quae ceteris relinquimus dijudicanda, magis magisque elucescant.

Priori ergo unius Epistolae paragrafo ait se triginta & amplius annorum spatio contra appellantes a Constitutione *Unigenitus* ad Concilium pugnasse, sibi animos addente, & benedictionem impertiente *Benedicto XIII.* Si gloriolam captandi studium nobis inesset; possemus & nos litteris tradere, edendis Theologicis Elucubrationibus nos animum applicuisse hortante, nobisque benedictionem Apostolicam largiente *Clemente XII.* Scripta nostra pervolutasse *Benedictum XIV.* hujus nutu exornatas a nobis dissertationes Apologeticas; atque, ut silentio mittam laudes nobis beneficentissima liberalitate collatas, quas commemorare neque religiosam decet humilitatem, neque sinit ea quam habeo laborum meritorumque meorum, quorum illos exiguos, haec vero nulla prorsus esse profiteor, recta cognitio, & sincera confessio, confratrem nostrum Fulgentium Bellelli iisdem lacessitum calumniis, insignem a praelaudatis Pontificibus, cunctisque probis doctisque viris aestimatum fuisse Theologum, amplissimisque perfunctum fuisse muneribus. Verum haec, hisque similia humanas quaerenti-

rentibus laudationes relinquenda esse arbitramur. Unum tantum est, quod mentione facta *Benedicti* felicis recordationis *Papae XIII.* non est praetereundum silentio; Languetium nempe, tum Suessionensium Episcopum, dum Benedictus omnem curam intenderet, ut ad acceptationem Constitutionis traheret Appellantes, quibusdam probatis articulis doctrinam Augustiniano = Thomisticam comprehendentibus, atque ad id consequendum indixisset Romae doctissimorum Theologorum congregationes, Episcopum, inquam, illum, non expectato Apostolicae Sedis judicio, & ad hoc pervertendum gravioribus in Galliis excitandis dissidiis incitamentum fomitemque praebendo, praelaudatos articulos proscripsisse, litterisque suis Ecclesiarum tranquillitati adytum praeclusisse. Ex qua re omnibus notissima manifestum est eumdem Galliarum Antistitem suarum opinionum falsitatem consiliis, ac providentiae Pontificis Maximi praetulisse, atque ulterius Thomisticam sententiam, quam idemmet Benedictus XIII. Clemens XII. & novissime Benedictus XIV. in Apostolicis ad Tolosanos litteris inconcussam firmissimamque declararunt, ut inferius commonstrabitur, oppugnasse.

Profecto quod Illustrissimus Antistes adversus Appellantes pugnaverit, a nobis magnopere commendatur: sed vereor quin aequitatis transgrediens regulas, indirecte, sibique parum constans in adversarios arma converterit. Postquam enim Romani Pontifices semel iterumque declaraverunt nemini fas esse traducere aliquem invidioso nomine Jansenistarum, nisi quem legitime constiterit proscriptas tradidisse propositiones: postquam affirmarunt luci tenebras ab illis offundi, qui cum damnatis erroribus confundunt sententias Catholicorum in Urbe, & coram ipsis Summis Pontificibus propugnatas: postquam didicerat a Clarissimo Meldensium Episcopo, ceterisque compluribus iniquum esse notam erroris alicui inurere propter consecutiones, quas negant ii, quibus ratiocinatione, cavillulisque quorumdam Scholasticorum adscribi solent; cur ad defendendam Apostolicam saluberrimamque *Constitutionem* Praesul Senonensis ausus est cum proscriptis erroribus confundere Augustinensium ac Thomistarum doctrinam, ineptasque Medistarum illationes, quamquam ab his abhorrescimus, tanquam asserta a nobis dogmata invadere, atque insectari? Est ne insuper directe, legitimoque certamine contra serpentes hae-

haereses, & erumpentia schismata bellum gerere, cum erroneis assertionibus adiaphora inter Scholasticos placita permiscendo? Compertum ulterius est Senonensium Archiepiscopum in vellicandis Jansenianis sibimet nihil, vel parum constare. Etenim in Comitiis Gallicanis anno 1720. cum aliis Centum Praesulibus fassus est, ab Augustino & a nonnullis Theologis *Caritatis* vocabulum frequenter accipi pro qualibet bona voluntate divinitus inspirata; at in nos stylum acuens contendit nihil aliud significare, quam *Caritatem theologicam*: ex ea vero falsissima suppositione nostram, immo S. P. Augustini definitionem actualis Gratiae, & quae de virtutibus a caritate sejunctis tradidimus, insulse carpit. Temeritatis quoque nota cum C. Episcopis eos perstrinxit, qui autumant in positionibus Quesnellianis proscriptam fuisse sententiam statuentem omnem deliberatam creaturae rationalis actionem esse in Deum referendam: quam postea sententiam ipsemet odio Vatiniano prosecutus abradi jussit e dioecesis suae Catechismo, asseruitque damnatam esse, illam sibi notam, quam ceteris impegit, arcessens. Atque his superiori velitatione commonstratis accedit, quod modo se Thomistis consentire gloriatur, modo contendit admittendum esse aequilibrium, modo antecedentis voluntatis Dei pervertit rationem, & hanc pro lubitu delineat sensu cum Thomistis, tum Medistis opposito, docens utique gratiam sufficientem non conferri omnibus, at ex voluntate antecedenti (quae voluntas respicit omnes homines *secundum se, non ut existunt a parte rei*) necessario ipsam gratiam conferendam esse unicuique fidelium.

Secundo paragrapho inquit Senonensis Archiepiscopus in lucem Opera nostra Theologica prodiisse, dum ille partis a se victoriis pacifice frueretur; iisdem vero Operibus procusis magnum accessisse S ctae Jansenianae praesidium, propterea quod iis nos utamur effugiis, quibus sese protegunt Appellantes. Pace tamen cinerum, animique immortalis hujus Praesulis, reponimus nunquam ei contigisse, ut victoria pacifice frueretur. Fuerunt enim Instructiones ejus Pastorales, quas tamen Augustinianus Theologus latinitate donavit, neque nos ulla ratione reprehendimus, ab Anonymo Scriptore Opere in novem partes distributo undequaque exagitatae & excusae, adeo, ut coactus fuerit fateri se in Theologicis studiis parum fuisse versatum: quod testatur Epistola 5. Pastorali 1. parte num. 54.

pag.

pag. 80. eique id opponit Episcopus Antissiodorensis Epistola 6. parte 1. pag. 54. Idem Antissiodorensis Antistes ad obitum usque illum quaquaversum exagitavit. Legantur sex ejus contra Languetium Epistolae. Convictus est etiam, non absque suo magno dedecore, approbasse blasphemam propositionem *P. Assermet*, de qua infra, necnon ad illam propositionem defensitandam, S. Hieronymi, & cujusdam Brevis Benedicti XIII. verba adulterasse non ab uno fuit accusatus, nec potuit se ab ejusmodi accusationibus purgare. Testimonio omnium Ecclesiasticorum dioecesis Antissiodorensis cunctis in Gallia degentibus patefacta est falsitas & impostura vulgatae ab eodem epistolae, hoc praefixo titulo, *Lettre de plusieurs Chanoines, Curés & autres Ecclesiastiques du diocese d' Auxerre, à Messieurs les Chanoines, Curés & autres Ecclesiastiques du diocese de Sens.* Quae in ipsum Languetium scripserit Carolus Joachim Colbert Episcopus Montis pessulani, nullus eruditorum ignorat. Sane quod refero, percipiat Lector. Non ego quae Appellantes contra Archiepiscopum Languet scripsere, probo, aut dijudico: sed nego duntaxat Virum semper, & ubique lacessitum potitum fuisse absque perturbatione victoria, aut de hostibus egisse triumphum. Pugnavit quidem pro bona caussa, at non bene: destitutus quippe erat Theologica eruditione, & praejudiciis abreptus, quemadmodum universa Gallia testatur. Quid plura? Illius Opera in lucem emissa, obstetricantibus Molinianis, tanquam scatentia calumniis, & reipublicae perniciosa, supremo Christianissimi Regis edicto, fuerunt inhibita. Vides, opinor, jactatam Languetii victoriam, & falso decantatos triumphos. Addit vero nos uti iisdem Jansenistarum effugiis. Vetus cantilena. At enim quaenam, obsecro, sunt effugia ista, quinam Jansenistae? Effugia sunt interpretamenta ab Episcopis Centum, quorum ipse unus erat, tradita anno 1720. quando concordi animo asseruerunt comprehendi in propositionibus Quesnellianis principium damnatum in 38. articulo Baji omnes actiones humanas oriri vel a caritate habituali, vel a cupiditate habituali; hoc enim nobis passim objicitur: quam inepte, inde constat, quod ipsorum C. Episcoporum verba exscripsimus. Videsis Vindiciarum nostrarum Vol. I. pag 38. Idem de statu naturae quam puram dicunt, damnato quidem in Baio, quatenus is integritatem primi hominis appellabat naturalem proprieta-

Z tem;

tem: idem de virtutum officiis discernendis a fine, & nisi in Deum referantur, non bonis undequaque, tametsi non sint germina noxiae cupiditatis, nec intrinsecus labefiant: idem de potentia ad bene ac supernaturaliter agendum proxime expedita, quam negamus adesse absque gratia per se efficaci; si potentiam proxime expeditam illam dixeris, quae ad hoc ut prodeat in actum, nullum aliud postulat adjutorium. Qui haec, aliaque superiori lucubratione ad trutinam revocata censet esse effugia Jansenistarum, profecto Augustinianae Theologiae ignorat penitus elementa. Sed age. Quinam sunt Jansenistae illi, quibus effugia nostra arrident quamplurimum? Eorum, qui Jansenistae dicuntur, non una est classis. Quidam, qui revera Jansenistae sunt, quinque propositiones Jansenii, 76. Baii, & 101. Quesnellii, atque iis expressam doctrinam, ab Apostolica Sede damnatam propugnant, *Formulario* subscribere nolunt, & Constitutionem *Unigenitus* parvipendunt. Nemo unus, nec adversarii nostri, in hanc Jansenistarum classem nos rejicit; siquidem cunctas illas propositiones refellimus, Apostolicae Sedis reveremur decreta, subscribimus *Formulario*, pro *Constitutione* pugnamus. Altera est Jansenistarum classis, qui effectricem gratiam in victrici delectatione constituunt, deliberatas actiones in Deum referendas esse docent, aequilibrium ad Pelagianismum amandant, ad obtinendam justificationis gratiam in Sacramento Poenitentiae initialem amorem requirunt, & negant universis & singulis hominibus adesse auxilia sufficientia: sed quoniam Molinistae iis assertionibus tradendo contrarias, gloriantur sententias suas in confutatione Quesnellianae fuisse confirmatas, & qui olim Semipelagianismi insimulabantur, nunc Jansenismi Orthodoxos incusant; idcirco sunt, qui ne verae doctrinae allatum praejudicium ab iis audacter, ut fieri solet, affirmetur, praepostero zelo pro doctrina agonizant, abnuentes subscribere *Formulario*, & *Constitutionem* excipere. Atque in hac classe permulti sunt Appellantium, quorum pervicaciam oriri ex Molinistarum insimulationibus certa res est, experimento, & subjiciendis adnotationibus comprobata. In his vero, qui Jansenistae dicuntur, distinguamus oportet dogmata a contemptu Pontificiorum decretorum; nam dogmata, quorum aliqua superius recensita non inficias ibo nobis esse communia, soli Medistae vociferantur esse proscripta, contemptum vero, quo

Sedis.

Sedis Apostolicae floccipendunt statuta, nos ipsi reprehendimus & damnamus; jactantibus autem se consentire nobiscum idem respondendum esse crediderim, quod Senonensis iste Praesul rescripsit Antissiodorensi demonstranti suam cum Archiepiscopo Turonensi circa dogma concordiam, si nempe idem sentiunt, eccur pergunt Gallias turbare & bellum commovere adversus *Constitutionem*? Postrema denique est classis eorum, qui sibimet certo suadentes ab Apostolica Sede nullam contra Catholicorum Scholas prolatam esse censuram, aut nostram, aut Thomisticam propugnant defensantque sententiam, omni exhibita obedientia Apostolicis definitionibus: & nihilominus a Medistis tanquam Janseniani traducuntur: in qua classe Cardinalis Norisius, Cardinalis de Laurea, Cardinalis Bona, praelaudatus Turonensis Archiepiscopus, atque, ut ex fide dignissimo accepimus testimonio, omnes Thomistae, omnes Carmelitae, omnes PP. Congregationis Oratorii, omnes Monachi S. Mauri, ac Fulienses, omnes demum qui oppugnant placita Moliniana, ab adversariis comprehenduntur, & inique connumerantur. In hac autem classe quisquis recensetur, id honori ducere debet, non dedecori; quum idem prorsus sit nominari Jansenistam, ac Neotericorum respuere commenta, & laxitates refellere Probabilistarum. Quae cum ita sint, dictitanti nostri & Jansenianorum eadem esse suffragia, respondemus discriminari nos a priori Janseniana Classe dum theses omnes damnatas ab Ecclesia pariter damnamus; segregari a classe altera, dum cunctas Romanorum Pontificum amplectimur definitiones; in tertia autem classe locari haud invito patimur animo, sinimus lubenter, & audimus gratanter.

Fatetur tertio paragrapho Archiepiscopus Senonensis magno nos zelo excitatos videri pro Constitutione *Unigenitus*; sed ait nos ignorantes damnata dogmata adoptasse, & Jansenianum systema paullulum captiosis responsionibus obvelantes ad errores chimericos Sanctae Sedis detorsisse Censuras.

Etsi vero his satisfactum est satis superque; petimus tamen, si ignorantes in Jansenismum fuimus prolapsi, cur nos ubique redarguit fraudolentiae atque temeritatis? Quid cum ignorantia calliditas, & cum caecitate captiones? At sensum legitimum decretorum, & censurarum Apostolicae Sedis num soli percipiunt Medistae? Num illum ignorant degentes Romae Theologi? Num summi viri inter sacrarum Congregatio-

num Consultores adsciti, qui scripta nostra probarunt? num exornati ob sapientiae celebritatem purpura Vaticana? num ii, qui impactas nobis criminationes jubente sapientissimo Pontifice expenderunt, & aequa lance librarunt?

Subjicit numero IV. Senonensis Antistes, frequenti experientia, & diuturna disputatione se deprehendisse in *Novatorum* libris easdem artes, eademque perfugia, quae in Scriptis reperiuntur a nobis editis. *Novatores* vocat *Appellantes*, quorum unum postea nominatim carpit, Antissiodorensem nuper vita functum Episcopum. Oportet autem, ut primum declaret, quaenam in Appellantibus doctrina fuerit proscripta. Fortassis enim plura docent, quae non fuerunt damnata. Revera a pluribus praepostero judicio cum damnatis ab Apostolica Sede erroribus confundi sententias illas, ac doctrinas, quae palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur, declaravit an. 1718. in Bulla *Pastoralis* Clemens XI. Quare necessum est, ut quae palam & libere in Catholicis Scholis docentur, ac defenduntur, a damnatis erroribus secernantur. Nostrum vero de Gratia systema, & quae de Statu *purae* naturae, de amore Dei super omnia, atque de relatione Operum in Deum, prout a nobis traduntur, unquam ab Ecclesia proscripta fuere; ac nuperrime Viennae, Romae, Mediolani, Florentiae, superiorum assensu, publicis thesibus, librisque, ab iis etiam qui Monasticum, & Clericorum Regularium S. Paulli sequuntur institutum, sunt propugnata. In Episcopo itaque Antissiodorensi, ceterisque Appellantium, forsitan non quaelibet doctrina est reprobanda; cum tamen judicio nostro reprobandum sit quod sint *Appellantes*. Enimvero Turonensis Episcopus acceptator Constitutionis, sed assertor & vindex ejusdem doctrinae, ut demonstratum est primo capite, ab eodem Languetio in exemplum imitationis proponitur Episcopo praelaudato Antissiodori. Ipse ergo Languetius doctrinam Appellantium ab Appellandi pervicacia, sive a non acceptatione *Constitutionis*, distinguendam esse fatetur. Verumtamen de Appellantium, aut omnium, aut aliquorum doctrina, quantum spectat ad ea, quae nobis objiciuntur, nostrum non est proferre judicium. Ipsi viderint, ad quos attinet. Nostram tantummodo vindicamus, sed *Constitutione* recepta.

In

In iis, quae in priori Languetii Epiſtolà ſequentibus leguntur paragraphis, non immorabor. Suam enim in Janſenianos inſectando commendat ſolicitudinem: quae ampliores promereretur laudes, ſi accuratius damnatos errores a Scholarum placitis ſeparaſſet; ſi in ſententia perſtitiſſet, quam cum Centum Epiſcopis comprobaverat, & niſi Auguſtinenſium Theologorum accuſatione anſam praebuiſſet adverſariis. Deinde Romani Pontificis, & Apoſtolicae Sedis agnoſcit Auctoritatem, eique Judicium ſubjicit a ſe latum, Auguſtini ad S. Innocentium I. ſcribentis producta ſententia. Factum id optime, & digna Epiſcopali charactere prudentia. Nos etiam, atque, ut decet in loco conſtitutos humiliori, majorem Romano Pontifici exhibemus honorem, majorem profitemur obedientiam. Quantum ſit Apoſtolicae Sedis culmen, quanta majeſtas, quanta auctoritas firmitaſque judicii, didicimus ex Evangelio cap. 16. Matthaei, ex Irenaeo libro III. adv. Haereſes, Tertulliano de Praeſcriptionibus, Cypriano epiſtola 55. Optato Milevitano libro 2. contra Parmenianum, Hieronymo epiſtola ad Damaſum & libro I. contra Jovinianum, &, ne Patrum univerſorum commemorem traditionem, S P. Auguſtino Serm. de Verbis Apoſtoli, aliiſque in locis compluribus. Eapropter ubi primum in nos jactatae fuere Janſeniani erroris calumniae, ſemel, iterumque, ac tertio ego ad Pedes Beatiſſimi Pontificis Benedicti XIV. provolutus, meam illi ſententiam verbis ſcriptiſque comprobavi; oravi ego ipſe, ut ſi falſa foret, illam proſcriberet: teſtatus ſum, teſtorque iterum, eadem reverentia omnem ejus definitionem, exhortationemque me fore proſecuturum: meas non exornavi Vindicias, niſi poſtquam libri a me in lucem emiſſi fuerunt ad rigidiſſimum examen plurium Theologorum revocati. Silui, quandiu ipſe ſilendum eſſe putavit: ſcripſi, quando ut ſcriberem monuit: ſi aliquorum laudavi Cenſuras, id feci benigniſſimo ejus nutu; neque enim mihi fas erat arcana prodere, nec mihi erat haec dignoſcendi facultas: Si Cenſuras reliquas proferrem in lucem; ſuae inſimulatores noſtros puderet audaciae. Unum dicam, nec Pontificem Maximum quidquam praetermiſiſſe, ut doctrinae noſtrae exploraretur indemnitas, neque hujus deſiderari poſſe lucidiora teſtimonia. Sapientiſſimus Pontifex vivit adhuc, vivatque, oro, diutius; vivunt Purpuratorum Patrum nonnulli: vivunt Cenſores noſtri Theologi.

gi. Nemo erit adeo impudens, & insanus, ut hisce viventibus me velle, aut posse mentiri arbitretur. Sed quam responsionem accepit a BENEDICTO XIV. praelaudatae, aut sequenti Epistolae, Archiepiscopus Senonensis? Cur proprias litteras livoris & injuriarum plenas producit, non Apostolicas plenas caritatis, & veritatis? Producantur, quaeso, istae: iisque, sive doctrinam adprobent nostram, sive proscribant, me quamlibenter subscripturum esse jurejurando polliceor, ac repetiturum verba sanctissimi Protoparentis in Sermone paullo supra citato, ab Apostolica Sede *rescripta venerunt; caussa finita est*.

At quoniam judicium Summi Pontificis postulanti responsum non statim allatum est, Praesul Senonensis Epistolam addidit alteram, de qua dicturus sum modo. In ea queritur primum, crescente scandalo, remedium non adhiberi opportunum librorum nostrorum condemnatione, repetito Canone, quem in nos urgebat Viennensis Archiepiscopus de Saleon, *Error cui non resistitur, approbatur; & veritas, quae minime defenditur, opprimitur*. Deinde quodnam sit hujusmodi scandalum exponit, in eo scilicet situm, quod Appellantes idem nobiscum sentire apertissime profiteantur. Ad quod commonstrandum laudat Epistolam Antissiodorensis Episcopi, Appellantium unius, de scriptis nostris cum laude loquentis. Profert deinceps *Ephemeridum* Ecclesiasticarum Auctoris, quem pluribus argumentis Jansenianum esse demonstrat, apertissima testimonia, quibus se amplecti doctrinam nostram semel iterumque pronuntiat. Atque hinc putat evidenti consecutione inferri, libros nostros prohibendos esse, quoniam eamdem, ac Appellantium, sententiam propugnant. Ad haec affirmat se *Thomistis potius, quam Molinistis* adhaerere, ideoque alienum esse a quorumdam criminatione, qui Censores nostros, tanquam Molinae addictos, & Thomisticae Scholae infensos, existimant non esse audiendos. Ait Pontificis Maximi *silentium, quem sibi arrogant*, Appellantibus *praeparasse triumphum*. Conqueritur libros, *quorum Ecclesia non indigebat*, eodem Pontifice *silente, & quasi protegente*, fuisse divulgatos. Asserit nostri Instituti Fratres per multas Academias atque Universitates dispersos *impune* Theologiam nostram *docere; & quo magis patet incendium perversae doctrinae, eo citius adhibendum esse remedium*. Concludit prolaturum se *ante Tribunal Christi*

testi-

testimonium contra illos, qui Sanctitatem Suam avertunt ab aperta pernicie damnanda, quique exitiale silentium, & funestam fidei prudentiam suggerere non verentur, dum interea falsa doctrina, ut cancer serpit, & ita praevalere videtur, ut Janseniani triumphent, & Sanctam Sedem sibi favere impie glorientur. Mihi itaque danda est opera, ut levioribus discussis, de jactata doctrinae nostrae cum doctrina Appellantium affinitate pertractetur.

Unde origo, inde scandali repetendum est incrementum, ex quo nimirum quidam cum damnatis erroribus confundant sententias Catholicorum; ut praecitata Constitutione *Pastoralis* ajebat *Clemens XI*. Quod nonnulli faciunt excaecati malitia, ac tenebras magis diligentes, quam lucem, ut inani hoc praetextu censuras eludere queant Apostolicas: nonnulli vero aut Scholae praejudicijs abrepti, aut Theologicarum quaestionum destituti cognitione, aut nimio zelo quidquid ab adversariis traditur, falsum, fraude, & malitia traditum arbitrantes. Atque ad hoc scandalum eliminandum extirpandumque necessum est, ut sepositis calumniis, ineptisque censuris, Christiana caritate nullatenus laesa, inter Catholicae Ecclesiae filios pacem fovere, & communire curemus, atque conjunctis diversarum licet Scholarum studiis, firmius sit adversus erroris insidias Catholicae veritatis praesidium. Quare dum violata caritate altercamur, & invicem damnatos errores opponimus, (quod tamen nos inviti duntaxat, coacti, atque ad iniquas repellendas criminationes fecisse, si fecimus tamen, testis est orbis litterarius universus) hoc est scandalum, non Appellantibus tantum, sed haereticis omnibus, immo & Catholicis imprudenter exhibitum. Ea autem ratione, quae nos justae defensionis jura praescribit, illius scandali a nobis amovenda esse patet cum originem, tum incrementa. Videant modo, num idem scandalum avertant, vel adaugeant, qui nos tot judiciis, & Censorum discussionibus purgatos pergunt pertinacissima criminatione insectari. Profecto Canon ille, *Error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, quae minime defenditur, opprimitur*, caussae nostrae congruenter aptatur; ita enim resistendum est errori ab Apostolica Sede proscripto, ut non opprimatur veritas Augustinianae de Gratia doctrinae. Pro hac enim Caelestinus I. Romanus Pontifex ea scripsit verba ad Venerium, & ceteros Galliarum Episcopos, contra Semi-

Semipelagianos, eadem quae nobis objiciuntur, opponentes Gloriosissimo Gratiae Vindici Augustino, a quo doceri autumabant Deum nolle hominum singulorum salutem, Christum non esse mortuum pro omnibus, periisse peccato Adae liberum arbitrium, & cetera his similia, quae S. Prosper appellat *prodigiosa mendacia*. Vide Gratianum dist. 83. n. 3. Epistolam S. Caelestini, & Opuscula Prosperi in Appendice Tomi X. Operum S. Patris Augustini. Quamobrem potiori jure a nobis, quam ab adversariis nostris repetenda sunt, quae scripsit beatissimus Caelestinus, & quae addidit Prosper *ad objecta calumniantium Gallorum*. Advertendum est praeterea S. Caelestini Epistolam, qua perstringebat Semipelagianorum in Augustino impugnando licentiam, a Vincentio Lirinensi, viro quidem Sanctissimo, sed Semipelagianis multorum sententia adhaerente, ita fuisse explicatam, ut idem Caelestinus non commendaret Augustini doctrinam in posterioribus libris contra Pelagianos; sed veterem tantum ab eo reprobatam, Prosperum & Hilarium Augustini discipulos tanquam Criminatores traducendo. Id asserit, demonstratque Norisius libro 2. Historiae Pelagianae cap. 11. Quapropter Caelestini Scripta contra S. Patris Augustini discipulos retorquere, moris est ab exordio Semipelagianae Factionis deducti.

Arbitratur vero Senonensis Archiepiscopus invictissimum esse justae accusationis suae argumentum consensionem doctrinae nostrae cum doctrina Appellantium; quam consensionem nititur ostendere ex Epistolis Episcopi Antissiodorensis, & auctoris Diarii Ecclesiasticarum Ephemeridum, cui *Gazulae* nomen adtribuit. Nolo de Episcopo Antissiodorensi eadem repetendo lectori molestus esse. Si enim ille *Constitutionem*, ut aequum est, recepisset, quamquam in doctrina idem sentiret cum Archiepiscopo Turonensi, cessassent Languetii adversus eum querimoniae. Opus ne est, ut centenis vicibus id repetamus? Nos *Constitutionem* extensis ulnis excipimus, flexo poplite exosculamur, pro virili nostra parte defendimus. Si ergo nostram cum doctrina Turonensis Episcopi aliquis compararet; haec comparatio expendenda foret, atque diligenter, quemadmodum de nostra factum est, pensitanda. Si omnimoda esset inter nos cohaerentia, eamdem pariter sententiam teneremur subire; uno quippe absoluto, damnato altero, non cessarent, sed persisterent Appellantium dicteria. Non ergo nos

Ad-

Adversarii aequiparent Episcopo Appellanti, sed Archiepiscopo *Constitutionem* excipienti, doctrinae Capita Apostolicae Sedi relinquentes conferenda, dijudicanda, probanda.

Gazulae (utamur & nos hoc eleganti vocabulo) auctorem nunc audiamus. „ Or si (inquit in *Additione* anni 1750.) „ au jugement d' un Pape si remply de la Science Ecclésiastique les sentimens du Cardinal Noris, & per conséquent „ ceux des PP. Bellelli & Berti, sont Catholiques; comment „ les sentimens des Appellans pourroient-ils ne l' être pas? „ puisque nous protestons (hinc incipit exscribere Archiepiscopus Senonensis verba hujus Appellantis, omissa nostra cum Norisio concordia) „ à la face du ciel & de la terre, sans „ craindre d' être démentis par aucun de ceux qui adhérent „ à l' Appel, que sur l' article de deux amours, sur l' obligation de faire tous nos actions par un motif de charitè, sur „ la nécessité de la grace, sur l'œuvres des Infidéles, sur la „ foi considérée comme primiere grace, sur l' insuffisance de „ la crainte servile, sur l' impossibilité de l'état de pure nature, sur l' essence & l' efficacité de la grace, sur la liberté „ requise pour le merite & le démerite, sur la redemption „ des hommes par la mort de J. C. en un mot, sur tous les „ points qui sont accusés d' erreur par M. de Saleon, & justifiés par le P. Berti, nous n' avons d' autre doctrine que „ celle dont ces Religieux vient de prendre la défense au „ nom de tout l' Ordre des Augustins. Son triomphe est le „ notre, dès que, de l'aveu de M. de Saléon, notre doctrine ne differe pas de la sienne „ Haec in praecitata *Additione* pag. 14. Plura ibidem, & in *Additione* altera anni 1753. his consimilia leguntur. Atque eadem, ut suadeat imperitis, non posse a nobis evitari Jansenismi notam, exscribit Scriptor quoque Historiae Litterariae Italicae: num recte, humanissime Lector, attende.

Principio antequam conscripta a nobis Theologia ederetur in lucem, asserentibus Appellantibus, se non discedere a doctrina SS. Augustini, & Thomae, Languet tunc Episcopus Suessionensis, in Instructione Pastorali an. 1718. num. 65. respondit: *Verumenimvero putatis ne haereticos illos non saepe ad se purgandos ursisse praetensam illam conformitatem suorum principiorum cum textibus Sanctorum Patrum, & maxime S. Augustini? Tantum opus est conjicere oculos in ipsum Jansenii*

nii librum, in omnia scripta quae in ejus defensionem prodierunt, eo tempore, quo de ejus condemnatione agebatur; omnia tum nomine S. Augustini personabant, buccis plenis clamitabatur quod ipsius doctrina peteretur, quod essent larvati Pelagiani sub Molinistarum nomine, qui eversa Jesu Christi gratia, ipsiusque Propugnatoris S. Augustini, erroneum suum systema invehere volebant. Diurnale Domini de Sancto Amore, famosi quinque Propositionum defensoris, fidem facit eum tunc fuisse sermonem. Querelae eaedem sonant in ore defensorum Baji, sonant in ore Lutheri, Calvini, aliorumque haereticorum. Synodus Dordracensis, ut refert Jurieu, aliud nihil intendit, quam partium suarum sectatoribus injicere necessitatem sustinendi methodum S. Augustini ad sistendum Pelagianismi torrentem, universum brevi Belgium inundaturum. Sic loquuntur omnes haeretici: hoc est speciosum velum, quo suos involvunt errores. Verum Ecclesia vanas istas declamationes sprevit: quod aliquando fecit, etiamnum facit: perperam allegabitis Sanctorum Patrum auctoritatem, prout haeretici eam allegarunt. Sicut Ecclesia eorum sermonem contempsit, ita nec vestri exaudientur. Non modo novissimi auctores per Ecclesiam censurati caussam suam Patrum textibus tutati sunt; quotquot eos praecesserant, modo eodem locuti fuerant: & hoc asseverari potest, nullum unquam extitisse haereticum, qui errores suos vel Scripturae, vel Patrum textibus purgare non praetenderit. Quod ubi Languetius Appellantes alloquens demonstravit per varias Paulli Samosateni, Macedonii, Arii, Nestorii, Eutychetis, aliorumque haereticorum classes discurrendo, ita prosequitur: *Aures arrige ad mira haec Tertulliani verba.* Nec periclitor dicere, ipsas quoque Scripturas sic esse ex voluntate Dei dispositas, ut haereticis materiam subministrarent, cum legam, Oportet haereses esse, quae sine Scripturis esse non possunt. *Idem est de traditione, & ut sententiae Tertulliani insistam, non minorem haeresibus materiam illa suppeditavit, quam ipsamet Scriptura. Ast Ecclesia de omnibus istis subtilitatibus sancta decisionum suarum auctoritate triumphat.* Addit quoque Languetius exemplum Facundi Herminiensis, qui in spissum Opus *pro defensione trium Capitulorum* compegit textus S. Athanasii, Eustathii Antiocheni, Amphiloquii, Sanctorumque Gregorii, Chrysostomi, & Cyrilli, ut eos cum textibus a Concilio Constantinopolitano damnatis conferret. Profecto nos non eo devenimus arrogantiae, non

adeo

adeo ſcriptorum noſtrorum inflati ſumus aeſtimatione, ut haec vel Auguſtini, vel aliorum Patrum, multo minus divinarum Scripturarum auctoritati audeamus comparare. Abſit a nobis, minimis & puſillis, tanta praeſumptio. Hoc unum reponimus: Cur miratur Praeſul Gallicanus, abuti illos parva lucubrationum noſtrarum auctoritate, quos abuti ſumma Patrum, & irrefragabili & divina Canonicorum librorum ipſemet affirmavit? ſi eo Judice, inepte ratiocinatur qui ait, Teſtantur Appellantes ſe per omnia ſequi Auguſtinum, jactant haeretici Scripturis Sanctis dogmata ſua cohaerere; igitur & Auguſtinus eſt proſcribendus, & haereſes Scripturis Canonicis comprobantur: Quomodo, obſecro, invictum & peremptorium cenſendum eſt argumentum iſtud, quo Senonenſis Praeſul nimium ſibi plaudit, Gloriantur Janſeniani amplecti ſe Auguſtinenſium Theologorum doctrinam, ideoque iſtorum, illorumque una revera, eademque doctrina eſt?

Secundo autem tanta in nos Senonenſis Praeſul commovetur, ac perturbatur indignatione, ut non videat iiſdem momentis, quibus evincit Scriptorem *Gazulae* eſſe Janſeniſtam, nos ab omni Janſeniſmi ſuſpicione purgari. Janſeniſtam eſſe, inquit Scriptorem illum, primo *quia eſt ridiculorum Diaconi Paris miraculorum, & infamium convulſionum impudens defenſor*. Secundo *quia ſeſe Baii, Janſenii, & Queſnellii ſectatorem ſine fronte audet profiteri*. Tertio *quia Bajum ut doctorem venerandum encomiis ornat*. Quarto *quia Archiepiſcopo Viennenſi, quaſi erranti, immo & ſenſui communi deroganti exprobrat quod S. Pii V. Bullam contra Bajum aſſeruerit ab univerſa Eccleſia fuiſſe probatam*. Quinto *quia inquit, Eccleſia de Janſenii facto non pronuntiavit, & Eccleſia in his factis judicandis errare poteſt*. Sexto *quia cum aperto Bullae* Vineam Domini Sabaoth, *contemptu pronuntiat Eccleſiam in talibus judiciis obſequioſo ſilentio eſſe contentam, & ita indubitanter ſtatutum per pacem a Clemente IX. priſtino ſeculo initam*. Septimo *quia Conſtitutionem* Unigenitus *omnibus improperiis proſequitur, pernicioſam nominat; nec diſſimulari poteſt, inquit, quin praecipuas veritates circa doctrinam fidei, & morum diſciplinam vulneribus impetat. Huic nonniſi auctoritatis phantaſma permittit, additque nihil magis chimericum, quam illa, quae ei attribuitur, univerſae Eccleſiae acceptatio & obedientia. Porro has blaſphemias his verbis concludere non veretur:*

 „ San-

„ Sanctae veritates, pro quibus pugnamus & patimur, per „ Apologiam P. Berti triumphant. „ Haec in Epistola II. ad Benedictum XIV. quam nunc expendimus.

Agedum, cerne harum blasphemiarum ex libris nostris triumphos. I. Miraculorum Paris, & convulsionum nullibi meminimus. Generaliter vero de miraculis egimus lib. 2. Theol. discipl. cap. 20. regulas dignoscendi vera a falsis miraculis tradentes: ac iisdem regulis facillimum cuique erit pseudomiracula Paris discutere & refutare. II In libro 17. cap. 1. Baii, Jansenii, & Quesnellii damnatas propositiones refello, ac toto illo libro in eodem argumento persistens pro Apostolicis decerto Constitutionibus. III. Capite 2. ejusdem libri demonstro Bullas Romanorum Pontificum adversus Bajum temere, audacter, & inverecunde dici a nonnullis suppotititias, & Bullam S. Pii V. vindicare data opera adnitor. IV In Baii Apologistas eodem capite stylum converto, invicte demonstrans nefas esse damnationi articulorum ejus obsistere. V. Omnes Jansenii propositiones exagito, refello, & recte ab Ecclesia damnatas cap. 3. & 4. demonstro. VI. Pro firmissimo Judicio Romani Pontificis *circa Facta dogmatica* instituo capite 5. prolixam dissertationem. VII. *Obsequiosum*, ut vocant, *silentium* damno in capite 6. demonstrans nulli fas esse uti simulatione, vel restrictione aliqua in subscriptione *Formularii*, Bulla quoque *Vineam Domini* laudata. Denique tota illa dissertatione a Jansenianorum cavillulis, & oppositionibus Constitutionem *Unigenitus* ut vindicem, adlaboro. En characteres Catholicae doctrinae directe oppositi characteribus Jansenismi productis ab Archiepiscopo Senonensi. Quisquis oculos duntaxat conjecerit in praelaudatum librum 17. Theolog. disc. id aperte, evidenterque cognoscet; & quidem hoc eodem servato ordine, quo utitur Archiepiscopus. Aequum igitur erat, ut is potius auctori *Gazulae* responderet: Quomodo dogmata, pro quibus pugnas, & pateris, per Apologiam P. Berti triumphant? Fovet ne is Jansenianum systema, partesque Appellantium, miraculorum Paris adprobatione? Minime. Profitetur ne sine fronte Baji, Jansenii, & Quesnellii sectatorem se esse? Minime. Cumulat ne Bajum tanquam venerandum Ecclesiae doctorem laudibus & encomiis? Minime. Rejicit ne Bullam S. Pii V? Impugnat ne Constitutionem *Unigenitus*? Docetne Ecclesiam, Romanumque Pontificem in

Factis

Factis dogmaticis aberrare? Probat ne *obsequiosum silentium*? Minime. Minime, inquam. His assertionibus tuis Augustinianus Theologus evidentissime adversatur. Non ergo per ipsum triumphant, sed evertuntur, & profligantur. Hoc erat ingenuo viro respondendum, si nostram cum assertionibus Appellantium contulisset doctrinam. Interim videat, nullum ex characteribus Jansenismi a se paullo superius allatis posse nobis aptari.

Tertio Auctor *Ephemeridum* seu *Gazulae*, non solum gloriatur a se doctrinam nostram propugnari, sed etiam doctrinam Cardinalis Norisii, ut liquet ex priori *Addit.* pag. 14. cujus verba produximus supra, necnon ex *Appendice* altera anni 1753. pag 27. ubi ait fieri nequaquam posse, ut inducatur ad proscribendam sententiam, & veritates illas „ ausquelles, „ inquit, nous faisons glorie d'être attachés, & que nous „ soutenons non seulement avec ces deux Religieux d'Italie, „ mais encore avec tout l'Ordre des Augustins, avec la sçavante Faculté de Louvain, avec le celébre Ecole de S. Thomas, avec ce qu' il y a de plus distingué dans l' Episcopat „ & parmi les Theologiens. „ Si ergo nos cum Jansenistis simus proscribendi, propterea quod affirmat id genus hominum se habere nobiscum doctrinae communionem; erit proculdubio in Jansenistarum classem cum universo Augustiniano Ordine conjicienda sacra Facultas Lovaniensis, celeberrima Schola Thomistica, coetusque Episcoporum, Theologorumque nobilior, quum de hisce singulis sit eadem, ac de nobis, auctoris hujus jactatio.

Quarto idem *Gazulae* auctor me saepenumero redarguit quoniam Quesnellio chimericos adscribam errores; cumque Archiepiscopos Viennensem de Salcon, & Senonensem Languet undique exagitet, ac pro me pugnam adoriri videatur; his nihilominus Archiepiscopis assentitur affirmantibus nullum inter me, & Quesnellum, quoad doctrinam inveniri discrimen; ut inde inferat CI. propositiones immerito fuisse damnatas, abjiciendam esse Constitutionem, & Appellantium caussam ipsomet laudatorum duorum Praesulum judicio fulciri. Ita quantum attinet ad doctrinam me Archiepiscopis, quantum vero ad sinceritatem Archiepiscopos mihi praefert, nunc in utrosque urbanus, nunc asperrimus. Gerit sese ad eumdem modum auctor Opusculi inscripti „ Essai sur la verité & la

since-

fincerité „ typis cusi an. 1754. prius doctrinam meam propugnans, deinde me tanquam minus fincerum redarguens, quod amplectar Constitutionem *Unigenitus*. Invehitur autem eadem reprehensione in Danielem Concinam Virum Cl. nuperrime vita functum, & acerbiori quoque stylo in Archiepiscopum de Rastignac, qui doctrinae addictus eidem, *Constitutionem* excepit, & veritati, non fînceritati litavit. Verum si redargutoribus istis finceritate caremus; longe plurium, & graviorum judicio, finceritatem, quae a veritate nequit esse divulsa, religiose colimus & custodimus. Ipse enim, ipse auctor *Gazulae* in *Additamento* anni 1750. pag. 14. testatur nos de articulis Baii sensisse juxta Sanctissimi Pontificis Pii V. Bullam, eorumque doctorum, qui ad illam edendam Pontificem Maximum impulerunt, interpretamenta & declarationes; & consequenter ad conciliandam cum eadem Bulla doctrinam S. Augustini, tribuisse praenarratis articulis sensus erroneos, absurdos haereticosque; Archiepiscopum autem Viennensem majori aequitate de Bajanis articulis ex Baii libris & Apologia judicasse, ut inde nostram cum ipso Baio evinceret consensionem. „ Le Pere Berti (inquit) juge de Baius non par les E„ crits de ce docteur, ni par les declarations qu'il a faites de „ ses sentimens, mais par l'idée qu'on en a donnée à Pie V. „ & qui l'a déterminé à censurer des propositions extraites „ de ses Livres. Le desir de concilier le Bulle de ce Pape a„ vec la doctrine de S. Augustin, porte ce Religieux, comme „ il a porté avant lui beaucoup d'autres Théologiens, à attri„ buer à Baïus des sentimens absurdes, erronés & même he„ retiques, sans examiner, comme la charité & la justice „ l'exigeoient, s'il est vrai que ce docteur respectable par sa „ piété, son humilité & sa candeur, ait eu ces mauvais sens. „ M. de Saléoon au contraire, par une conduite qui paroit „ plus equitable, mais dont les suites sont infiniment perni„ cieuses, ne veut juger de sentimens de Baïus que par ses „ propres Ouvrages & par son Apologie: le fruit de cet exa„ men est de le convaincre que ce Théologien n'a pas ein„ feigné les erreurs qu'on a coutume de lui imputer, en „ consequence il s'applique a l'en justifier. „ Si ergo Scriptoris hujus accipiendum est testimonium; nos de Baji articulis judicamus, quemadmodum judicavit S. Pius V. & quemadmodum judicarunt Romani Theologi, cunctique Catho-

lici viri, qui primum eosdem proscripserunt articulos; Doctores nempe Universitatis Parisiensis, qui illos anno 1560. damnarunt, caeterique auctores Sanctissimo Romanae Ecclesiae Pastori Pio V. promulgandae anno 1567. Bullae *Ex omnibus afflictionibus*, Gregorius XIII Urbanus VIII. & Innocentius X. qui S. Pii Bullam confirmarunt, dederuntque operam ut reciperetur in Belgio; ii demum omnes, qui eamdem Bullam, aliasque in ejus confirmationem editas defensitant. Atque ii omnes aeque, ac nos, iniquae subjiciuntur accusationi, quod damnatis articulis sensus tribuamus exoticos, erroneos, haereticos: Archiepiscopus autem Viennensis verum eorumdem articulorum assecutus est sensum, hunc ex Baji Operibus ejusque expiscatus Apologia; atque cum sensus iste sit oppositus sensui a Pio V a Parisiensibus, a Theologis quamplurimis reprobato, ideoque catholicus, idem Archiepiscopus catholicum hunc sensum insectando, dum pugnare videtur pro Bulla Pii V, & Bajanistas revincere, perniciosο certamine, & eventu prorsus contrario Bajum justificat, oppugnatque latas adversus illum Apostolicas Constitutiones. Haec est injuriosa Sedi Apostolicae Appellantium ratiocinatio suapte natura fluens ex Censuris Archiepiscopi a damnato sensu articulorum Michaelis Baji sensum Catholicorum Scriptorum non discernentis; si Auctoris *Ephemeridum* idoneum excipiendumque sit testimonium. Si vero rejiciendum est, ut ex iisdem contumeliis in S. Pium V. aliosque Pontifices, necnon in Theologos Orthodoxos liquet rejici oportere: quare in nos testimonium illud producitur? quare Archiepiscopus Languet eodem testimonio, tanquam authenticis tabulis, nos damnandos esse pronuntiat? Actionem testium excludimus, tabulas refutamus.

Idem, quod de Bulla S. Pii V. adversus Bajum, de Constitutione *Unigenitus* contra Quesnellium est asserendum. Etenim nos pro utraque pugnantes in propositionibus Quesnellianis proscriptum sensum diximus, quem proscriptum fuisse tradiderant anno 1720. Centum Episcopi Galliarum. Hi, si habenda est fides auctori *Gazulae*, ante nos adtribuerunt Quesnello impias haereticasque sententias, quas ille numquam propugnavit, semperque fuit execratus: atque Archiepiscopus Viennensis id de Quesnello asserens, incaute demonstrat fuisse illum immerito inscienterque proscriptum. „ Car telles sont les erreurs (legitur in *Gazula*

„ pag.

„ pag. 20.) sur les quelles le P. Berti, à l'exemple des E-
„ vêques de France dans leurs Explications, fait tomber la
„ censure de Clément XI. Mais l'Archevêque de Vienne
„ fait voir que personne dans l'Eglise ne soutient ces em-
„ pietés, & que le P. Quesnel en particulier les a toujours
„ détestées. „ Nos itaque, si hujus Scriptoris aptum sit testimonium, eodem sensu proscriptas diximus theses Quesnellianas, quo sensu proscriptas affirmarunt centum Galliarum Episcopi; atque nos cum illis erravimus. Viennensis autem Antistes Quesnellum a pravo illo sensu alienum fuisse fatetur. Nobiscum ergo Centum ipsos Gallicanos Praesules calumniis onerat, & Quesnellium imprudenter absolvit, subversa, pro qua certat, *Constitutione*. Haec ex ratiocinatione illius Appellantis, Apostolicae Sedi, & Centum Episcopis contumeliosa, inferuntur. At inepta ea est, inquis, ac tenuiter diducta. Ita quidem. Sed cur hujus hominis contra me producitur testimonium, ac producitur ab Episcopo, qui fuit unus ex Centum illis ab auctore *Gazulae* contumelia conviciisque nobiscum affectis?

Quinto, ut ad ejusdem auctoris doctrinam, qua nobiscum se consentire gloriatur, mea revertatur oratio; necessum est animadvertere, in qua Jansenistarum locandus sit classe: siquidem, ut praenotavimus, sunt in Galliis permulti, qui pro vera Augustini doctrina pugnant; sed in eo decipiuntur & errant, quod *Constitutioni* reluctantur, quoniam ista doctrinam illam impeti & reprobari quidam, haud recte consulentes Ecclesiae, vociferantur. Sane quod ait se nobiscum sentire circa relationem actionum humanarum in Deum, non est culpandum; quum id teneant bene multi, istorumque sententia nequeat *absque nota temeritatis* rejici tamquam dogma Jansenianum, Centum Episcopis id contestantibus. Propugnantes systema duarum delectationum, & in delectatione victrici statuentes gratiae efficacitatem, dummodo ab iis asseratur libertas indifferentiae, a nota Jansenismi immunes esse, arbitror me demonstrasse. Timorem autem servilem, omni actu amoris Dei *propter se* exspoliatum non sufficere in Sacramento Poenitentiae ad obtinendam justificationis gratiam, & Theologi orthodoxi tradunt, & nefas est horum sententiam alicujus
Theo-

Theologicae censurae, aut contumeliae nota taxare (a) decreto Alexandri VII. a Benedicto XIV. comprobato, in libro de Synodo. Doctrina itaque Auctoris, de quo loquimur, non est, ut Languetius censet, omni ex parte Janseniana, ac, semota in Ecclesiae definitiones irreverentia, studioque nimio in Auctores damnatarum propositionum, nescio an sit ubique falsa, & erronea; idque declarandum relinquo Ecclesiae, Romanoque Pontifici.

Infertur ex iis augeri in Galliis scandalum, & dissensiones, propterea quod nonnulli sententias Catholicorum perperam cum damnatis confundunt erroribus, prout sapientissime praemonuit Beatissimus Pontifex Clemens XI. Revera cur Appellantes clamitant, proscriptas fuisse in Bulla *Unigenitus* veritates orthodoxas? En ratio ab illis producta: Fratres, inquiunt, Bellelli & Berti idem docuerunt, ac Bajus, Jansenius, & Quesnellus. Hoc Archiepiscopi Viennensis & Senonensis demonstrarunt. Atqui doctrina Fratrum Bellelli & Berti Catholica est, & a Romanis Censoribus, etiam post repetitum examen adprobata, vindicata, in urbe Roma, & ubique terrarum tradita. Id unicuique compertum est. Ergo judicio Archiepiscopi Viennensis & Senonensis in propositionibus Baji, Jansenii, & Quesnelli damnata est doctrina Catholica. Recipiendae ne sunt Constitutiones doctrinam Catholicam proscribentes? Vide an haec sit Appellantium jactantia? „ Voilà donc (legitur „ pag. 10. *Addit.* 1.) tout le corps des Appellans, ou des „ prétendus Jansenistes, justifié, & déclaré catolique par „ un de ses plus outrés adversaires. C'est M. l' Archêveque „ de Vienne, c' est M. De Saléon, qui avoue & publie „ que nos sentimens sur les matieres contestées sont les mê- „ mes que ceux des PP. Bellelli & Berti. Or malgré qu' „ il en ait, les sentimens de ces deux Théologiens sont „ tres-Catoliques. Il est donc vrai (& c' est M. De Saléon „ qui nous donne acte) que le Jansenisme, pris pour une „ secte de gens qui soutiennent l' erreur des V. proposi- „ tions, n' est qu' un phantôme, &c. „ Similia repetit pag. 15. paragrapho „ Qu' il nous soit permis, &c. „ Si-

 mi-

(a) Alexander Septimus an. 1667. die 5. Maji, & Benedictus XIV. de Synodo Dioecesana libro 7., cap. 13.

milia sequenti pag. 16. paragr. „ La controverse sur les sens „ du P. Quesnel. „ Similia pag. 19. §. „ Recevoir une Bulle, &c. „ Similia, & prolixiori jactantia in altero *Additamento* anni 1753. pag. 26. num. 5. „ Répondra-t-on que si „ notre doctrine, &c. „ Pari ratione in illo, quo nunc Gallia vexatur, dissidio circa deneganda Sacramenta non recipientibus *Constitutionem* (quod tamen dissidium solicitudine ac sapientia Benedicti XIV. propediem componendum fore speramus) ita *Constitutioni* refractarii conclamant: Quod crimen a nobis admittitur, cujus caussa privandi sumus divinorum Sacramentorum subsidio? Crimen est ne nolle recipere Bullam, qua doctrina proscribitur Orthodoxa? At Orthodoxa est doctrina, quae tenet in Deum actiones nostras referendas esse, prout olim centum Episcopi declararunt, ac modo annuit Antistes Carcassonensis. Ceterum in Bulla *Unigenitus* doctrinam hanc fuisse damnatam tradunt Archiepiscopi Cameracensis & Senonensis, necnon ingens Jesuitarum multitudo. Nullum itaque est crimen Bullae, qua reprobatur Orthodoxa doctrina, contraire atque obsistere. Vide, quo pacto unus Appellantium Theologus suam tutetur pervicaciam, ut se criminis ostendat expertem. „ „ (a) En voici, inquit, la preuve. Que je domande à M. „ l'Evêque de Carcassonne, l'un d'entre vous, si la doctri„ ne qui fait du rapport de toutes les actions à Dieu un „ précepte, est une doctrine saine, & irrépréhensible, ce „ Prélat me repondra sans biaiser: elle est saine, elle est „ orthodoxe. Cent Evêques l'ont dit avant moi. Que je „ demande à M. l'Archeveque de Cambrai, aussi l'un d' „ entre vous, s' il n'est pas vrai qui la Bulle condamne „ cette doctrine que M. de Carcassonne assure être orthodo„ xe. M. de Cambrai me répondra avec la même assu„ rance: rien n'est plus vrai. Si de l'aveu de M. de Cam„ brai la Bulle condamne une doctrine que M. de Carcas„ sonne assure être tres saine, & tres orthodoxe, pronon„ cez, Misseigneurs, puis-je être coupable en rejettant la „ Bulle qui condamne cette doctrine si saine, & si ortho„ doxe? „ Et paucis interjectis ita de Parisiensi Archiepisco-po

(a) Lettre d'un Théologien aux Evêques qui ont ecrit au Roi pour se plaindre de l'Arrête du Parlement du 5. Mai 1752. *pagina* 8.

po ait: „ Ce Prélat sait tres-bien que M. de Cambrai, M. „ de Sens, & tous les Jésuites de l'Univers imputent à la „ Bulle de condamner la doctrine qui fait du rapport de „ toutes nos actions à Dieu par amour une obligation in- „ dispensable. Mais loin de rompre pour cela avec M. de „ Cambrai, avec M. de Sens & avec la Societé, il ambi- „ tionne d'avoir pour défenseurs & M. de Cambrai, & „ M. de Sens, & tous les Jésuites. Donc M. l'Archêve- „ que ne regarde pas comme un crime d'imputer à la „ Bulle de proscrire une Doctrine Orthodoxe. „ Tali ne audacia pollerent Appellantes, si Archiepiscopus Senonensis a judicio in nos ferendo temperasset, si a censura catholicae doctrinae abstinuisset, si juxta Clementis XI. praescriptionem Scholasticorum placita ab erroribus damnatis segregasset, si fassus esset ea, quae palam, & coram Pontifice Maximo defenduntur, non esse prohibita? Nonne melius Ecclesiae tranquillitati, & causae contra Appellantes agitatae consuluisset, si illos gloriantes de sua nobiscum in doctrinis concordia, hac, aut consimili oratione interpellasset: Si cum Augustinianis Theologis de Christi gratia, & de hominis libertate sentitis, illorumque sententia libere propugnatur; cur una cum illis non exhibetis Constitutionibus Apostolicae Sedis obedientiam? cur praetextu condemnationis, quae nulla est, a vobis perniciosum schisma conflatur? cur fine contentioni tandem imposito, in commune veritatis praesidium animum non intenditis? Poterat hac agendi ratione discordes animos conciliare, de Sede Apostolica bene mereri, *Constitutionis* Sartam tectamque reddere veritatem, compescere refractarios, suum deferre Scholis omnibus Orthodoxis honorem. Quoniam diversam iniit rationem, quid consecutus est utilitatis & gloriae? Peperit *Constitutioni* contemptum, pervicaciores reddidit Appellantes, horum in se arma convertit, suam prodidit infirmitatem, catholicis evasit infensus, plurimorumque pacem turbavit. Ipse ergo incendium, quod omnium Catholicorum conspiratione debet extingui, etiam inter Catholicos excitando, longe lateque propagavit dissidia. Haud aliter se gerunt qui ut soli videantur sapere, alios infamant, suarumque opinionum monumenta construere nituntur in de-

pressione aliarum. Videant modo suarum concertationum exitum, & consilia capent salubriora.

Reliqua percurram breviter. Nam quod inquit Senonensis Archiepiscopus in lucem Apologiam nostram prodiisse *silente, & quasi protegente Pontifice*, id innocentiae nostrae argumentum est maximum. Neque enim ad vineae Domini custodiam, & ad ovium Christi pascua vigilant & praesident Pastores muti: nec protegit arx veritatis & fidei portenta mendaciorum, haeresumque fallacias. Sed detur ignoranti Benedicti XIV. sapientiam, curam, providentiam, & quam adhibuit in libris nostris doctissimorum virorum subjiciendis examini, diligentiam, solicitudinem ac vigilantiam, haec inconsiderata & minus castigata locutio. Non indigebat, ait, libris istorum Augustinensium Ecclesia. Primum non tanti nos aestimamus, ut opera nostra egere putemus Ecclesiam: ipsa tamen parvulorum quoque suorum blanditur obsequiis. Deinde nec censuris alieni Episcopi Sedes indigebat Romana. Praeterea Ecclesiae pars est Augustiniana Familia, quae credidit ex libris nostris consequi posse aliquod Scholarum suarum emolumentum & commodum. Insuper Ecclesiae utilissimum esse potest, si omnes, etsi diversarum opinionum, Theologi pro fidei decretis unanimiter pugnam gerant. Ulterius quid magis exitiosum infestumque adversariis, quam si illi, quorum fidunt patrocinio, & foedere gloriantur, in ipsos arma convertant? Demum Cardinalis Besutius in ea quam saepe laudavi librorum nostrorum *Censura* haec tradidit scripto: „ Se ho a dire con „ liberta il parer mio, io sono d' opinione esser espediente „ alla Chiesa che fra di noi Cattolici vi sieno questi Teo„ logi, che salva la Fede, e l'ubbidienza dovuta alla San„ ta Sede, e probabilmente spiegate le Constituzioni Apo„ stoliche, seguitino in rigore, *& ad litteram* S. Agostino, „ non solo per così chiudere la bocca a' Calvinisti, e Gian„ senisti, che circa S Agostino continuamente ci rimpro„ verano una guerra, per così dire, Papale; ma ancora „ per lasciare aperto un adito più facile di riconciliarsi con „ la Chiesa a que' sedotti, e meno maliziosi Giansenisti, „ che dall' unica autorità di S. Agostino sono, come dico„ no, trattenuti dal riconciliarsi con la medesima. E que-

„ sto

" sto adito fra gli altri esser la dottrina Agostiniana circa la " dilettazione vincitrice nello spiegare l'efficacia della gra- " zia, e dell'obbligazione di virtualmente riferire a Dio ul- " timo fine l'umane operazioni deliberate, lo scrive espres- " samente il P. Bolland nel suo Libro in lingua Francese " sotto il titolo = Modo facile per conciliare gli spiriti so- " pra le difficoltà che riguardano la Bolla *Unigenitus* = nel " tomo 1. pag. 135. e nel tomo 2. p. 2. pag. 596. nel §. *Il* " *y a deux choses*.

Num Molinistae, tamquam Jansenii asseclas, Thomistas & Augustinenses traducant, ostendunt quae produximus in Praefatione Vindiciarum pag. xxi. & seqq. Falsissimum est autem quod scribit Archiepiscopus Senonensis, se *Thomistis potius*, *quam Medistis* adhaesisse. Primo quia Thomistae ex omnipotentia Dei repetunt Gratiae per se efficacis energiam; & Archiepiscopus Senonensis Epistola Pastorali 5. pag. 30. & rursus Epistola 8. pag. 274. approbavit propositionem illam P. *Assermet* Minoritae, *Je dis que Dieu est tout-puissant sur le coeur de l'homme, mais non pas à l'égard du salut éternel*. Deinde quia nullus Thomistarum docet non esse imputandum peccatum, si quis culpa sua careat auxilio gratiae, tametsi an aliquis justo Dei judicio gratia sufficienti destituatur, necne, recentiores Thomistae nequaquam consentiant. At peccatum imputari non posse, si impius in profundum peccatorum demersus, & destitutus gratia legem trasgrediatur, sententia est Languetii Epistola 5. Pastorali pag. 210. & sequentibus. Tertio quia cum praedestinatione ac praedeterminatione Thomistica nequit componi aequilibrium, quo liberum arbitrium aequales ad bonum & malum habeat vires. At Senonensis Archiepiscopus in Epistolis ad Episcopum Montispessulani, praesertim in VII, quamvis afferat rejici a se aequilibrium illud, quod appellat " l'équilibre de penchant, l'équilibre d'inclination, l'équilibre Pelagien " attamen affirmat propugnari a Thomistis " une sorte d'equilibre reconnu par eux pour être essentiel à la liberté " appellatque aequilibrium istud " équilibre de pouvoir " ignorans in quo aequilibrium hujusmodi situm sit: &, quod caput est, damnavit articulum illum ex XII. quartum " Dans l'état de la nature tombée,

 afin

afin que le libre àrbitre de l' homme soit censé pecher, ou meriter, il ne pas necessaire qu' il ait des Forces égales dans la volonté. „ Insuper quia ab eodem Episcopo Montispessuli epistola 5. convictus Languetius fuit quaedam verba S. Hieronymi scribentis, *Deus potentiam suam nostro arbitrio derelinquit*, ut ostenderet Deum suam libero arbitrio subjicere potestatem, ita vertit „ Dieu abandonne sa toute-puissance à notre libre arbitre: „ locutio a nullo Thomistarum usurpata, & doctrinae de Gratia per se efficaci, ac de praedeterminatione repugnans. Agitur in eadem 5. Epistola de immutatis a Suessionensi Episcopo Languet verbis Benedicti XIII. ad demonstrandam ab errore immunem praedictam P. Affermet propositionem. Quid plura? In hac ipsa Epistola ad Benedictum XIV. Praesul Senonensis rejicit tamquam damnatam in prima Jansenii, & repugnantem Apostolo scribenti ad Romanos 3. *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis*, hanc propositionem, *Gratia per se efficax nemini debetur, nequidem justo*. Quis vero Thomistarum docuit cuique justo deberi, ideoque nec deesse gratiam per se efficacem, qua adjutus numquam a justitia decideret, quum gratia per se efficax numquam suo frustretur effectu? Quis Thomistarum non docet Justum per auxilium sufficiens habere absque gratia efficaci perseverandi vincendique tentationes potentiam, efficaci autem adiutorio praemotum cum eadem potentia actu perseverare, actu vincere tentationes? Senonensis ergo Archiepiscopus neque Thomistis adhaeret, neque Thomistarum noscit principia: & fortasse, quod illi exprobrant Scriptor Anonymus, & Episcopus Antissiodorensis Epistola 6. p. 1. pagina 54. neque illa idem diffitetur, ac nos observavimus superius, in Theologicis controversiis non fuit, quantum necessum erat ad judicium de his ferendum, exercitatus.

Animadversiones istas absolvo: nam quae in fine Epistolae Senonensis Archiepiscopus scribit, prolaturum se testimonium ante tribunal Christi contra illos, qui Benedicto XIV. suggerere non verentur *exitiale silentium, funestamque fidei prudentiam*, num digna sint Episcopo, Apostolicae Sedis ac tanti Pontificis cultore, unusquisque intuetur.

tur. Principio ad hunc Pontificem officiosam & humilem dirigit epistolam, eumque ait *toti Ecclesiae scientia simul & auctoritate praelucere:* nunc illum increpat, quod suggerentibus *exitiale silentium, & funestam fidei prudentiam* aures accommodans sinat falsam doctrinam serpere ad instar canceris, & triumphos agere Jansenistas. Quid est Judicem suum conniventiae, socordiae, imprudentiae, turpisque, ob quam ab impiis, ignaris, improbisque seducitur, caecitatis reprehendere, si hoc non est? Pontificis Maximi commendanda potius est prudentia, solicirudo, integritas, & justitia, quoniam nulli addictus parti tam accusationem potentis, quam pauperis defensionem excepit; nec permisit calumniantium dicteriis veritatem opprimi & conculcari. Silentio usus est, ne novitas incesseret vetustati: prudentia, ne cum zizaniis eradicetur & triticum. Deferre ad Christi tribunal suae appellationis libellos ajebant morti proximi Appellantes Episcopi, quia Sedis Apostolicae contemnebant judicia. Erit ne Sedi Apostolicae, & BENEDICTO XIV., ut sese nominat, *obsequentissimus*, qui ad tribunal Christi se delaturum profitetur testimonium adversus eos, quorum suggestione Supremus Ecclesiae Pastor utitur *exitiali silentio, & funesta fidei prudentia?* Melius profecto dixisset cum Magno Gregorio in Epistola ad universos Numidiae Episcopos: *Districtus Judex ad examinandum deducturus est cuncta quae gerimus, & unumquemque nostrum, non ex praerogativa sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit.* Sed quoniam Gregorii Magni mentionem fecimus, perutile erit, si & Episcopi reminiscantur ejusdem ad Syagrium Augustodunensem admonitionis: *In Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere;* necnon alterius, quae ibidem subjicitur: *Quod nolunt perpeti, nec aliis imponant.*

FINIS.

INDEX CAPITUM

Qui in hoc Libro continentur.

Idem in Appendice.

AD.

A D P R O B A T I O.

HO letto la presente doglianza Apologetica del Reverendiss. P. M. Berti Agostiniano, fieramente attaccato dalla fel. mem. dell' Arcivescovo Languet, come porta il Titolo: *Judicium &c.* e l'ho trovata quale la supposi all' udire chi ne era l'Autore; tanta e tanto ben fondata è la fama di questo grand' Uomo, gloria e splendore dell'illustre Ordine suo, e della insigne Università di cui è Professore. Il Reverendissimo P. Maestro Berti, e i suoi Libri, sono approvati dal gran Cardinale Noris, da Tomisti dottissimi, e fino in gran parte di ciò, che è in disputa, da' primi Gesuiti, da un Suarez, da un Vasquez ec. Non so come possa tacciarsi chi ha in suo favore molti Scrittori Ortodossi, e più Scuole e Comunità accreditate nella Chiesa Cattolica. Dunque, a mio giudizio, quest'Opera è di sana dottrina; l'Autore sempre più fa conoscere quanto sia unito alla Sede Apostolica, cioè al centro dell' Unità; e il Libro o Giudizio contrario porta falsamente in fronte il Nome di un gran Prelato, per ingannare i più semplici. Concorro coll'eruditissimo Autore a giudicare il Libro dell' Avversario, un' Opera di qualche Teologo di minor dignità, e pieno di pregiudizj, e di parzialità, e agitato da spirito di partito: un simile spirito che fa ora gran male nella Chiesa, non merita d'essere ormai più considerato. Così stimo ec. rimettendomi ec.

In Pisa ec. 21. Febb. 1756.

Io F. Tommaso V. Moniglia de' Predicatori M. di S. Teolog. e Pubbl. Profess. dell' Università ec. Mano propria.

I M P R I M A T U R

Inquisitor Generalis Pisar.

I M P R I M A T U R

Assumptus Franceschini Auditor Liburn.

	Pag.	lin.	ERRATA.	CORRIGE.
Praef.	XIII	3	receptis	rejectis
	3	5	fufficien	fufficiens
	16	2	evincendos	revincendos
	33	1	oportet?	oportet.
	41	10	juctitiam	juftitiam
	77	35	appellatur.	appellatur?
	103	22	indebita	debita
	106	7	impoffibilitatem	poffibilitatem
	109	14	*deeft verbum*	inquit
		34	ingratitudinem	gratitudinem
	119	29	refciens	nefciens
	124	14	vous dioc.	vos dioc.
	134	24	Turonenfi	Turonenfis
	140	ult.	eccelfo	excelfo
	147	36	autbore	authore
	163	17	Eranifti	Eraniftis
	164	30	ergo	erga
	166	7	*qui &c.*	*& quiete*
	176	38	excufae	excuffae
	180	21	unquam	nunquam
	184	36	diligentet	diligenter
	196	2	capent	capiant
	197	15	omnipotenria	omnipotentia
	198	7	vertit	vertiffe
		30	illa	ille
	199	10	folicirudo	folicitudo